

IFJÚSÁGI SZAKMAI KONCEPCIÓ

Az ifjúság életkörülményei és jövőképe Hajdú-Bihar megyei településeken. Helyzetelemzés és javaslat Bocskaikert, Hajdúhadház, Létavértes, Téglás, Újléta települési önkormányzatok konzorciuma számára az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 projekt megvalósításához

2020. JANUÁR

IFJÚSÁGI SZAKMAI KONCEPCIÓ

Az ifjúság életkörülményei és jövőképe Hajdú-Bihar megyei településeken. Helyzetelemzés és javaslat Bocskai kert, Hajdúhadház, Létavértes, Téglás, Újléta települési önkormányzatok konzorciuma számára

A helyzetfeltáró kutatás és elemzés, valamint a szakmai koncepció az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 projekt keretében, a Hajdúsági -Nyírségi Pályázatkezelő Nonprofit Kft, a Nyugattól Keletre Egyesület és a TÉZIS Piac-és Közvéleménykutatás[CT. Vitál Attila] együttműködésében valósult meg.

A kézirat lezárva: 2020. február 15.

Szakmai támogatás és koordináció:

Erdei Katalin projekt szakmai vezető, EFOP-1.5.3-16-2017-00121
Brutóczki Csaba egyesületi elnök, Nyugattól Keletre Egyesület

Kutatásvezető:

Vitál Attila okleveles szociológus

Szakmai közreműködők:

Dr. Drabancz M. Róbert Ph.D. közművelődési szakember
Dr. Markos Valéria Ph.D. okleveles szociológus
Molnár Gabriella szociálpedagógus
Pappné Bodolai Rita coach, tréner
Pócsik Julia oktatási szakértő
Vitál Attila okleveles szociológus

Demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetkép:

Tyukodiné Csávás Mariann szociálpedagógus

Technikai-üzgyviteli munkatárs:

Kovácsné Czeglédi Emese

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

Bevezető	7
I. KONCEPCIÓ	8
1. AZ IFJÚSÁGI KONCEPCIÓ SZAKMAI HÁTTERE	9
1.1. Az ifjúsági koncepció célja, alanyai	9
1.2. Az ifjúsági koncepció jogszabályi háttere	11
2. ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN	12
2.1. A helyzetelemzés metodikája	12
2.1.1. Demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetelemzés	12
2.1.2. Humán közszolgáltatások és közösségi szolgáltatások állapotfelmérése	13
2.1.3. Célcsoport adekvát szükségleteit feltáró kutatás	15
2.2. Az adatfelvételek előkészítése és lebonyolítása	18
2.2.1. Fókuszcsoportos interjú	18
2.2.2. Szakértői interjú	18
2.2.3. Kérdőíves adatfelvétel	19
3. ÖSSZEGZŐ JAVASLATOK TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK SZÁMÁRA	21
3.1. Bocskaikert	21
3.2. Hajdúhadház	25
3.3. Létavértes	30
3.4. Téglás	34
3.5. Újléta	38
II. HELYZETFELTÁRÁS	41
4. BOCSKAIKERT	42
4.1. Demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetkép	42
4.1.1. Bocskaikert község általános jellemzői	42
4.1.2. Bocskaikert demográfiai helyzete	43
4.1.3. Bocskaikert társadalmi, gazdasági helyzete	48
4.2. Humán közszolgáltatások Bocskaikert községben	51

4.2.1. Óvodai ellátás	51
4.2.2. Alapfokú oktatás	51
4.2.3. Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások	52
4.2.4. Kultúra, közösség	54
4.3. Fiatalok életkörülményei és életminősége Bocskai kert településen	55
4.3.1. Bocskai kert község jellemzőiről alkotott kép	56
4.3.2. Bocskai kert község humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok	59
4.3.3. Szabadidő, kultúra, közösség	62
4.3.4. Bocskai kert fiatalok életkilátásai, jövőképe	67
5. HAJDÚHADHÁZ	69
5.1. Demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetkép	69
5.1.1. Hajdúhadház város általános jellemzői	69
5.1.2. Hajdúhadház demográfiai helyzete	70
5.1.3. Hajdúhadház társadalmi, gazdasági helyzete	76
5.2. Humán közszolgáltatások Hajdúhadház városban	82
5.2.1. Óvodai ellátás	82
5.2.2. Alapfokú oktatás	83
5.2.3. Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások	84
5.2.4. Kultúra, közösség	86
5.3. Fiatalok életkörülményei és életminősége Hajdúhadház településen	88
5.3.1. Hajdúhadház város általános jellemzőiről alkotott kép	89
5.3.2. Hajdúhadház város humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok	93
5.3.3. Szabadidő, kultúra, közösség	97
5.3.4. Hajdúhadházi fiatalok életkilátásai, jövőképe	102
6. LÉTAVÉRTES	104
6.1. Demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetkép	104
6.1.1. Létavértes város általános jellemzői	104
6.1.2. Létavértes demográfiai helyzete	104
6.1.3. Létavértes társadalmi, gazdasági helyzete	110
6.2. Humán közszolgáltatások Létavértes városban	114
6.2.1. Óvodai ellátás	114
6.2.2. Alapfokú oktatás	115
6.2.3. Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások	116

6.2.4. <i>Kultúra, közösség</i>	118
6.3. <i>Fiatalok életkörülményei és életminősége Létavértes településen</i>	119
6.3.1 <i>Létavértes város általános jellemzőiről alkotott kép</i>	120
6.3.2 <i>Létavértes város humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok</i>	122
6.3.3. <i>Szabadidő, kultúra, közösség</i>	124
6.3.4. <i>Létavértesi fiatalok életkilátásai, jövőképe</i>	126
7. TÉGLÁS	130
7.1. <i>Demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetkép</i>	130
7.1.1. <i>Téglás város általános jellemzői</i>	130
7.1.2. <i>Téglás demográfiai helyzete</i>	130
7.1.3. <i>Téglás társadalmi, gazdasági helyzete</i>	137
7.2. <i>Humán közszolgáltatások Téglásvárosban</i>	140
7.2.1. <i>Óvodai ellátás</i>	140
7.2.2. <i>Alapfokú oktatás</i>	140
7.2.3. <i>Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások</i>	142
7.2.4. <i>Kultúra, közösség</i>	144
7.3. <i>Fiatalok életkörülményei és életminősége Téglás településen</i>	146
7.3.1 <i>Téglás város általános jellemzőiről alkotott kép</i>	147
7.3.2 <i>Téglás város humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok</i>	151
7.3.3. <i>Szabadidő, kultúra, közösség</i>	156
7.3.4. <i>Téglási fiatalok életkilátásai, jövőképe</i>	159
8. ÚJLÉTA	162
8.1. <i>Demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetkép</i>	162
8.1.1. <i>Újléta község általános jellemzői</i>	162
8.1.2. <i>Újléta demográfiai helyzete</i>	163
8.1.3. <i>Újléta társadalmi, gazdasági helyzete</i>	169
8.2. <i>Humán közszolgáltatások újléta községben</i>	173
8.2.1. <i>Óvodai ellátás</i>	173
8.2.2. <i>Alapfokú oktatás</i>	174
8.2.3. <i>Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások</i>	175
8.2.4. <i>Kultúra, közösség</i>	176
8.3. <i>Fiatalok életkörülményei és életminősége Újléta településen</i>	179
8.3.1 <i>Újléta község általános jellemzőiről alkotott kép</i>	180
8.3.2 <i>Újléta község humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok</i>	183

8.3.3. Szabadidő, kultúra, közösség	188
8.3.4. Újlétai fiatalok életkilátásai, jövőképe	192
9. FIATAL FELNŐTTEK ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS JÖVŐKÉPE	195
9.1. A mintába kerültek összetétele	196
9.2. Tanulás, munka, karrierutak	199
9.3. Családszerkezet, háztartás, lakhatás	205
10. A FIATAL FELNŐTT KORCSOPORT SZÜKSÉGLETEI	210
10.1. Szabadidő, szórakozás	210
10.2. Közszolgáltatásokkal kapcsolatos igények	214
III. MELLÉKLETEK	223
M1. ADATFELVÉTELI DOKUMENTUMOK	224
M1.1. Fókuszcsoporthoz tartozó interjúk forgatókönyve	225
M1.2. Szakértői interjúvázlatok	229
M1.3. Kérdőív	241

Bevezető

Hajdúhadház Város Önkormányzata Téglás, Létavértes, Bocskaikert, Újléta települések önkormányzataival valamint a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzattal konzorciumot hozott létre az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 azonosító számú, „Humánszolgáltatások fejlesztése a települések összefogásával” című projekt megvalósítására. A nyertes pályázat keretében a Megvalósítók a térség humán erőforrás kapacitásának fejlesztését, a társadalmi felzárkóztatást támogató szolgáltatások kiszélesítését, a humán közszolgáltatások hozzáférhetőségének növelését célozták meg. A projekt célcsoportja, a hátrányos helyzetű aktív korú lakosság, a fiatalkorú, illetve az idős korosztály, a helyi közszolgáltatásban dolgozók, továbbá a cigány kisebbséghez tartozók. A pályázati projekt keretében a közreműködő települések helyi esélyegyenlőségi programjaikban az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzetének javítása érdekében tervezett intézkedéseik valósulhatnak meg, kiegészítve, illetve megerősítve az egyéb humán ágazati fejlesztési programok által megfogalmazott célok elérését is. A projekt lehetőséget biztosít a helyi szükségleteken és igényeken alapuló, a helyi közösségek által kialakított, a helyi társadalom fejlődését szolgáló szolgáltatások bevezetésére, fejlesztésére, a közszolgáltatások elérésére.

E projekt keretében kapott megbízást a nyíradonyi székhelyű Hajdúsági -Nyírségi Pályázatkezelő Nonprofit Kft a fiatalok életkörülményeit, jövőképét és lehetőségeit feltáró, ifjúsági szakmai koncepció kidolgozása, amelynek keretében a célcsoport szükségleteit valamint a közösségi humánszolgáltatások helyi rendszerét mértük fel összetett módszertannal, és erre épülve fogalmazzunk meg a projektben közreműködő települési önkormányzatok számára javaslatokat az ifjúság életminősége javításának, valamint a helyi közösségek népességmegtartó erejének növelése céljából. Őszintén reméljük, hogy a háttér tanulmányok és a javaslataink hozzájárulhatnak a valós szükségletekre reflektáló közösségi humán szolgáltatások fejlesztéséhez.

Téglás, 2020. január 15.

*Vitál Attila
okl. szociológus
kutatásvezető*

I. KONCEPCIÓ

1.

Az ifjúsági koncepció szakmai háttere

1.1. AZ IFJÚSÁGI KONCEPCIÓ CÉLJA, ALANYAI

A jelenleg is hatályos 88/2009. (X. 29.) OGY határozattal elfogadott *Nemzeti Ifjúsági Stratégia* (NIS) vázolja fel az ifjúsági korosztályok fejlődésének optimális irányait. A NIS célja, hogy kormányzati ciklusokon átívelő célokkal és irányokkal lehessen tervezni. A Stratégia leszögezi, hogy az államnak felelőssége van abban, hogy polgárainak a társadalomba történő beilleszkedése sikeres legyen, valamint, hogy az Alaptörvényben rögzített jogaikkal élni tudjanak. 2011 decemberében az *Új Nemzedék Jövőjéért Program* vált a kormány által elfogadott ifjúságpolitikai keretprogrammá. A Program új értelmezési keretet ad a fiatalokat érintő ügyeknek: figyelembe veszi, hogy az élet és a politika minden területén létezik egy ifjúsági érdekhalmaz, amely következetes, összehangolt rendszerben jeleníti meg a közügyek ifjúsági dimenzióját. Így az ifjúságpolitikára nem csak ágazatként vagy szakpolitikaként tekint, hanem komplex, ágazatok közötti, horizontális szakterületre.

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13.8 (1) 15. pontjában a települési önkormányzat feladatai között felsorolja az ifjúsági ügyeket. A települési önkormányzatoknak meghatározó felelőssége van abban, hogy a felnövő új generációk a közösség aktív polgáraivá váljanak, erősödjék lokális identitástudatuk, ami záloga a népességmegtartó erőnek. Az önkormányzati ifjúsági stratégiának az a célja, hogy hosszú távon irányt szabjon az ifjúság életfeltételeinek javításához, segítséget nyújtson a szféra valamennyi szereplőjének (köznevelés, szociális ágazat, közművelődés, sport, helyi önszerveződések) az ifjúsággal kapcsolatos intézkedések tervezéséhez, szervezéséhez és végrehajtásához.

Az ifjúkor olyan önálló életszakasz, melynek keretei között korspecifikus társadalmi életmódok, kulturális önkifejezési formák és orientációs minták alakulnak ki. Az ifjúsági életszakasz a modern, ipari társadalmakban meghosszabbodik, és változást okoz a fiatalok

életében, státuszában egyaránt. A fiatalok egyre korábban kényszerülnek önálló döntésekre, ugyanakkor egyre későbbre tolódnak olyan események, amelyekre korábban a felnőtt státus kezdeteként tekintettek, mint például a munkába állás, családalapítás vagy a gyermekvállalás. Az ifjúsági létre inkább státuszként, élethelyzetként, és nem kizárólag korcsoport alapján behatárolható rétegre kell tekintenünk.

Az ifjúság életkori határainak kijelölése nem egyszerű feladat. A fiatalokat különböző szektorokban különbözőképpen kezelik. A munkaerő-piaci politikában például a 18-25 évesek jelentik az ifjúságot, másutt a fiatalokat a tanulókkal azonosítják. Jogi felelősségre vonás 14 éves kortól lehetséges, míg más szakpolitikai területeken konkrét szabályozás van érvényben a 18 éves kor betöltéséig. Ilyen terület például az egészségügy vagy a gyermekvédelem. A polgári- és büntetőjog szempontjából a 14-18 év közöttiek számítanak fiatalnak. Biológiai értelemben viszont az ifjúkornak az ember 17-24 év közötti életszakasza tekinthető, ekkora befejeződik a növekedés, a felnőtt életre való felkészülés. Az ifjúság alsó életkori határainak meghatározásában szélesebb konszenzus van a tudományos diszciplínákban és a szakpolitikákban egyaránt. 14. év fontos fordulópont hazánkban akár a jogi szabályozást tekintve, akár a magyar oktatási rendszer struktúrájából kiindulva. A felső határ vonatkozásában a 2000-es évek elejéig az iparilag legfejlettebb társadalmakban a 30. életévet tekintették vízválasztóknak a társadalomkutatók. Reagálva a civilizációs-kulturális változásokra az Új Nemzedék Jövőjéért Program az ifjúságpolitika elsődleges célcsoportjának a 14-től 35 éves korig tartó korosztályt tekinti. Jelen koncepció előkészítése során – összhangban a nemzetközi és hazai kutatási standardokkal – az ifjúsági korosztály, mint célcsoport felső életkori határát 30. évben határozzuk meg.

1.2. AZ IFJÚSÁGI KONCEPCIÓ JOGSZABÁLYI HÁTTERE

Az ifjúsági korosztályhoz tartozók jogbiztonságát, szociális védelmét számos nemzetközi egyezmény, Európai Unió és hazai jogi norma biztosítja. Az ifjúsági koncepció és az arra épülő stratégiai fejlesztési tervek, intézkedések elkészítése során ügyelni kell, hogy azok elemei összhangban legyenek az alábbi jogforrásokkal.

ENSZ egyezmények:

- Gyermekek Jogairól Szóló Egyezmény,
- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata,
- Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya,
- Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya,
- Oktatásban Alkalmazott Megkülönböztetés Elleni küzdelemről Szóló Egyezmény.

Európai Unió

- Európai Bizottság Fehér Könyve – Új lendület Európa fiataljai számára
- Európai Unió Ifjúsági Stratégiája -befektetés és az érvényesülés elősegítése

Magyarország vonatkozó jogszabályai:

- Magyarország Alaptörvénye
- 88/2009. (X. 29.) OGY határozat a Nemzeti Ifjúsági Stratégia (NIS) elfogadásáról
- 1494/2011. (XII. 27.) Korm. határozat Az Új Nemzedék Jövőjéért Program, a Kormány ifjúságpolitikai keretprogramjának elfogadásáról
- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
- 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 2004. évi I. törvény a sportról
- 2005. évi LXXXVII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről
- 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről
- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
- 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről

2.

Alkalmazott módszertan

2.1. A HELYZETELEMZÉS METODIKÁJA

Az ifjúsági stratégiai döntéselőkészítő szakmai koncepciót két fő elem alkotja: helyzetfeltárás és analízis, valamint általános és település specifikus összegző javaslatok. A helyzetfeltáró rész a szakmai koncepció empirikus alapja, amely három részből áll; a projektbe bevont települések demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetelemzéseiből, a települési önkormányzatok területén elérhető humán közszolgáltatások, illetve a helyi közösségek által kialakított, a helyi társadalom fejlődését szolgáló szolgáltatások rendszerének áttekintéséből, valamint a koncepció célcsoportjának a helyi ifjúságnak az adekvát szükségleteit feltáró, elsődleges adatgyűjtésre épülő kutatást analíziséből. A demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetelemzések, a célcsoport adekvát szükségleteit feltáró elemzések, továbbá a humán közszolgáltatások és közösségi szolgáltatások állapotfelmérései települési bontásban készültek el. Ebből a számottevő mennyiségű adathalmazból konstruáltuk a települési összegző helyzetelemzéseket. A kérdőíves adatfelvétel eredményeit a projekt akcióterületének egészére vetítettük ki, amelyet önálló fejezetben helyeztünk el. A település szintű helyzetelemzések, illetve a térségi szintű ifjúságszociológiai tematikájú felmérés az empirikus háttere az ifjúsági szakmai koncepciónak. Az ifjúság életét érintő helyi közpolitikai elképzelések megfogalmazása a települési önkormányzatok kompetenciája, feladat- és hatásköre. A települési bontásban készült javaslatok segítik a projektbe bevont települési önkormányzatokat abban, hogy tényadatokra épülő intézkedési terveket alkossanak meg a helyi fiatalok életkörülményeinek javítása, a közösségek népességmegtartó erejének hosszú távú fenntartása céljából.

2.1.1. Demográfiai, társadalmi-gazdasági helyzetelemzés

A népességmozgalmi tendenciákat, valamint a társadalom- és gazdaság szerkezetet bemutató összegzések a projekt megvalósításában érintett települések (Bocskai kert, Hajdúhadház,

Létavértes, Téglás, Újléta) bontásában készültek el. A demográfiai helyzetkép elsősorban a korstruktúra, a természetes reprodukció, az el-és bevándorlás, továbbá a családszerkezet indikátorai mentén összegezi a népességmozgalom hosszabb távú tendenciáit. A társadalmi szerkezet a célterületen élő népesség etnikai és szociális összetételének analízisével mutatjuk be. A gazdaságszerkezeti jellemzőket a munkaerő-piaci helyzet, a célcsoport foglalkoztatottságának alakulásával kapcsolatos tényadatok elemzésével vettük számba. Az összegzések szekunder adatforrásokra épülnek: statisztikai adatok másodelemzésének módszerével és dokumentumelemzéssel vizsgáltuk a releváns adatokat. A felhasznált adatforrások: a Központi Statisztikai Hivatal honlapján elérhető közhiteles idősoros adatbázis, illetve a KSH megyei kiadványaiban publikált adatsorai, amit kiegészítettünk az érintett településekre készült korábbi elemzések (HEP: helyi esélyegyenlőségi program, ITS: integrált településfejlesztési stratégia, szociális szolgáltatástervezési koncepció) adatsoraival.

2.1.2. Humán közszolgáltatások és közösségi szolgáltatások állapotfelmérése

A projekt megvalósításában résztvevő települések humán közszolgáltatási rendszerének átfogó vizsgálatára szekunder adatforrások másodelemzését, illetve primer adatgyűjtést is végeztünk. A települési szolgáltatások számbavétele során – összhangban az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 azonosító számú projekt megvalósíthatósági tanulmányában meghatározott szolgáltatási területekkel – alapvetően azokat az ágazati elemeket vettük figyelembe, amelyek a fiatalok, fiatal felnőttek életkörülményeit közvetlenül alakítják (közoktatás, szociális- és gyermekjóléti ellátás, közművelődés, sport).

- Oktatás (képzés, továbbképzés lehetőségei, iskolarendszeren belüli-kívüli lehetőségek);
- Sport (sportolás lehetőségei, a településeken működő egyesületek, szakosztályok ismertetése, a bekerülés feltételeinek ismertetése);
- Kultúra (a települési infrastruktúra, programkínálat vizsgálata);
- Rekreáció (szabadidő, szórakozás, a települések nyújtotta lehetőségek);
- Közösségi élet (célcsoport által alkotott formális-informális közösségek, kisközösségek);

A szolgáltatási kínálat áttekintése során a következő önkormányzati dokumentumtípusokból dolgoztunk:

- Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS)

- Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP)
- szociális szolgáltatástervezési koncepció
- önkormányzati rendelet a szociális ellátásokról
- éves beszámoló a gyermekjóléti és gyermekvédelmi tevékenységekről (szociális alapszolgáltatásokat nyújtó intézményi beszámoló)
- önkormányzati rendelet lakhatást segítő támogatásokról (lakásszerzés, bérlakás, stb.)
- éves beszámoló a közművelődési feladatok ellátásáról (kulturális alapszolgáltatásokat nyújtó intézményi beszámoló)
- éves rendőrség beszámoló a település bűnügyi-közbiztonsági helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről és az azzal kapcsolatos feladatokról
- településfejlesztési koncepció/stratégia
- kulturális - közművelődési koncepció/stratégia
- sport koncepció
- civil koncepció
- bűnmegelőzési koncepció
- sportegyesület éves beszámolója
- humán közszolgáltatást közfeladatellátási szerződéssel ellátó civil/sport szervezet éves beszámolója.

A hiányos, illetve az elavult adatokat az Oktatási Hivatal adatbázisából, a Közoktatási Információs rendszerből (KIR), a tankerületi központok esélyegyenlőségi helyzetelemzéseiből, továbbá a Központi Statisztikai Hivatal STADAT adatbázisából pótoltuk.

A dokumentumelemzést kiegészítette a primer adatgyűjtés, melynek általunk preferált módszere a *tematikus, szakértői interjú adatgyűjtés* volt, melyet az adott településen az ifjúság életét befolyásoló döntéshozói, szakmai szolgáltatói területet képviselő stakeholder (befolyást gyakorló) személyekkel készítettünk el. Kutatási koncepciónk szerint településenként átlagosan 5 szakértői tematikus interjú készítését irányoztuk elő azokkal a helyi szakemberekkel, akiknek tevékenysége meghatározó jelentőséggel bír a településen élő fiatal lakosság életminőségére (polgármester, közművelődési szakember, oktatási intézményvezető, civil szervezeti vezető, sportvezető). Az interjúk kiegészítették a dokumentumokban fellelhető tényadatokat, betekintést nyújtottak a fejlesztési

elképzelésekről, az igényhordozói oldal (fiatalok) és a kínálati oldal (döntéshozók, szolgáltatók) szükségletfelfogásainak esetleges diszkrepanciáiról. A digitálisan rögzített irányított beszélgetések szószerinti átirata volt a vizsgálati adatbázis, ebből készültek el a narratívaelemzések. A szakértői interjúk témavázlatait a Mellékletben helyeztük el.

2.1.3. Célcsoport adekvát szükségleteit feltáró kutatás

Az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 azonosító számú projekt feladat meghatározásában megjelölt célcsoport a 14-25 év közötti korosztály. Kutatási koncepciónk szerint – összhangban a nemzetközi és hazai kutatási standardokkal – az ifjúsági korosztály, mint célcsoport felső életkori határát 30. évben határozzuk meg. A definiált célcsoport alapvetően két, jogi és társadalmi értelemben egyértelműen elkülöníthető korosztályból áll: 14-18 év (fiatalkorúak), illetve 19-30 év (fiatal felnőttek) közötti csoportokból. Az eltérő jogi- és élethelyzetek, az ebből fakadó különböző szükséglet-hierarchiák két különböző, primer adatgyűjtésre épülő kutatást indokoltak. Kutatási koncepciónk értelmében korosztályspecifikusan tervezett adatfelvételek valósultak meg a bevont 5 településen élő (állandó lakhellyel rendelkező) fiatalkorú és fiatal felnőtt korcsoportokban.

Fiatalkorú korosztály

A 14-18 év közötti korosztályhoz tartozók elérhetősége viszonylag korlátozott, tekintettel arra, hogy a polgári jogi értelemben kiskorúak adatai központi népszámlálástól rendszerben nem hozzáférhetők, a 18 év alatti fiatalok online közösségi hálózatokra többnyire legálisan nem regisztrálhatnak, továbbá – mivel a projekt célterületén egy település, Hajdúhadház kivételével középfokú oktatás nem elérhető –, a potenciális vizsgálati alanyok nem helyben, hanem a szomszédos nagyobb városokban tanulnak. Ők a hétköznapiak során személyesen nem felkereshetők, a közoktatásból lemorzsolódottak kivételével. Figyelembe véve azt, hogy a fiatalkorú (14-18 éves) korcsoportnak a szükségletei, a településükkel, közösségükkel szembeni attitűdjei és tapasztalatai, valamint jövőképük a településfejlesztés tekintetében is stratégiai jelentőséggel bír, így mindenképpen indokolt volt a körükben végzett igényfeltárás.

A korosztály elérhetőségét is figyelembe véve az általunk választott primer adatgyűjtési módszer volt a *fókuszcsoporthos interjú*. A fókuszcsoporthos interjú egyfajta kiscsoportos félig irányított kötetlen beszélgetés, 8-12 résztvevővel, melyet a kutató moderál, és általában 1 – 3 órát vesz igénybe. A kutatás során nemcsak a “mit” és “hogyan” kérdésekre ad választ,

hanem a “miért” kérdésekre is. Tehát a módszer alkalmazásával egy mélyebb betekintést nyerhetünk a kutatás alanyainak a településéhez való viszonyáról, attitűdjeiről, szükségleteiről. A fókuszcsoporthoz tartozó interjú a kvalitatív kutatások során az egyik leggyakrabban alkalmazott módszer. A fókuszcsoport erőssége éppen abban rejlik, hogy kihasználja a csoportban zajló folyamatokat, a résztvevők egymás közötti kommunikációit. A fókuszcsoport teret biztosít a csoporttagok közötti kölcsönös eszmecserének, véleményváltásnak (csoportinterakció), és ezáltal jobban szemlélteti, hogy a tagok nézetei, meggyőződései miért alakultak éppen ilyen formában. Azért előnyös alkalmazni, mert olyan véleményeket, attitűdöket tudhatunk meg általa, amelyeket interjúalanyaink a vélemény-ütköztetések során spontán kinyilvánítanak, viszont egy kérdésre való válaszadás során nem mondanának el. A fókuszcsoporthoz tartozó interjú során a moderátor előzetesen meghatározott szempontok alapján vezette a beszélgetés fonalát, egy előre elkészített interjúvázlat alapján.

A célcsoport (14-18 éves korú fiatalok) ún. „meghatározó tulajdonságainak” feltárása az alább meghatározott dimenziókban (élethelyzetekben) történt:

- oktatás, képzés, karrier utak
- pályaválasztás, munkavállalás (diákmunka és egyéb foglalkoztatási lehetőségek)
- családalapítás, letelepedés
- szabadidő, kultúra, sport
- életmód, szociális és kulturális igények
- közösségi aktivitás

Az általános vizsgálati szempontok (alapszükségletek, továbbtanulás, pályaválasztás, jövőkép, szabadidőtöltés, szórakozás, közösségi tevékenységek, rekreáció) túlmenően a településspecifikus kérdésköröket is érintettük az irányított beszélgetés során. A fókuszcsoporthoz tartozó interjú forgatókönyvét, témavázlatát a Mellékletben helyeztük el. A digitálisan rögzített beszélgetések szöveges átirata alkotta a vizsgálati adatbázist, ebből készültek el a narratíva elemzések, települési bontásban.

Fiatal felnőtt korosztály

A 19-30 év közötti korosztály vizsgálatára több adatgyűjtési lehetőség is kínálkozott. A felnőttek személyes szükségleti feltárásának adekvát és széles körben alkalmazott módszere a kvantitatív, kérdőíves vizsgálati eljárás (survey), ennek a célcsoportnak a vizsgálatára ezt a módszert választottuk. A Megbízó a szakmai koncepció tartalmának,

felépítésének követelményeit az alábbi specifikáció alapján határozta meg, ennek alapján jelöltük ki a kérdőív tartalmi fejlesztése során a fontosabb vizsgálati dimenziókat:

- tanulmányok;
- szakma, hivatás megszerzése;
- pályaválasztás, elhelyezkedés, munkavégzés;
- családalapítás;
- önálló lakáshoz jutás;
- megélhetés, tisztas jövedelem;
- társas élet, kapcsolatok, a szabadidő, rekreáció, regenerálódás;
- közösségi és kulturális életben való részvétel, szerepvállalás.

2.2. AZ ADATFELVÉTELEK ELŐKÉSZÍTÉSE ÉS LEBONYOLÍTÁSA

2.2.1. Fókuszcsoporthos interjú

A fiatalok (14-18) korosztály körében fókuszcsoporthos, moderátor által irányított interjúkat szerveztünk, településenként 1-1 adatfelvételt végeztünk. A csoportos interjúkra 2019. október 26-november 16. között került sor. Az életkori szempontból homogén fókuszcsoporth összetételének meghatározásakor az un. *nem valószínűségi szakértői mintavétel* protokollját alkalmazva az adott település népességszerkezetének reprezentálására törekedtünk, releváns rétegeképző ismérvek (nem, szocioökonómiai státusz, etnikai hovatartozás) figyelembevételével. A rekrutációs feladatokat az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 projekt megvalósításában közreműködő közösség-szervezők végezték. A csoportos interjú személyi körének előválogatása során az 5 településen összesen 69 fő, 14-18 év közötti fiatal lett felkérve, akik közül az 5 alkalommal összesen 49 fő, 28 lány és 21 fiú közreműködésével valósult meg a moderált beszélgetés.

A fókusz csoportosinterjúknak önkormányzati fenntartású intézmények biztosítottak helyszínt: 3 kulturális-közösségi térként szolgáló létesítmény, egy szociális intézmény, illetve Újléta településen a polgármesteri hivatal épületében került sor az eseményre. A résztvevők 2001 és 2006 között születtek, az adatfelvétel időpontjában 14-18 évesek voltak, minden második fiatal a 15. illetve a 16. életévében járt. A résztvevők közül 44 fiatal középiskolai tanulmányokat folytat, 14fő gimnáziumba, 21 fő szakgimnáziumba jár, további 9 fő szakiskolai és szakközépiskolai tanuló, illetve további 5 fő még általános iskolába jár. Az interjúalanyok szüleinek társadalmi-gazdasági státusát tekintve az irányított beszélgetés résztvevői jól reprezentálják a település szociális összetételét: egyharmaduk édesapjának a legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskola. Minden második fiatal legalább 5 fős háztartásban él. A fókuszcsoporthos irányított beszélgetések átlagos időtartama másfél óra volt, az eseményekről fotódokumentáció, illetve hangfelvétel készült. A megközelítőleg 450 percnyi hanganyagból 92 oldal terjedelmű átirat készült.

2.2.2. Szakértői interjú

A projektbe bevont 5 településen az ifjúság életét befolyásoló döntéshozói, szakmai szolgáltatói területet képviselő stakeholder (befolyást gyakorló) személyekkel készítettünk el szakértői interjút készítettünk. Településenként átlagosan 5 interjú felvételét terveztük, figyelemmel az egyes közösségek sajátosságaira, végül összesen 27 tematikus irányított beszélgetést folytattunk le. Minden településen készítettünk interjút a polgármesterrel, a

köznevelési és a szociális intézmény vezetőjével - Újlétán 2 szociális szakemberrel (összesen 16 interjú)-, továbbá 4 fő közművelődési szakember, 6 civil- illetve sportszervezeti vezető és 1 fő roma kisebbségi önkormányzati vezető volt a szakértői interjú alanya.

1. táblázat

Szakértői interjúk megoszlása terület- és település szerint

Települések	Tématerületek					Összesen
	köz-politika	köz-nevelés	köz-művelődés	szociális	civil-sport-kisebbségi önkormányzat	
Bocskai kert	1	1	0	1	1	4
Hajdúhadház	1	1	1	1	2	6
Létavértes	1	1	2	1	1	6
Téglás	1	1	1	1	2	6
Újléta	1	1	1	2	0	5
Összesen	5	5	5	6	6	27

Bocskai kert településen 4, Hajdúhadház, Létavértes és Téglás városokban településenként 6, Újléta községben 5 darab tematikus interjú készült. Az adatfelvételeben 6 fő szakértő működött közre interjúver szerepben. Az interjúk a témától és az alanytól függően 45-90 perc időtartamúak voltak és mindegyikről hangfelvétel készült, a hanganyag hossza megközelítőleg 1750 perc, amelyről összesen 329 oldal terjedelmű átirat készült. Az átirat citált részeit stilizáltuk, a mellékletben viszont az előszóból átemelt írott szöveget a hitelesség miatt változatlanul hagytuk.

2.2.3. Kérdőíves adatfelvétel

Az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 számú projekt akcióterületéhez tartozó öt településen élő, 19-30 év közötti fiatal felnőttek körében a kérdőíves adatgyűjtést eredeti elképzelésünk szerint lakcímre kézbesített önkitöltős kérdőíves adatfelvételi módszertannal végeztük volna. A kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló 1995. évi CXIX. törvény, illetve a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásából teljesített adatszolgáltatásokért, valamint a kapcsolatfelvétel céljából való megkeresésért, illetőleg értesítésért fizetendő igazgatási szolgáltatási díjról szóló 16/2007. (III. 13.) IRM-MeHVM rendelet alapján az illetékes járási hivataltól lehet szolgáltatási díj ellenében csoportos adatszolgáltatást igényelni. Problémát okozott azonban, hogy a projektbe bevont 5 település három járási hivatalhoz tartozik. Figyelembe véve a járási hivatalok ügymenetének előzetesen felmért és egyeztetett időigényét, nem sikerült volna az

adatfelvétel tervezett határidőjére beszerezni az életkori szűrőparaméterek alapján leválogatott címlistát, ami a valószínűségi mintavételi eljáráshoz szükséges mintavételi keret összeállítását biztosította volna. A logisztikai nehézségek mellett az önkitöltős technika azon hátrányával is számolnunk kellett, hogy komoly problémát jelent a minta paramétereinek kézben tartása, illetve a minimális válaszadói hajlandóság elérése. További problémát jelentett volna, hogy a lakcímre kézbesített kérdőív kitöltése során nincs a válaszadó mellett a „segítő kérdező”, ami miatt csak rövidebb (legfeljebb 5-10 perces), és viszonylag egyszerűbb kérdőívvel tudunk volna dolgozni, elkerülve a specifikációs, táblázatos kérdések értelmezési nehézségeit. A logisztikai és a módszertani nehézségek áthidalása érdekében adatgyűjtési módszertant változtattunk. Az adatfelvétel az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 projekt megvalósításában közreműködő közösség szervezők koordinálásával, részben személyesen kiosztott önkitöltős, másrészt kérdezőbiztosi közreműködői szerepben instruált lekérdezési módszertannal valósult meg. Az adatgyűjtés módja növelte az egyes kérdésekre adott válaszok validitását, miközben a létrehozott N=143 adatbázis a projekt akcióterületére elegendő számú mintanagyságot biztosít. Az adatfelvételre 2019. december hónapban került sor. A kapott minta összetétele releváns státusmeghatározó változók szerint, mint iskolázottság, munkaerő-piaci helyzet jól illeszkedik az alapsokaság paramétereire.

3.

ÖSSZEGZŐ JAVASLATOK TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOK SZÁMÁRA

A koncepcionális javaslatok megfogalmazása során összegeztük a településszintű demográfiai, társadalmi helyzetelemzések, és a helyi közszolgáltatási rendszer analízisének általános konklúzióit. Azokat a fejlesztendő területeket emeltük ki, amely valamennyi, a projekt akcióterületén működő települési önkormányzat esetében igényként, hiányosságként vagy problémahordozó ágensként felmerült. A javaslatok összhangban állnak az Európai Unió Ifjúsági Stratégiájával, illetve Magyarország Kormányának ifjúságpolitikai keretprogramjával, az Új Nemzedék Jövőjéért Programmal.

3.1. BOCSKAIKERT

Bocskai kert a hajdú-bihari megyeszékhely agglomerációs zónájában elhelyezkedő község, mintegy 8 km-re található Debrecentől. A település önállóságát 1993-ban nyerte el, ezt követően dinamikusan kezdett növekedni a népesség, az elmúlt negyedszázadban a lakosság száma a háromszorosára növekedett, a község jelenleg közel 3600 főt számlál. A település népességének összetétele jelentősen megváltozott az elmúlt két évtizedben, Bocskai kert egyre inkább elközéposztályosodó elővárosi községé válik. A lakosság számának növekedésével azonban nehezen tud lépést tartani a kommunális infrastrukturális fejlesztés, miközben magasabb társadalmi státusú lakosok elvárásai egyre nagyobbak a településsel szemben. A korábbi zártkertes beépítés térstruktúrája, a szűk, járda nélküli, zömében földes, esős időben sáros utcák és központi településrész hiánya azonban lerombolja a kertés elővárosi illúziót, amit ugyanakkor ellensúlyoz a telek- és a kertés házingatlanok megfizethetősége, ami a népesség további növekedését vetíti elő. Ebben a kontextusban a települési önkormányzat vezetésére irányuló legnagyobb kihívás a településimázs és a közösség jövőjének meghatározása; az agglomerációs alvóközségi létforma vagy a nagyváros mellett önállóan is létezni képes, közösségteremtő és népességmegtartó erővel

bíró kertés előváros kialakítása az elsődleges cél. Első esetben a településüzemeltetés és a kommunális infrastruktúrafejlesztés a prioritás, a lakosság kulturális-civilizációs szükségleteinek kielégítésére ott a megyeszékhely. A második esetben viszont a humánszolgáltatások fejlesztése különösen hangsúlyos; a közösségépítés és a kisközösségi identitás erősítése kulturális-közművelődési, szociális infrastrukturális beruházásokat igényel. Bocskai kert Önkormányzata láthatóan az utóbbi víziót tudja magáénak. Az utóbbi időben egyre jelentősebb beruházások valósulnak meg a humánszolgáltatások területén. A gyermekes családok igényeit kielégítő intézményrendszer (bölcsőde, óvoda, iskola, szociális és gyermekjóléti szolgáltatások, egészségügyi alapellátás) a településen jól kiépített, és kifejezetten komfortos feltételek között működik. Ugyanakkor a településen élő fiatalok és fiatal felnőttek életminőségét a kulturális alapszolgáltatások, a közművelődés, a közösségi szintek megélése befolyásolja közvetlenül. A településen gyakorlatilag nincsenek kulturális alapszolgáltatások, továbbá nincs művelődési ház, ami közösségi élményeket kínálna. A könyvtári szolgáltatás ugyan elérhető, de közösségi térként nem funkcionál. A kulturális-közösségi tér hiánya mellett problémát jelent az is, hogy jelenleg nem foglalkoztat közművelődési szakembert az önkormányzat. A társadalmi létezéshez kapcsolódó alapszükségleteken túl, mint szociális ellátás, bölcsőde, óvoda, iskola, a nélkülözhetetlen lesz a település lakossága részére, többek között a fiatalok számára a minőségi időtöltést biztosító kulturális-közösségi funkciók ellátására is hangsúlyt fektetni. Az ifjúság életminőségét javító, a fiatalok lokális identitását erősítő fejlesztési javaslatokat ezeknek a körülményeknek a figyelembevételével fogalmazzuk meg.

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

- *Közösségi identitás erősítése*

A nemzeti identitástudat és az európaiság erősítése mellett a kisközösségi (bocskai kert) azonosságtudat formálása nélkülözhetetlen, különösen egy új, évről évre lélekszámában növekvő közösség esetében. Nagy hangsúlyt kell fektetni a lokális kulturális értékek, hagyományok megteremtésére, az azonosságtudatot erősítő közösségi rendezvények szervezésére és támogatására. A községi majális, a Méz Fesztivál vagy a családi sportnap előremutató kezdeményezések, azonban a tematikus rendezvények szervezésével meg kell szólítani a 14-30 közötti korcsoportokat is, illetve a szervezés során figyelembe kell venni az ifjúság igényeit is. Önszerveződések támogatásával, illetve ezek kapacitálásával, önkéntes tevékenységek szervezésével is erősíteni kell a lakóközösséghez tartozás érzetét.

- *Sportolási lehetőségek*

A sporttevékenységek, a testedzés hozzájárul a fiatalok testi és mentális egészségének megőrzéséhez, javításához, továbbá a nevelési és közösségépítő funkciója is számottevő. Bocskai kert önkormányzatának kiemelten kell támogatnia a diáksport, az iskolai, egyesületi sporttevékenységeket, fejleszteni a sportolást, testmozgást, aktív rekreációt biztosító infrastruktúrát. A Bocskai Közhasznú Diák Sport Egyesület 2002-óta működik aktívan, ugyanakkor kizárólag a labdarúgás köré szerveződik a tevékenysége, ami alapvetően a fiúgyermekeket és fiatalokat képes mozgósítani. Az egyesület finanszírozása alapvetően a TAO pályázati forrásra épül. Célszerű lenne többcsatornássá alakítani a civil szervezet működési bevételeit, a települési önkormányzat mellett a helyi vállalkozókat is kapacitálni a helyi sportélet támogatására. A finanszírozási csatornák növelésével érdemes lenne bővíteni az egyesület sporttevékenységeit, figyelemmel a helyi fiatalok igényeire és a helyben biztosítható infrastrukturális feltételekre. Jelenleg a településen épült műfüves pálya használata térítésköteles. Kívánatos lenne felülvizsgálni a hozzájárulási szabályokat és a nappali tagozaton tanuló diákok és felsőoktatási hallgatók számára ingyenesen biztosítani a létesítmény igénybevételét.

- *Fiatalok önszerveződéseinek támogatása*

Törekedni kell az ifjúsági közélet élénkítésére, a fiatalok közösségi részvételének növelésére. Ösztönözni kell helyi ifjúsági szervezet létrejöttét, szerepvállalását a helyi közéletben és kulturális életben. Lehetőséget kell adni a fiataloknak a saját kultúra kifejezésére. Biztosítani kell a fiatalok számára a szabadidő együttes eltöltésére alkalmas közösségi tér elérhetőségét, illetve fejleszteni kell az ehhez szükséges tárgyi és egyéb infrastrukturális feltételeket. Jelenleg – kulturális-közösségi tér hiánya miatt – a középiskolások és a fiatal felnőttek számára a szabadidő társas eltöltése kizárólag közterületen (park, vasútállomás, iskola környéke) biztosított. Ez a körülmény a komfortosság hiánya mellett felerősíti az együtt töltött idő céltalanságát, strukturálatlanságát. A helyi fiatalok abban az esetben tudnak integrált és koherens közösségé szerveződni, amennyiben a szabadidő kollektív eltöltésének funkcionális és térbeli feltételrendszere biztosítottá válik. Átmeneti időszakra, amíg korszerű, a település méretéhez igazodó közművelődési intézménynek helyet adó kulturális-közösségi tér nem

épül, a Humánszolgáltató Központ számára épült új létesítményben célszerű kialakítani heti rendszerességgel működő ifjúsági klubbot.

- *Közművelődés*

Létre kell hozni a településen a kulturális alapszolgáltatásokat biztosító kulturális közösségi teret, művelődési házat. Főállású művelődésszervező vagy közösségszervező alkalmazásával célszerű biztosítani a helyi kulturális és közösségi élet, továbbá a közösségi rendezvények szervezését.

- *Kommunikáció*

Ki kell alakítani és folyamatosan működtetni a modern kor technológiai háttérének megfelelő online kommunikációs felületet, amely egyrészt alkalmas a fiatalok igényének közvetlen becsatornázására, másrészt a település életével, híreivel kapcsolatos információk megosztására. Bocskaiakert Önkormányzata nincs jelen az online közösségi felületeken, miközben a fiatalok az információs igényeit elsősorban ezeken a platformokon elégítik ki. A település lakosságszámának növekedésével egyre korlátozottabbá válik a közvetlen személyközi kapcsolatokra épülő kétirányú információáramlás. Közel négyezer fős közösség esetében az önkormányzat már nem képes informális módon becsatornázni a lakosság, ezen belül az ifjúság igényeit, véleményét. Az idősebb korosztályok kommunikációs kultúrájához igazodó helyi újság és a hivatalos honlap nem alkalmas információs felület a fiatalok helyi hírigényének kielégítésére. Ki kell alakítani a modern kommunikációs platformokon a lakossági szükségletek és elvárások, valamint az önkormányzat felé támasztott igények felmérésének formáit, módszereit. Az online közösségi médiában kialakítandó információs felület tartalomfejlesztésbe érdemes bekapcsolni a célcsoportot, kihasználva a fiatalok kreativitását és innovativitását, továbbá kihasználni az együttműködésben rejlő közösségfejlesztési perspektívákat.

3.2. HAJDÚHADHÁZ

Hajdúhadház becsült népessége 2019 évben 13394 fő volt, ezzel a projekt akcióterületének legnépesebb települése. A kisváros, amely 400 éves mezővárosi múlttal bír, polgárosult, jól kiépített és tetszetős városközponttal rendelkezik, a 4-es számú főút mentén Téglás várossal és Bocskai kert községgel szinte összeépült járási központ. Hajdúhadházon sajátos népeségmozgalmi dinamizmusok zajlottak az elmúlt 30 évben. Egyrészt egy nagyarányú elköltözés után a 1990-es években elkezdett növekedni a település létszáma, majd 2006-tól lassan ismét csökkent a népesség, 2010 után viszont ismét növekedni kezdett a populáció. 2010-től felerősödött az elvándorlás, az utóbbi években ennek mértéke évi 4-500 fő, és a vándorlási veszteség is számottevő, közel 200 fővel csökken évente a népesség, ugyanakkor ezt kompenzálja a természetes reprodukció, ami a településen kifejezetten magas. A demográfiai tendenciák és a település társadalmi összetételének változása kölcsönösen hat egymásra. A település sajátossága, hogy a területén nyolc szegregátum is található. 2011-ben a szegregátumokban lakott a település népességének 33%-a, összesen 4182 fő. A természetes reprodukció tendenciáiból kiindulva 2019-ben már 40 százalék körülire becsülhető a szegregátumokban élők aránya, ez megközelítőleg 5300 fő. Hajdúhadház településen jelenleg 45 százalék (6200 fő) körülire tehető a roma lakosság aránya, a városban élő fiataloknak (14-30 év közötti korosztálynak) az 50-60 százaléka a cigány kisebbséghez tartozik. A roma lakosság magas száma és arányának dinamikus növekedése azért jelent kihívást a települési önkormányzat számára, mert az együtt jár a szegregátumokban élők számának emelkedésével, a mélyszegénységben élő népesség növekedésével, a szocio-kulturális hátrányok átörökítésével. Ezek a mechanizmusok megnövelik a lakónépéségen belüli kulturális törésvonalak felerősödését, a közszolgáltatásokban intézményesülő szegregáció konzerválódását, ami jelentősen mérsékeli a település népességmegtartó erejét, különösen a többségi magyar lakosok körében.

Egy ifjúsági szakmai koncepciónak nem tárgya és nem küldetése a szociális fejlesztéssel kapcsolatos irányvonalak kijelölése, ugyanakkor mindenképpen fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a helyi problémák elsődleges hordozója, így az ifjúság jövőjét, és a település népességmegtartó erejét meghatározó körülmény, hogy majdnem minden második lakos szegregátumban él. A szubstandard lakások, a zsúfoltság, a sáros, koszos utcák, a lakókörnyezet elkerülhetetlenül növeli a szociális izolációt, a gettó szubkultúra kialakulását, az etnikai – kulturális különbségek dezintegrációs hatását. Az elmúlt évtizedek

során kettős társadalom alakult ki a településen, aminek eredményeként a lakóhelyi szegregáció mellett a humán közszolgáltatások területén, különösen az oktatásban intézményesült a társadalmi elkülönítés gyakorlata, azonban 2011 óta ezzel ellentétes törekvések is vannak a településen. Számos, a társadalmi integráció ügyét szolgáló jó gyakorlat is megfigyelhető a sportélet, a kulturális-közösségi programok területén. Viszont a tankerületi fenntartású iskolában kétszer nagyobb a kedvezőtlen szociális helyzetű tanulók aránya az egyházi fenntartású általános iskolához képest. A közel 100%-os RGYK mutató alapján kijelenthető, hogy teljesen és visszafordíthatatlanul szegregálódott az állami iskola, miközben az egyházi intézmény sem képes a középosztálybeliek elvárásainak megfelelő minőségű oktatást biztosítani. A szabad iskolaválasztás jogát Hajdúhadházon kiemelkedően nagy arányban gyakorolják a szülők. A KIR adatbázis alapján a városban élő gyermekek 15 százaléka nem a lakóhelyén végezi alapfokú tanulmányait. Ez a tendencia is mérsékeli a település népességmegtartó erejét. A vázolt kedvezőtlen folyamatok megállításának alapvető eszköze a szegregátumok átfogó rehabilitációja, illetve ezeken a területeken élő lakosság szociális felzárkóztatása.

A kisváros humán közszolgáltatásai jól kiépültek; a szociális ellátórendszer, a közoktatás intézményrendszere valamint az egészségügyi alapellátás kapacitása, humán- és tárgyi erőforrásai és feltételrendszere jó minőségű ellátást tud biztosítani a lakosságnak, különösen a kisgyermekes családok számára. A közművelődés intézményrendszere a város tágabb környezetében élő népesség számára is kulturális kínálatteremtő erővel bír: művelődési ház, könyvtár, galéria és szabadtéri színpad is működik a településen. Hajdúhadházon a Káposztás napok, a háromnapos őszi fesztivál városimázs alakító funkcióval bír. A városban említésre méltó a sportélet, külön kiemelve a kosárlabdát és a vívást. A fiatalok életére közvetlenül ható önkormányzati intézmények közül fontos közösség-szervező-, közösségépítő funkciót tölt be a családsegítő- és gyermekjóléti központ. Ugyanakkor közintézmények, iskola, családsegítő, művelődési ház többnyire a könnyebben elérhető mozgósítható célcsoportok számára képesek rendezvényeket, rendszeres elfoglaltságokat biztosítani. A 15 év feletti, tanulmányokat folytató fiatalok jelentős része hétköznaponként nincs a településen vagy aludni jár haza, a szegregátumokban rekedt, ún. „semnem” generációval [*sem nem tanul, sem nem dolgozik*] nem tud igazán mit kezdeni az intézményrendszer. A kisváros egyik legnagyobb hiányossága a szórakozási lehetőségek korlátozottsága: étterem, mozi, kávéház, zenés-táncos szórakozóhely jelenleg nem működik a településen.

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

- *Oktatás, esélyegyenlőség*

Széles körű szektorális és ágazati együttműködést kell kialakítani a köznevelési intézmények és a települési önkormányzat és a szociális partnerek között a minőségi oktatás hozzáféréseinek javítása, az iskolai szegregáció és az iskolai esélykülönbségek mérséklése, valamint iskolai lemorzsolódás (korai iskolaelhagyás) csökkentése céljából. Nagy hangsúlyt kell fektetni a szegregátumokban a korai fejlesztésre, a szocializációs hátránykompenzációra. A célkitűzés megvalósulását segíti a Kormány a „Felzárkózó települések” hosszú távú programjának megalapozásáról szóló 1404/2019. számú határozatának végrehajtása: kormány célzott programmal az ország 300 leghátrányosabb helyzetű települését támogatja. A célkitűzések végrehajtása a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület 15 éves, Magyar Örökség Díjjal kitüntetett Jelenlét programja alapján, a szervezet módszertani támogatásával és szakmai irányításával valósul meg. A programban résztvevő települések kiválasztása a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet által meghatározott települési körből egy komplex, a foglalkoztatási, iskolázottsági, lakhatási, jövedelmi, bűnözési viszonyokat és a korszerkezetet egyaránt figyelembe vevő mutató segítségével, a KSH-val együttműködve történik. Hajdúhadház város a normatív feltételeknek megfelel. így a közeljövőben be tud kapcsolódni a támogatási konstrukcióba.

- *Diszkrimináció ellenesség, társadalmi inklúzió*

A hajdúhadházi közösség összetartó erejének növelése céljából, egyúttal a kulturális-etnikai törésvonalak felerősödésének megakadályozása érdekében arra kell törekedni, hogy az ifjúsági korosztályok tagjai cselekvően utasítsák el a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formáját. Lehetőséget kell biztosítani közösségi rendezvények szervezésével és önszerveződő közösségek támogatásával a szociális érzékenyítésre, a kortárs csoportok véleményformáló erejének kiaknázásával. Növelni kell a magyar és a roma fiatalok együttműködésének lehetőségeit. A roma fiatalokat be kell kapcsolni a város sport- és kulturális életébe. Elő kell segíteni a szegregátumokban élő, kedvezőtlen szociokulturális háttérű fiatalok társadalomba való teljes beilleszkedését, különös tekintettel a közszolgáltatások hozzáférhetőségére és munkaerő-piaci helyzetük javítására.

- *Az ifjúság egészség- és környezettudatosságának fejlesztése*

Szorgalmazni kell az ágazati együttműködések egészségvédelmi, egészségfejlesztési, betegségmegelőzési és környezetvédelmi, valamint a szexuális felvilágosító kampányok hatékonyságának növelése céljából. A Hajdúhadház Város Önkormányzata legyen kezdeményezője drogrevenziós és bűnmegelőzési célú foglalkozások, rendezvények, közösségi események szervezésének. A mélyszegénység és a szociális izoláció kitermeli a túlélés gettó stratégiáit, ez megmutatkozik a bűncselekmények számának tartósan magas szintjében, a drog- és alkoholproblémákban, az erőszak kultúrájában. A szegregátumokban a drogfogyasztás, mint a vidéki településekre begyűrűző jelenség számottevő kihívás elé állítja a szociális és közrendvédelmi intézményeket. A drogfogyasztás nem kizárólag közrendvédelmi probléma, komplex stratégiai és cselekvési terv kidolgozását igényli. A korai gyermekvállalás szintén nagyon súlyos probléma, aminek kezelése szintén szektoriális együttműködést igényel, ennek koordinálójá lehet a települési önkormányzat.

- *Sportolási lehetőségek*

A sporttevékenységek, a testedzés hozzájárul a fiatalok testi és mentális egészségének megőrzéséhez, javításához, továbbá a nevelési és közösségépítő, továbbá társadalmi mobilitást segítő funkciója is számottevő. Hajdúhadház Város Önkormányzatának továbbra kiemelten kell támogatnia a diáksport, az iskolai, egyesületi sporttevékenységeket, fejleszteni a sportolást, testmozgást, aktív rekreációt biztosító infrastruktúrát. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a sportegyesületek rekrutációs tevékenységére, a kedvezőtlen szociális helyzetű fiatalok bekapcsolására városi sportéletbe.

- *Fiatalok önszerveződéseinek támogatása*

Törekedni kell az ifjúsági közélet élénkítésére, a fiatalok közösségi részvételének növelésére. Ösztönözni kell ifjúsági szervezetek létrejöttét, szerepvállalását a helyi közéletben, közszolgáltatásokban. A fiatalok kultúrafogyasztását az aktív részvételi attitűd irányába kell mozdítani, tevékeny részvételükre alapozva. Lehetőséget kell adni a fiataloknak a saját kultúra kifejezésére. Biztosítani kell a fiatalok számára a szabadidő együttes eltöltésére alkalmas közösségi terek elérhetőségét, illetve fejleszteni kell az ehhez szükséges tárgyi és egyéb infrastrukturális feltételeket. Kapacitálni kell a városi civil szervezeteket, önkormányzati intézményeket, hogy a fiatalok számára a szabadidő hasznos és kellemes eltöltésére alkalmas közösségi tereket alakítsanak ki.

- *Környezeti nevelés*

Környezettudatos viselkedési minták formálásával törekedni kell a fiatalok természeti környezetet védő attitűdjeinek alakítására, ennek érdekében figyelemfelkeltő akciókat, kampányokat célszerű szervezni.

- *Társadalmi részvétel*

Elő kell segíteni, hogy a városban élő gyermekek és a fiatal felnőttek megismerjék jogukat és kötelességeiket. Be kell vonni a fiatalokat a település valamennyi lakosát érintő döntések, fejlesztések előkészítésének folyamataiba, lehetőséget kell adni számukra a véleménynyilvánításra, javaslattételre. Célszerű városi diákszövetség létrehozásával teret engedni a fiatalok közéleti érdeklődésének felkeltésére, bevonni a fiatalok minél szélesebb körét városi rendezvények előkészítésébe, szervezésébe. A fiatalokat meg kell ismertetni az önkéntesség kultúrájával, lehetőséget kell biztosítani önkéntes tevékenységek végzésére a hajdúhadházi önkormányzat intézményrendszerén belül. Ágazatközi együttműködésekkel integrálni kell azon törekvéseket, melyek azt célozzák, hogy az érintett korosztályok tagjai megismerkedjenek a civil szféra funkciójával, jelentőségével, erejével, értékeivel. A célkitűzések eredményes megvalósulása érdekében csatolt munkakörben vagy új munkakör létesítésével meg kell teremteni a hajdúhadházi önkormányzat apparátusában ifjúsági referens alkalmazásának a lehetőségét, a fiatalokra irányuló szolgáltatások ágazatközi koordinációját.

3.3. LÉTAVÉRTES

Létavértes város Nagyléta és Vértes községek egyesítésével jött létre 1970-ben. Az összevonás hatása a mai napig megmutatkozik a település térszerkezetében, a helyi közszolgáltatások duplikált felépítésében, a helyi lakosok identitásában. A településen három fontos probléma azonosítható be, amely kihat a helyi közösség jelenére és jövőjére, különösen a helyi fiatalok életkilátásaira. A 7478 főt számláló település demográfiai helyzete nagyon kedvezőtlen képet mutat; a népességmozgalmi tendenciák az elöregedés folyamatát vetítik ki: a 65 év feletti lakosok számához viszonyított 0-14 éves korosztály létszáma alapján számított öregedési index 98,8% (összehasonlításképp Hajdúhadház városában 52%). A városban 1960-ig lassan emelkedett a népesség, ekkor elérte a 10 ezer főt, majd drasztikusan kezdett csökkenni a lakosság száma a mezőgazdaság nagyüzemi átalakítása és az ipar elszívó hatása miatt. Az 1990-es évek elején 6,5 ezer főt számlált a kisváros, majd lassú, 2011 után gyorsuló ütemben enyhén nőtt a lakosság száma. A település demográfiai szerkezetét az oda- és elvándorlás markánsabban alakítja, mint a természetes reprodukció. Jelentős problémát jelent továbbá a munkalehetőség hiánya. Ugyan a megyeszékhely alig több, mint 25 km távolságra van, ennek ellenére Létavértes a 105/2015. (IV.23.) Kormányrendelet értelmében jelentős munkanélküliséggel sújtott település. A gazdasági konjunktúra és a közfoglalkoztatás eredményeként ugyan közel felére csökkent az állástalanok száma 2011-2019 között, de még mindig 10% felett alakul a munkanélküliségi ráta. A mennyiségi munka hiánya mellett a minőségi munkalehetőség hiánya is felgyorsítja a fiatalok elvándorlását. Létavértesen súlyos probléma a társadalmi szegregáció: különösen a létai városrész déli részén található leromlott szegregátumok helyzete aggasztó. A leszakadással fenyegetett településrészek fizikai állapota erősen leromlott, a lakosság társadalmi helyzete, foglalkoztatási színvonala, életkörülményei szegényesek, a településrész városi és közösségi funkciókkal való ellátottsága alacsony szintű, a városrész nem képes bekapcsolódni a város gazdasági-társadalmi vérkeringésébe. A roma lakosság aránya a kisvárosban becslés alapján 20 százalék, döntő többségük szegregátumban él, nagyjából a nagylétai településrészen.

A kisváros humán közszolgáltatásinak kiépítettsége megfelel a 10 ezer fő alatti településekkel szemben támasztott követelményeknek. A helyi közszolgáltatások egyik nagy kihívása a szakképzett munkaerő biztosítása. A köznevelési intézményekben dolgozó felsőfokú végzettségűek többsége Debrecenből jár be dolgozni, a szociális és a közművelődési szektorban problémát jelent a szakképesítés hiánya. A szakmai utánpótlást

alapvetően a településen élők közül lenne célszerű biztosítani. A városban két általános iskola működik, gyakorlatilag az ötven évvel ezelőtti településegysítés óta változatlan tér- és szerkezeti struktúrában. Az intézmények előtt két fontos kihívás áll: egyrészt folyamatosan mérséklődik a tanulói létszám, így csökken az iskolai osztályok száma és a kapacitáskihasználtság. Másrészt a tanulói összetétel is változik, a diákoknak megközelítően 40-50 százaléka nagyon kedvezőtlen szociokulturális háttérrel érkezik. A két köznevelési intézmény 5 feladatellátási helyen 10 épületben működik, az iskolai szegregáció elsősorban a párhuzamos osztályok tekintetében érvényesül. A szociális izoláció hatása kihívást jelent a kulturális-szabadidős tevékenységek szervezésében is. A város közművelődési rendszerét a könyvtár szervezeti bázisára épült kulturális intézmény fogja át, amihez kétszintes, könyvtárral egybeépült művelődési ház, külön színház-mozi épület és a vértesi részen működő fiókkönyvtár tartozik. A mozi már nem működik, a teremben évente 2-3 alkalommal színházi vendégelőadásokat tartanak. Nagyobb létszámú közönség befogadására alkalmas rendezvényterem nincs a településen. Az intézmény infrastruktúráis értelemben nagyon rossz helyzetben van, egyrészt nagyon leamortizálódott az épület, legalább negyven éve nem volt felújítva, az emeleti részen szabadidős foglalkozásokra lehetőséget biztosító termek ingerszegények és nagyon rossz állagúak. A fiatalok számára a szórakozási, szabadidő eltöltési lehetőségek nagyon korlátozottak, nincs a településen mozi, étterem, zenés-táncos szórakozóhely, ifjúsági klub, közösségi tér. A településen a rendezvénynapotár szerint számos közösségi esemény van, azonban a fiatal korosztály fókuszából vizsgálva nem a programkínálat mennyiségi kínálata, hanem a szükségletre szabott programok és közösségi elfoglaltságok szervezése jelenti a kihívást. A tradicionális módon működő közművelődés intézmény elsősorban a jól szervezhető korosztályok (pl. gyermekek) vagy a jól beazonosítható igényekkel bíró csoportok (nyugdíjasok, középosztály) számára képes kulturális és közösségi élményeket teremteni. A szórakozási lehetőségek és az ifjúsági közösségi tér hiánya egyszerre rontja a szubjektív életminőséget, és ezzel együtt atomizálja az itt élő fiatalokat, továbbá mérsékeli a közös élményeken alapuló kisközösségi identitás megélését.

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

- *Közösségi identitás erősítése*

Törekedni kell a nemzeti identitástudat erősítése mellett a kisközösségi (létavértesi) azonosságtudat elmélyítésére. Ennek érdekében nagy hangsúlyt kell fektetni kulturális

értékek, hagyományok megőrzésére, az azonosságtudatot erősítő közösségi rendezvények szervezésére és támogatására. A településen élő fiatalok létavértesi identitása mindenképpen erősítésre szorul. A településen nagyon csekély számú a célcsoportot is érintő közösségi esemény. A létavértesi önkormányzatnak nagyobb hangsúlyt kell helyezni a településüzemeltetési feladatok mellett a település imázsának formálására, kulturális-közösségi arculatának alakítására. Egy városi szintű nagyrendezvény és néhány kisebb, tematikus, a célcsoportot megszólító közösségi esemény erősíteni a helyi fiatalok kötődését.

- *Esélyegyenlőség, deszegregáció*

Széles körű szektoriális és ágazati együttműködést kell kialakítani a köznevelési intézmények és a települési önkormányzat és a szociális partnerek között a minőségi oktatás hozzáféréseinek javítása, az iskolai szegregáció és az iskolai esélykülönbségek mérséklése, valamint iskolai lemorzsolódás (korai iskolaelhagyás) csökkentése céljából. Nagy hangsúlyt kell fektetni a szegregátumokban a korai fejlesztésre, a szocializációs hátránykompenzációra. Célszerű a térségben működő jó gyakorlatokat feltérképezni, adaptálni, például a közeli berettyóújfalui Igazgyöngy Alapítvány felzárkóztató célú, közösségépítő tevékenysége mintaadó lehet.

- *Pályaorientáció támogatása*

A létavértesi önkormányzatnak a szociális és közművelődési intézményein keresztül nagyobb szerepet kell játszani az általános iskolai tanulók továbbtanulási és pályaválasztási orientációinak alakításában, ami hosszabb távon a helyi minőségi munkaerő-hiány problémáinak kezelésében is segítséget nyújthat. Törekedni kell arra, hogy a helyi közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, igazgatás, szociális ellátás, közművelődés) humán erőforrás igénye, rekrutációja elősorban a településen élő fiatalokra épüljön. Célszerű lenne, ha a települési önkormányzat potenciális foglalkoztatóként részt venne a felsőoktatási intézmények duális képzéseiben, továbbá új ösztöndíj konstrukciókkal alapozná meg a helyi értelmiség generációs kontinuitását.

- *Fiatalok letelepedésének támogatása*

A helyi fiatalok letelepedésében, illetve a település népességszámának növekedésében fontos szerepet játszik a lakáshoz jutás esélye. A települési önkormányzatnak nagyobb szerepet kell vállalni a helyi fiatalok lakáshoz juttatásában, ez a helyi közszolgáltatások személyi feltételrendszerét is befolyásolja hosszabb távon. Célszerű lenne szolgálati

lakásokat kialakítani, továbbá önkormányzati támogatási konstrukciót kidolgozni a lakásszerzés elősegítése céljából.

- *Sportolási lehetőségek*

A sporttevékenységek, a testedzés hozzájárul a fiatalok testi és mentális egészségének megőrzéséhez, javításához, továbbá a nevelési és közösségépítő funkciója is számottevő. A létavértesi önkormányzatnak kiemelten kell támogatnia a diáksport, az iskolai, egyesületi sporttevékenységeket, fejleszteni a sportolást, testmozgást, aktív rekreációt biztosító infrastruktúrát. A sport közösségformáló és mobilizáló erejét mozgósítva be kell vonni a város sportéletébe a szegregátumban élő fiatalokat.

- *Fiatalok önszerveződéseinek támogatása*

Törekedni kell az ifjúsági közélet élénkítésére, a fiatalok közösségi részvételének növelésére. Ösztönözni kell ifjúsági szervezetek létrejöttét, szerepvállalását a helyi közéletben, közszolgáltatásokban. Lehetőséget kell adni a fiataloknak a saját kultúra kifejezésére. Biztosítani kell a fiatalok számára a szabadidő együttes eltöltésére alkalmas közösségi terek elérhetőségét, illetve fejleszteni kell az ehhez szükséges tárgyi és egyéb infrastrukturális feltételeket. Ennek érdekében a Városi Könyvtár és Művelődési Ház épületének átfogó felújítására szakmai-pénzügyi koncepciót kell alkotni. Javasoljuk, hogy a felújítás tervezése során a könyvtár költözzön az épület emeleti részébe, a közösségi terek kialakítása a földszinti részben valósuljon meg multifunkcionális tartalommal. Továbbá szorgalmazzuk, hogy felsőfokú szakvégzettséggel rendelkező művelődésszervező vagy közösség-szervező alkalmazását, így adottá válna a személyi feltétel az ifjúság körében közösségfejlesztői munka elindulására.

3.4. TÉGLÁS

Téglás város általános társadalom- és gazdaságszerkezeti jellemzőinek vizsgálata során három fontos problémát azonosítottunk be. Téglás népessége ugyan stagnál, de közben erőteljesen öregedik el, az öregedési index 83 százalékos (szomszéd Hajdúhadház településen 50%), ami összefügg a születések számának folyamatos csökkenésével. Dinamikusan nő az elvándorlás üteme, 2013-ban évi 200 fő, 2017-ben már évi 400 fő hagyta el a települést, és ebben a számban még nem jelennek meg azok a tartósan külföldön vagy hazai nagyvárosban tartózkodó fiatalok, akiknek az állandó lakcíme még a szüleik lakására van bejelente, de életvitelük már nem köti őket a kisvároshoz. Az elvándorlás problémája a ki- és betelepülők korösszetételében mutatkozik meg Tégláson: a reprodukív életkorban lévő korcsoportokhoz tartozók nagyobb arányban mennek el a településről. Nagyobb elvándorlási hajlandósággal kell szembenéznie a Téglás Város Önkormányzatának; a településen élő fiatalok (belső) migrációs aktivitása a projekt akcióterületéhez tartozó öt településen végzett kérdőíves adatfelvételben a mintaátlaghoz képest kétszer nagyobb arányúnak mutatkozott. Az elvándorlási tendenciákat felerősíti, hogy a foglalkoztatási lehetőségek szűkösek, az un. minőségi (fehérgalléros) munka hiánya mellett a településen a mennyiségi jellegű munkalehetőség hiánya is jellemző. Az elvándorlást kompenzálja a településre költöző egyének és családok egyre nagyobb száma, azonban a népességfluktuáció csökkenti a település kohéziós erejét, a közösségi identitás érzületét, a kontinuitás mentálisan biztonságot teremtő hatását.

A település infrastrukturális adottságai és humán közszolgáltatások kiépítettsége észak-alföldi viszonylatban kifejezetten kedvezőnek tekinthető. Az utóbbi évek fejlesztéseinek eredményeképpen a település központi része kifejezetten városias képet mutat, azonban a polgári középosztályi létformához, egyúttal a fiatal és a fiatalfelnőtti életvilághoz és szükségletstruktúrához szervesen hozzátartozó szabadidő eltöltési és szórakozási lehetőségek teljesen hiányoznak a kisváros életéből: nincs működő étterem, zenés-táncos szórakóhely, kávézó, kulturális-közösségi tér. A hagyományos szerepfelfogású közművelődési intézmény a könnyen elérhető célcsoportok (kisiskolások, nyugdíjasok) számára képes tartalmazabb programokat szervezni, ugyanakkor az ifjúság, a 15-30 közötti korosztály igényei figyelmen kívül maradnak. A települési önkormányzat kapcsolata az egyházi fenntartású alapfokú köznevelési intézménnyel alapvetően létesítményüzemeltetési feladatokra redukálódik, középfokú oktatás nincs a településen. Az önkormányzat az

egészségügyi alapellátási- és a szociális ellátórendszeren keresztül kapcsolatban áll a gyermekes családok többségével, azonban nincsenek intézményesített eszközei a fiatalokkal való kapcsolattartásra, az ifjúság megszólítására. Az ifjúság életminőségét javító, a fiatalok lokális identitását erősítő fejlesztési javaslatainkat ezeknek a körülményeknek a figyelembevételével fogalmazzuk meg.

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

- *Közösségi identitás erősítése*

A nemzeti identitástudat és az európaiság erősítése mellett a kisközösségi (téglási) azonosságtudat elmélyítését kell fókuszba helyezni. Ennek érdekében nagy hangsúlyt kell fektetni a lokális kulturális értékek, hagyományok megőrzésére, az azonosságtudatot erősítő közösségi rendezvények szervezésére és támogatására. Új alapokra kell helyezni a városimázst, hagyományteremtő céllal új városi szintű, tematikus rendezvények szervezésével meg kell szólítani a 14-30 közötti korcsoportokat.

- *Pályaorientáció támogatása*

A téglási önkormányzatnak a humán közszolgáltatásokat biztosító intézményeiken keresztül nagyobb szerepet kell biztosítani az általános iskolai tanulók továbbtanulási és pályaválasztási orientációinak alakításában, ami hosszabb távon a lokális minőségi munkaerő-hiány problémáinak kezelésében is segítséget nyújthat. Törekedni kell arra, hogy a helyi közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, igazgatás, szociális ellátás, közművelődés) humán erőforrás igénye, rekrutációja elősorban a településen élő fiatalokra épüljön. Célszerű lenne, ha a települési önkormányzat potenciális foglalkoztatóként részt venne a felsőoktatási intézmények duális képzéseiben, továbbá új ösztöndíj konstrukciókkal alapozná meg a helyi értelmiség generációs kontinuitását.

- *Társadalmi részvétel*

Elő kell segíteni, hogy a városban élő gyermekek és a fiatal felnőttek megismerjék jogukat és kötelességeiket. Be kell vonni a fiatalokat a település valamennyi lakosát érintő döntések, fejlesztések előkészítésének folyamataiba, lehetőséget kell adni számukra a véleménynyilvánításra, javaslatételre. Célszerű városi diákszövetség létrehozásával teret engedni a fiatalok közéleti érdeklődésének felkeltésére, bevonni a fiatalok minél szélesebb körét városi rendezvények előkészítésébe, szervezésébe. A fiatalokat meg kell ismertetni az önkéntesség

kultúrájával, lehetőséget kell biztosítani önkéntes tevékenységek végzésére a téglási önkormányzat intézményrendszerén belül. Ágazatközi együttműködésekkel integrálni kell azon törekvéseket, melyek azt célozzák, hogy az érintett korosztályok tagjai megismerkedjenek a civil szféra funkciójával, jelentőségével, erejével, értékeivel.

- *Fiatalok önszerveződéseinek támogatása*

Törekedni kell az ifjúsági közélet élénkítésére, a fiatalok közösségi részvételének növelésére. Ösztönözni kell ifjúsági szervezetek létrejöttét, szerepvállalását a helyi közéletben, közszolgáltatásokban. A fiatalok kultúrafogyasztását alapvetően meghatározó passzív befogadói-fogyasztói magatartást az aktív részvételi attitűd irányába kell mozdítani, tevékeny részvételükre alapozva. Lehetőséget kell adni a fiataloknak a saját kultúra kifejezésére, a klubélet feltámasztásával, modern szabadidős aktivitások támogatásával (e-sport, vlogerek köre, podcasting). A helyi fiatalok közösségi aktivitását a városban működő ifjúsági civil szervezettel, továbbá a sportegyesületekkel partnerségben célszerű kapacitálni.

- *Közösségi terek létrehozása fiatalok számára*

Biztosítani kell a fiatalok számára a szabadidő együttes eltöltésére alkalmas közösségi terek elérhetőségét, illetve fejleszteni kell az ehhez szükséges tárgyi és egyéb infrastrukturális feltételeket. Fizikai teret kell teremteni a meglévő közösségfejlesztő tevékenységek fenntarthatóságának biztosítására. Az Ifjúsági klubnak helyet biztosító épületingatlan komplett felújításának előkészítésével vagy másik épület biztosításával javítható a közösségi élet tárgyi feltételrendszere. Célszerűnek mutatkozik a korábbi moziépület felújításával nevében integrált kulturális közösségi térként funkcionáló épületben klubkávéházat kialakítani partnerségben az ifjúsági civil szervezettel. Az épület adottságait kihasználva, akár a magyarországi art-mozi hálózathoz csatlakozva, vállalkozó bevonásával, havi egy-két alkalommal filmklub keretében újrateremthető lenne a moziélmény a helyi lakosság számára.

- *Kommunikáció és közösségi tartalomfejlesztés*

Ki kell alakítani és folyamatosan működtetni a modern kor technológiai hátterének megfelelő online kommunikációs felületet Téglás városban, amely egyrészt alkalmas a fiatalok igényének közvetlen becsatornázására, másrészt a település életével, híreivel kapcsolatos információk megosztására. A tartalomfejlesztésbe érdemes bekapcsolni az ifjúsági korcsoportot, kihasználva a fiatalok kreativitását és innovativitását, továbbá

kiaknázni az együttműködésben rejlő közösségfejlesztési perspektívákat. Célszerű lenne létrehozni az online és az offline (hagyományos sajtó) városi hírplatformok és közösségi médiafelületek tartalomfejlesztő ifjúsági szerkesztőségét; bátorítani a helyi fiatalokat a lokális médiatartalmak előállítására, ezáltal növelhető lenne a helyi hírfogyasztók száma, a téglási közösség életét figyelemmel kísérő közönség száma is.

- *Civil szervezetek közfeladat ellátásának kapacitálása*

Támogatási konstrukció kidolgozásával és anyagi erőforrások biztosításával célszerű támogatni a civil szervezetek és önszerveződő közösségek ifjúságsegítő és közösségépítő tevékenységét, akár egyes önkormányzati kulturális alapfeladatok kiszervezésével. A projektjellegű finanszírozás mellett a normatív alapú, tevékenységhez kötött finanszírozás az állandó alapműködés feltételeit biztosító pénzügyi környezetet teremtene a forráshiányos civil szervezetek számra.

- *Sportolási lehetőségek*

A sporttevékenységek, a testedzés hozzájárul a fiatalok testi és mentális egészségének megőrzéséhez, javításához, továbbá a nevelési és közösségépítő funkciója is számottevő. A települési önkormányzatnak kiemelten kell támogatnia a diáksport, az iskolai, egyesületi sporttevékenységeket, fejleszteni a sportolást, testmozgást, aktív rekreációt biztosító infrastruktúrát.

3.5. ÚJLÉTA

Újléta a Nyírség, az Érmellék, a Hajdúság és Bihar találkozási pontjánál, Debrecentől közúton 30 km-re (légvonalban mintegy 16 km-re) fekszik, Vámospercs és Létavértes között. A község 2019 évre becsült népessége 1106 fő, a projekt akcióterületének legkisebb települése. A 2001-es népszámlálás adatai alapján Újléta népességének 96 százaléka tekintette magát magyar, 4 százaléka roma (cigány) nemzetiségűnek. A 2011-es népszámlálás eredményeként a KSH közhiteles adatbázisában 185 fő roma identitású lakost regisztráltak, ami 17,5 százalékos arányt tesz ki, ugyanakkor ténylegesen, szakértői becslés alapján megközelítőleg 50 százalék körülire tehető Újléta településen a roma lakosság aránya. Újléta településen egyetlen szegregátum van, az itt élők száma viszont évről évre növekszik, jelenleg a település egyötöde él nyomortelepi körülmények között. Újléta társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet alapján kedvezményezett településnek, illetve jelentős munkanélküliséggel sújtott településnek minősül. A település lakossága nagyrészt a mezőgazdaságból él. A helyi lakosok egy főre eső jövedelme az országos átlag 40 %-át sem éri el, sőt a Nyíradonyi járásban elért nettó belföldi jövedelem 60 %-a alatt marad. Az alulfoglalkoztatottság egyik oka a kedvezőtlen közösségi közlekedési feltételrendszer, ugyanakkor a helyi lakosok helyhez kötöttsége, az ingázással kapcsolatos negatív beállítódásai szintén korlátozzák a foglalkoztatási helyzetük javulását.

A településen mérethatékonysági okok miatt problematikus a humán közszolgáltatások megszervezése. A helyi óvoda kihasználtsága mára már csak 60-70 % közötti, az általános iskola tanulói létszáma kritikus határon van: 103 fővel működik a nyolcosztályos köznevelési intézmény. Az intézményben a szegregáció folyamata visszafordíthatatlan: az ide járó diákok kilenczede rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, magas az integráltan oktatott SNI tanulók, a veszélyeztetett tanulók és a magántanulók száma, aránya. A családsegítés és gyermekjóléti feladatok ellátását a Nyíradonyi Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatási Központ biztosítja 1 fős szakmai létszámmal. Ugyanakkor Újléta Község Önkormányzata Biztos Kezdet Gyerekház szolgáltatást alakított ki a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek egészséges fejlődésének biztosítását támogató, fejlődési lemaradást kompenzáló céllal, a szülői kompetenciákat erősítő, a szülő és különösen az óvodáskort még el nem ért gyermek számára. A települési önkormányzat humán közszolgáltatási közül közvetlenül a kulturális alapszolgáltatások, a közművelődés, a közösségi színterek megléte befolyásolhatja közvetlenül a fiatalok életminőségét. 2016-tól már nem működik a

településen művelődési ház, a könyvtári szolgáltatás ugyan elérhető, de a működés feltételrendszere nagyon kedvezőtlen, részint az elérhető szolgáltatások miatt, másrészt a szakképzett munkaerő hiánya miatt. Újléta település a kulturális-közösségi tér átmeneti nélkülözése és a szakalkalmazott hiánya ellenére projekteken keresztül és önkéntesek részvételével törekszik közösségi programok szervezésére. Ugyanakkor önkéntes feladatellátásra tartósan nem lehet építeni közösségépítést, kulturális alapszolgáltatásokat. A szakemberhiány a település humán közszolgáltatási rendszerének számos területén jelent problémát. A be nem töltött pozíciók, továbbá a más településről ingázó szakképzett munkaerő nagyobb mértékű fluktuációt vetít elő, ami a kiszámíthatóság és az elkötelezettség hiányával együtt a szolgáltatások minőségnek további romlását valószínűsíti, amennyiben nem sikerül helyben biztosítani a szakember utánpótlást. A társas élmények közösségi tér hiányában kimerülnek a nemrégiben megnyílt büfé látogatásában, illetve a közterületi „bandázásban”. Ugyanakkor a szabadidő eltöltésének aktívabb, közösségi részvételt igénylő formáival szemben sem támasztanak konkrét igényeket a fiatalok, ami a fizikai tér elérhetősége mellett szintén akadályozó tényezője a közösségépítésnek.

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

- *Diszkrimináció ellenesség, társadalmi inklúzió*

A közösség összetartó erejének növelése céljából, egyúttal a kulturális-etnikai törésvonalak felerősödésének megakadályozása érdekében arra kell törekedni, hogy az ifjúsági korosztályok tagjai cselekvően utasítsák el a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formáját. Lehetőséget kell biztosítani közösségi rendezvények szervezésével és önszerveződő közösségek támogatásával a szociális érzékenyítésre, a kortárs csoportok véleményformáló erejének kiaknázásával. Nagy hangsúlyt kell fektetni a szegregátumokban a korai fejlesztésre, a szocializációs hátránykompenzációra. A célkitűzés megvalósulását segíti a Kormány a „Felzárkózó települések” hosszú távú programjának megalapozásáról szóló 1404/2019. számú határozatának végrehajtása: kormány célzott programmal az ország 300 leghátrányosabb helyzetű települését támogatja. A célkitűzések végrehajtása a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület Jelenlét programja alapján, a szervezet módszertani támogatásával és szakmai irányításával valósul meg. A programban résztvevő települések kiválasztása a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet által meghatározott települési körből egy komplex, a foglalkoztatási, iskolázottsági, lakhatási, jövedelmi, bűnözési viszonyokat és a

korszerkezetet egyaránt figyelembe vevő mutató segítségével, a KSH-val együttműködve történik. Újléta község a normatív feltételeknek megfelel. így a közeljövőben be tud kapcsolódni a támogatási konstrukcióba.

- *Sportolási lehetőségek*

A sporttevékenységek, a testedzés hozzájárul a fiatalok testi és mentális egészségének megőrzéséhez, javításához, továbbá a nevelési és közösségépítő és mobilitást teremtő funkciója is számottevő. A települési önkormányzatnak lehetőségéhez mérten támogatnia kell a diáksport, az iskolai-egyesületi sporttevékenységeket, fejleszteni a sportolást, testmozgást, aktív rekreációt biztosító infrastruktúrát.

- *Az ifjúság egészség- és környezettudatosságának fejlesztése*

Szorgalmazni kell az ágazati együttműködések egészségvédelmi, egészségfejlesztési, betegségmegelőzési és környezetvédelmi, valamint a szexuális felvilágosító kampányok hatékonyságának növelése céljából. Célszerű lenne az újléti önkormányzatnak felkeresni azokat a megyében működő civil partnereket, amelyek képesek drogprevenciós és bűnmegelőzési célú foglalkozások, rendezvények, közösségi események szervezésére. A korai gyermekvállalás szintén nagyon súlyos probléma, aminek kezelése szintén szektoriális együttműködést igényel, ennek koordinálójá lehet a települési önkormányzat. A mélyszegénységben élő körében a drogfogyasztás, mint a vidéki településekre begyűrűző jelenség számottevő kihívás elé állítja a szociális és közrendvédelmi intézményeket. A drogfogyasztás elsősorban nem közrendvédelmi probléma, komplex stratégiai és cselekvési terv kidolgozását igényel.

- *Közösségi tér létrehozása fiatalok számára*

Biztosítani kell a fiatalok számára a szabadidő együttes eltöltésére alkalmas közösségi tér használatát, illetve fejleszteni kell az ehhez szükséges tárgyi és egyéb infrastrukturális feltételeket. Fizikai teret kell teremteni a meglévő közösségfejlesztő tevékenységek fenntarthatóságának biztosítására. A jelenlegi kezdeményezések, kulturális rendezvények fenntarthatóságának érdekében az önkéntes tevékenység mellett biztosítani kell a közösség-szervező feladatok hivatásszerű ellátásának a lehetőségét.

II. HELYZETFELTÁRÁS

4.

Bocskaikert

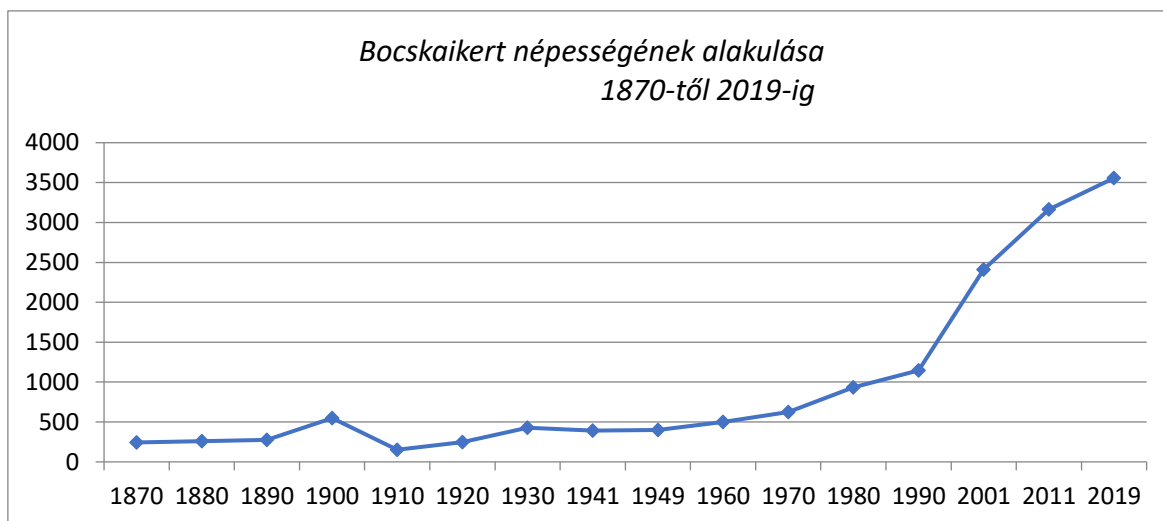
4.1. DEMOGRÁFIAI, TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETKÉP

4.1.1. Bocskaikert község általános jellemzői

Bocskaikert község a Dél-Nyírség északi peremén Hajdú-Bihar megyében, Debrecentől 15 km-re található, a településen a 4-es számú főútvonal és a Budapest-Záhony vasútvonal halad keresztül. Bocskaikert község a Hajdúhadházi Járáshoz tartozó település. A község az egyik legkisebb területű és lélekszámú Hajdú-Bihar megyében. A település 1993-ig Hajdúhadház külterülete volt, mely igen lassú ütemben fejlődött. A rendszerváltás hatására merült fel a Hajdúhadháztól való leválás gondolata, mely az 1993-as népszavazás eredményeként valósult meg. 1993. október 15-én önálló községgé vált. A település önállóvá válását követően látványos infrastrukturális fejlődés figyelhető meg. Bocskaikert belterülete és Rákóczi-kert elnevezésű külterületi része közüzemű ivóvízhálózattal rendelkezik. A közüzemi szennyvízcsatorna-hálózata a belterületen kb. 95%-os, a külterületen még nem került kiépítésre. 1991-ben kezdődött a vezetékes gázhálózat építése a belterületen. Napjainkban a gázhálózatra való rácsatlakozás 96 %-os, az új házak építésével folyamatosnak mondható. A külterületen még nem került kiépítésre a gázszolgáltatás. A telefonhálózat építésébe Bocskaikert 1990-ben kapcsolódott be. A belterületen teljes körű az ellátottság.

4.1.2. Bocskai kert demográfiai helyzete

Bocskai kert utolsó becsült népessége 3557 fő (2019-ben). Népsűrűsége 326 fő/km², lakások száma 1282, népességet figyelembe véve ez 2,8 fő/lakás. Bocskai kert területe 1090 hektár.

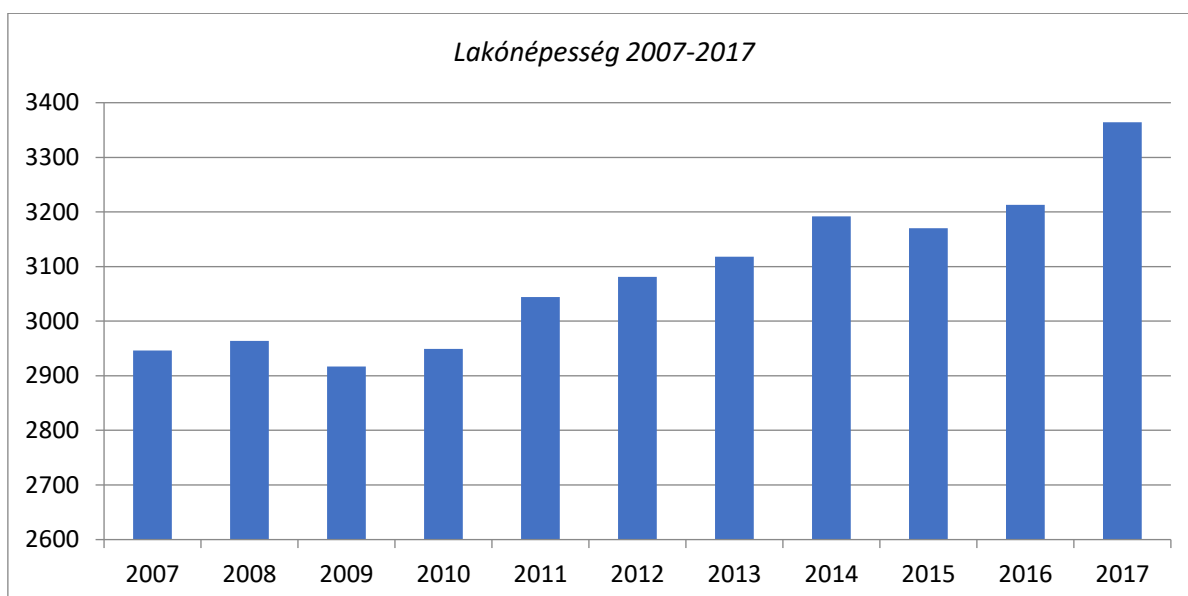

Forrás: www.nepesseg.com/hajdu-bihar/bocskaikert

Lakónépesség száma az év végén

	Lakónépesség
2007 (fő)	2946 fő
2008 (fő)	2964 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,61 %
2009 (fő)	2917 fő
Lakónépesség számának változása (%)	101,61 %
2010 (fő)	2949 fő
Lakónépesség számának változása (%)	101,09 %
2011 (fő)	3044 fő
Lakónépesség számának változása (%)	106,54 %
2012 (fő)	3081 fő
Lakónépesség számának változása (%)	101,21 %
2013 (fő)	3118 fő
Lakónépesség számának változása (%)	101,20 %
2014 (fő)	3192 fő
Lakónépesség számának változása (%)	102,37 %
2015 (fő)	3170 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,31 %
2016 (fő)	3213 fő
Lakónépesség számának változása (%)	101,36 %
2017 (fő)	3364 fő
Lakónépesség számának változása (%)	104,69 %

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

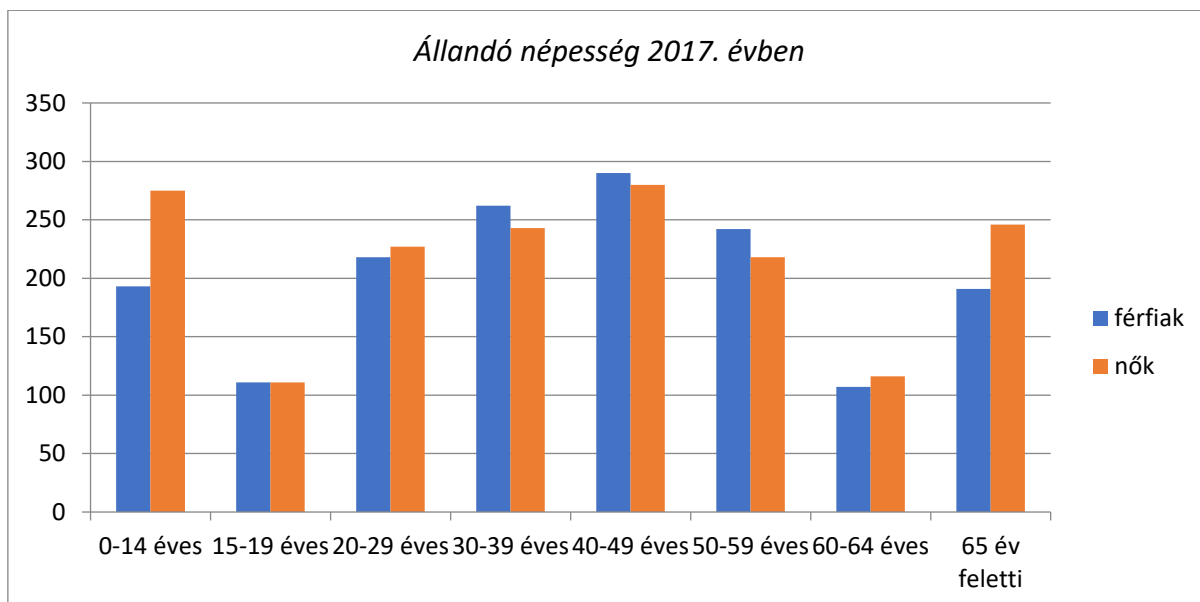

A népesség növekedése Bocskai kertben köszönhető egyrészt annak, hogy a születések száma magasabb a halálozások számától. A születés számon túl a település gyarapodását eredményezi a településre történő beköltözések magas aránya is. Ezen adatokat az alábbi táblázatok tartalmazzák. Debrecen város közelsége, a környező erdőség, a jó levegő, a település kertségi jellege vonzó a fiatal házaspárok, illetve a nagyváros zsúfoltságát, a lakótelepi bezártságot elhagyni szándékozó családok számára. Így a település lakásállománya a népesség számával együtt nő.

Állandó népesség 2017. évben

Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Nők	Férfiak	Összesen	Nők	Férfiak
Állandó népesség száma	1718	1714	3432	50,06%	49,94%
0-14 éves	275	293	568	8,01%	8,54%
15-17 éves	64	72	136	1,86%	2,10%
18 éves	18	20	38	0,52%	0,58%
19 éves	29	19	48	0,84%	0,55%
20-29 éves	227	218	445	6,61%	6,35%
30-39 éves	243	262	505	7,08%	7,63%
40-49 éves	280	290	570	8,16%	8,45%
50-59 éves	218	242	460	6,35%	7,05%
60-64 éves	116	107	223	3,38%	3,12%
65 év feletti	246	191	437	7,17%	5,57%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

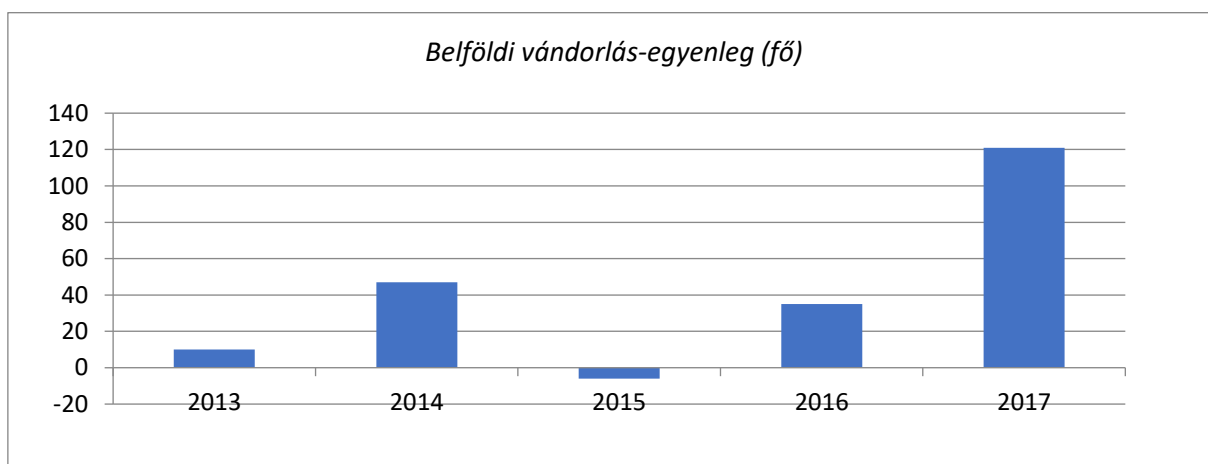

Az állandó népesség adatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a 0-14 és a 65 év feletti korosztályban a nők száma jelentősen megelőzi a férfiak számát.

Belföldi vándorlás

Év	Állandó jellegű odavándorlás	Elvándorlás	Egyenleg
2013	109	99	10
2014	147	100	47
2015	123	129	-6
2016	164	129	35
2017	241	120	121

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

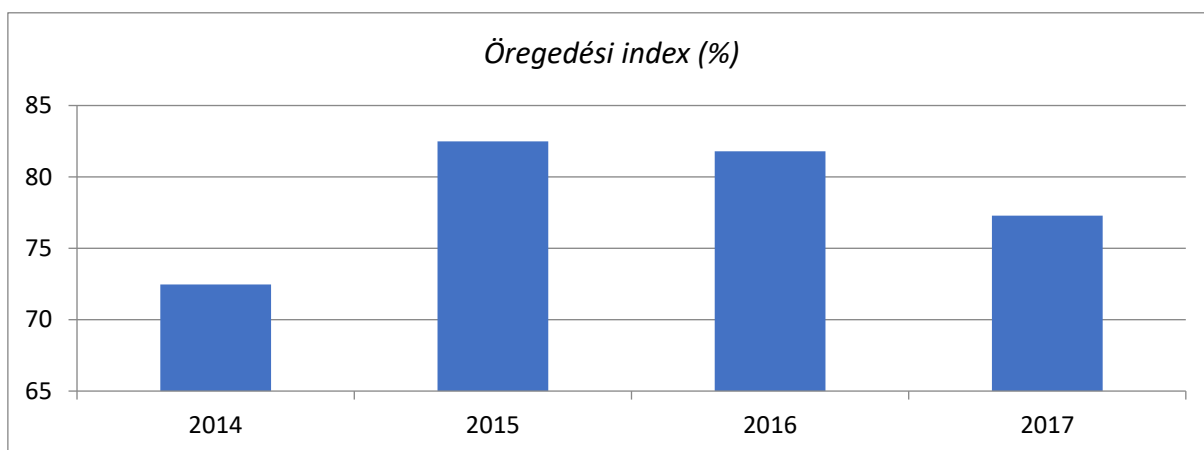
A belföldi vándorlási egyenleg pozitív, bár elvándorlások adódnak. Jellemzően Debrecenből a megyeszékhelyről költöznek Bocskai kertbe. Az alábbi táblázat adatai szerint a község nem

előregedő település, bár a 65 év feletti állandó lakosok száma évről évre növekszik, de a fiatal és munkaképes korú népesség száma nem csökkent számottevően.

Öregedési index

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 év közötti állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2014	416	574	72,47
2015	452	548	82,48
2016	454	555	81,80
2017	463	599	77,29

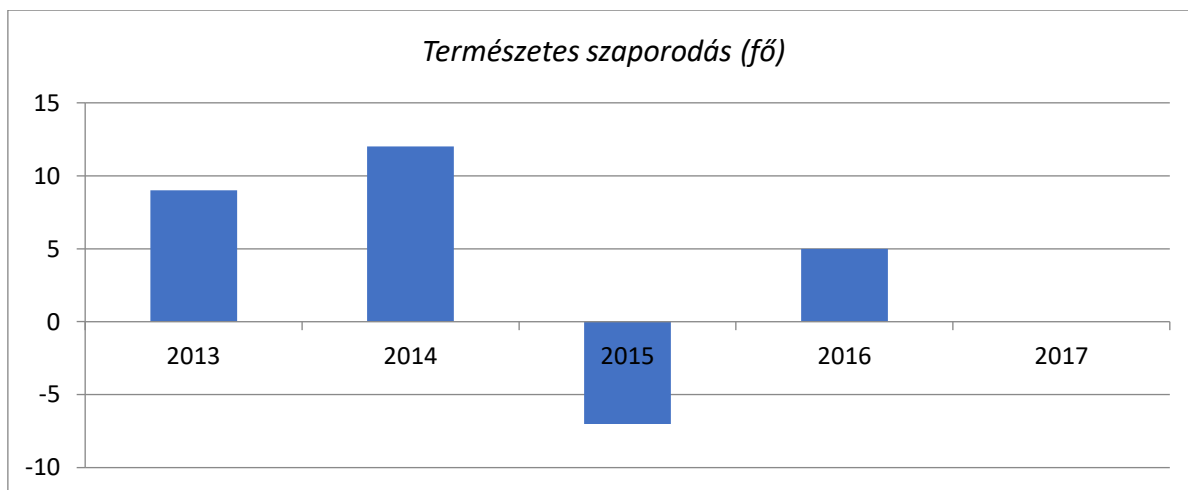
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Természetes szaporodás

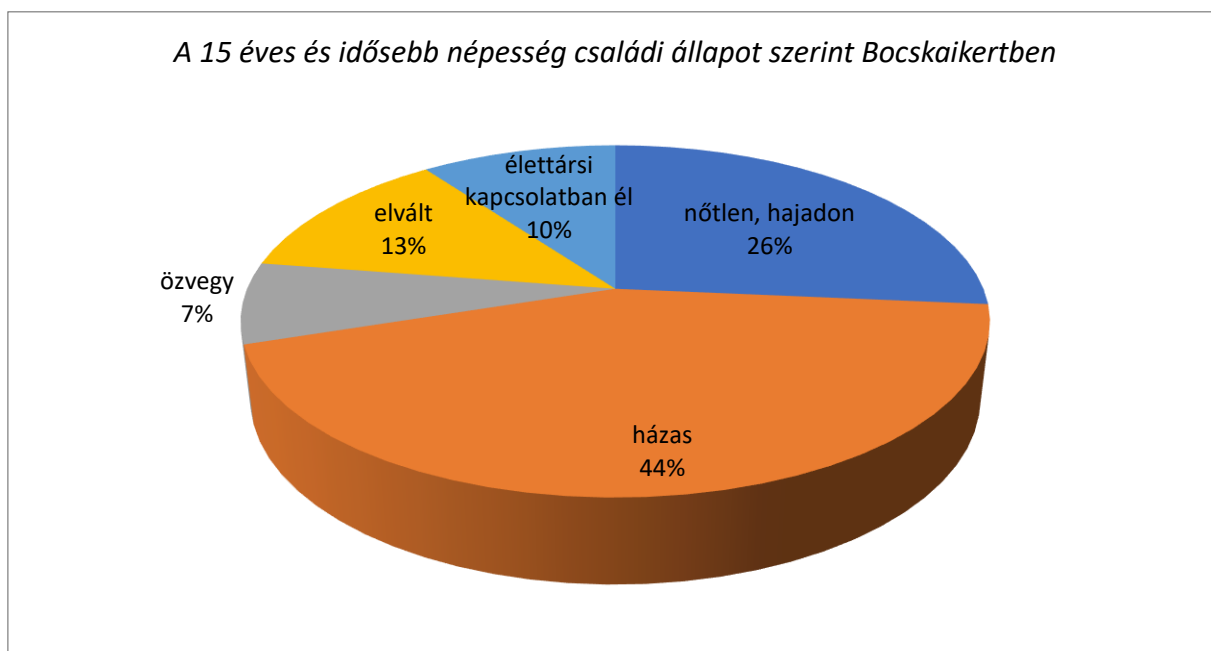
Év	Élve születések száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás (fő)
2013	31	22	9
2014	29	17	12
2015	26	33	-7
2016	30	25	5
2017	31	31	0

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A természetes szaporodás a vizsgált időszakban többnyire pozitív képet mutat. 2015. évben negatív az egyenleg, illetve 2017. évben az élve születések száma megegyezik a halálozások számával.

A családösszetételre vonatkozó információkat csak a 2011. évi népszámlálás adataiból kapunk. Eszerint a népszámlálás évében a lakosság 44%-a házas, 26%-a nőtlen/hajadon, 13%-a elvált, 10%-a élettársi kapcsolatban él, 7%-a özvegy.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

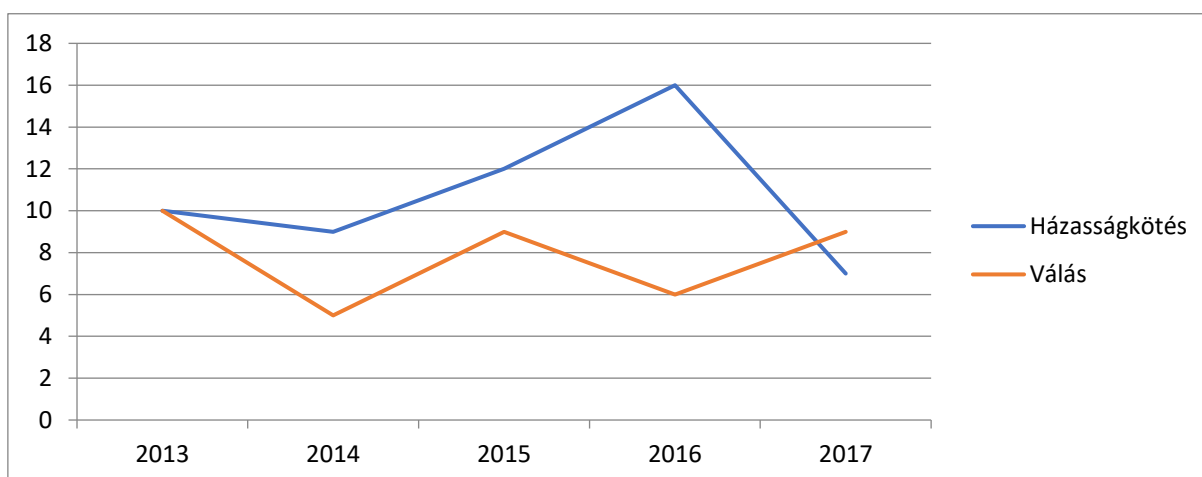
A családok családösszetétel és gyermekek száma szerint, Bocskaikert, 2011.

Házaspár és élettársi kapcsolat						Egy szülő gyermekkel					Családok száma		
gyermekkel			gyermek nélkül	együtt	ebből: élettársi kapcsolat	1	2	3–	együtt	ebből: apa gyermekkel	gyermekkel	gyermek nélkül	összesen
1	2	3–											
190	190	82	269	731	139	89	45	21	155	21	617	269	886

Házasságkötések és válások száma Bocskaikertben

Év	Házasságkötések száma	Válások száma
2013	10	10
2014	9	5
2015	12	9
2016	16	6
2017	7	9

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

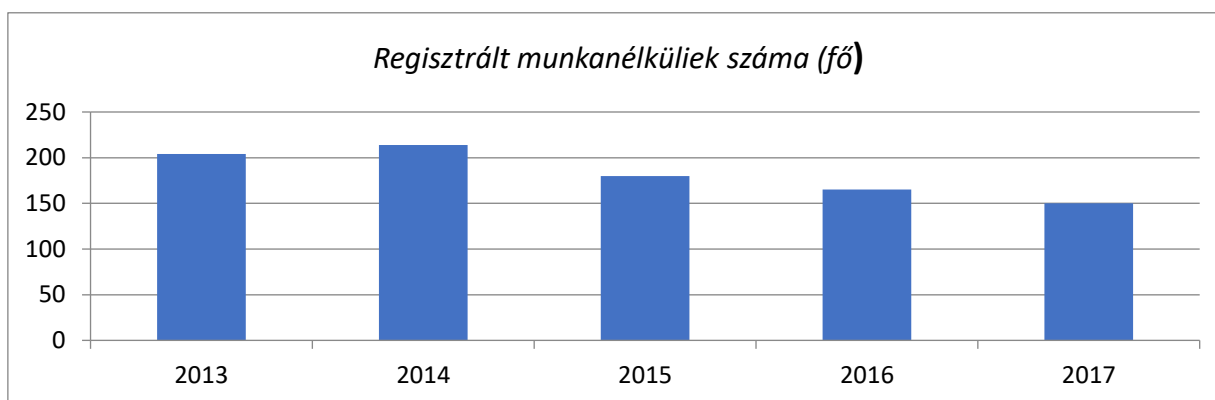

A vizsgált időszakban a házasságkötések száma emelkedést mutat 2013-2016 év között, majd 2017. évben némi visszaesés következett. A válások száma folyamatosan elég magas értéket mutat. 2013. évben a válások száma megegyezett a házasságkötések számával, 2017. évben pedig meg is előzte a házasságkötések számát.

4.1.3. Bocskaikert társadalmi, gazdasági helyzete

A településen a statisztikai adatok és a segélyezési tapasztalatok alapján egyik legsúlyosabb gond a szegénységben élők helyzetének fokozatos romlása. Ennek következménye a leszakadás, a kiszorulás az életlehetőségekből mind a tanulás, mind a foglalkoztatás, mind az egészségügyi szolgáltatások területén. A szegénység számos társadalmi tényező által meghatározott, összetett jelenség, okai között szerepelnek társadalmi és kulturális hátrányok, szocializációs hiányosságok, alacsony vagy elavult iskolai végzettség, munkanélküliség,

egészségi állapot, a családok gyerekszámát, de a jövedelmi viszonyok mutatják meg leginkább. Az alacsony jövedelműek bevételeinek számottevő része származik a pénzügyi juttatások rendszeréből. Az inaktív emberek között nagy arányban fordulnak elő az alacsony iskolai végzettségűek, valamint nyugdíj előtt álló személyek. Bocskaiertben a munkaerőpiacra jutás fő akadályai: az alacsony iskolázottság, a tartós munkanélküli létből fakadó motivációs problémák, a helyi munkalehetőségek hiánya.

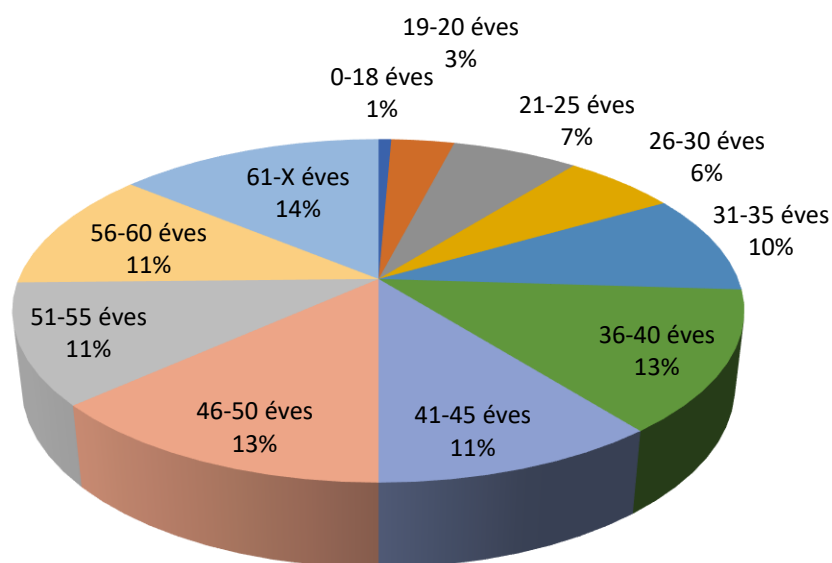
Forrás: TeIR KSH-TSTAR

*Nyilvántartott álláskereső száma korcsoportonként Bocskaiertben
2013-2017*

Korcsoport/Év	2013	2014	2015	2016	2017
0-18 éves	2	2	2	3	1
19-20 éves	8	6	5	5	5
21-25 éves	22	19	15	12	10
26-30 éves	19	18	17	18	9
31-35 éves	27	26	19	17	14
36-40 éves	21	27	16	14	20
41-45 éves	24	22	19	27	16
46-50 éves	28	31	24	17	20
51-55 éves	30	33	30	17	17
56-60 éves	22	26	20	21	17
61-X éves	1	4	13	14	21
Összesen	204	214	180	165	150

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

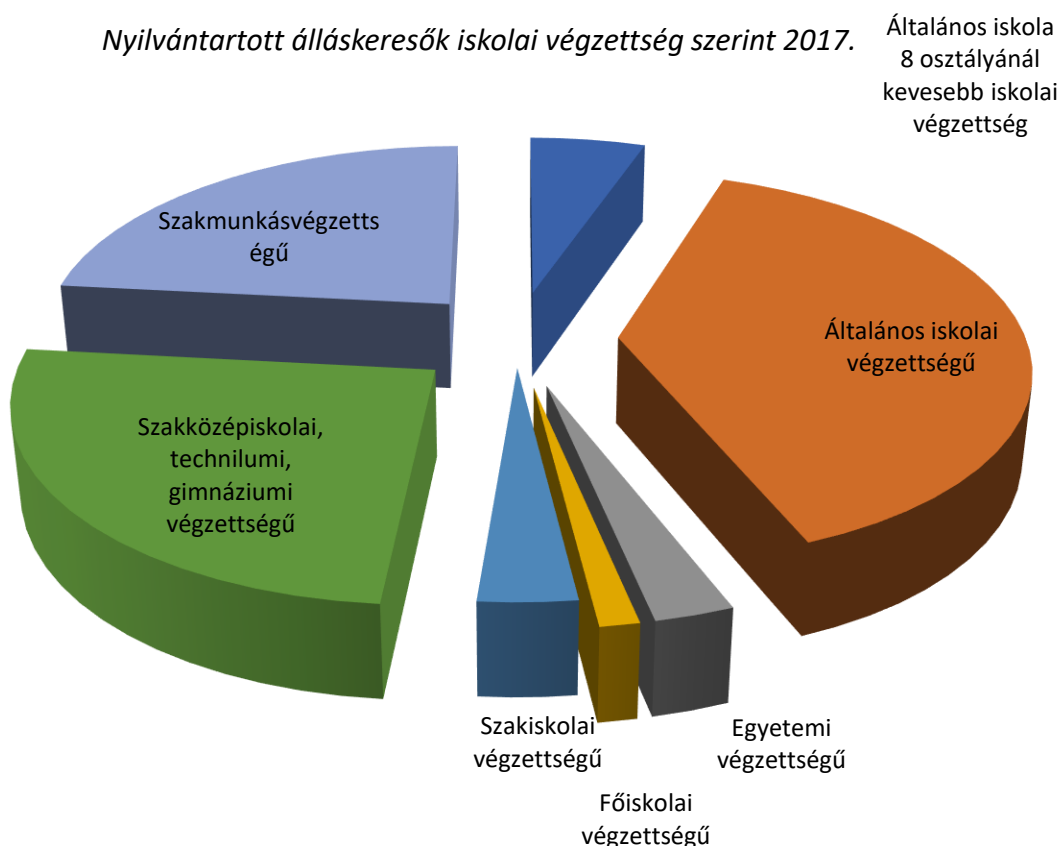
Nyilvántartott álláskeresők aránya korcsoportonként
2017.

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlása 2017. évben

Nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerint 2017.

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A nyilvántartott álláskeresők nemek szerinti megoszlása 2017. évben

	Nyilvántartott álláskereső (fő)	Ebből pályakezdő (fő)
Férfi	68	7
Nő	82	6

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

Bocskai kertben gyár, üzem nem működik, csak kisebb vállalkozások vannak. A vállalkozások általában családi vállalkozások, alkalmazottakat kevés számban foglalkoztatnak. Az önkormányzat a legnagyobb foglalkoztató. A lakosság nagyobb része a 15 km-re lévő megyeszékhelyre, Debrecenbe jár el dolgozni.

A közlekedés megfelelő, átlagosan 30 percenként járnak autóbuszok, amelyek átlagban ugyanennyi idő alatt beérnek Debrecenbe. Mivel a Záhony-Budapest vasútvonal is a településen halad keresztül, így vonattal is tudnak közlekedni a lakosok, mely óránként közlekedik és 15 perc alatt a megyeszékhelyen van.

4.2. HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK BOCSKAIKERT KÖZSÉGBEN

4.2.1. Óvodai ellátás

A 125 férőhelyes Napsugár Óvoda a 4. sz. főút mellett található, a gyermekek a településről, valamint a közelben lévő Hajdúhadháztól érkeznek az óvodába. Az óvoda épülete 2009-ben bővítésre került. A Közoktatási Információs Rendszer (KIR) 2018. év októberi adatai szerint az intézmény kihasználtsága 91 százalékos volt, 114 beiratkozott gyermeket neveltek 4 óvodai csoportban. Az átlagos csoportlétszám (28,5) viszont 143 százalékkal haladta meg a törvényi átlagléttszámot (20 fő), tehát az oktató-nevelő munka meglehetősen zsúfolt körülmények között folyik az intézményben.

4.2.2. Alapfokú oktatás

A Bocskai kertti Németh László Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola 2013. január 1-je óta a Klebelsberg Intézményfenntartó Központhoz, 2017. január 1-től pedig a Hajdúböszörményi Tankerülethez tartozik. Az intézmény jogelődje 1 – 4 évfolyamos általános iskola volt. 1995-ben, a község önállóvá válását követően a fenntartó célja az volt, hogy a Hajdúhadházon tanuló felső tagozatosok is helyben járjanak iskolába. 1997-ben megépült, és átadásra került az új iskola épülete. Az 1997/98-as tanévben 1-7 osztállyal működött. Az ezt követő években tanulólétszám egyre emelkedett, melyet az is mutat, hogy jelenleg a 8 évfolyamon 15 osztály működik. A 2006/2007. tanévtől tevékenységi körük

alapfokú művészetoktatással is bővült. Az előzetes felmérések alapján erre mind a szülők, mind a tanulók körében nagy érdeklődés mutatkozott. A tanulók a művészeti oktatásban zongora, furulya, citera, néptánc tanszakon tanulhatnak. Az iskola épülete 2009-ben felújításra, illetve bővítésre került. A Közoktatási Információs Rendszer 2018. év októberi adatai szerint az intézmény kihasználtsága 119 százalékos volt, a feladatellátási hely kapacitása 260 fő, ezzel szemben a 2018/2019-es tanévben 308 tanulója volt az intézménynek. Az osztályok átlagos tanulói létszáma ugyanakkor pedagógiai szempontból ideálisnak tekinthető, a 20,5 fő átlag 89 százaléka a jogszabályban meghatározott átlaglétszámnak (23 fő). A tanulók szociális összetétele jelentősen kedvezőbb akár a megyei átlaghoz viszonyítva, akár a vizsgálatunkban szereplő 5 településen működő 7 általános iskolához viszonyítva: a tanulók 5 százaléka HH, 12 százaléka HHH státusú, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre (RGYK) jogosultak aránya 25 százalék. Az intézményben 28 pedagógus dolgozik, mindannyian képzettségüknek megfelelő szaktárgyat oktatnak.

4.2.3. Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások

Bölcsőde: 2017. január 1-től a Bocskai kert Humán szolgáltatató Központ saját önkormányzati fenntartású intézményében önálló szakmai egységként családi bölcsőde feladatot lát el Mazsola- és Csillagvirág Családi Bölcsődénél. A Bocskai kert Községi Önkormányzat fenntartásában működő Csillagvirág és Mazsola Családi Bölcsődében - ahol egyszerre 7-7 kisgyermek gondozását tudják ellátni - a 2018 évben összesen 32 gyermek vette igénybe az ellátást, melyből 2 gyermek volt hátrányos helyzetű. Étkeztetési támogatásban az év során összesen 3 fő részesült. Veszélyeztetettségre utaló jeleket a családi bölcsődében nem tapasztaltak. A településen további egy intézmény biztosítja a nem óvodaköteles korú gyermekek napközbeni ellátását, a vállalkozás keretein belül működtetett Tündértanya Családi Bölcsőde.

Gyermekjóléti alapellátás: Az önkormányzat kötelező feladatainak sorába tartozik a gyermekvédelem helyi ellátórendszerének és a szociális alapszolgáltatásoknak kiépítése és működtetése. A gyermekvédelmi rendszer egyik meghatározó eleme a gyermekjóléti alapellátás, míg a szociálisan rászorultak részére a személyes gondoskodást biztosító szociális alapszolgáltatások egyike a családsegítés. 2016. január 1-től hatályos törvényi szabályozás szerint gyermekjóléti szolgáltatás a családsegítéssel egy szolgáltatató – a család – és gyermekjóléti szolgálat – keretében működtethető. A szolgálat ellátja a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. 39. § és (2) bekezdés

szerinti gyermekjóléti szolgáltatási feladatokat, valamint a családsegítés szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv. 64. § (4) bekezdése szerinti feladatait. Településen e feladatokat a Bocskai kert Humánszolgáltató Központ Család- és Gyermekjóléti Szolgálat látja el egy fő szakmai létszámmal. 2018-as évben 24 családban él 44 gyermekkel állt kapcsolatban a családsegítő. A 44 gyerekből 20 gyermek részére biztosította alapellátás keretei 18 gyermek részére védelembe vétel keretei között a szociális segítőmunkát, ezenkívül 2 szakellátott gyermek vérszerinti családjával állt kapcsolatban, valamint 6 gyermek családjára részesül tanácsadásban. A problémák között vezető ok az elhanyagolás, emellett jellemzően életviteli, anyagi, gyermeknevelési probléma, valamint családi-kapcsolati konfliktus miatt állt kapcsolatban a családsegítő a családokkal.

Egészségügyi ellátás: A településen a települési önkormányzati feladatok tekintetében az egészségügyi alapellátás biztosított. A vállalkozói formában működő háziorvosi ellátás gyermekeket és felnőtteket egyaránt fogad. A hétfégyi orvosi ügyeletet Hajdúhadház látja el. A védőnői ellátás 2 körzetben működik, a fogorvosi ellátás is biztosított. Bocskai kert Humánszolgáltató Központ Védőnői Szolgálat Bocskai kertben 2010. november 1-jétől 2 védőnői körzet működik. A védőnői szolgálat feladatait 2 fő egészségügyi főiskolai végzettséggel rendelkező védőnő látja el. Feladataik: nővédelem, várandós anyák gondozása, gyermekágyas anyák gondozása, 0-6 éves korú gyermekek gondozása, tanköteles korú gyermekek gondozása, családgondozás. Ezen kívül aktívan részt vesz a lakossági szűrőprogramok, prevenciós programok szervezésében. A körzeti védőnők 2 körzetre osztva 2018-ban 265 fő 0-7 éves korosztályba tartozó gyermeket gondozott Bocskai kertben. A körzeti munka mellett ellátta a település általános iskolájába és óvodájába járó gyermekkel kapcsolatos iskolavédőnői feladatokat (szűrővizsgálatok, kötelező védőoltások beadása, negyedévenként illetve szükség szerint sűrűbben tisztasági vizsgálatok) is. 2018-ban a településen a várandós kismamák száma 59 fő volt, melyből szociálisan veszélyeztetett 1 fő volt. (1 fő kiskorú várandós és 1 titkolt terhesség volt, csecsemőhalálozás nem történt). A védőnői szolgálat, mint jelzőrendszeri tag 5 alkalommal élt jelzéssel a gyermekjóléti szolgálat felé, mely 5 családot érintett, esetkonferencián, szakmai megbeszélésen összesen 14 alkalommal vett részt. A család és gyermekjóléti szolgálat és a védőnői szolgálat egy intézmény keretein belül, egy épületben működik, így köztük azonnali információáramlás, szükség esetén napi szintű esetkonzultáció valósul meg.

4.2.4. Kultúra, közösség

Közművelődés: Bocskaikertben nem működik művelődési ház, a rendezvények helyszínéül az általános iskola közösségi terme szolgál. Településen a művelődési, kulturális és sport feladatokat, rendezvények szervezését és lebonyolítását a Képviselő-testület Kulturális, Művelődési és Sportbizottsága végzi. A feladatok ellátásában – az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően – részt vettek az önkormányzat intézményei és a településen működő civil szervezetek is: Bocskaikerti Humánszolgáltató Központ, Bocskaikerti Napsugár Óvoda, Kertbarátkör, Bocskaikerti Németh László Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Református Nőszövetség, Bocskaikert Jövőjéért és Felemelkedéséért Alapítvány. 2017 őszén került átadásra az iskola melletti területen kialakításra került Kondipark, mely sport és rekreációs céllal jött létre, és a szabadidő hasznos eltöltéséhez nyújt kikapcsolódást és sportolási lehetőséget a településen élő lakosok, elsősorban a fiatalok számára. Különböző programok lebonyolítására alkalmas még az ökumenikus templom (komolyzenei koncertek), az óvoda (pl. játszóházak), a Vincellér utcai épület (időseknek szóló programok). 2018-ban a Kulturális, Művelődési és Sportbizottság olyan közművelődési koncepció kidolgozását és megvalósulását támogatta, mely a lakosság minél szélesebb rétegei számára kínál kellemes, hasznos és egyben színvonalas időtöltést. Ilyen rendezvény a Majális, Mézfesztivál, a településünk önállóvá válásához kapcsolódó ünnepség. Emellett ünnepekhez kapcsolódóan az intézmények, a Bocskaikerti Humánszolgáltató Központ az önkormányzattal közösen szerveznek programokat, megemlékezéseket. A képviselő-testület 2014. év végén döntött a könyvtári feladatellátás megszervezéséről a Méliusz Juhász Péter megyei könyvtárral együttműködve a Vincellér utca 20. szám alatt. A könyvtári szolgáltatás 2015. május 14. napjától ingyenesen elérhető a bocskaikerti lakosok számára. Annak érdekében, hogy településen valóban pezsgő, kisközösségekre is épülő kulturális élet alakuljon ki, mindenképpen önálló, művelődési célú épületre lenne szükség, amely felnőtt-ifjúsági-, ill. gyermekközösségek számára közösségi térként funkcionálhatna. tekinthetik.

Civil szervezetek: Községben aktívan működik a Kertbarátkör, melynek tagjai számos szakmai napot, programot szerveznek tagjai és az érdeklődő lakosság számára. Egyéb közösségek: Református Kórus, Vadvirág Népdalkör, Activus Egyesület, Bocskaikerti Diáksportkör Egyesület, Bocskaikerti Polgárőr Egyesület, Vértanúinak Emléktemploma Alapítvány.

4.3. FIATALOK ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS ÉLETMINŐSÉGE BOCSKAIKERT TELEPÜLÉSEN

Ebben a fejezet részben a helyi közösségi humánszolgáltatások állapotfelméréséhez szakértői interjú módszerével készült információs anyagunk narratíváinak elemzését végezzük el, amit kiegészítünk az ifjúsági célcsoport szükségleteit feltáró, 14-18 év közötti fiatalok körében szervezett fókuszcsoporthoz irányított beszélgetés releváns narrációival. Bocskai kert településen 4 db szakértői interjút készítettünk 2019. október-december között a köznevelés, szociális- és gyermekjóléti ellátás intézményeinek vezetői körében, a helyi sportegyesület vezetőjével, továbbá a helyi közhatalom reprezentánsával, a polgármesterrel.

Interjúalanyok:

- Szőlős Sándor polgármester
- Sipos István intézményvezető (Bocskai kert Németh László Általános Iskola és AMI)
- Ráczné Hamerszki Judit intézményvezető (Bocskai kert Humánszolgáltató Központ)
- Kiss Tibor elnök (Bocskai Közhasznú Diáksport Egyesület)

A fókuszcsoporthoz irányított beszélgetésre 2019. november 9-én került sor 14.00-16.30 óra között a Bocskai kert Humánszolgáltató Központban. A csoportos interjú személyi körének előválogatása során 12 fő, 14-18 év közötti kiskorú fiatal lett felkérve, akik közül 8 fő, 7 lány és 1 fiú közreműködésével valósult meg a moderált beszélgetés. A résztvevők 2004 és 2005 között születtek, az adatfelvétel időpontjában 15-16 évesek voltak, fiatalok többsége (5 fő) a 16. életévében járt. Egy résztvevő még az általános iskola utolsó évében járt, a többiek középiskolai tanulmányokat folytatnak, 1 fő gimnáziumba, 4 fő szakközépiskolába jár, további 2 fő szakközépiskolai tanuló. A középiskolások közül mindenki Debrecenben tanul és a település közelsége okán mindannyian bejárók. A szülők társadalmi-gazdasági státusát tekintve az irányított beszélgetés résztvevői jól reprezentálják a település szociális összetételét: minden résztvevő fiatalnak az édesapja legalább középfokú iskolai végzettséggel rendelkezik, 1 fiatal édesapja rendelkezik felsőfokú végzettséggel, további 3 résztvevőnek érettségizett a gondviselője. Az anyák iskolázottsága magasabb: 3 főnek diplomás az édesanyja és egy résztvevő kivételével mindenki legalább érettségizett édesanyjai háttérrel bír. Minden második fiatal legalább 5 fős háztartásban él.

4.3.1 Bocskai kert község általános jellemzőiről alkotott kép

Bocskai kert tipikus agglomerációs település, Debrecentől, az ország legnagyobb vidéki megyeszékhelyétől 8 km távolságra fekszik. A községet 1899-ben alapították gazdag debreceni polgárok és a következő 100 évben lassan növekedett. Elsősorban üdülők, és zártkerti ingatlanok létesültek itt, olyan földterületek, amelyek funkciójuk szerint kis szőlők, gyümölcsösök voltak és hétvégi, vagy kiskerti hobbi telkeként használták a környező városok lakosai. A település önállóságát 1993-ban nyerte el, ekkor a népesség 1300 főt számlált. Ezt követően dinamikusan kezdett növekedni a népesség, az azóta eltelt 25 évben a lakosság száma majdnem a háromszorosára növekedett. Ez a folyamat nagymértékben átalakította a település összetételét.

Bocskai kert lakossága több mint háromszorosára nőtt az elmúlt 26 év alatt. Valóban az tapasztalható, hogy a középosztály és a vállalkozó réteg jelenik meg Bocskai kertben, illetve azok a munkavállalók, akik Debrecen közelségét kihasználva inkább itt élnek, ott pedig dolgoznak. Lehet ezt mondani, hogy jótékony hatással van a magas ingatlan ár. Ha azt nézzük, hogy Debrecen agglomerációjában - tehát Józsa, Bocskai kert, Mikepércs, Ebes, Hajdúsámson -, meghúzzuk ezt a kört, akkor az tapasztalható, hogy a belterületi részen a lakásoknak olyan magas az értéke, hogy itt nem tud [vásárolni] aki nem közösséget építő, nem dolgozik és segélyeken akar megélni. Maradnak a külterületi részek, ahol albertben vagy szívésség alapon, vagy esetleg, ha egy kis tőkével rendelkeztek, akkor egy olyan ingatlant megvesznek, és ott lehet megragadni, megmaradni. De ez Bocskai kerten csak a Rákóczi dűlőt érinti, Monostordűlőt kevésbé, mert ott nincs meg csak a villany. Rákóczi kert egész területén van áram és ivóvíz. (...) Az az 1000-1200 fő, aki a leválást követően 1994-ben itt életvitelszerűen élt és őslakosnak számít, számított, azok kihálnak, elvándorolnak, elmennek, tehát azért fogy ez a szám.

[polgármester]

Ide inkább fiatal családok költöznek ki, akik a várost megunva a városhoz közeli településen képzelik el a jövőjüket. Ide inkább olyanok jönnek szerintem, akinek korábban ide semmiféle kapcsolata nem volt.

[köznevelési intézményvezető]

A belterületen kicserélődött az őslakosság, tehát már az őslakosokból kevesen vannak, vagy meghaltak, vagy elköltöztek. Az a lényeg hogy nagyon kevesen vannak az őslakosok, akik ide születtek, itt éltek mindig. Inkább jellemzők az építkezések, a fiatalok beköltözése. (...) Már az a jellemző a CSOK miatt, hogy mindenhol jönnek. Például ez az új társasház, azt szokták magukról mondani, hogy a lakótelepesek, ők magukat hívják így. Tényleg egy új réteg, mindenhol költöztek be, mindenféle városból. Általában városból költöznek ide, nem csak Debrecenből. (...) És inkább a kvalifikáltak a beköltözők, a kvalifikáltabb réteg. Ők jobb társadalmi státuszú emberek, akik beköltöznek a belterületre. Így ki is cserélődik az őslakosság,

akik a kertjüket művelték vagy kétkezi munkából vagy más ilyen fizikai munkából éltek.

[szociális intézményvezető]

Az elközéposztályosodó lakosság ugyanakkor új kihívást jelent a település vezetése számára. A lakosság számának növekedésével egyébként sem tudott lépést tartani az infrastrukturális fejlesztés, és a magasabb társadalmi státusú lakosok elvárásai is nagyobbak a településsel szemben. Ugyanakkor van egy nehéz örökség, a korábbi zártkertes beépítés térstruktúrája, ami szűk, járda nélküli utcákat, központi településrész hiányát eredményezi. A lehetőségek és az elvárások különbözősége dezintegrációs kockázatokkal jár.

Szerintem mindenképp az lenne a legjobb, ha az utakat megjavítanák, mert sok homokos utca van, ahol szintén szoktunk járkálni és az nagyon zavaró és elég sok helyen van. Szerintem jó lenne, ha azokat felújítanák. Mondjuk már elkezdték, mert nagyon sokat alakult már Bocskai kert és jó irányba halad, és nem csak egy község lesz, hanem én ennek örülnék, ha város lenne.

[Gréti (14) tanuló]

Én amit látok, nagyon sok olyan ember költözik ki Bocskai kertbe Debrecenből, nagyobb városból, ügyvédek, orvosok, olyan tehetősebb emberek, akiknek a szakmájában neve van, a mondandójának súlya van. Akkor úgy gondolják ők, majd itt a faluban eldöntenek sok mindent. Ez egy kicsit széthúzza a falut. Sokszor rossz irányba viszi el a kommunikációt. Az önkormányzat mindent megtesz azért, hogy fejlődjön és haladjon a falu, de ugye általában az utak aszfaltozásával van problémájuk. Debrecenben már minden út aszfaltos, de kijönnek ide Bocskai kertbe és akkor itt azzal szembesülnek, hogy itt még az utaknak a 10% -a maximum az van leaszfaltozva és ezt nehezen élik meg. Nehezen élik meg, hogy sárban kell átmenni. Amit el is hiszek, meg valahol igazuk is van, de fiatal a település. Előbb az intézmények legyenek meg. Közművek legyenek meg, aztán csapadékvíz legyen meg. Aztán lehet aszfaltozni, mert ha a víz megállna az aszfalton, az is tönkre vágná. Hiába aszfaltozunk le utat, ha nem elég széles vagy nincs megoldva a vízelvezetése. Hiába aszfaltozna az önkormányzat. Én ilyen gondokat látok. (...) Fejlődik, szépül szerintem a település. Folyamatosan új intézmények épülnek, az erejéhez mérten az önkormányzat próbálja az utakat is fejleszteni, de azért Bocskai kert csak egy fiatal település 25-26 éves. Még alapvető infrastrukturális hátrányban vagyunk, de ahogy látszik, tényleg növekszik a létszám és ezzel együtt növekedni fog a fejlettségi szintje is a településnek.

[civil szervezet vezetője]

Annak idején 25 évvel ezelőtt (...) nem azzal kezdték, hogy kiszabályozzák, élhető nagyságúvá szélesítsék [a közutakat], elindítottak egy folyamatot, elkezdődött a közművek kiépítése. Az összes közmű, ami belterületen 98%-ban a víz, szennyvíz, gáz, villany, rendelkezésre áll, egy kicsit borzolva a telefonhálózatnak az oszlophálózatával. Ez ellehetetleníti az utcák szélesítését, akár az aszfaltos úttal

történő ellátását. Nincs a településnek kiépített csapadékvíz elvezetése - falusi gyerek vagyok, nálam úgy kezdődik az utcakep, hogy kerítés, járda, árok, úttest -, most itt kilépünk az úttestre, ami számos veszélyt is rejt magában. Ez legalább egy 50 éves folyamat lesz, mire oly mértékben rendeződik a település szerkezete, utcakepe, hogy megnyílik a lehetőség a felszíni csapadékvíz elvezetésére. Ez jelen pillanatban időszakosan okoz súlyosabb problémát, amikor – és ez egyre inkább előfordul - 20 mm-től több csapadék jön. Egyre több telekingatlan beépül. Belterületen 1000 ingatlan van, aminek nagy része beépült. CSOK-os házak épültek az elmúlt 1-2 évben. (...) Ha a költségvetést nézzük, ugye 42 milliárdos Debrecen költségvetése, 400 milliós Bocskai kert önkormányzat költségvetése, nem ugyanazokat a perspektívákat tudja nyújtani...

[polgármester]

Az agglomerációs települések sajátossága az alvóközösségi létforma. A helybeni munkalehetőségek korlátozottsága folyamatosan ingázásra készíti az embereket. A fluktuáció is számottevő, a lakosság gyakorlatilag majdnem kicserélődött az elmúlt negyedszázad alatt. Az új beköltözők egzisztenciális léte a szervezett munka világához kötődik, nem a mezőgazdasághoz. Ez a folyamat a közösség összetartó erejének a szintjét nagymértékben befolyásolja, illetve hat a népességmegtartó képességre is. Ugyanakkor az itt dolgozó szakemberek szerint a népességmegtartó erőt a kontinuitás helyett a térbeli előnyök kompenzálják.

Az az 1000-1200 fő, aki a leválást követően 1994-ben itt életvitelszerűen élt és őslakosnak számít, számított, azok kihálnak, elvándorolnak, elmennek, tehát azért fogy ez a szám. (...)

[polgármester]

Korábban az volt jellemző, hogy Debrecenből kiköltöztek és azt mondhatom, hogy egy alvó település lett Debrecen-Bocskai kert, De ez az alvó település akkor is megmarad, hiszen nem itt dolgoznak, itt nincsen szolgáltató vagy olyan nagy multik, akik fel tudnák szippantani a munkaerőt, hanem nyilván Debrecenben dolgoznak. És azért mondtuk, hogy [az emberek] aludni járnak haza vagy hétvégére. De szeretik Bocskai kertet mivel hogy azért fás, jó a levegője, közel van, 3 pontról is be lehet menni Debrecenbe, gyorsan bent vannak. (...) Azt tudom mondani, hogy nagy munkáltatók, nagy cégek [itt] nincsenek, amik ilyen nagy kapacitással rendelkeznének. Az emberek úgy tudnának itt dolgozni, ha valamilyen vállalkozói tevékenységbe kezdenének. Itt a településen is lehetnének lehetőségek. A szolgáltatás jellegű munka azért véges, mert a legtöbb szolgáltatásból már van. Kosmetikus, fodrász, -abból is több van már a településen-, de természetesen vállalkozni nem csak itt lehet. Az intézmények munkaerőforrás-igénye, az véges. Ha elmegy nyugdíjba valaki, akkor annak a helyére jöhet, meg a vállalkozóhoz, akik inkább kisvállalkozások, még középvállalkozások sem nagyon, inkább mikrovállalkozások vannak.

[szociális intézményvezető]

Népességmegtartó erőssége [Bocskaikertnek] az a Debrecen közelsége, tehát a földrajzi elhelyezkedése. Kényelmes ez, a 10-15 perc alatt Debrecenben vagyok. Ez egy jó távolság és mégsem vagyok bent esetleg a dzsumbujban, nem élek bent egy panelban vagy akármilyen társasházban, hanem azért ezek a kertes családi házak mégis csak vonzóbbak mindenki számára. Megtartó ereje az ez lehet. Jó levegő van, hál'istennek. Jó közösség van Bocskaikertben. Összetartó közösség.

[civil szervezet vezetője]

Véleményem szerint folyamatosan fog nőni a lakosság létszáma és az eddigi beépítetlen területek fognak beépítésre kerülni, illetve a külterület és Monostordülő egész jól össze fog épülni Pallaggal. Ennek közmű jellegű akadálya van, de ez csak kormányzati szándék, hogy a hiányzó közműveket kiépítsük, kérdés sikerül -e forrást szereznie az önkormányzatnak azokra a területekre. Ezáltal folyamatos bővülés és terjeszkedés várható, én ezt vizionálom. Debrecen fejlődése az ipari parkban történő gyáróriások és a cégek betelepülése mind ezt fogja eredményezni, hogy az ott munkát kereső és találó emberek az agglomerációban fognak letelepedni.

[polgármester]

4.3.2 Bocskaikert község humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok

A dinamikus népességnövekedés nem csak a kommunális infrastruktúra kiépítésének szükségességét igényelte, hanem a közösségi szolgáltatások rendszerének megteremtését és folyamatos fejlesztését is. A gyermekek és fiatalok életterét alkotó intézményrendszer (bölcsőde, óvoda, iskola) a településen jól kiépített, azt a statisztikai adatok és az intézményi beszámolók mellett az interjúalanyok is megerősítették. Az intézményrendszer szakmai működését nem terhelik a Kelet-Magyarországon különösen jellemző szociokulturális kihívások.

Kötelező a településeknek bölcsődei szolgáltatást nyújtani, amennyiben minimum 5 fő igényli, illetve 40 fő felett van ennek a korosztálynak a létszáma. Immár 2011 óta nyújtjuk ezt a szolgáltatást. Először családi napközi néven futott, majd átalakult 2017. január 1-től családi bölcsődévé, és most bővítjük a szolgáltatást egyébként, már kész az új épület és két csoportban, 14 főt tudunk ott is felvenni. Nyilván a CSOK-os építkezések miatt megnövekedett az igény és ezért fogjuk ezt bővíteni. Az iskolánk is rendben van, még Hajdúhadhárról is ide járnak tanulni. Kapacitása és színvonala megfelelő, jól felszerelt, 1997-ben épült, tehát nem túl régi.

[szociális intézményvezető]

Az iskolánk a település egyetlen iskolája. 313 tanulóval. 320 férőhelyes az iskola. Gyakorlatilag 100%-ban kihasználtak vagyunk. Alapfokú művészetoktatás van nálunk. Második osztálytól nyelvtanítás, angol, német választás, sport tevékenységek. Azt gondolom, hogy amit egy iskola tud adni, azt mi maximálisan adjuk, nagyon jó infrastruktúrával rendelkező, szép környezetben fekvő az intézmény.

Itt a gyerekek jól érzik magukat. (...) Itt vannak nagyon jó módban élő gyerekek is. Azt gondolom, hogy talán az átlagot meghaladó számban vannak esetleg jobb módúak és kevesebb a szociálisan rászoruló. Van két külterületi rész a Monostordűlő, illetve a Rákóczi kert, ahol már nehezebb szociális körülmények között élő családok vannak. Onnan is jönnek gyerekek. Mi ezt tudjuk is, de azt gondolom, hogy összességében 30%-nál nem több, aki ilyen szociális körülmények között van. Szerintem egy olyan 30% egy jó arány.

[köznevelési intézményvezető]

Óvoda működik, egy gyönyörű óvoda és egy szép nagy iskolával vagyunk ugye gazdagabbak. Itt Bocskaikertben ez az egy iskola van. A jó összetétele miatt, jó társadalmi összetételű szülők miatt a környező településeknek is vonzó iskola. Én nem csak ezt tartom jónak, hanem a pedagógus gárdát is. Lelkiismeretes és jó pedagógusokkal van tele ez a sulis, és ez vonzó. Nagyon sok gyerekünk megy 6 osztályos gimnáziumba. Jól írják meg ezeket a központi felvételiket és sikeresen felvételiznek, már 6. osztályban. 8. osztály végén rengeteg tanuló az első helyen megjelölt helyre tud bekerülni. Úgyhogy ez vonzó a szülők számára is, ez a minőségi munka.

[civil szervezet vezetője]

Az óvodában 120 férőhely van, amely bizonyos mértékig bővíthető. Ott van több csoportszoba, az egyik a mini bölcsőde, és lévén 20-40 gyerek született Bocskaikertben, ez most jelentősebben bővült, akár 60-ig is elmegy. Van egy bababoom, aztán hogy az óvodában, hogy fog lecsapódni, majd kiderül...Azért valljuk be, hogy nagyon sok szülő, aki Debrecenbe dolgozik, igyekszik a munkahelyéhez közeli intézményt választani, hiszen egyszerűbb, és meg tudják oldani, de azért a többség ide hozza a gyermekét. Büszkék is vagyunk rá, hiszen az óvoda jól felszerelt, bővítettük, van szőcsoba, udvari játék. Minden évben több millió forintot költöttünk a felújításra. És most is nyertünk közel 5 millió forintot udvari játékokra. Ezt meg lehet nézni, hasonlítsa össze bármelyik debreceni óvodával, azt tudom mondani, hogy megállja a helyét.

[polgármester]

Az iskola oktató-nevelő munkájával alapvetően az itt végzett fiatalok is elégedettek. A teljesítménycentrikus oktatás tipikusan a középosztálybeli gyermekek iskoláiban meghatározó pedagógiai paradigma, ami találkozik a szülői elvárásokkal, de mentálisan nagy terheket ró a diákokra.

Németh László Általános Iskolába járok. Igazából nem olyan rossz sulis csak elég sok tanár nem veszi azt figyelembe, hogy nem csak az az egy tantárgy van és van, hogy feladnak oldalakat fogalomból, vagy 40 fogalmat és két nap után kikérdezik. És például nagyon rosszul tanít pár tanár, mivel például bioszból meg kémiából semmit nem tanultuk már két éve és mikor elkerülünk közép suliba az nagyon nagy szívás lesz,

hogy nem fogunk tudni semmit. De alapvetően jó a közösség is és jók az osztályok. Nincsenek kiközösítések maximum alsóban, de jó suli szerintem.

[Kinga (14) tanuló]

Németh László Általános Iskolába járok és igazából nem olyan rossz iskola. Vannak ettől sokkal rosszabb iskolák is, vannak jó tanárok és rosszak is. Tényleg a biosz, kémiából szinte semmit nem tudunk, de alattunk egyel lévők sem. Vannak nálunk is szakkörök. Rajz van, az alsóban van foci, néptánc és van szolfézs, furulya, zongora, citera, madarászat, meg vannak különféle matek, magyar, tőri szakkörök, angol, német is. Én 7 évig jártam rajzszakkörre most a felvételi miatt hagytam abba. Sokat kell készülnöm. De egyébként a szakkörök jók és kedvesek a tanárok, normálisabbak mint az órán.

[Betti (14) tanuló]

Annak dacára, hogy majdnem optimális tárgyi és humán infrastrukturális feltételek között működik az iskola, a tanulói összetétel szociokulturális értelemben nem jelent kihívást a pedagógiai munkára és a tanulókkal szembeni elvárás is számottevő, az országos kompetenciamérések eredményei alapján nem kiemelkedő az itt tanuló diákok teljesítménye, sem a környező települések rosszabb feltételek között működő iskoláihoz viszonyítva, sem az országos átlaghoz mérve. Ennek okait az intézményvezető méréses technikai tényezőkkel magyarázza. Az iskola eredményessége azért kulcskérdés, mert a jól teljesítő iskola, a minőségi oktatás vonzó perspektívát teremt a településen élő középosztálybeliek számára. Ellenkező esetben az egyébként is Debrecenben dolgozó értelmiségi szülők már az általános iskolát sem helyben fogják járattatni gyermekeikkel. Ebben a felelősségben még akkor is osztoznia kell települési önkormányzatnak az iskolával, ha a fenntartói jogosítványok már a tankerületi központnál vannak.

Az országos átlagnak általában alatta szoktunk lenni. De megint érthető leszek és diplomatikus. A mi adataink legitim adatok. Nem manipulált adatok. Nálunk nincs aznapra nem behívott gyerek, mindenki eljött megírta, és ha átlag alatt teljesítünk, azt is vállalom. Nincsen tanár által megmutatott helyes válasz és az egyéb dolgok, hogy radírozunk három napig és akkor jó lesz az eredményünk. Én vállalom azt, hogy ez alatta van. Volt olyan évünk is, amikor az országos átlag felett is teljesítettünk. (...) én látom azt, hogy nem teljesítenek úgy ezeken a méréseken, ahogy kellene. Vagy az ijedség, vagy hogy nincsen tétje, ezt pontosan nem tudjuk. De mondtam azt is, hogy én nem akarom, én nem akarok manipulatív módon az országos átlag fölött lenni, akkor legyenek alatta mindig.

[köznevelési intézményvezető]

4.3.3. Szabadidő, kultúra, közösség

A települési önkormányzat humán közszolgáltatási közül közvetlenül a kulturális alapszolgáltatások, a közművelődés, a közösségi színterek megléte befolyásolhatják közvetlenül a fiatalok életminőségét. A településen nem működik művelődési ház, ami közösségi élményeket kínálna. A könyvtári szolgáltatás ugyan elérhető, de közösségi térként nem funkcionál. A fizikai tér elérhetősége mellett a közművelődési szakember hiánya is problémát jelent, aki szakszerűen és munkakörének részeként szervezné a kulturális rendezvényeket, amelyek közösségteremtő erővel bírnak.

A közművelődés az, ami hiányos. Könyvtárunk ugyan van, a Méliuszon keresztül, napi 4 órában van egy könyvtáros. De úgy egy külön ember, aki csak ezzel foglalkozna és szervezné ezeket a közművelődéses dolgokat, olyannal nem rendelkezik Bocskai kert, ezért a rendezvények száma korlátozott. Ezeket mi szervezzük meg együtt a kis településen. Az intézmények összefognak, csinálunk egy közművelődési tervet, nyilván vannak benne civil szervezetek is összerakjuk, amink van, és ebből hozzuk ki a legjobbat.

[szociális intézményvezető]

Egyre inkább az látszik, hogy a telefon, számítógép, laptop, tablet jobban leköti őket [fiatalokat], mint a mozgás. Ezt én is érzékelem. Sokkal-sokkal több gyerek is sportolhatna magában az egyesületben is. De általában ugye csak a nagyon-nagyon elvetemült gyerekek tudnak megmaradni a fociban. Könnyen elcsábítja őket ezek a villódzó, minden pillanatban új impulzusokat adó játékok. Miután sajnos Bocskai kert nem rendelkezik olyan közösségi térrel, ami a minőségi időeltöltésre alkalmas lenne, így nehéz versenyezni ezekkel a kütyükkel. Én tudom, hogy az önkormányzat lépéseket tesz az ügyben, művelődési ház vagy ifjúsági ház építése célba van véve, pont ezért, hogy a gyerekeket megpróbálja az utcákról és a számítógép elől összeszedni.

[civil szervezet vezetője]

Ami úgy felszokott merülni, - valószínű, hogy többen is el fogják mondani-, hogy talán a középiskolás korosztálynak kellene valamilyen közösségi tér, ahol egy kicsit úgy jobban össze tudnának jönni. És ez a közösségi tér nem egy kocsmát jelent. Korábban úgy hallottam, lenne igény erre. Az iskoláskorú gyerekek itt vannak 8-4-ig. Gyakorlatilag majdnem, hogy ki tudjuk elégíteni a közösségi dolgaikat, de afölötti korosztálynál már nehezebb. Vannak rendezvények, de a fiataloknak nincs olyan hely, ahová bemenjenek, ahol össze tudnak jönni.. Mondjuk, hogy lenne egy hely pingpongozni vagy valamilyen közösségi tér. Lehet ott a könyvtár is, idén ide van kihelyezve, a felújítás miatt. Itt lehet internetezni. Lehetőségek vannak. Nyilván a fiataloknak kell elgondolkodni azon, hogy egy igényes időöltés felé akarnak elmenni vagy tényleg egy sörrel a kezükben akarnak állni valahol. Kondi park épült, műfüves pálya van. Ha a gyerekekben van megfelelő ambíció, akkor van megoldás. Mert ha valaki szeretne sportolni, akkor el tud jönni. Ha internetezni akar, akkor a

könyvtárban van erre lehetőség. Nincs egy klubhelyiség. Talán ez a jó kifejezés. Talán erre úgy lenne is igény.

[köznevelési intézményvezető]

Adventi vásár lesz, akkor adventkor gyertyagyújtás van a templomban minden vasárnap. Együtt megyünk az ökumenikus templomba ott műsor van, ott összegyövünk. Majálisozunk, Szentiván éj, most Márton napi jótékonyági bál. Vannak programok, de ha lenne egy ilyen kulturális munkatárs, akkor még lehetne ilyen vidám esteket szervezni vagy valami kultúrát idehozni, ami még hiányzik, hogy valamilyen színházi előadás legyen. Szórakoztató műfaj vagy egy operett, vagy valami. Ezeket be szoktuk csempészni egy idősek napjára, ilyenkor hívunk előadót és akkor az egy kicsit kulturális is. De csak az, hogy valaki megszervezzon egy ilyen estet és meghirdeti a lakosságnak... Ez hiányzik.

[szociális intézményvezető]

Minden kisközösség életében fontos az évi egy nagyrendezvény, amelynek komoly mozgósító ereje van. Fontos, hogy a fellépői lista összeállításánál a fiatalabb korosztályok ízléskultúrája is érvényesüljön. Egy-egy a youtube szubkultúrában ismert, de nem horribilis összegért fellépő formáció szerepeltetésével komoly örömet lehet csempészni a fiatalok életébe. Ezért is fontos, hogy helyben dolgozó kulturális szakember koordinálja a szervezést.

Van azért nagy rendezvény is, például a Méz Fesztivál ami mindig szeptemberben van, az azért ezer fő feletti, ezt szoktuk a település napjának nevezni. Ez is megvalósult, de nyilván több ilyet fesztivál jellegűt nem tudtunk megszervezni, mert ehhez kapacitás kellene.

[szociális intézményvezető]

Szerintem kulturális programok és rendezvények azok, amiket színvonalasabban kellene csinálni a mi korosztályunknak. Szóval most például volt ez a Méz Fesztivál, igaz hogy voltak páran, akik élvezték az előadók zenéjét, de például minket nem köt le. Ha egy mostani felkapottabb zenész lenne, akkor sokkal jobban értékelné az ember, többen jönnének ide...

[Szonja (15) tanuló]

Mivel nem kérdeznék meg, így elég nehéz tudniuk, szóval mondjuk, lehetne csinálni egy kis dobozt, amibe mindenki beleírhatná a kedvenc előadóját, és akit szeretne látni és azok közül válogatni. Nem feltétlenül kell mindenkinek megfelelni, mert nem hívhatunk ide 600 millió előadót, hanem nyilván akit többet írnak. ...Szóval lehetne egy ilyen kis doboz, hogy mindenki beleírja, hogy kit szeretne látni a következő fesztiválon és így könnyebben meg tudnák oldani és sokkal többen mennének és jönnének.

[Kinga (14) tanuló]

Azt szeretném még hozzáfűzni, hogy igazából csak fel kell nézni youtube-ra és a nézettségek alapján láthatják, hogy mit hallgatnak többen, és hogy a mi korosztályunk is ezeket posztolja, ha velünk egykorúakat ismernek, akkor jobban tudnak tájékozódni is, hogy mi az ami kell nekünk.

A humán közszolgáltatások szektorális fejlesztését az is indokolja, hogy fiatal korstruktúrájú, további népességnövekedés előtt álló településről van szó. A társadalmi léthez kapcsolódó alapszükségleteken túl, mint szociális ellátás, bölcsőde, óvoda, iskola, a nélkülözhetetlen lesz a település lakossága, többek között a fiatalok számára a minőségi időtöltést biztosító kulturális-közösségi funkciók ellátására is hangsúlyt fektetni. A háromezeres település vezetése is tisztában van ezzel, igaz a konkrét megoldás még nem körvonalazódott.

3400 körül van most a lakosság szám és ehhez képest 715-720 a 18 év alatti korosztály. A születések száma a tavaly, meg ebben az évben megduplázódott. Tehát amíg húszon-valahány születésünk volt 2016-ban - mondjuk már 2017-ben is érezhető volt a hatása -, addig most 40 felett van a településen a születések száma, beköltözőkkel együtt. Nagyon érezhető, hogy ez a korosztály most nagyon megindult. Ha létszámadatot nézzük, akkor ez jellemző, hogy a piciknek a száma nagyon nagy. A drasztikus emelkedés majd jelentkezik a bölcsődénél és óvodánál. Erre készülünk most, ezért vannak a fejlesztések.

[szociális intézményvezető]

[A népességszám növekedés] folyamatos megterhelés, édes teher, de terhet jelent az önkormányzat részére, hiszen a hivatalt is kinötte a település. Most sikerült például a humán szolgáltató központot fejleszteni pályázatok útján. De nincs művelődési házunk, amit pótolnunk kell. Ami régen volt, azt el kellett adni, mert régi volt, meg ki is nőttük, de én úgy gondolom, hogy most értünk el arra a szintre, hogy most már biztonságban és jó színvonalon tudjuk működtetni. Eddig is megvoltak a szolgáltatások, de nem mindig ilyen körülmények között, amit most ezekkel az új intézményi hátterekkel sikerült biztosítanunk. Tehát mondom: a humán szolgáltató, a bölcsőde, a könyvtár, amelyet most felújítottunk. Szeretnénk egy művelődési házat, egy közösségi házat létrehozni, ezt a funkciót is erősíteni. De most lett piacunk, könyvtárunk.

[polgármester]

A fiatalok számára közösségteremtő erővel a Bocskai Közhasznú Diáksport Egyesület bír, ugyanakkor rétegigényeket elégít ki, kizárólag labdarúgó szakosztályt működtet. Ugyan voltak törekvések egyéb közösségi programok szervezésére, de erőforrás korlátok miatt ezek a kezdeményezések elhaltak.

2002-ben alapították meg az egyesületet. Én ugye 2012-ben vettem át, 10 évvel később a megalakulása után. Nem nagyon foglalkoztak azzal az egyesülettel, nem nagyon tudom, hogy mit dolgoztak benne, mit nem. Azt tudom, hogy 2012 óta sokkal

komolyabban működik az egyesület, az iskolával és az óvodával szorosan együttműködve. Itt általános iskola alsó tagozatával, és amit említettem óvodásokkal foglalkozunk. Labdarúgó szakosztályunk van, és labdarúgás világába kalauzoljuk el őket. Táborokat szervezünk ugyanezeknek a gyerekeknek. Próbálunk az iskolai életben aktívan részt venni. Ez egy kicsit körülményes az anyagi források hiánya miatt. (...) A TAO pénzt, amit bepályázunk, azt csak és kizárólag labdarúgásra lehet fordítani. (...) Amikor még az egyesület anyagilag jobban állt, akkor a Dongó Együttest hívtunk meg az iskolába. Segítettünk néptánc tábor szervezésében.

[civil szervezet vezetője]

A településen alapvetően az általános iskolai korú gyermekek és a felnőttek, idősek jelentik az elsődleges célcsoportot a sportegyesület és a humánszolgáltató központ által szervezett rendezvények számára. A tizenévesek és a 30 év alatti, nem családos fiatal felnőttek számára helyben a presszó és az utcai együttlétek adják a szabadidő színterét. A szabadidő eltöltésével kapcsolatos problémákat a tizenéves fiatalok és a megkérdezett szakemberek hasonlóan látják, a település vezetője ezzel szemben a fiatalok szükséglet-struktúráját másképp közelíti meg.

Van kondipark, van focipálya amiért fizetni kell, meg egy ami le van lakatolva és bemászhat. Van könyvtár is.

[Lóci (14) tanuló]

(...) semmi. Vadász vagy a vendéglő, de ott mindig vendég van. Az állomás vagy a kondipark ahol le lehet ülni.

[Kinga (14) tanuló]

Amit Lóci mondott, a kondipark és az állomás, ahová le lehet menni.

[Orsi (15) tanuló]

Például ez tényleg egy nagyon nagy érvágás nekik, hogy nincsen hol találkozni. Utcán, kondiparkban, játszótéren találkoznak. Nincs egy fedett hely, ahol -most ez hülyén hangzik-, de nem kint fagyoskodik -10 fokban. Lássuk be, hogy akkor már én sem mennék ki. Nincs egy olyan hely vagy terület, ahol hasznosan és jól el tudják tölteni az időt.

[civil szervezet vezetője]

A köztéren vannak padok, ott le szoktak ülni a fiatalok, beszélgetnek. Az iskolánál és könyvtárnál is vannak padok. Éppen ezért alakítottunk ki ott kondiparkot, padokkal, fogással, ahol tudnak öltözködni. Oda tettük az ingyenes wifi pontot, ahol internetezni tudnak. Illetve ott van mellette egy műfüves pálya, ahol bár térítés ellenében, de tudnak menni, illetve az iskola mellett a salakpálya, ahova szintén tudnak menni egyébként focizni. Ezek a lehetőségek megvannak. Ott van még a

közösségi terem, ahová az iskolások tudnak járni, néptánc, furulya és egyéb, illetve azért vannak olyan jellegű programok pályázatok ahová a fiatalok is be vannak vonva foglalkozások, szakkörök által. Tehát ha valaki azt állítja, hogy nincsenek, az vagy nem tájékozott, illetve ezeket a lehetőségeket teljes mértékben nem ismeri. Én úgy gondolom, hogy a fiatalok részére is vannak lehetőségek, amikkel tudnak élni. Ezekkel szembesülünk egyébként, mert Debrecen elszív minden ilyet. A fiatalok többnyire Debrecenbe mennek be.

[polgármester]

(...) Rengetegszer látjuk, hogy még nem volt kondipark, addig a kisebbeknek épített játszótéren tobzódtak. Ott általában ugye egy idő után, ha már nincs játék, nincs esetleg felnőtt felügyelet akkor már butaságokat csináltak. Meglett a kondipark, itt is le tudják vezetni az energiáikat. Viszont itt is azt látjuk, hogy egy idő után átcsap ez egy olyan dologba, ami nem biztos, hogy mindig jó. Rongálnak, szemetelnek, olyan dolgokat csinálnak, ami nem feltétlen követendő példa a kisebbeknek. Úgyhogy érezzük szükségességét és a falu is érzi szükségességét, hogy egy művelődési, ifjúsági ház vagy valamilyen olyan intézmény legyen építve, ahol azért be lehet vonzani őket csoportos órákat tartani, filmeket nézni, társasjátékokat játszani. Bármilyen, ami a közösségi életet építi.

[civil szervezet vezetője]

A közösségi tér igénye a fókuszcsoporthoz beszélgetésen is megjelent, a tizenévesek az ezzel kapcsolatos igényüket nagyon határozottan fogalmazták meg.

Szerintem is jó lenne ide egy játékkerem, egy olyan hely, ahol le lehetne ülni kint vagy bent és nincsenek kamerák, mert így eléggé meg van szabva, hogy mit csinálhatunk és mit nem. Nyilván nem csinálnánk semmi rosszat, de így rosszul érezzük magunkat, hogy figyelnek minket.

[Kinga (14) tanuló]

A mai fiatalok, szerintem az én baráti köröm inkább egy szleng nyelven gang helyre vágya, ahová le lehetne ülni, zenét hallgatni, beszélgetni, kibeszélni a másikat, megélni a fiatalságot és ezen kívül nem tudok mást mondani, hogy szórakozó helyek, ahová beengednek fiatalokat is.

[Gréti (14) tanuló]

Például kis épületet ahol lehet szórakozni vagy ilyesmi. Nem kocsma. Hanem ahol csak le lehet ülni, zenét hallgatni.

[Orsi (15) tanuló]

Egy helység kéne, ami fűthető, hogy ne fázzunk, és szerintem is nagyon jó lenne egy saját helység, most mindegy hogy pénzzel vagy pénz nélkül, megoldanánk.

[Eliza (14) tanuló]

Szerintem a szórakozó hely az legyen egy olyan hely, ahol lehet zenét hallgatni, lehet hangoskodni és nem zavarunk senkit, legyen az, hogy kibérelhető legyen. Legyenek

szabályok nyilván, ne legyen bekamerázva, mert az nagyon nyomasztó, hogy néznek. Szerintem ennyi. És nekünk az is jó lenne, ha egy épületbe be lehetne menni és lehetne zenét hallgatni és akármit csinálni és nem is kellene kint lennünk itt télen, hogyha hidegebb van. Nem kellene mászkálni. Be tudnánk ülni és bulizni. (...) Egy házat adjanak át nekünk, nem kell egy kétemeletes, elég egy kisebb ház, egy nagyobb szoba bármi, amit mi úgyis be fogunk rendezni, ha adnak hozzá pénzt, ha nem. Úgyis megoldanánk, nem muszáj egyből venni bele egy kanapét, hanem kisebb apróságokkal is lehet és majd később úgyis kifejlődik ez az egész.

[Kinga (14) tanuló]

A fiatalok szükségletei iránt nyitott a Humánszolgáltató Központ vezetője, aki ifjúsági közösségépítéssel is foglalkozik a jelenleg futó EFOP pályázat keretében. Ugyan a havi egyszeri alkalommal megszervezendő diszkó még viszonylag távol áll a fiatalok számára nyitott közösségi tér igényétől, de kezdetnek mindenképpen ígéretesnek tűnik a kezdeményezés.

A helyi fiatalok klubja meg a diákszövetség működik. Ez jó kis önkéntes mag, szoktunk önkéntes napot csinálni, amikor együtt virágot ültettünk. Kivirágosítottuk az egész települést. Szoktunk ilyen megmozdulásokat csinálni, de szórakozási lehetőségként azt találtuk ki, hogy csinálunk alkoholmentes diszkót, amit ők fognak szervezni a DJ-t meg mindent. Mi csak a felügyeletet fogjuk adni. És ezt havi egy alkalommal. Az első kettő lesz a próba, és ha sikerül megcsinálni, a beléptetési rendszert, akkor utána mehet. Én is feláldozom a szabadidőmet a szülőkkel együtt, hogy akkor majd mi felügyeljük őket és ezen már tavaly ősz óta dolgozunk, hogy legyen. Ők maguk alakítgatják a szabályokat.

[szociális intézményvezető]

A humán szolgáltató munkatársai régebben és most is szerveznek a fiatalok részére olyan programot, mint pl- a filmklub, közösségi teret adnak, pingpong asztal is van természetesen, és csocsó. Ha a fiatalok akarnak menni, a lehetőség adott.

[polgármester]

4.3.4. Bocskaierti fiatalok életkilátásai, jövőképe

A fókuszcsoporthoz részt vett fiatalok jövőtervei inkább urbánus jellegű értékrendről árulkodnak, ugyanakkor a lakhatással kapcsolatban a megélt agglomerációs életmód vonzó perspektíva. Több olyan tizenéves is volt a fókuszcsoporthoz, aki elvből utasítja el a családalapítást, gyermekvállalást, ugyanakkor meglepő módon több fiatal említette az örökbefogadást, mint a gyerekekről való gondoskodás opcióját. Az átlagosan egy gyermek terve közel áll a valóságos 1,3 körüli termékenységi rátához, és eltér a magyar ifjúságszociológiai mérések eredményétől, amelyek egybehangzóan két gyermek

vállalásának szándékát mutatják. A településen nagyon kevesen tervezik a jövőjüket, a moderált beszélgetésben jelen lévő 10 fiatalból 2 tervezi letelepedését lakóhelyén.

Személy szerint én nem szeretnék gyereket. Nekem évek óta megvan az a véleményem, hogy ha egyszer mégis szeretnék, akkor örökbe fogadnék. Én városban, nagyobb városban, de annak is a külső részén szeretnék élni, hogy azért mégis nagyváros legyen, de csendesebb.

[Szonja (15) tanuló]

Én igazából szeretnék gyereket. Kettőt, mert, hogy én egyke vagyok és rossz az egyke lét. És a hely ahol szeretnék élni, teljesen mindegy, akár lehetne itt is vagy egy kisebb falu, de nagyobb városba nem szeretnék, de egy olyan város, mint Debrecen, ott szívesen.

[Gréti (14) tanuló]

Én is inkább örökbe fogadnék. Nem tudom miért. És szerintem Debrecenbe laknék kertés házban.

[Anett (15) tanuló]

Én már kicsi korom óta szeretném azt, hogy egy gyereket szülni és egyet örökbe fogadni. Mindenképpen nagyvárosban szeretnék élni, például Pest is akár. Szeretnék kutyákat, cicákat nem, mert allergiás vagyok rájuk. És mindenképpen kertés házban szeretnék lakni.

[Betti (14) tanuló]

Én nem szeretnék gyereket. Majd sokat szeretnék utazni.

[Orsi (15) tanuló]

Bocskai kert polgármestere optimista a település népességmegtartó erejével kapcsolatban. Egyrészt a település általános adottságai, másrészt a gazdasági növekedés életszínvonalat javító hatása lehet a záloga a fiatalok megőrzésének.

Azért is nő a lakosság száma, mert egyrészt itt maradnak, sokan költöznek ide, de nem sokkal többen költöznek ide, mint el. A fiatalok többsége tovább tanul. Azért azt is tudomásul kell venni, hogy átalakult az életmód az internet világával. A 70-es évek előtt született embereket hívom kicsit röghöz kötöttek, a fiatalabbak miután biztossággal beszélnek a nyelvet, kezelik az internetet, ezáltal nem félnek attól, hogy akár külföldön is kipróbálják magukat. Ez helyel-közzel kezd megfordulni, miután a bérek kezdenek felzárkózni. Ezáltal az [elvándorlás] motivációjuk kisebb. A fiatalok többsége itt marad, családot alapítanak és bejárnak Debrecenbe dolgozni. Számos olyan fiatal is tudok, aki külföldön van, egy részük hazajön a másikkal meg esze ágában sincs.

[polgármester]

5.

Hajdúhadház

5.1. DEMOGRÁFIAI, TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETKÉP

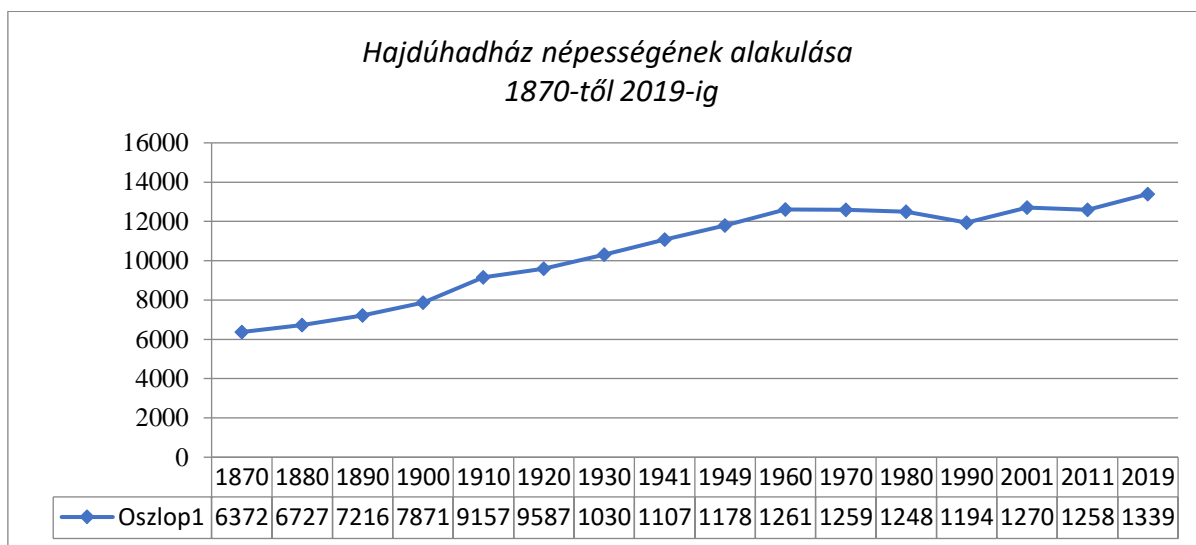
5.1.1. Hajdúhadház város általános jellemzői

Hajdúhadház Hajdú-Bihar megye északi, sűrűbb textúrájú, dinamikusabb, fejlettebb részén helyezkedik el. Olyan területen fekszik, ahol a sajátos történelmi múlt következtében a városok szinte összefüggő, folyamatos urbanizációs övezetet képeznek. A település Debrecentől észak-keletre 18 km távolságra helyezkedik el, a 4-es számú főút és a Budapest-Záhony vasútvonal mentén, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye határán. A város a kelet-nyugati irányú országos és nemzetközi térszerkezeti vonal, és az ennek forgalmát átvezető 4-es főút, valamint az erre csatlakozó regionális térszerkezeti vonalak (47-es, 471-es, 35-ös utak) mentén fekszik. A várost Téglás, Bököny, Hajdúsámson, Bocskai kert, Debrecen, Hajdúböszörmény, valamint Hajdúvid települések határolják. A külterületet főként erdők borítják: akác, tölgy, nyár, fiatal és középkorú, kemény és lágy lombos fenyőerdő. A környék erdői kiváló kirándulóhelyként szolgálnak. Hajdúhadház 200 hektár természetvédelmi területtel rendelkezik.

A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Kormányrendelet 2. számú melléklete alapján Hajdúhadház társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett és jelentős munkanélküliséggel sújtott település, így a kedvezményezett települések közé tartozik. 2013. január 1. napján jött létre a Hajdúhadházi Járás, melynek székhelye Hajdúhadház. A Hajdúhadházi Járás illetékességi területe Hajdúhadház, Téglás és Bocskai kert területére terjed ki. A Hajdúhadházi Járás a 290/2014 (XI.26.) a kedvezményezett járásokról szóló Kormányrendelet értelmében a kedvezményezett járások közé tartozik.

5.1.2. Hajdúhadház demográfiai helyzete

Hajdúhadház utolsó becsült népessége 13394 fő (2019 évben), Magyarország népességének 0,14%-a (Hajdú-Bihar megyének 2,52%-a). Népsűrűsége 153 fő/km². Lakások száma 4217, népességet figyelembe véve, ez 3,2 fő/lakás. Közigazgatási területe 8882 hektár. Hajdúhadházon a népesség csökkenése volt megfigyelhető a hetvenes-nyolcvanas évek során a természetes szaporodás ellenére, a nagyarányú (közel 10%-os) elvándorlásnak köszönhetően. A kilencvenes években az elvándorlás hirtelen visszaesésének következtében (1%) a lakónépesség gyors növekedése figyelhető meg.

Forrás: www.nepesseg.com/hajdu-bihar/hajduhadhaz

A lakónépesség az adott területen lakóhellyel rendelkező és máshol tartózkodási hellyel nem rendelkező személyek, valamint az ugyanezen a területen tartózkodási hellyel rendelkező személyek együttes száma. Ezek változását a következő diagram

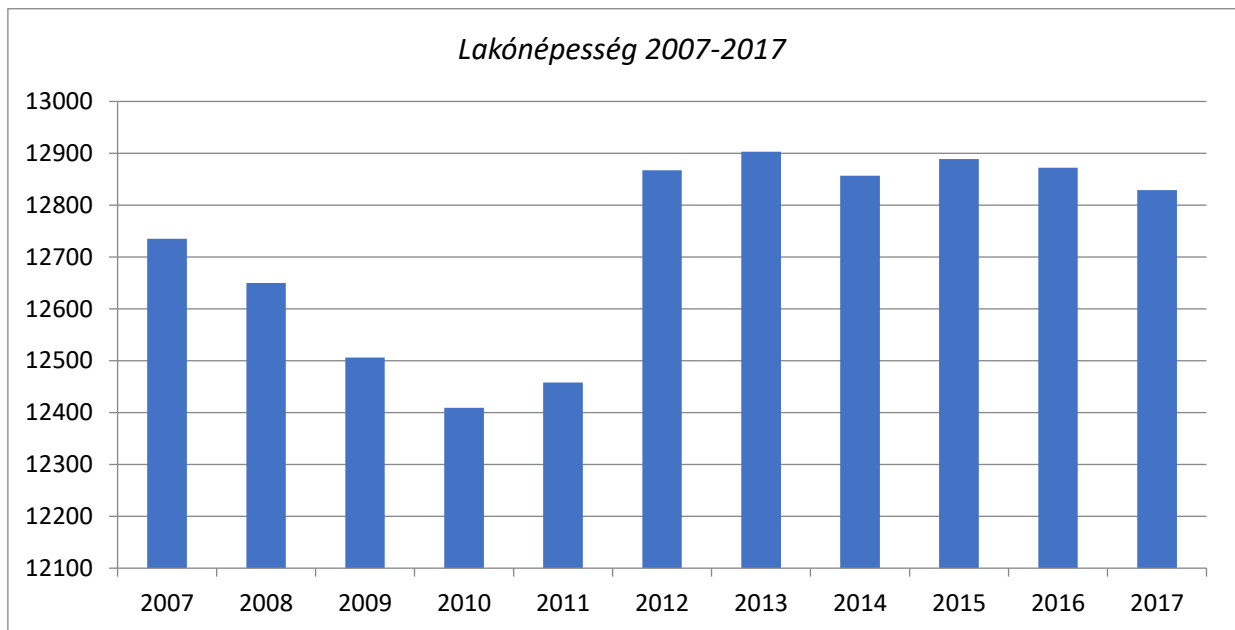
	Lakónépesség
2007 (fő)	12735 fő
2008 (fő)	12650 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,33 %
2009 (fő)	12506 fő
Lakónépesség számának változása (%)	98,86 %
2010 (fő)	12409 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,22 %
2011 (fő)	12458 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,39 %
2012 (fő)	12867 fő
Lakónépesség számának változása (%)	103,28 %
2013 (fő)	12903 fő

Lakónépesség számának változása (%)	100,27 %
2014 (fő)	12857 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,64 %
2015 (fő)	12889 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,24 %
2016 (fő)	12872 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,86 %
2017 (fő)	12829 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,66 %

szemlélteti:

Lakónépesség száma az év végén

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

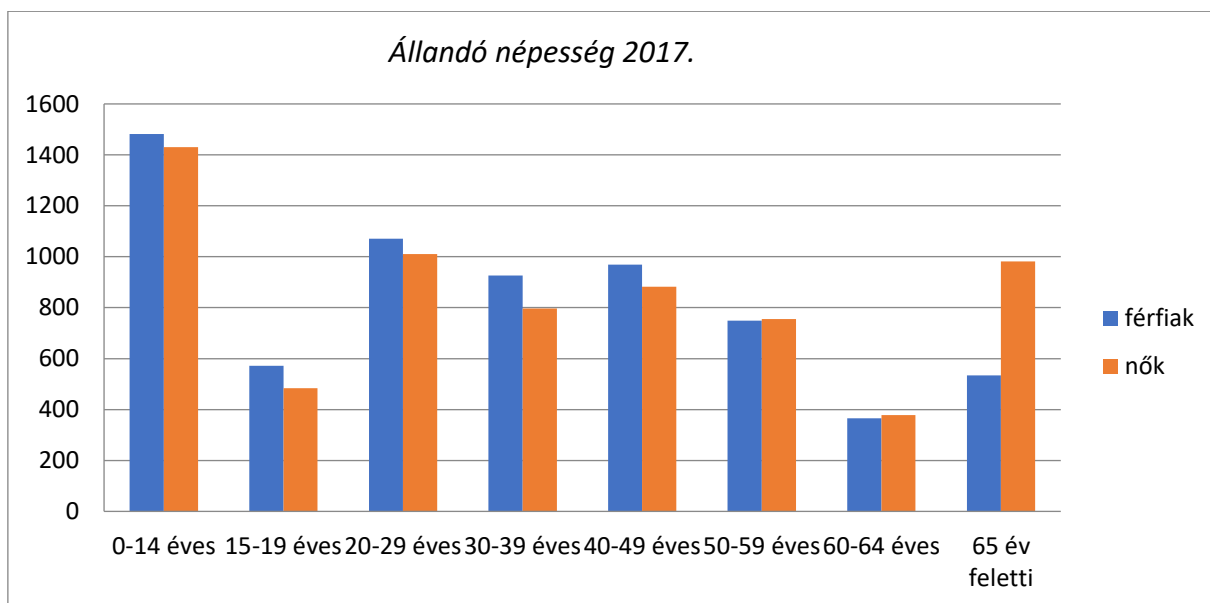
Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A lakónépesség számát vizsgálva 2007 és 2017 év között megállapítható, hogy 2007. évtől 2010. évig csökkent a lakónépesség száma, majd ezt követően emelkedésnek indult a lakónépesség száma. Hajdúhadházon a lakónépesség 2011-től 2013-ig emelkedett. A vizsgált időszakban a legnagyobb emelkedés 2013. évben volt tapasztalható, hiszen a lakónépesség 409 fővel, azaz 2,89%-kal emelkedett a 2011. évi népszámláláshoz képest. 2014-ben a lakónépesség számában visszaesés volt tapasztalható. 2015-ben a lakónépesség száma emelkedett, és megközelítette a 2013. évi lakónépesség számot. 2016-tól a lakónépesség számában visszaesés tapasztalható.

Állandó népesség 2017. évben

Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Nők	Férfiak	Összesen	Nők	Férfiak
Állandó népesség száma	6719	6669	13388	50,19%	49,81%
0-14 éves	1430	1482	2912	10,68%	11,07%
15-17 éves	286	352	638	2,14%	2,63%
18 éves	95	116	211	0,71%	0,87%
19 éves	103	104	207	0,77%	0,78%
20-29 éves	1011	1071	2082	7,55%	8,00%
30-39 éves	797	926	1723	5,95%	6,92%
40-49 éves	882	969	1851	6,59%	7,24%
50-59 éves	755	749	1504	5,64%	5,59%
60-64 éves	378	366	744	2,82%	2,73%
65 év feletti	982	534	1516	7,33%	3,99%

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

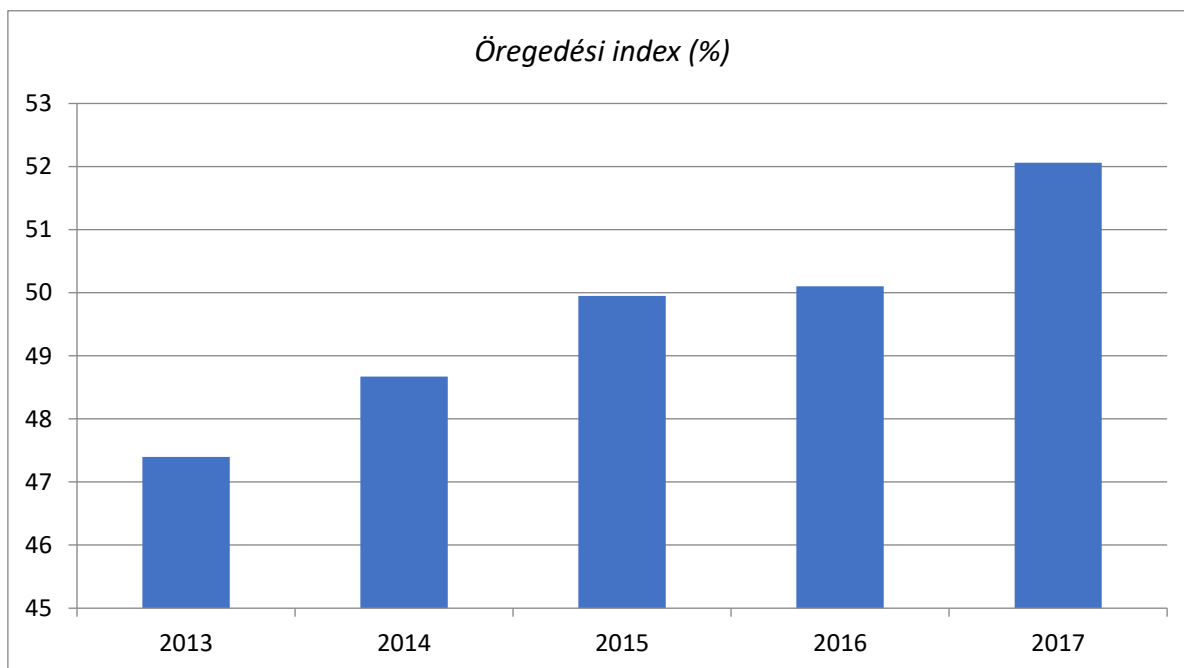

Hajdúhadház állandó népességének száma folyamatos emelkedést mutat, az országos adatokhoz hasonlóan az állandó népességből a nők száma magasabb, mint a férfiaké. A fenti diagram pedig szemlélteti a nemek közötti megoszlást korcsoportonként. 2017. évben a 0-49 év közötti korcsoportokban a férfiak száma meghaladja a nők számát, míg az 50-65 év feletti korcsoportokban ez az arány megváltozik, és a nők száma a magasabb. A 65 év feletti korcsoportban a nők aránya már jelentősen magasabb a férfiakhoz képest.

Öregedési index

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 év közötti állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2013	1420	2996	47,40%
2014	1443	2965	48,67%
2015	1468	2939	49,95%
2016	1487	2968	50,10%
2017	1516	2912	52,06%

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

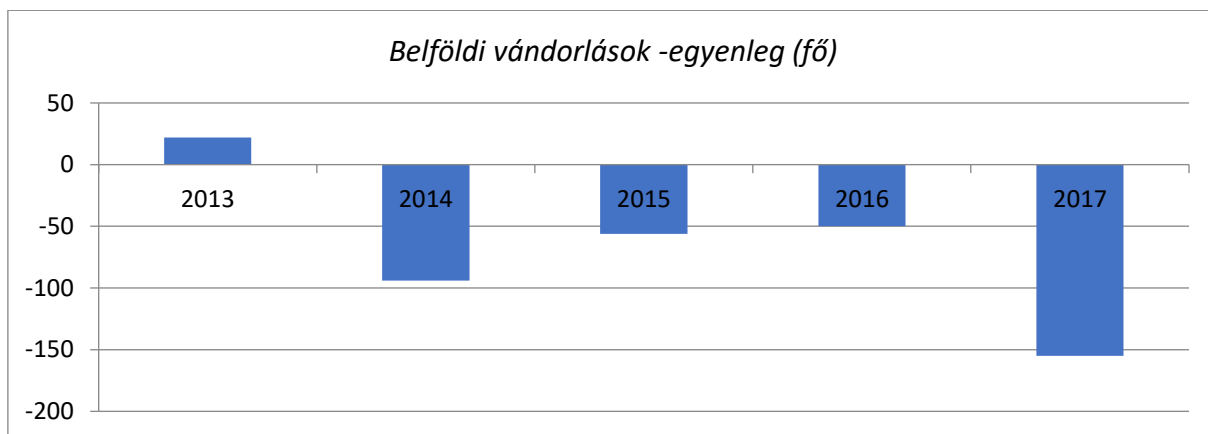

Az öregedési index azt jelzi, hogy 100 fő 14 év alattira mennyi 65 éven felüli jut. Az öregedési indexet úgy számítjuk ki, hogy a 65 év felettiak számát elosztjuk a 0-14 év közöttiek számával, és ezt megszorozzuk százzal. Hajdúhadház öregedési indexe 2013-ban 47,40 %-os volt, mely folyamatos emelkedést követően 2017-ben 52,06 %-ra emelkedett, azonban az országos adatokhoz viszonyítva még így is kedvező. Országos tendencia, hogy a lakosság általánosan öregedő, tehát 100 fiatal lakosra, több mint 100 idős jut. A fiatalos népességszerkezetből adódóan, Hajdúhadházon a fiatalokra és a gyermekes családokra irányuló szolgáltatások fejlesztése és működtetése az egyik legfontosabb feladat.

Belföldi vándorlás

Év	Állandó jellegű odavándorlás	Elvándorlás	Egyenleg
2013	223	201	22
2014	204	298	-94
2015	225	281	-56
2016	280	330	-50
2017	257	412	-155

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A táblázat adatiból látható, hogy 2013-ban a településre vándorlók száma magasabb volt, mint az elvándorlók száma, így a belföldi vándorlások egyenlege 2013-ban pozitív egyenleget mutatott. 2014-2017 években a településről való elvándorlások száma magasabb volt, mint az idevándorlók száma, így a vándorlási egyenleg ismét negatív. 2017-ben nagymértékű elvándorlás figyelhető meg a településről a KSH adatai alapján.

*Az élve születések és halálozások számának alakulása
Hajdúhadházon 1970 és 2011 között*

Évek	1970-1980 között	1980-1990 között	1990-2001 között	2001-2011 között
Élve születések száma	2743	2140	2556	2157
Halálozások száma	1381	1588	1631	1515
Egyenleg	1362	552	925	642

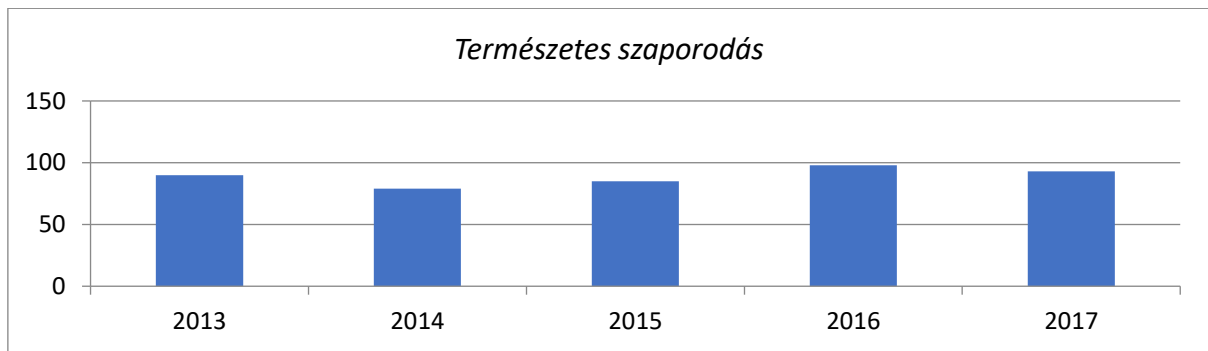
Forrás: TeIR KSH-TSTAR, Népszámlálások

A település lakosságának fiatalodása hosszú évek óta zajló folyamat. A természetes szaporodás mutatója 2000-ben mutatja a legmagasabb értéket, ekkor 118 fővel nőtt a lakosságszám az élve születések és a halálozások pozitív különbözeteként. 2012-ben az élve születések száma 200 volt, míg a halálozások száma 135.

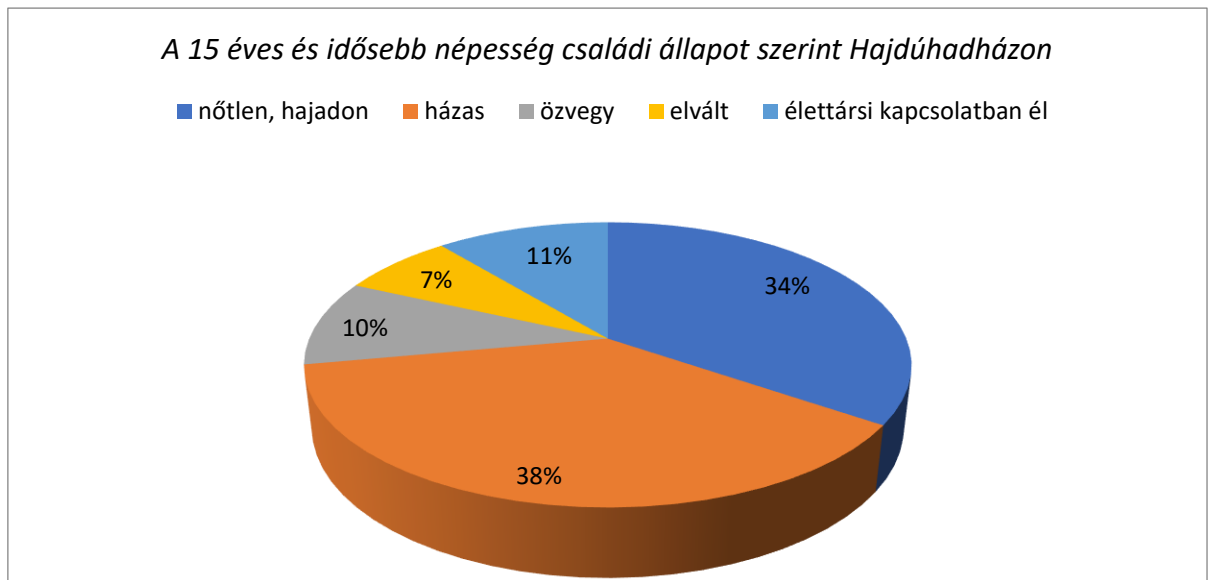
Természetes szaporodás

Év	Élve születések száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás (fő)
2013	211	121	90
2014	209	130	79
2015	201	116	85
2016	236	138	98
2017	217	124	93

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A táblázat adatai kedvezőek, hiszen a természetes szaporodás mutatója kedvező képet mutat, az élve születések száma magasabb a halálozások számánál, a természetes szaporodás mutatója 2015-től folyamatos emelkedést mutat. A családszerkezetre vonatkozó adatokat sajnos csak a 2011. évi népszámlálás adataiból kaphatunk. Ezen adatok alapján Hajdúhadház 15 éves és idősebb népességének 38%-a házas, 34%-a nőtlen vagy hajadon, 11%-a él élettársi kapcsolatban, 10%-a özvegy és 7%-a elvált.

Forrás: KSH, 2011. évi népszámlálás

A családok családösszetétel és gyermekek száma szerint, Hajdúhadház, 2011.

Házaspár és élettársi kapcsolat						Egy szülő gyermekkel					Családok száma		
gyermekkel			gyermek nélkül	együtt	ebből: élettársi kapcsolat	1	2	3-	együtt	ebből: apa gyermekkel	gyermekkel	gyermek nélkül	összesen
1	2	3-											
556	561	571	848	2536	572	346	160	125	631	77	2319	848	3167

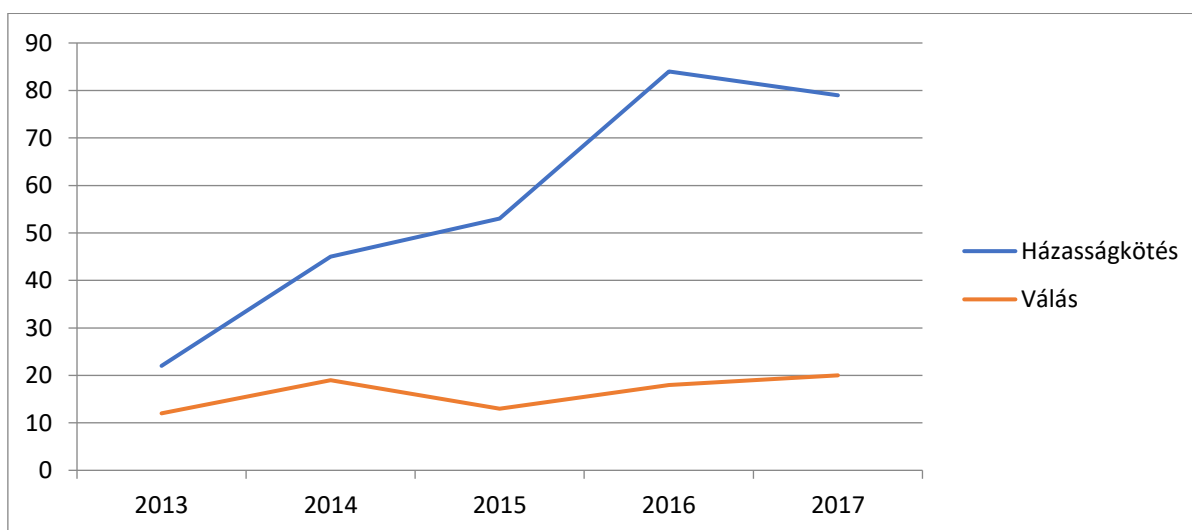
Forrás: KSH, 2011. évi népszámlálás

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Hajdúhadházon a családok döntő többségének (73,22%) van gyermeke. A házaspári és élettársi kapcsolatban az 1, 2, 3 vagy több gyermekes száma közel azonos értéket mutat.

Házasságkötések és válások száma Hajdúhadházon

Év	Házasságkötések száma	Válások száma
2013	22	12
2014	45	19
2015	53	13
2016	84	18
2017	79	20

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A házasságkötések száma 2013-tól folyamatos emelkedést mutat, 2017-ben már csaknem négyszer annyian kötöttek házasságot, mint négy évvel korábban. A válások száma ehhez képest állandóságot mutat.

5.1.3. Hajdúhadház társadalmi, gazdasági helyzete

A város 2004. évtől tagja a Hajdúhadházi Mikrotérképnek. A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV.23.) Kormányrendelet 2. számú melléklete alapján Hajdúhadház társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett és jelentős munkanélküliséggel sújtott település, így a kedvezményezett települések közé tartozik. A város területe a mezőgazdasági termelés és az ehhez kapcsolódó élelmiszeripar számára megfelelő adottságokkal rendelkezik mind az éghajlat, mind az itt élő lakosság szakértelmét tekintve. Az éghajlat elsősorban a szőlő- és gyümölcsös telepítésének kedvez. A helyi lakosság mezőgazdasági haszonnövények termesztésével, valamint zöldség- és gyümölcsstermesztésével foglalkozik.

Gyümölcsstermesztés szempontjából meghatározó az alma, meggy és cseresznyetermesztés, piacképes új fajtákkal. Az állattenyésztésben a szarvasmarha és a juhtartás a meghatározó. Hajdúhadház gazdasági szerepében meghatározó szerepet játszik a megyeszékhely, Debrecen város közelsége: a település ún. bolygóvárosi gyűrű agglomerációhoz tartozik, a megyének azon részén helyezkedik el melyben a mezőgazdasági termelés, feldolgozás és kereskedelem, valamint az innovatív fejlesztés lehetőségei egyaránt adottak.

Hajdúhadházon nyolc szegregátum található. A szegregátumok összlakossága 2001 és 2011 között 5%-kal csökkent. 2001-ben Hajdúhadház szegregátumaiban a település összlakosságának 35,34%-a, 4413 fő élt, 2011-ben a szegregátumokban a település népességének 33,22%-a, 4182 fő lakott.

Korcsoportok a szegregátumokban

A szegregátumok lakosságának korcsoportos megoszlása alapján több jellegzetesség is kirajzolódik:

- a fiatalok (0-14 évesek) aránya minden szegregátumban magasabb a városi átlagnál (23,1%),
- a fiatalok aránya három szegregátumban 40% felett van,
- az aktív korúak (15-59 évesek) aránya egyedül a 2. szegregátumban (64,6%) magasabb 61,2%-os a városi átlagnál (a szegregátumok közül itt a legalacsonyabb a fiatalok aránya),
- a 60 éven felüliek aránya minden szegregátumban 10% alatti (a városi átlag 15,7%).

A szegregátumok egyes társadalmi, szociális mutatói között jelentős különbségek rajzolódni ki, ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy minden mutató tekintetében az összes szegregátum helyzete kedvezőtlenebb a városi átlagtól. A mélyszegénység összetett jelenség, amelynek okai többek között társadalmi és gazdasági hátrányok, iskolai, képzettségbeli és foglalkoztatottságbeli deficitekben mutatkoznak meg, és súlyos megélhetési zavarokhoz vezetnek. A szegénység kialakulásának okai többek közt a rendszerváltást követően a munkahelyek megszűnésére, a munkanélküliségre, a munkaerőpiaci esélyek szűkülésére – nem kis részben az oktatás és képzés hiányosságaira –, a jóléti ellátások által kezelni nem tudott egyéni, családi válsághelyzetekre, a megfelelő ellátásokhoz, szolgáltatásokhoz történő hozzáférés hiányosságaira vezethetők vissza. A mélyszegénység hatása az alapvető létfeltételekben, a lakhatási, táplálkozási

körülményekben, az érintettek egészségi állapotában is jelentkeznek. A szegénység szempontjából meghatározó társadalmi jellemző a családok gyermeklétszáma, illetve a gyermekszegénység („a szegénység fiatal arca”). Ez az állapot az érintetteket nagyon gyorsan megbélyegzi és a társadalomból való kirekesztettségüket okozza. A társadalmi leszakadás meghatározó részben tehát a szegénységgel összefüggő körülményekből fakad. A szegregáció mértéke, a társadalmi élet jelentős területeiről való tömeges kizáródás súlyos társadalmi probléma.

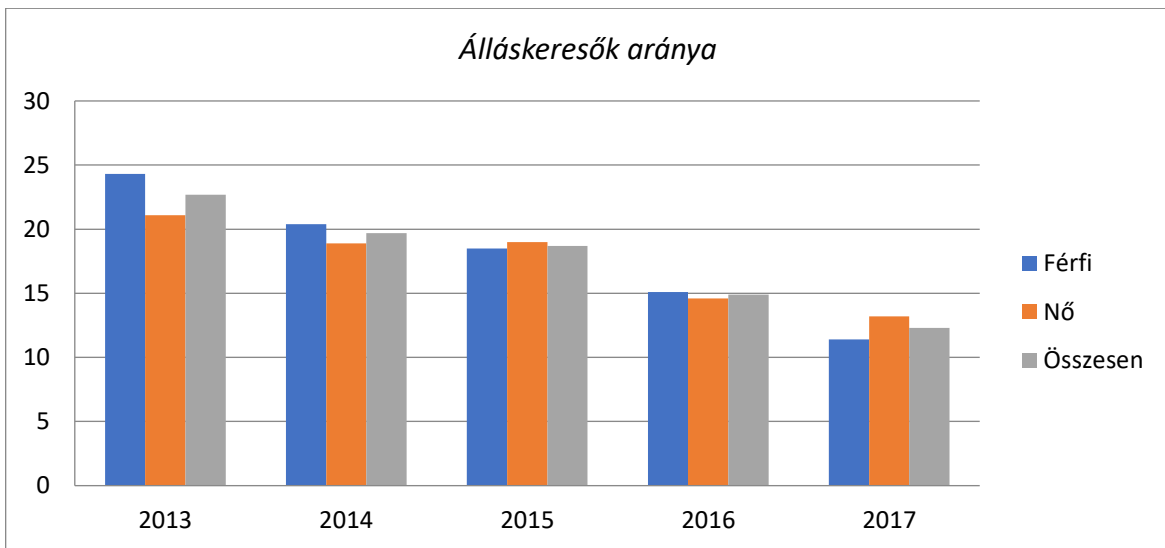
A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (2011. év) megállapítása szerint „Ma Magyarországon minden harmadik ember (kb. 3 millióan) a szegénységi küszöb alatt él, közülük 1,2 millióan mélyszegénységben. A szegénységi kockázatok különösen sújtják a gyermekeket és a hátrányos helyzetű térségekben élőket. A romák nagy többsége ehhez az utóbbi csoporthoz tartozik. Hajdúhadház a munkanélküliség megjelenése óta súlyos foglalkoztatási válsággal küzd. Az 1990-es évek elejétől Hajdúhadházon gyors ütemben növekedett a munkanélküliek száma, mivel a nagyobb létszámú foglalkoztatók egy része megszűnt, vagy jelentős létszámcsökkentést hajtott végre, így ma a város legsúlyosabb problémája a munkanélküliség. Az alábbi táblázatokba gyűjtött adatok alapján a Hajdúhadházra jellemző foglalkoztatottságot, munkaerő-piaci lehetőségeket kívánjuk elemezni az elmúlt évek változásainak bemutatásával, a különböző korosztályok, illetve nemek szerinti bontásban.

Regisztrált munkanélküliek, nyilvántartott álláskeresők száma és aránya

Év	15-64 év közötti állandó népesség (fő)			Nyilvántartott álláskeresők száma					
	Nő	Férfi	Összesen	Nő		Férfi		Összesen	
	fő	fő	fő	fő	%	fő	%	fő	%
2013	4403	4562	8965	930	21,1	1108	24,3	2038	22,7
2014	4367	4592	8959	825	18,9	937	20,4	1762	19,7
2015	4370	4645	9015	829	19,0	860	18,5	1689	18,7
2016	4340	4663	9003	635	14,6	705	15,1	1339	14,9
2017	4307	4653	8960	567	13,2	532	11,4	1099	12,3

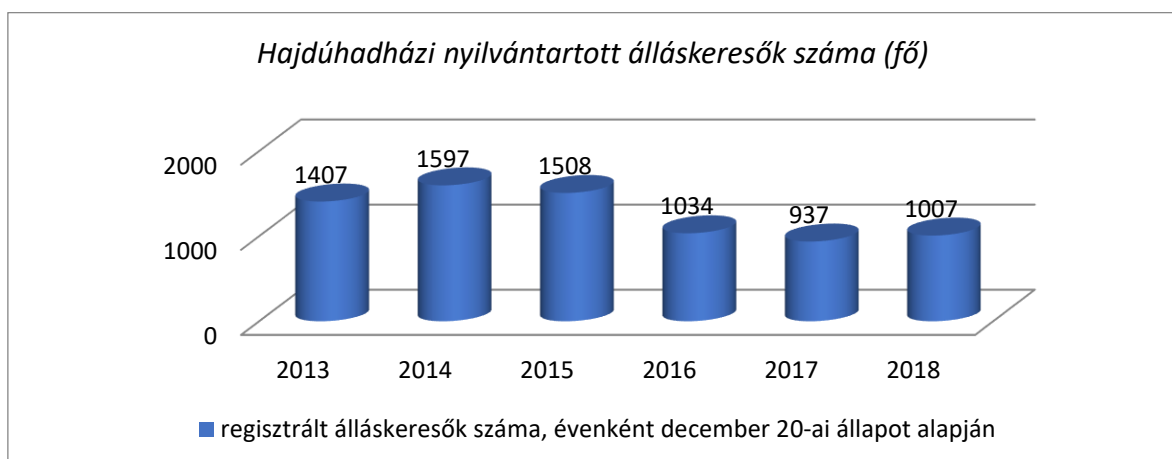
Forrás: Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer, Területi Statisztikai Adatok

Rendszere, továbbiakban: TeIR KSH-TSTAR

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

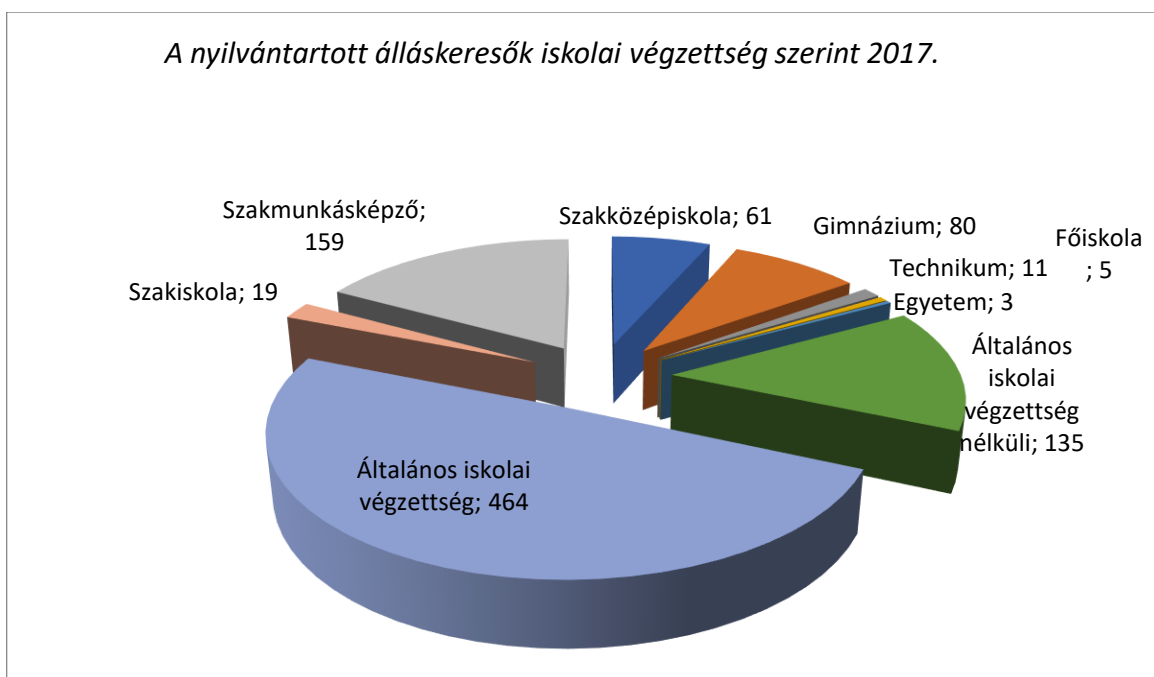
Ezek az adatok rámutatnak arra, hogy Hajdúhadház aktív korú (15-64 éves) állandó népességéhez képest milyen arányú a nyilvántartott álláskeresők száma és ez hogyan változott az elmúlt években. A táblázat által vizsgált időintervallumban a 2013-as évben a legmagasabb és 2017. évben a legalacsonyabb a nyilvántartott álláskeresők száma. A Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Hajdúhadházi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya Hajdúhadház munka-erőpiaci helyzetéről készült beszámolója alapján a Hajdúhadházi járásban az álláskeresők között a 2017. év 1-12. hónapjának átlagában 740 férfi és 844 nő szerepelt. A rendelkezésre álló adatokból kitűnik, hogy az előző év átlagához viszonyítva a női álláskeresők aránya 7,0 %-kal csökkent, míg a férfiak arányának csökkenése 21,7 %-os volt. A hajdúhadházi álláskeresők száma 2018. december 20-án 1007 fő volt. A nemek közötti megoszlás 406 férfi és 582 nő szerepelt, arányuk 40,31 % illetve 57,79 %.

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

Az iskolai végzettség struktúráját tekintve 2017. év 1-12. hónapjának átlagában a legfeljebb 8 általános iskolai végzettségűek száma a vizsgált időszakban 11.136 fő volt, az

álláskeresőkön belüli arányuk pedig 44,1%. Gimnáziumi végzettséggel 2.829 fő, felsőfokú végzettséggel pedig 1.248 fő rendelkezett. Az előbbi csoport aránya a nyilvántartott álláskeresők között 11,2%, míg az utóbbiaké 4,9%. Az álláskeresőkön belüli megoszlás esetében a legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 0,6 %-ponttal növekedett az előző év azonos időszakához képest. A gimnáziumot végzettek aránya 0,3%-ponttal növekedett, ugyanakkor a felsőfokú végzettségűek száma 150 fővel csökkent, miközben az álláskeresőkön belüli arányuk 0,1%-ponttal csökkenést mutatott. A 2017. évi vizsgált időszak átlagában 1.248 fő felsőfokú végzettségű álláskereső szerepelt a nyilvántartásban, ami 10,7%-os csökkenésnek felelt meg a bázisidőszakhoz képest. A középfokú végzettséggel rendelkezők 52%-a szakiskolában vagy szakmunkásképzőben végzett, 26%-a szakközépiskolai és technikum, továbbá 22%-a gimnáziumi végzettségű. Egy év alatt 922 fővel, 7,6%-kal csökkent az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező álláskeresők száma a nyilvántartásban.

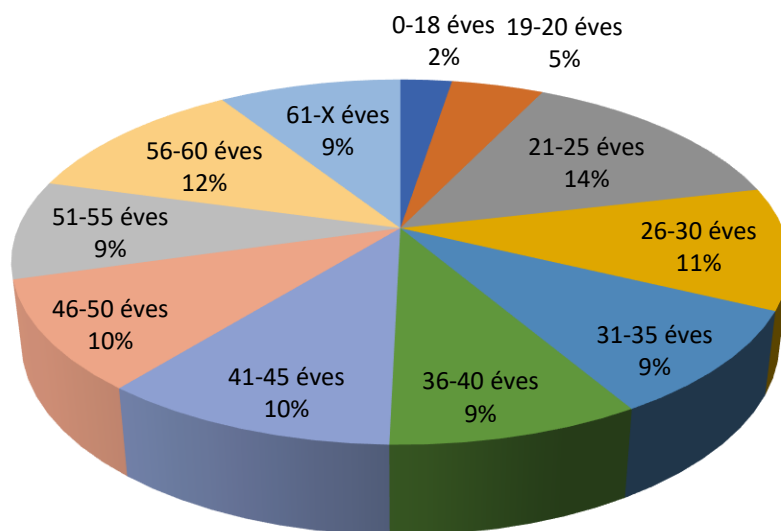

Forrás: Hajdúhadházi Járási Hivatal, Foglalkoztatási Osztály beszámolója

Hajdúhadházon igen nagymértékű a munkanélküliség, különösen a hátrányos helyzetű, szakképzetlen lakosság körében. A diagram számszerűen mutatja, hogy a nyilvántartott álláskeresők közül milyen létszámban vannak az alacsony iskolai végzettségűek.

A nyilvántartott álláskeresők száma korosztályonként 2017. évben az alábbiak szerint alakult:

Nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportonként 2017.

Forrás: Hajdúhadházi Járási Hivatal, Foglalkoztatási Osztály beszámolója

5.2. HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK HAJDÚHADHÁZ VÁROSBAN

5.2.1. Óvodai ellátás

A 2018-as KIR adatai szerint a településen egy önkormányzati fenntartású óvoda, a Hajdúhadházi Városi Óvoda működik 3 feladatellátási hellyel, valamint a református egyház fenntartásában működő Rózsai Tivadar Református Általános Iskola és Óvoda egy feladatellátási hellyel.

Az óvodai férőhelyek kihasználtsága 2018 évben

Óvoda	Feladatellátási hely kapacitása	Óvodai nevelésben részesülő gyermekek száma	Kihasználtság	Óvodai csoportok száma	Csoportok átlagléttszáma	Törvényi átlagléttszámhoz (20 fő) viszonyított eltérés
Hajdúhadházi Városi Óvoda	175	188	107%	7	26,9	134%
Rózsai Tivadar Református Általános Iskola és Óvoda utcai Telephelye	120	116	97%	4	29,0	145%
Hajdúhadházi Városi Óvoda Petőfi Utca Telephely	175	194	111%	7	27,7	139%
Hajdúhadházi Városi Óvoda Bercsényi Utca Telephely	150	163	109%	6	27,2	136%

Forrás: KIR, 2018

A település óvodáiba járó óvodások						
száma	ebből hátrányos helyzetű óvodások		ebből halmozottan hátrányos helyzetű óvodások		ebből RGYK-ban részesülő óvodások	
	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya
661	24	4%	395	60%	474	72%

Forrás: KIR, 2018

5.2.2. Alap- és középfokú oktatás

A településen két alapfokú iskola található, az egyik a Földi János Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola a Hajdúböszörményi Tankerületi Központ fenntartásában működő intézmény, emellett a Hajdúhadházi Református Egyházközség fenntartásában 2008. július 9. napján kezdte meg a működését a Hajdúhadházi Református Óvoda és Általános Iskola, jelenlegi nevén a Rózsai Tivadar Református Általános Iskola és Óvoda. Az általános iskolákba járó tanulók megoszlását hátrányos helyzet szempontjából a következő táblázat mutatja be. Az állami fenntartású oktatási intézményben kétszer nagyobb a kedvezőtlen szociális helyzetű tanulók aránya, egyúttal kijelenthető a közel 100-os RGYK mutatók alapján, hogy teljesen és visszafordíthatatlanul szegregálódott az iskola.

Oktatási intézmény feladatellátási helyének neve	Tanulólétszám	HH tanulók		HHH tanulók		RGYK tanulók	
		száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya
Földi János Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	547	20	4%	423	77%	472	86%
Földi János Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Rákóczi Úti Tagintézménye	33	0	0%	32	97%	30	91%
Földi János Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Szilágyi Dániel Úti Tagintézménye	427	10	2%	411	96%	413	97%
Rózsai Tivadar Református Általános Iskola és Óvoda	268	12	5%	54	20%	119	44%
összesen	1275	42	3%	920	72%	1034	81%

Forrás: KIR, 2018

A település általános iskoláiba járó általános iskolás tanulók						
száma	ebből hátrányos helyzetű tanulók		ebből halmozottan hátrányos helyzetű tanulók		ebből RGYK-ban részesülő tanulók	
	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya
1275	42	3%	920	72%	1034	81%

Forrás: KIR, 2018

Hajdúhadház településen egy középfokú iskola található, a Berettyóújfalui Szakképzési Centrum Szilágyi Dániel Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolájába a

hajdúhadházi gyerekek mellett a környező településekről is járnak be tanulók. A Berettyóújfalui Szakképzési Centrum Szilágyi Dániel Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája a munkaerő-piaci igényekhez igazodó képzéseket indít a fiatalok számára. A 2015. év október 1. napján fennálló statisztikai adatok alapján az intézmény kőműves, hidegburkoló képzésén 46 fő, a szociális gondozó képzésén 29 fő vett részt. A 2016. év október 1. napján fennálló statisztikai adatok alapján az intézmény kőműves, hidegburkoló képzésén 58 fő, a szociális gondozó képzésén 57 fő, a mezőgazdasági gazdasszony, falusi vendéglátó képzésén 34 fő vett részt; esti tagozaton a pedagógiai és családsegítő munkatárs képzésen 22 fő vett részt.

5.2.3. Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások

Bölcsőde:

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben illetőleg a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendeletben rögzített bölcsőde igénybevételével kapcsolatos feladatok a Hajdúhadház Város Önkormányzata fenntartásában működő Hajdúhadházi Bölcsőde útján biztosított. A Hajdúhadházi bölcsőde 48 férőhelyes intézmény. A Bölcsőde 2017-ben nem tudott minden gyermeket azonnal felvenni, ezek a gyerekek várólistára kerültek és üresedés esetén kerültek be a Bölcsődébe. A férőhelyek kihasználtsága 2017-ben 100 %-os volt.

Gyermekjóléti alapellátás:

Hajdúhadház Város Önkormányzata a fenntartásában működő Hajdúhadházi Család- és Gyermekjóléti Központ útján biztosítja a szociálisan rászorulóknak részére a személyes gondoskodás keretébe tartozó családsegítést és a Gyvt. szerinti gyermekjóléti szolgáltatást. Az intézmény szakmai létszáma 23 fő, a 2018-as szakmai beszámoló adatai szerint. A család- és gyermekjóléti szolgálat látja el a gyermekjóléti szolgáltatási feladatokat a szolgáltató működési területén, a gyermek testi és lelki egészségének, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítéséhez, a veszélyeztetettség megelőzéséhez és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetéséhez, valamint a gyermek családjából történő kiemelésének a megelőzéséhez nyújtott szolgáltatást biztosít. A szolgálathoz tartozó szakmai létszám 10 fő családsegítő és 1 fő szakmai vezető. A szolgálat 2018-as évben 2130 fővel került kapcsolatba, a problémaként megnevezett okok közül a legjellemzőbb a gyermeknevelési probléma, emellett az elhanyagolás, életviteli és anyagi problémák kerültek a családsegítők látóterébe. 2018-ban

a nyilvántartott veszélyeztetett kiskorúak száma (0-17 éves korig) 628 fő volt, ebből jogerős hatósági intézkedéssel (védelembe vagy nevelésbe vett gyerekek) érintett gyermekek száma 179. A veszélyeztetettség okai között gyermeknevelési és elhanyagolás (lelki és fizikai) szerepel legjellemzőbb okként.

A központ Hajdúhadház járás településein végzi szakmai tevékenységét. Az esetmenedzseri feladatokat a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermekek tekintetében, az óvodai és iskolai szociális segítséget pedig a járás településén található összes közoktatási intézményben. A központ feladatait 12 fő látja el, 4 fő óvodai és iskolai szociális segítő, 1 fő szociális asszisztens, 5 fő esetmenedzser 1 fő intézményvezető 1 fő szakmai vezető, ők esetmenedzseri feladatokat is ellátnak. A hatósági intézkedés elrendelésének többnyire nevelési probléma, a szülők- család életvitele, magatartási problémák, és elégtelen lakáskörülmények a fő okai. A gyermekek veszélyeztetettségét továbbá a családi konfliktusok, a fizikai- lelki elhanyagolás, valamint fizikai- lelki- és szexuális bántalmazás, valamint anyagi nehézségek okozzák. Kimagasló a tankötelezettség elmulasztásával kapcsolatos problémák mértéke.

Az intézmény szolgáltatásai között a fiatalok és a fiatal felnőttek részére szervezett csoportfoglalkozások is megtalálhatóak. Az intézmény három ifjúságot célzó csoportot működtetett rendszerességgel, valamint szünidőhöz kötött tevékenységeket szervez a kiskorú lakosság számára. A Társasjáték klub korhatár nélkül várja a gyermekeket hetente, illetve 6 éven aluliak esetén a szüleiket is. 2018-ban 40 gyereket ért el ez a klubfoglalkozás. A Kiválasztottak csoportja olyan havi rendszerességgel megrendezett prevenciós programsorozat, ahol a csoporttagok hajdúhadházi szegregátumban élő 13-17 éves fiúk. A csoportfoglalkozáson a normaszegő magatartás csökkentése, közösségbe való beilleszkedés elősegítése, szabadidő hasznos eltöltése, empátia, szolidaritás, tolerancia növelése a fő célkitűzés. A 2018-ban 50 gyerek vett részt a foglalkozásokon összesen. A Fiatal Anyák Klubja havonta egy alkalommal kerül megrendezésre. A tevékenység során a városban élő kisgyermeket nevelő édesanyákat kívánják megszólítani. A foglalkozást a szülők gyermekeikkel együtt látogathatják, hiszen felügyeletet biztosítanak azoknak a kicsiknek, akik bölcsődei, vagy óvodai nevelésben még nem részesülnek. A csoportfoglalkozás célja életviteli-, életvezetési-, gyermekgondozási-, háztartásvezetési-, és családtervezési ismeretek átadása a meghívottak számára. 2018-ban 8 fő állandó résztvevője volt a foglalkozásoknak. Időszakosan nyári játszóház, karácsonyi ünnep körben kézműves foglalkozás kerül megrendezésre az intézmény szervezésében.

Egészségügyi ellátás: Hajdúhadházon a háziorvosi ellátás körzetenkénti kialakításban biztosított. A településen 4 felnőtt háziorvosi körzet és 2 házi gyermekorvosi körzet található. A háziorvosok személyes és folyamatos ellátást nyújtanak Hajdúhadház lakosai számára az egészségi állapot megőrzése, a betegségek megelőzése és gyógyítása céljából. A háziorvosi ügyelet megszervezett. A háziorvosi és házi gyermekorvosi ügyeleti ellátási körzet határa – a három település megállapodása alapján - Bocskai kert, Hajdúhadház, Téglás közigazgatási területe. Az ügyeleti feladatellátás egy körzetben történik. Az Önkormányzat közigazgatási területén három vegyes fogorvosi körzet működik területi ellátási kötelezettséggel. A szakorvosi beteggondozás Hajdúhadházon jelenleg nem biztosított. Hajdúhadházon az iskola-egészségügyi ellátás egy iskolaorvossal és kettő iskolavédőnővel biztosított. Az iskolafogászati ellátást három fogorvos biztosítja. Hajdúhadház Város Önkormányzata a település közigazgatási területén hat védőnői körzetet alakított ki. A védőnői körzetek szintén a lakosságszám és a település nagysága szerint vannak meghatározva, a hozzáférés mindenki számára biztosított. A területi védőnői ellátásról szóló 49/2004. (V.21.) ESZCSM rendelet 5. § (1) bekezdése értelmében egy védőnői körzetben a védőnő által ellátható nők (várandós, gyermekágyas anyák), gyermekek (újszülött kortól a tanulói jogviszony megkezdéséig) és az oktatási intézménybe nem járó otthon gondozott tanköteles korú gyermekek száma összesen legfeljebb 250 fő lehet. 2017. novemberi adatok alapján a körzetek létszáma arányosan oszlik el, és a jogszabályban meghatározott maximális 250 fős ellátotti létszámot egyik körzetben sem haladja meg. Hajdúhadházon az iskolavédőnői feladatokat két főállású iskolavédőnő látja el.

5.2.4. Kultúra, közösség

Közművelődés: A kulturális alapszolgáltatásokat biztosító intézmények integrált működtetését a településen a Hajdúvíz Nonprofit Kft. végzi. Kulturális intézmények: Csokonai Művelődési Ház, Földi János Könyvtár, Emlékház, Hajdúhadházi Galéria, Szabadtéri színpad és Rendezvénytér. A Csokonai Művelődési Ház épülete kívül-belül megújult, az épület alagsorában új közösségi tér létesült, így az intézmény működésében is új lehetőségek nyíltak. Állandó programok a Művelődési Házban: kézműves tanfolyamok, kamaraszínház, amatőr színjátszó kör és játszóház. 2015-ben 400 férőhelyes Szabadtéri színpad és Rendezvénytér épült. Az Égerházi Emlékházban állandó és időszakos kiállítások mellett rendszeres művészeti és kézműves tevékenységnek is otthont ad az épület. A Földi János Könyvtár, Emlékház, Hajdúhadházi Galéria segíti az oktatás – tanulás folyamatát, az önálló tanulást, az iskolarendszeren kívüli képzést, az élethosszig tartó tanulást. A különféle

pályázati lehetőségek alkalmat adnak az olvasáskultúra fejlesztésére, a könyvtári szolgáltatások népszerűsítésére, új társadalmi csoportok bevonását célzó programok szervezésére. A programok 0-99 éves korig lehetőséget biztosítanak a kikapcsolódásra, az önművelődésre és a szórakozásra.

Civil szerveződések:

A helyi civil szervezetek tevékenységi köre széles spektrumú: működnek egészségügyi, szociális, ifjúsági, a kulturális és a városszépítési szervezetek, művészeti, és iskolai alapítványok, sportegyesületek, fogyatékkal élők önszolgálati szervezetek, melyek sok ember önkéntes munkájához biztosítanak keretet, jogi formát. A helyi civil szervezetek fontos szerepet töltenek be a helyi társadalom közösségformálásában, a helyi identitástudat erősítésében. A településen tevékenykedő civil szervezetek működéséhez, illetve az általuk szervezendő eseményekhez Hajdúhadház Város Önkormányzata Képviselő-testülete a civil szervezetek támogatásáról szóló 4/2014. (II.04.) önkormányzati rendelete alapján eseti jelleggel, egyedi elbírálás alapján biztosít anyagi forrást. Jellemzően azonban minden szervezet saját maga teremti elő a működéséhez szükséges forrást, sikerrel pályázva különböző támogatási alapokhoz. Hajdúhadház Város Önkormányzata több civil szervezettel is együttműködik: a Hajdúhadházi Polgárőr Egyesülettel, Radnóczi Ferenc Kertbarátkörrel a szüreti felvonulás és zöldség gyümölcs és dísznövény kiállítás kapcsán, a Hajdúhadházi Kosárlabda Klubbal, a Hajdúhadházi Futball Klubbal, a Hajdúsági Hagyományörző Lovasklubbal a fogathajtó versenyek kapcsán, a Hajdúvitéz Kulturális- és Sportegyesülettel, a FIKSZ Pont Egyesülettel jogi tanácsadás, továbbképzés területén, a Hajdú Speciális Kutató- Mentő Egyesülettel, Helyi óvodák alapítványaival.

FIKSZ PONT Egyesület profilja a fiatalok munkaerő-piaci kirekesztődésének megelőzése, a munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése, a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, különösen a munkanélkülivé váltak kedvezőtlen mentális, szociális, egzisztenciális problémáinak csökkentése, szociális szolgáltatások szervezése, roma családok társadalmi integrációjának segítése, az előítéletek csökkentése, gyermek és ifjúságvédelem. Tevékenységeik közül kiemelt szerepet kapott a helyi civil szervezetek összefogása, segítése, érdekvédelme, a közösségfejlesztés, valamint a kulturális tevékenység. A településen ennek a szervezetnek a tevékenysége áll a legközelebb az ifjúsági célcsoportozáshoz. Az ifjúságfejlesztési szakmai koncepciót megalapozó jelen helyzetelemzés előkészítésének során az Egyesület elnökével sajnos nem sikerült interjút készítenünk.

5.3. FIATALOK ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS ÉLETMINŐSÉGE HAJDÚHADHÁZ TELEPÜLÉSEN

Ebben a fejezet részben a helyi közösségi humánszolgáltatások állapotfelméréséhez szakértői interjú módszerével készült információs anyagunk narratíváinak elemzését végezzük el, amit kiegészítünk az ifjúsági célcsoport szükségleteit feltáró, 14-18 év közötti fiatalok körében szervezett fókuszcsoporthoz irányított beszélgetés releváns narrációival. Hajdúhadház településen 6 db. szakértői interjút készítettünk 2019. október-2020. január között a köznevelés, közművelődés, szociális- és gyermekjóléti ellátás intézményeinek vezetői körében, a település sajátos társadalomszerkezete okán a roma kisebbségi önkormányzat vezetőjével, a város sport életét meghatározó egyesület operatív vezetőjével, továbbá a helyi közhatalom reprezentánsával, a polgármesterrel.

Interjúalanyok:

- Csáfordi Dénes polgármester
- Hajdu Marianna intézményvezető (Földi János Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola)
- Komorné Karap Mária intézményvezető (Hajdúhadházi Család- és Gyermekjóléti Központ)
- Kazsuk István ügyvezető (Hajdúvitéz Rendezvényszervező és Szolgáltató Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság)
- Győri Béla vezető edző (Hajdúhadházi Kosárlabda Klub)
- Bernáth Bálint elnök (Helyi Nemzetiségi Roma Önkormányzat)

A fókuszcsoporthoz irányított beszélgetésre 2019. november 9-én került sor 10.00-12.00 óra között a Szederjes Sport- és Konferencia Központ épületében. A csoportos interjú személyi körének előválogatása során 14 fő, 14-18 év közötti kiskorú fiatal lett felkérve, akik közül 10 fő, 7 lány és 3 fiú közreműködésével valósult meg a moderált beszélgetés. A résztvevők 2001 és 2004 között születtek, az adatfelvétel időpontjában 15-18 évesek voltak, 6 fiatal a 17-18 éves korcsoporthoz tartozott. Valamennyien középiskolai tanulmányokat folytatnak, 4 fő gimnáziumba, 6 fő szakgimnázium tanulója és mindannyian bejárók, azaz naponta ingáznak a lakóhely és az iskola székhelye között. A szülők társadalmi-gazdasági státusát tekintve az irányított beszélgetés résztvevői jól reprezentálják a település szociális összetételét: 4 fiatal édesapjának a legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskola. 2 fiatal édesapja beosztott értelmiség, 6 résztvevőnek szakmunkás, 1 főnek vállalkozó, további 1 főnek segédmunkás a gondviselője. Az anyák iskolázottsága magasabb: 6 főnek

középiskolai érettségivel rendelkezik az édesanyja. A 10 résztvevőből 9 fiatal legalább 5 fős háztartásban él.

5.3.1 Hajdúhadház város általános jellemzőiről alkotott kép

A négyszáz éves múltra visszatekintő 13 ezer lakosú hajdúsági mezőváros sajátos társadalomszerkezetéről ismert országszerte: a településen nyolc szegregátum is található. A város Helyi Esélyegyenlőségi Programjának helyzetelemzése szerint 2011-ben a szegregátumokban a település népességének 33,22%-a, 4182 fő lakott. Tekintettel arra, hogy a 0-14 évesek aránya minden szegregátumban magasabb a városi átlagnál, továbbá három szegregátumban a 40 százalékot is meghaladja ennek a korcsoportnak a relatív gyakorisága, a természetes reprodukció tendenciáiból kiindulva 2019-ben már 40 százalék körülire becsülhető a szegregátumokban élők aránya, ez megközelítőleg 5300 fő. A romák helyzetével azért is kiemelten foglalkozunk Hajdúhadház ifjúsági helyzetelemzésében, mert a számok tükrében feltételezhető, hogy a településen élő fiatalok 50-60 százaléka a cigány kisebbséghez tartozik.

A 2001-es népszámlálás adatai alapján Hajdúhadház népességének 10,5 százaléka tekintette magát roma (cigány) nemzetiségűnek. A 2011-es népszámlálás eredményeként a KSH közhiteles adatbázisában 2251 fő roma identitású lakost regisztráltak, ami 17,8 százalékos arányt tesz ki. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Magyarországon 316 ezer fő volt a magyarországi cigányok száma. Közismert tény, hogy az identitástudatra épülő regisztrációs adatfelvételi módszerrel jelentősen alulbecsülhető a populáció nagyságrendje. A Debreceni Egyetem tudományos becslése szerint a census idején körülbelül 875 ezer roma élt Magyarországon, ez a népszámlálási adatokhoz képest megközelítőleg 2,8-szoros különbség. Ebből az arányeltérésből kiindulva megközelítőleg 45 százalék (6200 fő) körülire tehető Hajdúhadház településen a roma lakosság aránya.

Elég zömével gyarapodnak, meg kell hagynunk. Amit én nagyon nehezelek és próbálom minden egyes előadásomon vagy lakossági fórumon, mindig azon fáradoztam, meg azon törekszem, hogy hogyan tudnánk úgy megállítani, hogy a fiataloknál ne legyen ez a kora szülés. A cigányságban már lassan közel elérjük az 5 ezer főt Hajdúhadházon. Igaz, hogy a mostani választásokon a lakossági regisztráció alapján az 1500-at mutatja, de nekem más a statisztikám, a közéletben már 30 éve dolgozom, mint tanácsnok.

[roma nemzetiségi önkormányzati vezető]

A roma lakosság magas száma és arányának dinamikus növekedése abban az esetben jelent válik problémahordozóvá a települési önkormányzat számára, amennyiben az együtt jár a

szegregátumokban élők számának emelkedésével, a mélyszegénységben élő népesség növekedésével, a szocio-kulturális hátrányok átörökítésével. Ezek a mechanizmusok megnövelik a lakónépességben belüli kulturális törésvonalak kiéleződését, a közszolgáltatásokban intézményesülő szegregáció konzerválódását, ami jelentősen mérsékli a település népességmegtartó erejét, különösen a többségi magyar lakosok körében. A gettónegyedek, a lakóhelyi szegregáció teremtette problémákat eltérően ítélik meg a szociális szakemberek, a cigányság képviselői és a helyi politikusok.

Igyekszik mindenki túlélni a mindennapokat, még a legszegényebb réteg is. Tény és való hogy 7 szegregátum van, ami szerintem nem jó egy ilyen kis településnek, mert hogy ugye a szegregátum, ahol 8 általános végzettséget nem érik el, meg a munkanélküliek száma több összetevős, ezek olyan településrészek, amik elmaradtak a városban. A lakókörnyezet nagyon elhanyagolt. Ilyenkor ősszel a kerítésüket fel szokták tüzelni, meg a bútort, és ami megtalálható az ingatlanokban. Elő szokott fordulni, hogy tavaszra már nem marad, csak egy ágy meg egy asztal, esetleg egy tv a kályhával. És majd tavasszal megint újra építik a környezetüket. De hogy ezek ennyire le vannak pusztulva. (...) ebből jön az igénytelenség, amivel nap mint nap szembesülünk. (...) És ez nagy probléma. Mi mindig azt gondoljuk, hogy a szükséglet, aminek az alja az alapvető fizikai szükséglet az élelem. Ha ez nincsen meg vagy nincs biztosítva, akkor nem tud magasabb szintre lépni. Nagyon sokan vannak azon a szinten. A napi megélhetés, hogy tudjon adni egy kenyeret vagy nem is tudom, akármit a gyermekének, az sokkal fontosabb, mint az hogy mondjuk meg legyen csinálva az ablaküveg vagy legyen egy ajtó azon a házon, vagy bármi. Így sokszor elbeszélünk egymás mellett. Nem egyformák a szükségletek meg a gondolkodásmód. Ez a szegregátumokban jellemző.

[szociális intézményvezető]

Elég nehéz a helyzet a szegregátumi területeken, mert nekik ott a megélhetés, ha lakáskörülményeket nézzük, ők a periférián élnek. És a cigány területeken azért hiányosságként meg kell, hogy említsem a csatornát, az útépitést. Mert azért ha a gyerek kijön a házból, az már necces, hogy mire felér az iskolába, hogy néz ki. A lakóházak is-is. Vannak olyanok, hogy putrik, de vannak ott elég szép higiénikus házak is. De a higiénikus házak aránya talán 10%. a többi mind lemaradt. És van olyan is, hogy gyerekek lakik ott. És hiába szereti és neki a gyerek a minden, de egy gyereknek nem engedhetem meg, hogy ne tisztálkodjon és lefeküdjön, és reggel ugyan abban a ruházattal és ugyan abban a szagban menjen az iskolába.

[roma nemzetiségi önkormányzati vezető]

Tehát itt, ha arról beszélünk, hogy szegregátumok, meg a cigány lakosság aránya a településen, nekem ezzel az a gondom, hogy nem szeretem a szegregátum szót sem. Nyilván van egy ilyen hivatalos meghatározás, a pályázatokban is megfogalmazva, ezeket meg kellett határozni a településen, de ezek nyilván napi életünkben nem jelentkeznek. Az emberek többsége, hogy most, hogy szegregátumról beszélünk, azt

sem tudja, hogy mit akarunk ezzel kezdeni. Nyilván a mindennapi szóhasználatban sínen túli terület, meg cigányok által jobban lakott utca, ilyenek jobban előfordulnak. Én egyre inkább azt látom, hogy ez úgy kezd eltűnni az emberek gondolkodásából.

[polgármester]

Hajdúhadházon sajátos népeségmozgalmi dinamizmusok zajlottak az elmúlt 30 évben. Egyrészt egy nagyarányú elköltözés után a 1990-es években elkezdett növekedni a település létszáma, majd 2006-tól lassan ismét csökkent a népesség, 2010 után viszont ismét növekedni kezdett a populáció. 2010-től felerősödött az elvándorlás, az utóbbi években ennek mértéke évi 4-500 fő, és a vándorlási veszteség is számottevő, közel 200 fővel csökken évente a népesség, annak ellenére, hogy a természetes reprodukció a településen viszonylag magas. A demográfiai tendenciák és a település társadalmi összetételének változása kölcsönösen hat egymásra.

Nem is tudom, hogy most nehéz ügy vagy nem annyira nehéz, mert szerintem az igazán nehéz azoknak a településeknek ahol egyértelműen a lakosság szám csökkenéssel kell szembenézni, mert ha néhány éven belül egy 20 ezres város 17 ezernél tart, ott egy kicsit csúnyább a jövőkép, mint nálunk. Igazából nekünk az a célunk, hogy hithű magyar embert neveljünk mindenkiből, és innentől kezdve valahol azt mondom, hogy teljesen mindegy hogy hol, akár etnikai vagy kulturális és egyéb szempontból milyen az összetétele a város lakosságának.

[polgármester]

A mélyszegénység és a szociális izoláció kitermeli a túlélés gettó stratégiáit, ez megmutatkozik a bűncselekmények számának tartósan magas szintjében, a drog- és alkoholproblémákban, az erőszak kultúrájában. A település vezetése szorosan együttműködve a helyi közintézményekkel, a rendőrkapitánysággal és a kisebbségi önkormányzattal eredményesen lép fel a közbiztonság javítása érdekében, ellenállva annak is, hogy szélsőséges nézeteket érvényesítő paramilitáris szerveződések politikai szándékoktól vezérelve kívülről mélyítsék az etnikai-kulturális törésvonalakat. Ugyanakkor a telepi drogfogyasztás, mint a vidéki településekre begyűrűző jelenség számottevő kihívás elé állíthatja a szociális és közrendvédelmi intézményeket.

Nemrég volt a rendőrségnek a beszámolója és a statisztika alapján nagyon visszaszorult a bűnözés Hajdúhadházon, a jobb együttélésnek köszönhetően, közbiztonság is másabb lett. A közbiztonság abban változott meg, hogy azért egy olyan rendőrkapitánya van a hajdúhadházi rendőrségnek, hogy nem szégyell akár éjszaka is kijönni, és beülni az autóba, körülmenni a településen, és leellenőrzi akár a saját járőreit. És ha a kapitány úr lemegy a cigánytelepre, ő leáll az emberrel a kicsitől a

nagyig beszélni és beszélget vele. És mindezt nyitott ajtóval. Azt mondta, az ügyet mindig itt kell megoldani. Nekem is mindig azt mondta, hogy nem szabad a homokfalnak neki szaladni, mert véres lesz a fal. A belső ügyeket így próbáltuk megoldani. Az iskolában is van a rendőrségnek egy programja a drogprevenció és a közbiztonság, a rendőrségi intézkedés és vannak ilyen foglalkoztatások, hogy a rendőrség bejár az iskolába. Vannak családi napok, ahol a szülők is részt vehetnek ezeken a foglalkozásokon és a békés együttélés így alakul ki. (...) Azt mondta a polgármester úr is, hogy Hajdúhadházon békés együttélés van, ide nem kell semmilyen olyan szerv, aki itteni kapcsolatokat próbálná bomlasztani.

[roma nemzetiségi önkormányzati vezető]

Azok a közbiztonsági problémák, amik voltak Hajdúhadházon nagyon sokáig, és aminek a nagy részét a cigánysághoz kötötték, ez 2010-től napjainkig nagy mértékben változtak. A Hajdúhadházi Rendőrkapitányság már több éve az év kapitánysága, mert olyan mutatók vannak, elhanyagolható a felderítetlen bűncselekmények száma, nem is nagyon vannak elkövetések, köszönhetően annak is, hogy 40 kameránk van a településen.

[polgármester]

A fiataloknál mi látjuk a droghasználatot, még ha ez hivatalosan nincs is kimondva, mert rendőrségi eljárás nem indul, nem mutatható ki, nem tudják kimutatni a szervezetükben azt az illegális szert, mert nincsen rajta valamilyen listán. Mi ezt látjuk a családlátogatások során, hogy ott kornyadoznak a kisajtóban, üveges tekintettel, vérvörös szemmel...

[szociális intézményvezető]

A településen a rend kultúrája mellett megjelenik a szociális inklúzió törekvése is. Ugyan az elmúlt évtizedek során kettős társadalom alakult ki a településen, aminek eredményeként a lakóhelyi szegregáció mellett a humán közszolgáltatások területén, különösen az oktatásban intézményesült a társadalmi elkülönítés gyakorlata, azonban 2011 óta ezzel ellentétes törekvések is vannak a településen. Számos, a társadalmi integráció ügyét szolgáló jó gyakorlat is megfigyelhető a sportélet, a kulturális-közösségi programok területén.

Anno mikor én elkezdtem a gyerekekkel, az én közegem volt az a közeg, ahol azt kell, hogy mondjam, 90%-ban roma gyerekekkel foglalkoztam. Az első csapatom így tevődött össze. Olyan 20 gyerekekkel kezdtem el foglalkozni, ebből ha lebontjuk, volt 15 roma és 5 nem roma. Nagyon nehéz helyzetben voltam ebben a szempontól. Azóta eltelt 7 év. Igazából együtt tudtam tartani őket. Komoly feladat volt, nem volt egyszerű. Igazából ezeket a folyamatokat ott tanultam meg, hogy hogyan és mint lehetne őket egyben tartani. Nem is az volt az első számú feladat, hogy külön-külön megtartsam őket, mert a gyerekekben megvolt a vágy, hogy kosarazzanak, sportoljanak. Ekkor tapasztaltam azt, hogy hogy ők hogy viszonyulnak egymáshoz. Volt akit zavart, a gyereket zavarta, hogy roma gyerekekkel van egy közegben. Volt olyan, akit nem zavart, de a szülei nem nézték jó szemmel. Ezeket kezelni kellett. (...) Inkább a másik oldal volt a nehezebb eset, a nem roma gyerekeknél, illetve szüleikkel ezekről a dolgokról

beszélgetni. Tehát a nagy feladat az volt - a szegregáltságról beszélünk -, mert most ők voltak a szegregáltak ebben az esetben. És azt kell, hogy mondjam egy szóval, hogy a sport ereje segített. Amikor bebizonyosodott, hogy ha valaki akar valamit, abban a közegben egy dologért küzdenek, és egy dolgot szeretnek. Akkor nincs akadály. Még ha voltak is nehézségek, akkor is azt kell, hogy mondjam, hogy a sport ereje megmutatta, hogy működik a dolog.

[sportegyesület vezető edzője]

A mi településünkön talán a 2%-ot sem üti meg a szegregációs egymással való együttélés. Itt békés együttélés van. Megszűnt a hazardjáték, a kocsmázás és már most azon törekszik az a cigány ember is, hogy nem megiszok egy sört, inkább viszek a gyerekeknek egy kiló kenyeret. Azt kell, hogy megemlítsem, hogy itt egy szemléletváltás kell. Itt a főtéren volt egy rendezvény, és én külön akartam egy rendezvényt, hogy a sportpályán külön megcsináljuk. És ő [a település polgármestere] azt mondta, hogy nem. Hajdúhadházon együtt élünk és itt egymás mellett nekünk együtt kell élnünk, és itt nem lehet az, hogy kettészakítsuk a cigányságot és nem cigányságot. És így lett egy szép kis rendezvény. Egymással elborozgattak, elsörözgettek és így alakultak ki ezek a békés együttélések Hajdúhadházon, mert tudjuk ezelőtt húszon pár éve itt Hajdúhadházon bűnözés volt elismerve.

[roma nemzetiségi önkormányzati vezető]

(...) Igazából most azt tudom mondani, hogy 2010-ig nem volt egy játszótér sem a településen, most van 5, semmilyen dolog nem épült, nem fejlesztettek, mert arra hivatkoztak „ohh, a cigányok úgyis szétverik”. Na, most ezt bebizonyítottuk, hogy nem verik szét, nem veri szét senki, közel sincs ilyen probléma, vagy ami volt azt kezeltük és utána nincsen probléma. A legkisebbeknek is vannak játszótérek most már, két park is megépült a fiatalabb korosztálynak, akik nem annyira kisgyerekek.

[polgármester]

5.3.2 Hajdúhadház város humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok

Egy település társadalmi viszonyai általában leképeződnek a közszolgáltatásokat biztosító intézményrendszer működésében. Nincs ez másképp Hajdúhadházon sem. Az alapfokú oktatás rendszerében az 1990-es években erőteljessé vált iskolai szegregáció kvázi közmegegyezésre épült a helyi lakosok, a pedagógusok és a települési vezetők között. Külső nyomásra, elsősorban az országban a hajdúhadházi iskolával szemben elsők között indított szegregációs per eredményeként alaposan átalakult az intézményrendszer. A változások megítélése nem pozitív. Számos intézményi átalakulást követően jelenleg kettő, egy állami illetve egy egyházi fenntartású köznevelés intézmény van a településen. A tankerületi fenntartású iskolában kétszer nagyobb a kedvezőtlen szociális helyzetű tanulók aránya, közel 100%-os RGYK mutatók alapján kijelenthető, hogy teljesen és visszafordíthatatlanul szegregálódott az állami iskola. Vagyis mára visszarendeződött a korábbi állapot, miközben az egyházi intézmény sem képes a középosztálybeliek

elvárásainak megfelelő minőségi oktatást biztosítani. A szabad iskolaválasztás jogát Hajdúhadházon kiemelkedően nagy arányban gyakorolják a szülők. A 2019. januári állapot szerint 1491 fő 7-14 év közötti fiatal élt a településen, ugyanakkor a KIR adatbázis szerint ugyanebben az időben mindössze 1275 tanuló járt a település két általános iskolájába, vagyis a gyermekek 15 százaléka nem a lakóhelyén végezte alapfokú tanulmányait.

2006-ban volt Hajdúhadházon egy szegregációs per, sajnos nagyon nagy érvágást jelentett nekünk az oktatásban. Legfelsőbb Bíróságig ment az önkormányzat. Mind a két iskolát megtámadták, vagyis hát bíróság elé álltunk, mert mind a két iskolának volt külső épülete, ahol szegregáltan tanítottunk cigánygyerekeket, de a szülők meglegedésére minden rendben volt. Ugyanabból a könyvből, ugyan azok a pedagógusok tanították, mint a benti gyerekeket és azért veszítettük el tulajdonképpen a pert, mert akkor az egyik iskolában nem volt informatika terem, abban a tagintézményben nem volt könyvtár. Nem voltak meg azok a feltételek. Ennek a pernek a végeredménye az lett, hogy mind a kettő iskola profilt váltott, általános iskola mellett művészeti oktatást vezették be és a másik, amelyik lányiskola volt valamikor, az lett a Bocskai iskola. Ott pedig a két tanítási nyelvű oktatást vezették be és nagyon nagy sikerrel ment. Annak az épületnek az a hátránya, hogy kint van, nem a központban van. Tehát egy 10 perc járásra van és ez már nyomot hagy ebben az iskolának az életében. Sok szülő bemegy Debrecenbe dolgozni és viszi magával a gyereket vagy szereti, hogy itt van a központban, itt van a buszállomás és itt leteszi a gyereket, és megy busszal dolgozni az pedig kiesik és nem igazán jó ennek az iskolának.

[köznevelési intézményvezető]

Nagyon sokan elhordják a gyerekeket a két településre, Bocskaiertbe és Téglásra, vagy akik bent dolgoznak Debrecenben, azok bevitték oda tanulni a gyerekeiket. Volt egy szegregációs per, és akkor ezt követően átalakult itt az oktatási rendszer, akkor elég sokan elvitték a gyerekeket és akkor alakult így ez a helyzet, ami most van. Ami pedig túl nagy probléma, nem mindenki tudná a helyzetet kezelni. Az alternatív pedagógiai módszerekkel vagy tanodai jellegű szolgáltatással lehetne itt ezeknél a gyerekeknél a hagyományos oktatás nem működik, és ezt tudomásul kell venni.

[szociális intézményvezető]

A másik [kedvezőtlen dolog] a helyi oktatás. Jelenleg azt ki merem mondani, hogy olyan oktatási intézmény nincs a településen, ami elfogadható alternatívát tudna nyújtani mindenkinek. Ami elfogadható lenne teljesen jogosan. Az állami sem tudja betölteni azt a funkcióját, amit kellene, az egyházi sem, a középfokú oktatási intézmény sem. És nézhetjük úgy, hogy [ennek oka] a szegregációs per, a fenntartóváltás, vagy amikor kényszerből összevontuk az intézményeket. Most az egészséges verseny helyett belső viszálykodás van, mikor a helyi oktatási rendszernek a jövőkép tekintetében egy nagyon erős pillérnek kéne lenni. (...) Nagyon érdekes dolog, óvodás korban senki nem csinál abból problémát, hogy cigánygyerek is van a csoportban. Érdekes módon az óvodában nem téma ez. Valami miatt, ebből senki nem csinál problémát. Eljutunk

az általános iskoláig, na, ott már van egy érdekesebb helyzet. De visszatérve a lényegi kérdése, a magyar szülő a cigánygyerekek miatt viszi el a gyermekét a településről. És pont. Ezt lehet ragozni. Teljesen mindegy, hogy mit él meg, hogy él, ha olyan kép van előtte, a konkrét tapasztalás hiányában is. Aki elviszi a gyereket, annak az egyházi iskola sem jelent perspektívát. És ez óriási baj. Itt lehet mondani, hogy ez a szegregáció és annak következményei.

[polgármester]

A fókuszcsoportban részt vett tizenéves fiatalok között egyaránt voltak roma- és magyar fiatalok. Az etnikai konfliktusokat nem hozták szóba az általános iskoláról szóló beszélgetésrész kapcsán. Az alapfokú iskolával elégedettek voltak a résztvevők, függetlenül attól, hogy milyen típusú iskolába jártak.

Az általános iskolába [református] próbáltak arra vinni, hogy majd kilencedikes koromban tényleg úgy mindent tudjak kezelni. A tanulásban segítettek nagyon sokat. Most pedig próbálnak azon segíteni, hogy az érettségi menjen. Nagyon sok órában van, amin az érettségivel foglalkozunk, és arról beszélünk, hogy mi lesz az életben, hogy mi szeretnék lenni és ez sokat segít.

[Barbi (17) tanuló]

Az általános iskolában [református iskolába járt] a jó osztályközösség mindennek az alapja. A tanárok nagyon segítőkészek voltak. Felkészítettek a középiskolai évekre. Szerintem fontos az is, hogy a kommunikáció meglegyen mindenkivel, és hogy tudjunk jól együttműködni. Az együttműködés a legfontosabb. És a bulik meg a kirándulás is fontos. Más mikor iskolában vagyunk és más, amikor kikerülünk és a személyiségünk is változik.

[Szandi (18) tanuló]

Igazából az alapokat meg tudtam tanulni általános iskolában [az állami iskolában végzett] és középiskolában tudtam jobban dolgokat megcsinálni, és több tapasztalatot is szerettem tanulmányilag. A tanároktól is ezeket megkaptam és így nézve ennyi.

[Gina (18) tanuló]

Az általános iskolában [a Földibe járt, de tanulmányait Tégláson fejezte be] elsajátítottam az alapokat, amiket tudtam kamatoztatni a középiskola alatt. Az osztályközösség nagyon jó volt akkor is és most is. A tanárok is segítőkészek, de azáltal, hogy a 4 év alatt jutottam el arra, hogy milyen pályán szeretnék tovább tanulni és ezáltal a tanárok is sokkal rugalmasabban állnak ahhoz, hogy tudjuk meg hogy mik szeretnék lenni.

[Peti (18) tanuló]

Nekem nagyon jó osztályközösségem volt [az állami iskolában végzett], nagyon szerettem. Nekem az a nyolc év nagyon jó élmény volt az osztállyal. Nagyon szerettem őket. Azért is volt nekem nagyon rossz, egy úgymond kisebb tragédia volt az elválás most 8. év végén. Most 9- ben is ugyan úgy vagyok az osztállyal. Kellott egy-két nap, amikor így összeismerkedtünk. Hogy még az általános iskolának amit nagyon

köszönök, az a cselló tanulmányom, amit nagyon szeretek. Voltak időszakok, amikor abba akartam hagyni, de a tanárom az mindig öntötte belém a lelket, de már 9 éve, hogy csellózom.

[Bogi (15) tanuló]

Én is nagyon sokat köszönhetek az általános iskolás éveimnek. Sok mindent tanultam, és minden ara épült. A zenét is ott tanultam, zongorát, hegedűt és gitárt is. Egy kórusba jártunk a Bogival is. A tanáraink is nagyon kedvesek voltak és most is visszafordulhatunk hozzájuk, és segítenek adnak tanácsot.

[Sarolta (15) tanuló]

A fiatalok életére közvetlenül ható önkormányzati intézmények közül fontos közösség-szervező-, közösségépítő funkciót tölt be a családsegítő- és gyermekjóléti központ. A közművelődési intézményrendszer jól kiépített, integrált formában költséghatékonyan működik, kedvező infrastrukturális feltételek mellett, ugyanakkor nagyobb létszámú közönség szervezésére csak szabadtéren van lehetőség.

Többfajta klubunk van. Egészen a kisgyermekes anyukáktól, vagy várandós anyukáktól kezdve az idősebb korosztályig bezárólag. A fiatal anyukáknak gyermeknevelés, gyermekgondozás, védőoltások, meg minden, ami problémaként felmerül a településen, arról tartunk [foglalkozásokat]. Várandósoknak, hogy természetesen milyen vizsgálatok vannak, mire számítsanak a szüléskor, illetve azt követően. Van egy fiús csoportunk és egy lányos csoportunk. A lányoknál első sorban az öltözködés, a divat, a telefon, tehát az inkább olyan csajos jellegű klub. És van egy kiválasztottak csoportja, ott meg a fiúk vannak. Van a városnak egy szegregátuma, a Vénkert, Viola és Szőlős utca környéke, onnan kerül ki a legtöbb kliensünk, abból a szegregátumból, és ott pedig a fiatal fiúkat próbálták a lányok összeszedni, akiknek a semmittevészel teltek a napjaik és nekik szintén ilyen önismereti, sport, szenvedélybetegségről, mindig ami témaként feljön vagy problémaként felmerül, arra próbálnak a kollégák reagálni.

[szociális intézményvezető]

A közösségi tereinkben jól állunk. Nagyon sok minden épült, akár ez is [konferenciaközpont] egy közösségi térként tud funkcionálni, illetve az épület ikerpárja egy vívóterem. Megépült a szabadtéri színpad. Nyitottunk kiállító termet, ami egy élő, dolgozó festőnek volt a háza. Felújítottunk egy játszóházat, amely megint csak közösségi térként tud üzemelni, ami egy nagyon szép játszótérbe van beékelődve, és gyakorlatilag ott is igyekszünk teret adni, akár abszolút lakossági felhasználásra is, hogy ott a gyerekeknek szülinapot tudjanak tartani, ugyan úgy mint megyszékhelyen. (...) Mi sajnós az a település vagyunk, akiknek van egy szép szabadtéri színpada, ahol le tudunk ültetni 5- 600 embert a nézőtérre, de a művelődési házban, ami alapvetően a XX. század elején takaréknak épült, ott kicsi a színpad, kicsi a belmagasság és kicsi a nézőtér. A mozi az megszűnt. Olyanra nincs tér.

[nonprofit gazdasági társaság ügyvezetője]

Van művelődési házunk, könyvtárunk, kiállító termünk, vívó termünk, közösségi termünk. Civil szervezet működtet közösségi házat, szabadtéri színpadunk van. Művelődési ház mindig tele van programmal, torna van, színházi előadás van. A könyvtár szintén igyekszik mindig szervezni valamit. A vívó teremben rendszeres edzések vannak. A közösségi házban nagyon sok rendezvényt kivisznek. Vannak különböző egyesületeink, akik szintén szerveznek programokat lovasklub, természetjáró, baráti kör, múzeumlátogatástól kezdve nagyobb kirándulásokig.

[szociális intézményvezető]

5.3.3. Szabadidő, kultúra, közösség

Minden közösség életében fontosak a település lakosságát megmozgató nagyobb rendezvények, melyek közösségi identitásnak is fontos részesei. Hajdúhadházon a Káposztás napok, a háromnapos őszi fesztivál bír városimázs teremtő funkcióval.

A legnagyobb rendezvény a hadházi káposztás napok. Ugye az egy most már 15 éves rendezvény. Abszolút civil szervezésként indult el a kétezres évek közepén. Most már szoktuk mondani, hogy Hajdú-Bihar megye egyik legnagyobb gasztronómiai fesztiválja. Gyakorlatilag Magyarországon belül, a határokon belül, 3 ilyen nagy káposztatermő települést tudunk mondani. Nyilván Vecsés az egyik, Demecser a másik és Hajdúhadház a harmadik. Gyakorlatilag mindegyik természetesen rendezvényt is tart ennek a növénynek az örömére. Ez inkább gasztrokulturális rendezvény. Nem úgy kell elképzelni, hogy nagyon csak a népművészetet szeretnénk ápolni a három napon keresztül, és néptánc csoportok váltják egymást a színpadon. Ez leginkább egy gasztrokulturális dolog. Valóban minden szempontból az ételekről szól, minden más kulturális dolog csak kiegészítés. A három napban 10-15 ezer látogatót vonzunk a településen, most már elmondhatjuk, hogy az ország minden tájáról, Budapestről, Dunakanyarból, Sopronból szervezett utazással jönnek. A zenei előadások nagyon változatosak. Igazából igyekszünk tematikusan vagy korcsoportba bontani a napokat. A vasárnap az már teljes mértékben családi nap, ott gyakorlatilag minden igényt igyekszünk kielégíteni. A péntek az egy kicsit fiatalosabb, a szombat, ott a kisgyerekes családokat próbáljuk vonzani. Nyuszimotor felvonulás, gyerekkoncert van nekik is, ugyanúgy, mint egy motoros felvonuláson a felnőtteknek is. Igazából így haladunk a vasárnap felé és vasárnap 15-75 éves korig mindenki érkezik. És ott zeneileg is igyekszünk megfelelni a kamaszoknak is, hogy minél szélesebb rétegeket tudjunk kiszolgálni. (...) A másik, ami azt hiszem, hogy most már egyre jellemzőbb ránk, és igyekeztünk hagyományt teremteni belőle, az a Hajdúhadházi Szabadtéri Színházi Fesztivál. Van egy szabadtéri színpadunk egy gyönyörűen megépített színpad. Teljes kiszolgáló épülettel, tehát öltözőkkel, zuhanyzókkal. Van egy épített büfész hozzá és általában 5-6 előadás van a nyaranta.

[nonprofit gazdasági társaság ügyvezetője]

A Káposztás Nap híres, most is volt 30 ezer ember. 3 napos, több helyszínen van, de nagyon jó előadók, versenyek voltak, főző versenyek, kirakodó vásár. Nagyon nagy hagyománya van annak, hogy a különböző szervezetek sátrakat kapnak, és azt szépen

feldíszítik. Olyan szép rendezvény és gyönyörű időnk volt, sütött a nap végig rengetegen voltak.

[köznevelési intézményvezető]

Az egyik [legjobb dolog a településen] a Hadházi Káposztás Napok. Jelen állapotában, ahogy eddig eljutottunk vele, a város renoméját rendbe rakja, a legbűnösebb város tekintetében. Nyilván sok munka van benne, hogy ki tudjon csúcsosodni. Hazajönnek az elszármazottak és családtagok, az ott kicsit népiünnepély jellegű.

[polgármester]

A szabadidő eltöltésével kapcsolatos igények kezelése egy kisvárosban mindig nagy kihívást jelent. Általában a közintézmények, iskola, családsegítő, művelődési ház többnyire a könnyebben elérhető mozgósítható célcsoportok számára képesek rendezvényeket, rendszeres elfoglaltságokat biztosítani. A 15 év feletti, tanulmányokat folytató fiatalok jelentős része hétköznaponként nincs a településen vagy aludni jár haza, a szegregátumokban rekedt, un. „semnem” generációval [*sem nem tanul, sem nem dolgozik*] nem tud igazán mit kezdeni az intézményrendszer.

Úgy gondolom, hogy nincs szórakozó hely, több próbálkozás is volt, de egy idő után bezárt. (...)Rengeteg büfénk van, ott összeverődnek, és ott szoktak bandázni a srácok. Van egy szabadtéri színpadunk ahol különböző programok szoktak lenni, egyszerűen egyszer a fiataloknak is szokott lenni a káposztás napok keretében vagy nyáron egy-egy ilyen buli. Nem gondolom, hogy a város közösségi programjaiban részt vesznek, de kérdés, hogy ki minősül fiatalnak. Még én is az vagyok és én is mindegyikben részt veszek, de úgy átlagban a 25 éves korig, ha beszélünk, akkor ők annyira nem igazán vesznek részt. (...)Nagyon sok a gyülekezet. A gyülekezeten belül vannak ifjiprogramok. Szerintem nagyon sok a csellengő gyerek, akik egész nap céltalanul bolyonganak utcáról utcára, rokontól- rokonig.

[szociális intézményvezető]

A mai fiataloknak nincsen olyan közösségi helye, ahova, mint annak idején, mi mentünk a közösségi házba, vagy moziba. Ilyenek nincsenek nekik. Na, most itt Hajdúhadházon több egyház működik. Biztos van vagy 8-10. Ezek az egyházak az iskolát bérlik és hétféteken itt vannak a foglalkozásaik. Helyük nincs és akkor a művház is foglalt már. Nem mindenkinek van épülete, hogy ott legyen. Na most ezek a szülők, érdekes, akik ide járnak azok jó irányba változtak. Énekelnek, nagyon szépen tudnak énekelni. Tehát ezek jó dolgok. De mondom nincs megoldva, hogy ők szervezzenek maguknak programokat, nincs megoldva, hogy a fiatalok valahová eljárjanak. Nincsen tanoda. Volt a családsegítőben pályázat és tudom, hogy jártak a gyerekek, mehettek játszani meg foglalkozások voltak.

[köznevelési intézményvezető]

A helyi szakemberek szabadidő eltöltésével kapcsolatos véleményéhez hasonló gondolatokat fogalmaztak a tizenévesek is, teljesen egybehangzóan. A probléma nem a közösségi infrastruktúra hiányában, hanem a kulturális programok keresleti-kínálati eltéréseiből fakad.

Nem járok el bulizni és nem is akarok. Igazából nem akarok a sok drogos, és alkoholos miatt, mert mostanság ez megy. Drogdílernek és alkoholisták mellett nem. Nem akarom őket elviselni és nem is fogom. Hajdúhadházon meg nem sok lehetőség van erre. Adódik egy-két buli, de azok sem igazából diákoknak szól szerintem. És a fiatalok lelkébe nem látnak bele, hogy mi esne jól a fiataloknak. Az éttermeken kívül egy cukrászda van és más sajnos nincs.

[Szandi (18) tanuló]

Itt tényleg nincsen ilyen, ahol szórakozni mehetnének a fiatalok. Igazat adok a Szandinak, csak az idősebbeknek rendeznek ilyen rendezvényeket, mint a káposztás napok. Nem hívnak el olyan fellépőket, akik a fiatalok kedvelnek.

[Klaudi (16) tanuló]

Tényleg nincs itt semmi Hadházon. Van ez a művelődési központ, meg a szabadtéri színpad, de nem nagyon vannak programok, ahova el lehetne menni a fiataloknak. Jó lenne, ha lenne Hadházon egy szórakozóhely ahová hívnának DJ-ket. Jó lenne, ha lenne mozi Hadházon.

[Barbi (17) tanuló]

Szerintem nagyon kevés és nagyon szűk az a szórakoztatási lehetőség, amit itt Hajdúhadházon lehetséges, és szerintem azért is lehet, hogy nem fiatalság központú az egész szórakoztatás.

[Martin (17) tanuló]

Hadházon jóformán semmilyen kulturális program nincs, ami engem nagyon érdekelne, és nem nagyon gondolnak a fiatalokra. Szinte csak az idősekre. Szóval semmi nincs.

[Ginai (18) tanuló]

A szabadidő eltöltésével, a kikapcsolódással kapcsolatos igények megfogalmazása során a tizenévesek elsősorban a számukra nyitott közösségi terek szükségességét hangoztatták. A szórakozó helyek létesítése a piaci szereplők feladata, de közösségi klubház, nem vendéglátó jelleggel működő közösségi tér létesítése nem igényel jelentős közösségi forrásbevonást. A települési önkormányzatnak érdemes lennie civil partnert találnia, amely felvállalhatná az ilyen jellegű létesítmény üzemeltetését.

Jó lenne, ha lenne egy szórakozó hely, ahová, ha esik az eső beülhetnénk. Csak úgy beülni és beszélgetni. Sajnálom, hogy nincs olyan hely, ahol tudunk beszélgetni. A sport viszont az kezd fejlődni, mert kosárlabda van, a vívás van, foci van viszont a bicikli utat most sikerült megcsinálni, de csak egy-két helyen

[Szandi (18) tanuló]

Igazából én is ugyanezt el tudom mondani, hogy amolyan idősök napja meg ilyen idősök napja, meg ilyen rendezvények és a fiatalok meg el vannak felejtve. Én is ezt csinálnám. Nekem ez lenne fontos, hogy a fiatalokra több figyelem összpontosuljon. Legyenek olyan szórakozás és olyan helyek ahol a fiatalok kitombolhatják magukat.

[Bogi (15) tanuló]

Ez a fiatalok klubja jó ötlet. Egyetértek ezzel is. Veletek is.

[Sarolta (17) tanuló]

Szerintem több sportlétesítmény lehetne, kosárlabdapálya, valami kulturális központ, ami teljesen ingyenes lenne és bárki használhatna. És szerintem lehetne ottkávézó, vagy mozi vagy hasonlók. Ki tudnának kapcsolódni a fiatalok.

[Martin (17) tanuló]

Én inkább a szórakozóhelyeket választanám, mert itt Hajdúhadházon ez nem adatott meg. Egy fedett szórakozóhely ahová nem mindenkit engednék be, mert elrontanák a bulit. Mondjuk, verekednének, drogosok meg ilyenek. Elrontanák másoknak a buliját.

[Klaudi (16) tanuló]

Szerintem több koncert, és több rendezvény lehetne, nem az idősebb generációnak. Népszerűbb előadók legyenek, és hogy alacsonyabb legyen a jegyár. Lehetne több munkahelyi lehetőség is ahol lehetne diákmunkát végezni. Előadó például el tudnék képzelni egy Ákos koncertet vagy Bye Alexet.

[Martin (17) tanuló]

Ha lenne egy szórakozó hely, én nagyon szeretnék egy bowlingpályát, vagy egy mozit. És ez a parkosítás nem így konkrétan, mint itt, Hadházon, hogy össze vissza rakjunk egy padot és egy kukát, hanem hogy tényleg akkor egy normális összeszedett park mint például Pesten a Liget. Vannak padon körbe és lenne egy tó vagy szobor.

[Barbi (17) tanuló]

Egy kulturált kávézót is nyitott az önkormányzat. Eljutottunk egy szintre, most következik az, hogy akár éttermet lehetne nyitni, vagy egyéb dolgokat. Most elindul a modern kisvárosok program, ebben az évben tervezések szintjén. A városháza alatt van egy 500 nm-es boltíves pincerendszer, ott lenne egy néprajzi kiállítás egy részében és ott lenne lehetőség egy étterem kialakítására is.

[polgármester]

A sport közösségépítő erejéről, multipikációs hatásairól több szakember egybehangzó véleményt fogalmazott meg. A sportéletbe célszerű lenne erőteljesebben beintegrálni a helyi roma fiatalokat. A sportolás minden egyéni járulékos előnyén túl azért is alkalmas a társadalmi befogadásra, mert feloldja az értékrendbeli és az otthonról hozott kulturális különbségeket.

A fiatalok a sportban, ha ügyesek akkor tudnak eredményeket elérni, adottak a feltételek és a szakemberek, akik mondjuk sikerre vihetik őket. Azért itt jelen van a kosárlabda, van a foci meg van a vívásökölvívás, az íjászat ami nagyon felfutott az utóbbi időben szintén. Be tudnak csatlakozni, egy csoporthoz vagy egy-egy klubhoz. Itt is jellemző, hogy bent vannak a cigány gyerekek is, minden csoportban jól érzik magukat. Van egy kis srác, ő például kimagasló eredményeket ért el az ökölvívás területén. Ide szerintem sokkal több gyerek csatlakozhatna. Pontosan azért, hogy tanuljon egy kis küzdelemet meg egy kis kitartást.

[szociális intézményvezető]

Azt sem lehet eltitkolni, hogy nálunk azért a cigány kisebbség aránya elég nagy. És ugye volt is egy nagy, később országos projektünk annak idején, az volt a címe: „A sport, ami egyenlővé tesz”. Működni tud, nyilván, mint minden sportban két verzió lehetséges, az egyik hogy minden eszközt a szülő vesz meg a másik pedig, hogy valamilyen egyesület vagy valamelyik más jogi forma biztosítja az eszközöket. Ez nálunk is így van. A [vívás] valóban drága sportág, és arisztokratikus, viszont igyekszünk minél több gyereket bevonni. Nem mondom, hogy ezzel már eszelős sikereket értünk el, de egyébként azt látjuk, hogy működőképes és működhet a dolog. (...) Az egyik kedvenc történetem, amikor anno leraktuk a vívóterem alapkövét akkor már vívtak iskolai szinten itt Hadházon a gyerekek. Van Magyarországon egy rendezvény, amit úgy hívnak, hogy Olimpici, ezt úgy kell elképzelni, hogy ez egy nemzetközi vívó verseny, és a Hajdú Vitéz Kulturális Egyesület színeiben gyakorló gyerek is vívott is már ezen a versenyen. Ott volt egy 10 - 11 éves forma cigánygyerek, ő is szerepelt. 2 – 3 évvel ezelőtt történt, és ő nyilván valóban kiesett már nagyon hamar a versenyében, de ugyanabban a fehér öltözékben ott volt, mint a görög, az olasz, a honvéd, a balatonfüredi a győri. Alapvetően eltörpülnek a különbségek, ő is csak egy gyerek volt. Már rég letudta a maga versenyszámát, kiesett és állt mások mellett, nézte ahogy a gyerekek vívnak, találatnál tapsolt, és arcán valami olyan volt, amit nagyon ritkán látni. Olyan élmény volt az arcán, tényleg egy olyan közösségi élményt élt meg abban a pillanatban, amit -nem tudom-, reményeim szerint soha nem fog elfelejteni. Reményeim szerint valahol az ő személyisége, az ő mentális állapota javult, épült ebből a dologból. Tényleg minden az arcára volt írva.

[nonprofit gazdasági társaság ügyvezetője]

Azt mondom, hogy mi törekszünk arra, hogy roma gyerekeket bent tartsuk a sportágában [kosárlabda] látunk benne fantáziát, hogy ezeknek a gyerekeknek adjunk erélyt, nekünk a sport az eszközünk erre, és mi ezért tudatosan dolgozunk is. Rengeteg tehetséges roma gyerek van, aki egyébként nem lenne motivált, vagy nem tudja, hogy lenne dolga az életben a sporttal. Jelen esetben bizonyos sportegyesületek, közöttük mi is megadjuk ennek az esélyét, hogy bizonyíthassanak, megérezzék, hogy ők ugyan olyan tehetségesek lehetnek. És ez a fajta dolog mindenféleképpen az, ami szerintem az egyéb szociális fejlődésüket nagymértékben segíti az élet bármely területén.

[sportegyesület vezető edzője]

5.3.4. Hajdúhadházi fiatalok életkilátásai, jövőképe

A fókuszcsoporthoz tartozó fiatalok jövőtervei hagyományos értékrendről árulkodnak. Nem akadt a csoportban olyan fiatal, aki elvből utasítaná el a családalapítást, gyermekvállalást. Az átlagosan két gyermek terve megegyezik a magyar ifjúságszociológiai mérések eredményével, ami szemben áll a valóságos 1,3 körüli termékenységi rátával. A településen azonban nagyon kevesen tervezik a jövőjüket, a moderált beszélgetésben jelen lévő fiatalok közül senki sem tervezi letelepedését a szülővárosában, függetlenül a származástól, szociális helyzetétől, a megcélozni kívánt iskolai végzettségtől.

Én egy nagyobb városban, mozgalmasabb városban szeretnék élni. Azt, hogy milyen lakásban azt, nem tudnám eldönteni, mert úgy vagyok vele, ha amelyik nagyon megtetszik és nekem is szimpatikus, az teljesen mindegy, hogy kertes ház vagy éppen emeletes, ha lakóközösség jó, akkor elképzelhető a bérház is meg a lakás is. A családalapítást is úgy tudnám elképzelni, hogy egy biztosabb párkapcsolatba szeretném, de azt is csak az után, hogy biztos alapokra tudnánk helyezni a jövőmet és a családomat gond nélkül el tudnám látni.

[Péter (18) tanuló]

Én nem szívesen maradnék Hadházon, picit unalmasnak tartom és ki is nőtem már. Vagyis addigra kinövöm. Szívesebben laknék talán Debrecenben, vagy egy picit mozgalmasabb városban. Kettő gyermeket szeretnék. Kertes házban. Jó nagy udvarral. Jakuzzival.

[Sarolta (17) tanuló]

Én is Debrecenben szeretnék élni. Két gyereket szeretnék 10 év múlva, miután meglesz a sulis és biztos az egyetem is.

[Jocó (16) tanuló]

Én itt egy egyedülálló anyukaként ülök. Azért folytatom a tanulmányaimat a szüleim segítségével, hogy tudjak egy biztos munkát szerezni. Bocskai kertben szeretnék elhelyezkedni nem messze a szüleimtől, hogy tudjanak segíteni, és idővel egy párkapcsolatot is szeretnék kialakítani.

[Klaudi (16) tanuló]

Külföldön szeretnék élni, mert én a nyelvet jobban szeretném tudni, mint ahogy most, mert sajnós a lehetőségek nem adóttak. És a gyerekeim külföldön tanuljanak, hogy anyanyelven tudjanak beszélni már kiskoruktól kezdve és én külföldön szeretnék élni, családi házban, kertesbe és háziállatok nélkül.

[Szandi (18) tanuló]

Én se szeretnék itt maradni hadházon. Én Pestre szeretnék költözni. Ha úgy mennek a dolgok, hogy minden rendben van akkor szeretnék két gyereket. De nyilván nagyon sok minden kell még ahhoz. A ház pedig saját és kertes házat szeretnék.

[Barni (17) tanuló]

Természetesen Debrecenbe vagy Budapesten szeretnék lakni. Én jobban preferálom a bérháza mint a kertés házat. Lehet, hogy azért mert sokáig bérházban laktam. Természetesen külföldre ki szeretnék költözni majd, hogy ha biztos anyagi háttérrel les és befejeztem az egyetemet. Egy jó párkapcsolatot is szeretnék majd, és úgy egy családot.

[Martin (17) tanuló]

Én egyáltalán nem szeretnék Hádázson maradni. Még konkrét elképzelésem nincs hogy hová szeretnék költözni. Saját kertés házat szeretnék. Háziállatot is. Francia bulldogot. Gyereket is szeretnék minimum 1-et és max. 3-at. Külföldre is szeretnék kint lakni, tapasztalatszerzés céljából is és majd kiderülne hogy hogy alakul.

[Gina (18) tanuló]

A fiatalok vágyai és a lehetőségek természetesen az évek múltával kerülnek közelebb egymáshoz. A település vezetője a fiatalok térbeli mobilitásának igényét természetes folyamatnak tartja, véleménye szerint ez a tendencia a település népességmegtartó erejét kevésbé fogja veszélyeztetni. A település versenyképessége a progresszióban, a megyeszékhely közelségében, az ingatlanok megfizethetőségében és a közösségi identitásépítésben rejlik.

Bejártunk egy hosszú utat és eljutottunk oda, hogy az a nagymértékű elvándorlás a településről, ami volt, azt nem mondom, hogy megszűnt, de egy egészséges mértékűvé csökkent. Ami az országban általános, mert vidékről mindenki megy a megyeszékhelyre, megyeszékhelyről Budapestre, Budapestről meg külföldre. Van a fiatalokban ez a „menni-menni, új dolgokat meglátni, megtapasztalni”, én is ilyen voltam valameddig. Nagyon messzire nem mentem és nagyon hamar hazajöttem. Ez természetes, hogy van egy ilyen dolog. Azt tapasztaljuk, hogy ez megállni látszik, de ezért rengeteget dolgoztunk. Egyedülálló otthonteremtési lehetőség van Hajdúhadházon. 100 fiatal pár támogatást kapott, itt vásároltak lakóingatlant, felújítják. Ezek jó dolgok. Amellett hogy hadházi fiatalok is maradnak itt most már, - ami nagyjából nagyon nem volt jellemző-, emellett rengeteg fiatal beköltözik, Debrecenből, Józsából, dunántúli településekről. Rengeteg olyan dologgal szembesültünk az utóbbi években, hogy a fejünkben nem fordult volna meg korábban, hogy ilyen lehet. Látjuk, hogy Debrecen fejlődése hogyan tud minket húzni. Debrecen közelségéről azért is kell beszélnünk, hogy ha a helyi társadalomról beszélünk, hiszen korábban Debrecennek egy nagyon erős elszívó hatása volt. Ez a rendszerváltás előtt és utána helyel-közzel megnőtt, nem volt egy erős identitás, itt nem erősítették. Itt azt kódolták az emberekben, hogy itt rossz élni, sok a cigány, itt mindent tönkretesznek. Itt nem építünk semmit, mert tönkreteszik a cigányok. Szerintem az ország lakosságának is jó lenne, ha mindenki felfogná, hogy nagyon jó világunk van. Ilyen jó világ nem tudom, hogy mikor volt.

[polgármester]

6.

Létavértes

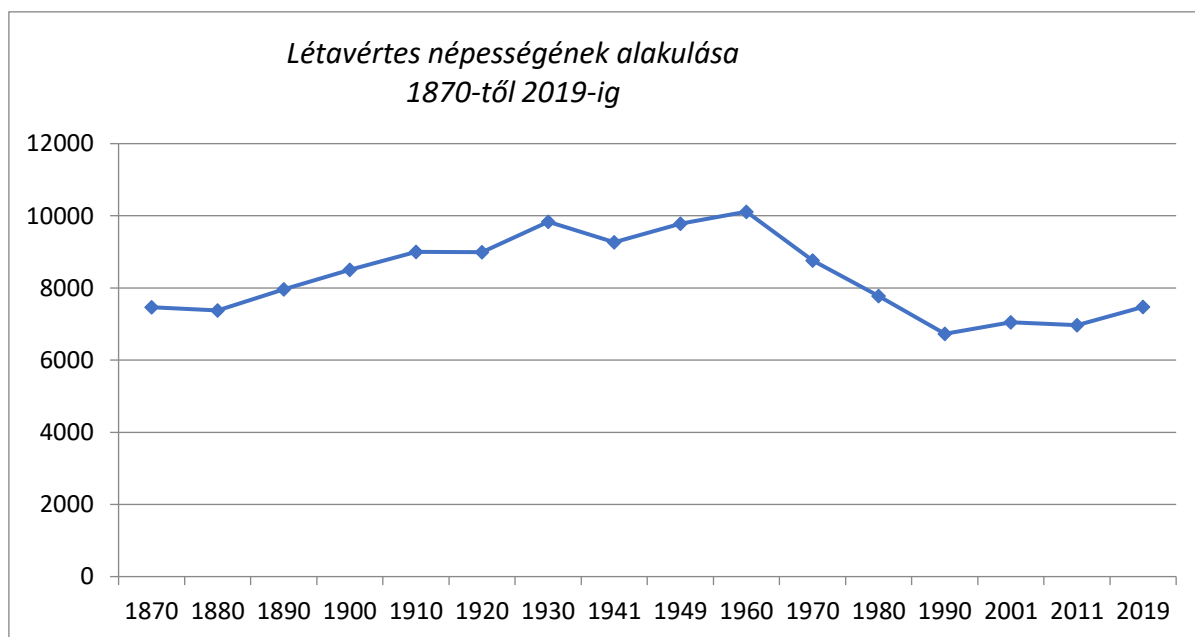
6.1. DEMOGRÁFIAI, TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETKÉP

6.1.1. Létavértes város általános jellemzői

Létavértes az Észak-Alföldi régióban, Hajdú-Bihar megyében, a Derecskei Járásban található kisváros. Létavértes területe 11654 hektár. Megközelíthető országúton Budapestről a 4-es főúton (Szolnokon át), illetve az M3-as autópályán majd a M 35-ös autópályán érhető el Debrecenből. A megyeszékhelyről a 4814. számú Debrecen – Bánk - Létavértes útvonalon (24 km) érkezünk Létavértesre. Létavértes 2004 júliusától közúti határátkelőhely Románia (Székelyhíd) felé.

6.1.2. Létavértes demográfiai helyzete

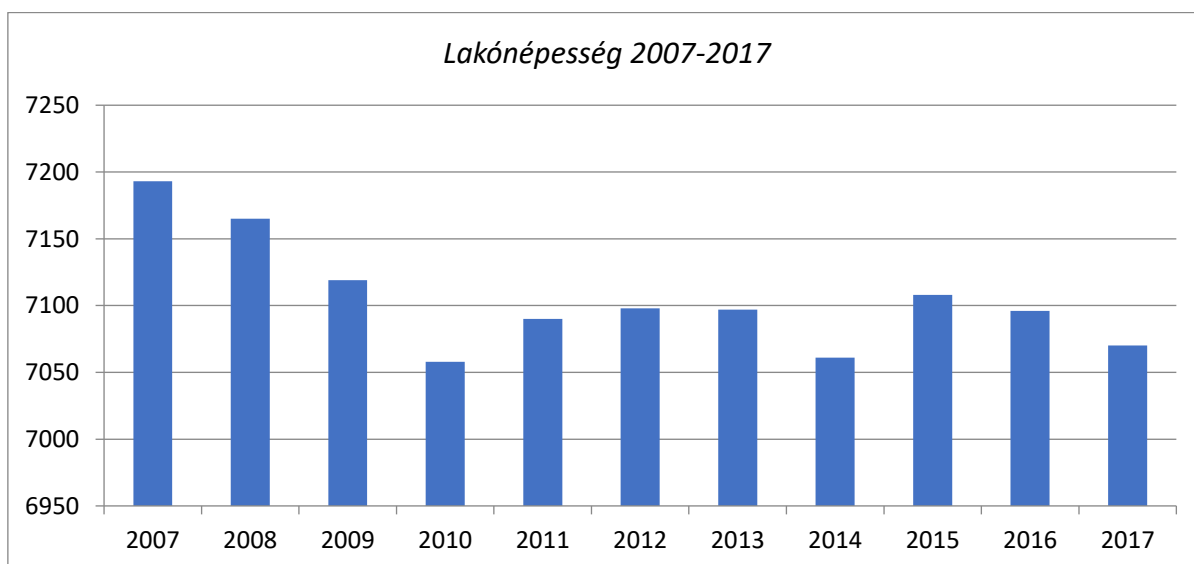
Létavértes utolsó becsült népessége 7478 fő (2019-ben). Népsűrűsége 64 fő/km², lakások száma 2668, népességet figyelembe véve ez 2,8 lakás/fő.

Lakónépesség száma az év végén

	Lakónépesség
2007 (fő)	7193 fő
2008 (fő)	7165 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,61 %
2009 (fő)	7119 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,35%
2010 (fő)	7058 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,14%
2011 (fő)	7090 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,45%
2012 (fő)	7098 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,11%
2013 (fő)	7097 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,98%
2014 (fő)	7061 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,49 %
2015 (fő)	7108 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,66 %
2016 (fő)	7096 fő
Lakónépesség számának változása (%)	98,03 %
2017	7070 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,63%

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

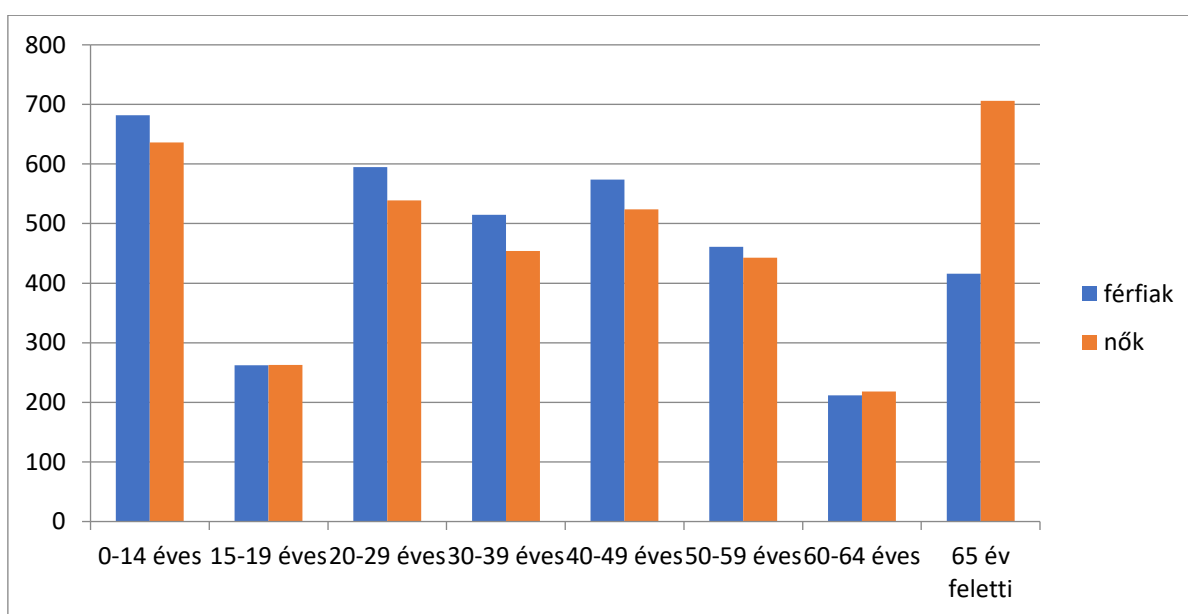

Létavértes lakónépessége évente ingadozó, de összességében lassú csökkenést mutat 2007-2017 évek között. 2007-2010 között egy nagyobb mértékű csökkenés figyelhető meg a lakónépesség számában, 2011-től pedig kisebb emelkedés és stagnálás a jellemző.

Állandó népesség 2017. évi adat

Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoporthú nők és férfiak aránya (%)	
	Nők	Férfiak	Összesen	Nők	Férfiak
Állandó népesség száma	3783	3717	7500	50,44%	49,56%
0-14 éves	636	682	1318	8,48%	9,09%
15-17 éves	154	158	312	2,05%	2,11%
18 éves	54	44	98	0,72%	0,59%
19 éves	55	60	115	0,73%	0,80%
20-29 éves	539	595	1134	7,19%	7,93%
30-39 éves	454	515	969	6,05%	6,87%
40-49 éves	524	574	1098	6,99%	7,65%
50-59 éves	443	461	904	5,91%	6,15%
60-64 éves	218	212	430	2,91%	2,83%
65 év feletti	706	416	1122	9,41%	5,55%

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

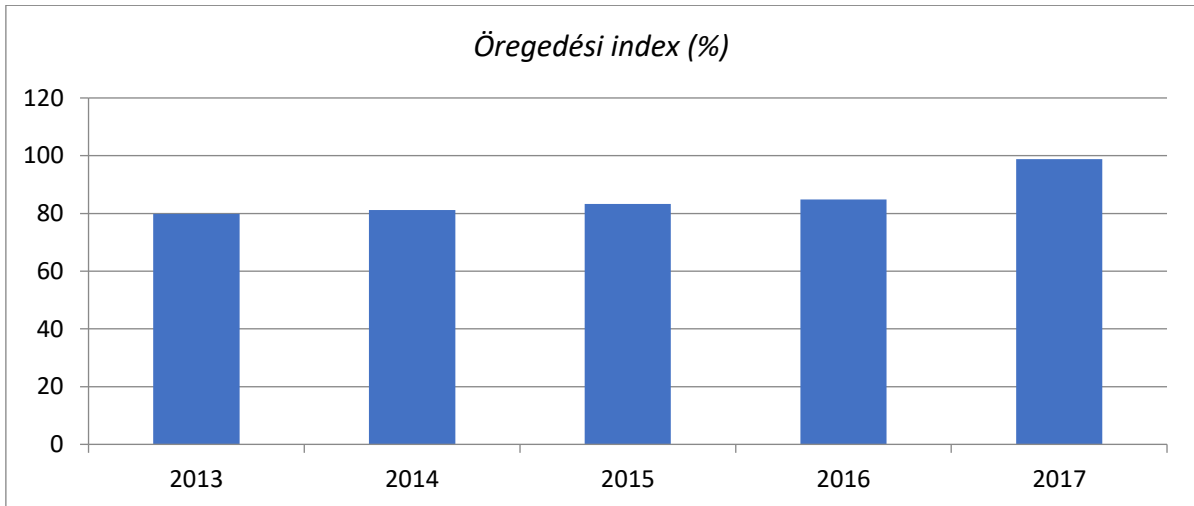
Az állandó népességre vonatkozó adatokat vizsgálva megállapítható, hogy a 65 év felettek aránya magas, mely az öregedési indexben is tükröződik. A népesség nemek szerinti arányát figyelembe véve megállapítható, hogy a 0-50 éves korosztályban a férfiak vannak többségben, míg a 60 év felettek esetében a nők vannak többségben.

Öregedési index

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 év közötti állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2013	1105	1384	79,8%

2014	1115	1373	81,2%
2015	1119	1343	83,3%
2016	1114	1314	84,8%
2017	1186	1172	98,81%

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

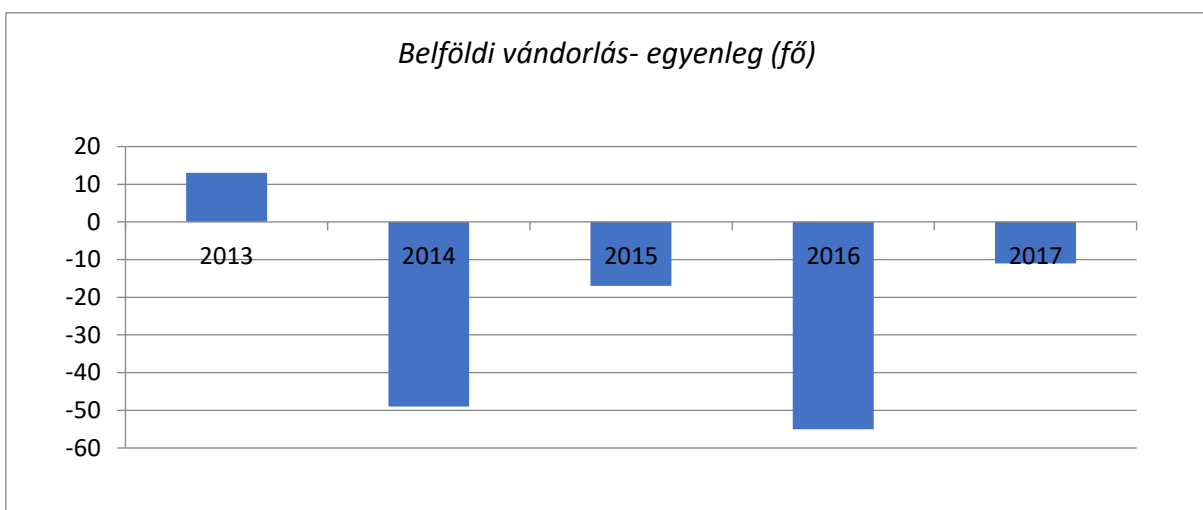

Az öregedési index a vizsgált 2013-2017 közötti időszakban lassú emelkedést mutat, azaz a város egyre inkább elöregedő.

Belföldi vándorlás

Év	Állandó jellegű odavándorlás	Elvándorlás	Egyenleg
2013	124	111	13
2014	109	158	-49
2015	114	131	-17
2016	133	188	-55
2017	160	171	-11

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

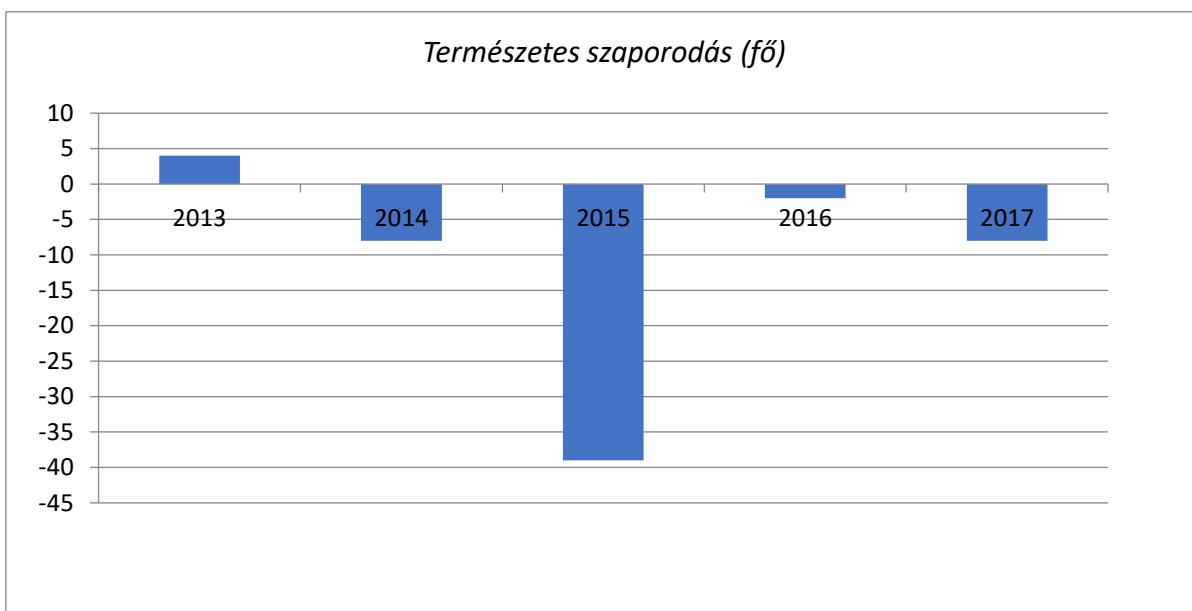

Létavértes vándorlási egyenlege a vizsgált 2013-2017 időszakban csak 2013. évben volt pozitív, ezen kívül minden évben negatív képet mutat. A településről a munkaképes fiatalok elvándorlása a jellemző, mivel a városban nincs elegendő munkahely.

Természetes szaporodás

Év	Élve születések száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás (fő)
2013	83	79	4
2014	86	94	-8
2015	67	106	-39
2016	85	87	-2
2017	81	89	-8

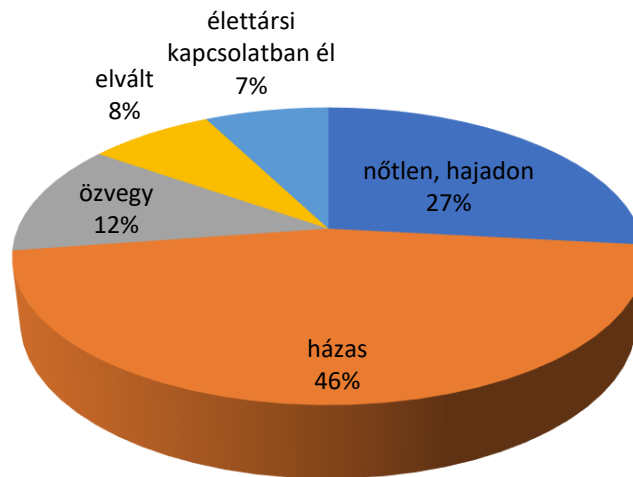
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A vizsgált időszakban az élve születések száma csak 2013. évben haladta meg kis mértékkel a halálozások számát, a többi évben a természetes szaporodás negatív értéket mutat. 2015-ben kiemelkedően magas volt a halálozások és élve születések közötti különbség.

A családok összetételére friss adatokkal nem rendelkezünk, csak a 2011. évi Népszámlálás adatai adnak információt. E szerint a város 46%-a élt házasságban, 27%-a nőtlen/hajadon, 12% özvegy, 8% elvált, 7% élettársi kapcsolatban élt a népszámlálás évében.

A 15 éves és idősebb népesség családi állapot szerint Létavértesen

Forrás: KSH, Népszámlálás 2011.

A családok családösszetétel és gyermekek száma szerint, Létavértes, 2011.

Házaspár és élettársi kapcsolat						Egy szülő gyermekkel					Családok száma		
gyermekkel			gyermek nélkül	együtt	ebből: élettársi kapcsolat	1	2	3-	együtt	ebből: apa gyermekkel	gyermekkel	gyermek nélkül	összesen
1	2	3-											
366	356	241	586	1549	213	166	71	62	299	41	1262	586	1848

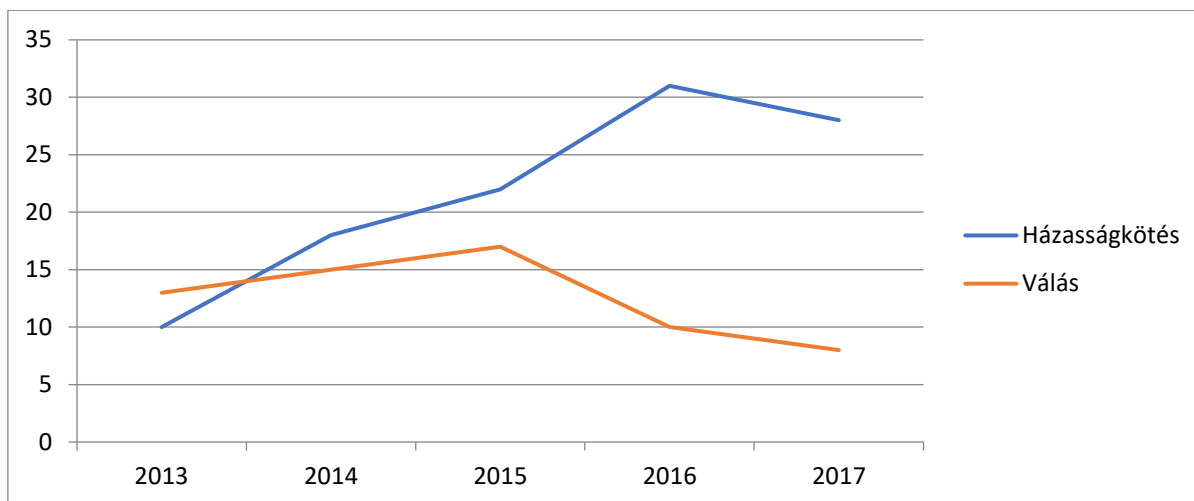
Forrás: KSH, Népszámlálás 2011.

Házasságkötések és válások száma Létavértesen

Év	Házasságkötések száma	Válások száma
2013	10	13
2014	18	15
2015	22	17
2016	31	10
2017	28	8

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

2013-2014 évben a válások száma meghaladta a házasságkötések számát, 2014 év 2015 évben a válások száma kiemelkedően magas, majd ezt követően csökkenés következett. A házasságkötések száma folyamatosan emelkedik. 2017 évben a 2016 évhez némi visszaesés tapasztalható, de a válások száma az előző évekhez képest jelentősen csökkent ebben az évben.

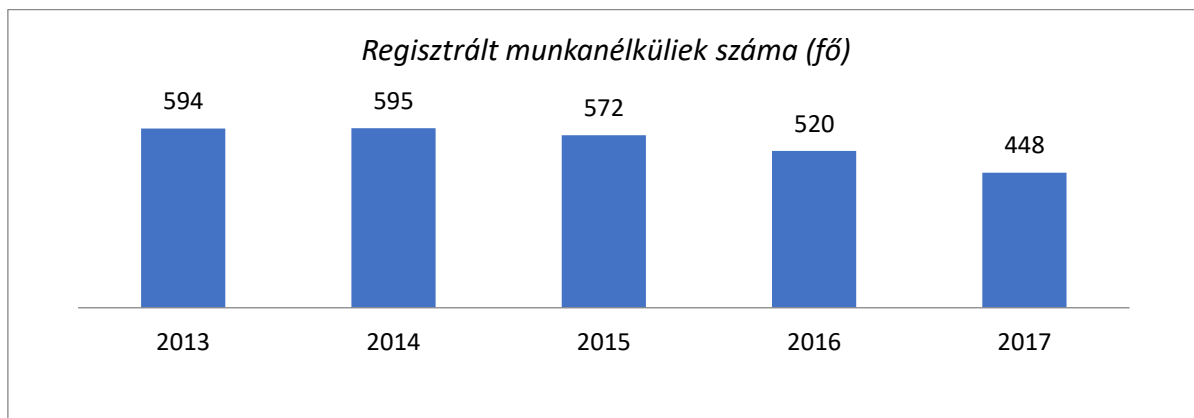

6.1.3. Létavértes társadalmi, gazdasági helyzete

Mint a megye falusi térségeit általában, Létavértest is elkerülte az iparosítás. A nyolcvanas évek végén néhány ipari és szolgáltató vállalat létesített telephelyet, illetve kirendeltséget, ami átmeneti javulást hozott a foglalkoztatás terén. A kilencvenes évek elején kibontakozó gazdasági válság ugrásszerűen megnövelte a munkanélküliek számát, az ipari munkanélkülieket ugyanakkor a mezőgazdaság nem tudta befogadni. A korábbi legnagyobb munkaadók, a termelőszövetkezetek átalakulása, a kárpótlás, valamint a szövetkezetekre hátrányos mezőgazdasági agrárpolitika tovább súlyosbította a helyzetet. A kistermelők uborka-, paprika- és tormatermesztéssel intenzíven foglalkoznak, de az agrárválság elemi módon sújtja őket is. A vetőmagok, műtrágyák és növényvédő szerek ára nyugat-európai szintű, a mezőgazdasági termékek ára viszont felét sem éri el, sőt már az is gondot okoz sokszor az őstermelőknek, hogy „portékáikat” értékesíteni tudják. A mezőgazdasági kistermelés elsősorban saját és családi munkára épül, kiegészítő munkásokat csak alkalmasszerűen a csúcsmunkák idejére vesznek igénybe, ami a munkanélküliség csökkentésére nem jelent megoldást. Létavértesen az egyik legnagyobb kihívást ma a társadalmi szegregáció és hatásainak kivédése jelenti. Ezen belül is a Létai városrész déli részén található leromlott és leszakadó szegregálódó és szegregációval veszélyeztetett területének leromlását okozó folyamatok megállítása és megfordítása. A társadalmi-fizikai-gazdasági szempontból is leszakadó, és leszakadással fenyegetett településrészek fizikai állapota erősen leromlott, a lakosság társadalmi helyzete, foglalkoztatási színvonala, életkörülményei szegényesek, a településrész városi és közösségi funkciókkal való

ellátottsága alacsony szintű, a városrész nem képes bekapcsolódni a város gazdasági-társadalmi vérkeringésébe.

Létavértes a 105/2015. (IV.23.) Kormányrendelet értelmében jelentős munkanélküliséggel sújtott település. Az alábbi táblázatok és diagramok a munkanélküliség mértékét, illetve az álláskeresőket jellemzőit mutatják be. A regisztrált munkanélküliek száma a vizsgált 2013-2017 időszakban folyamatos lassú csökkenést mutat, melyet az alábbi diagram szemléltet.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A nyilvántartott álláskeresőket korcsoport szerinti megoszlása 2013-2017 évben az alábbiak szerint alakult Létavértesen:

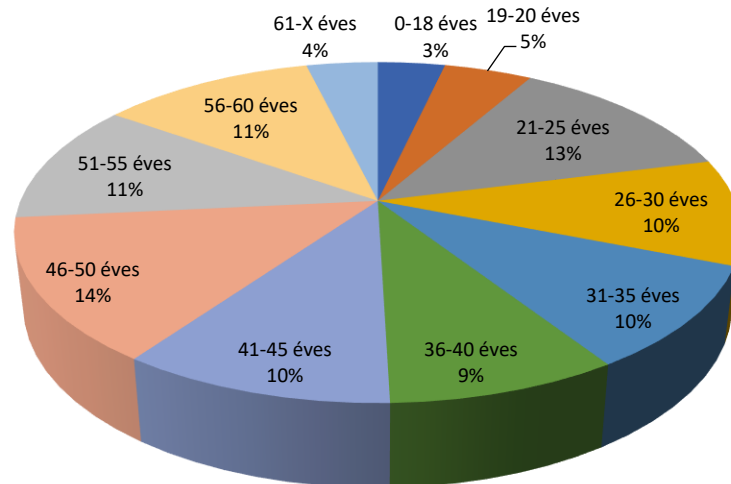
*Nyilvántartott álláskeresőket száma korcsoportonként Létavértesen
2013-2017*

Korcsoport/Év	2013	2014	2015	2016	2017
0-18 éves	11	10	14	12	16
19-20 éves	19	41	38	24	21
21-25 éves	89	106	104	70	57
26-30 éves	81	62	53	59	45
31-35 éves	69	59	53	60	44
36-40 éves	62	58	50	49	39
41-45 éves	80	72	61	61	46
46-50 éves	64	65	69	62	61
51-55 éves	73	74	55	53	51
56-60 éves	46	47	59	52	51
61-X éves	0	1	16	18	17
Összesen	594	595	572	520	448

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A nyilvántartott álláskeresőket korcsoport szerinti megoszlását 2017. évben az alábbi diagram szemlélteti.

Nyilvántartott álláskeresők korcsoportonként 2017.

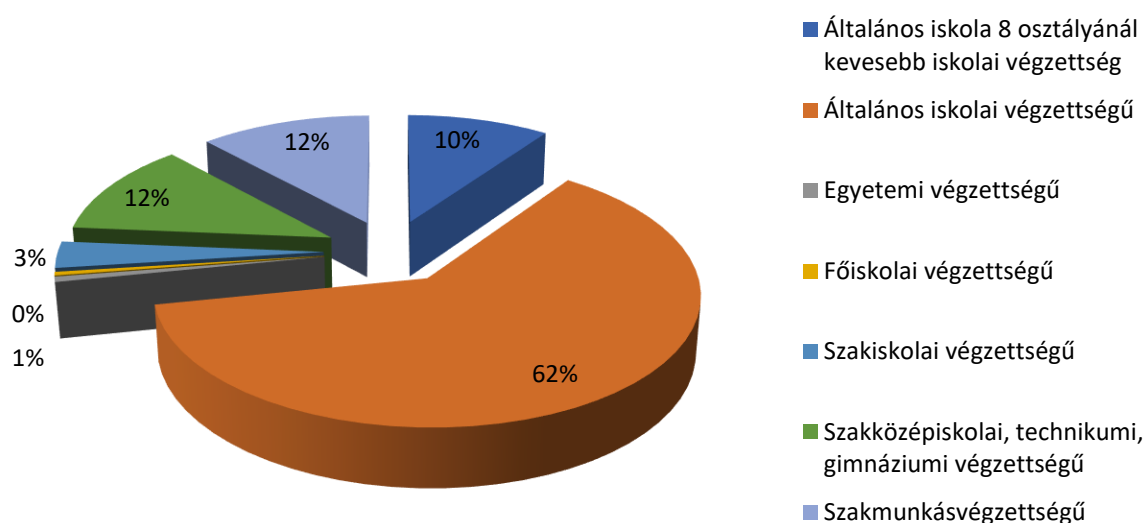

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Fenti adatok a munkanélküliek (álláskeresők) számának minimális folyamatos csökkenését mutatják. A foglalkoztatás javuló tendenciája elsősorban a széleskörű és folyamatos közfoglalkoztatási programoknak köszönhető. Létavértés önkormányzata folyamatosan tervezi, szervezi és valósítja meg a különféle közfoglalkoztatási programokat, így a startmunka programokat is. Az elmúlt évek során a startmunka programokban előállított termékeket és a programok során történt karbantartások, felújítások a település fejlődéséhez és közétkeztetéséhez is felhasználta az Önkormányzat.

A nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerinti megoszlása az alacsony iskolai végzettségűek jelentős túlsúlyát mutatja. A megfelelő szakképesítés hiánya teljesen leszűkíti a munkaerő piacon az elhelyezkedési esélyeit. A nyilvántartott álláskeresők 8%-a még általános iskolai végzettséggel sem rendelkezik, 62% általános iskolai végzettségű, szakiskolai végzettségű 15 fő, szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű 53 fő, szintén 53 fő szakmunkás végzettségű, egyetemi végzettségű 3 fő, főiskolai végzettségű 2 fő.

Nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerint 2017.

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A települési önkormányzat az aktív korú, a foglalkoztatásból kikerülő személyek munkaerő-piaci helyzetének javítása érdekében közcélú foglalkoztatást szervez, melynek keretében különösen a regisztrált munkanélküli kérelmező igényjogosult személyek foglalkoztatását biztosítja. A mutatók javulásának érdekében programokat kell indítani, hogy az alacsony iskolai végzettségű, illetve szakképzetlen felnőttek, a középfokú végzettséggel vagy versenyképes szakmával nem rendelkező, az iskolarendszertől lemorzsolódott, tanköteles koron túli fiatalok, a szakképzésben való részvétel feltételeként megszerezhessek az alapfokú végzettséget, illetve a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő szakképzettséget szerezzenek.

A nyilvántartott álláskeresők nemek szerinti megoszlása 2017. évben

	Nyilvántartott álláskereső (fő)	Ebből pályakezdő (fő)
Férfi	242	40
Nő	206	31

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A nemek szerinti megoszlás tekintetében az országos tendenciával ellentétben a férfiak vannak nagyobb számban munkanélküliek, és ez a többlet pályakezdők tekintetében is érvényesül.

6.2. HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK ÚJLÉTA KÖZSÉGBEN

6.2.1. Óvodai ellátás

Létavértesi Gyermeksziget Óvoda - Bölcsőde a város egyetlen önkormányzati fenntartású óvodája két feladatellátási hellyel. A 2018-as KIR adatok alapján 331 3-6 év közötti óvodaköteles gyermek él a településen. A székhelyintézményben 10 csoportos óvoda működik 227-es gyermeklétszámmal, az óvoda kihasználtsága a maximálisan felvehető 300 gyermekhez viszonyítva 76 %. A csoportlétszám átlagosan 22,7 fő, ez a törvényi átlagléttszámhoz (20 fő) 114%-os eltérést mutat. A 80 férőhelyes tagintézmény 4 csoporttal működik, a 2018-as KIR adatok alapján 76 gyermekkel, az óvoda kihasználtsága 95%-os. Az átlagos csoportlétszám 19 fő. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya magas, a két kategória együttesen az óvodások közel kétharmadát (63%) teszi ki.

FEH neve	Feladatellátási hely kapacitása	Óvodai nevelésben részesülő gyermekek száma	Kihasználtság	Óvodai csoportok száma	Csoportok átlagléttszáma	Törvényi átlagléttszámhoz (20 fő) viszonyított eltérés
Létavértesi Gyermeksziget Óvoda-Bölcsőde Tagóvodája	80	76	95%	4	19,0	95%
Létavértesi Gyermeksziget Óvoda-Bölcsőde	300	227	76%	10	22,7	114%

Forrás: KIR, 2018

A település óvodáiba járó óvodások						
száma	ebből hátrányos helyzetű óvodások		ebből halmozottan hátrányos helyzetű óvodások		ebből RGYK-ban részesülő óvodások	
	száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya
303	26	9%	164	54%	190	63%

Forrás: KIR, 2018

6.2.2. Alapfokú oktatás

Létavértesen két általános iskola, a Létavértesi Arany János Általános Iskola és a Létavértesi Irinyi János Általános Iskola biztosítja az alapfokú oktatást, mindkét intézmény fenntartója a Berettyóújfalui Tankerületi Központ. A két iskola összesen öt feladatellátási helyen működik. A Létavértesi Arany János Általános Iskolának a 3 feladatellátási helyén a 2018-as KIR adatok szerint összesen 465 tanulója volt, a legnagyobb létszámmal a székhelyintézményben tanultak a fiatalok (367 fő). A két telephelyen az össz. tanulói létszám kb. 10-10%-a vesz részt az oktatásban. Az Arany János Iskola a 2018/2019-es tanévben 23 osztályt indított, évfolyamonként 3 osztállyal, viszont első osztályban a gyereklétszám csökkenése miatt már csak két osztállyal. A pedagógus létszám 57 fő, ebből 4 fő tartósan van távol (GYED), 4 fő óraadóként van jelen az iskolában. Az egy pedagógusra jutó átlagos tanulói létszám (helyettesítőket nem számolva) 9,48 fő. Az intézményben tanulók több mint a fele hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű (54,6%).

A Létavértesi Irinyi János Általános Iskola tanulóinak száma 8 osztályban 167 fő a 2018-as KIR adatok szerint, ebből a székhelyintézménybe 100 gyermek jár. Az intézményben főállásban 16 pedagógus dolgozik, ez egy pedagógusra jutó tanulói létszám átlagosan 10,43 fő. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya 10 százalékponttal alacsonyabb a város másik általános iskolához képest, a két kategória együttesen 44%-ot tesz ki.

FEH neve	Tanulólétszám	HH tanulók		HHH tanulók		RGYK tanulók	
		száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya
Létavértesi Arany János Általános Iskola	367	29	8%	185	50%	172	47%
Létavértesi Arany János Általános Iskola Árpád tér 7. szám alatti telephelye	46	0	0%	1	2%	22	48%
Létavértesi Arany János Általános Iskola Kossuth utca 1. szám alatti telephelye	52	9	17%	30	58%	32	62%
Létavértesi Irinyi János Általános Iskola	100	11	11%	33	33%	50	50%
Irinyi János Általános Iskola - Kassai utca 16. szám alatti telephelye	67	9	13%	21	31%	30	45%

Forrás: KIR, 2018

6.2.3. Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások

Bölcsőde: A településen a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben illetőleg a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendeletben rögzített bölcsőde igénybevételével kapcsolatos feladatok, a 0-3 évesek napközbeni ellátása 2018. október 1-jétől Létavértesi Gyermeksziget Óvoda - Bölcsőde székhelyintézményében 2 csoportban megoldott 24 fős gyermeklétszámmal.

Gyermekjóléti alapellátás: Létavértesen a gyermekjóléti szolgáltatást az önkormányzati fenntartású Létavértesi Család- és Gyermekjóléti Szolgálat biztosítja. A szolgálat feladatköre a gyermekjóléti szolgáltatáson túl a családsegítésre is kiterjed az 1993. évi III.tv., a Szociális igazgatásról és szociális ellátásról szóló törvény és végrehajtási

rendeletei valamint az 1997. évi XXXI. tv.- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény és végrehajtási rendeletei vonatkozó rendelkezései alapján. A szolgálat ellátási körzete Létavértes teljes lakosságán túl Kokad község lakosaira is kiterjed. A Szolgálat 5 fő létszámmal látja el az intézmény feladatait. 2018-ban 74 család 143 18 év alatti gyermeke számára biztosította a szociális segítőmunkát alapellátás vagy védelembe vétel keretében. Jellemzően elhanyagolás, gyermeknevelési, életviteli probléma, valamint a gyermekek magatartászavara áll az együttműködési megállapodás megkötésének indokoltsága mögött. A 2018-as évben 7 család 15 gyermeke esetében volt szükséges azonnali intézkedés megtételére, vagyis az azonnali hatállyal történő családból való kiemelésre. Ennek hátterében elégtelen lakókörnyezet, a szülő nem megfelelő életvitele, a kiskorú súlyos veszélyeztetése állt.

Egészségügyi ellátás: A településen három házi orvosi körzet egy házi gyermekorvosi és két fogorvosi körzet működik. Emellett a központi orvosi ügyelet is biztosított. Településen térségi mentőállomás működik, továbbá 2011. szeptemberében nyitotta meg kapuit Létavértesen az Érmellék Egészségcentrum. A Centrum 8 település – Álmosd, Bagamér, Esztár, Hajdúbagos, Kokad, Létavértes, Monostorpályi, Pocsaj – társulásával létrejött járóbeteg-szakellátó központ, melyben a következő szakellátási formák érhetőek el: általános belgyógyászat, általános sebészet, általános szülészeti-nőgyógyászat, általános csecsemő- és gyermekgyógyászat, általános fül-orr-gége gyógyászat, általános szemészet, általános bőr- és nemibeteg-ellátás, általános neurológia, ortopédia, urológia, reumatológia, pszichiátria, tüdőgyógyászat, általános kardiológia, általános laboratóriumi diagnosztika, általános röntgendiagnosztika, ultrahang-diagnosztika, általános fizioterápia-gyógytorna, gyógytorna, gyögmasszázs.

A védőnői ellátás a városban 4 főállású védőnő alkalmazásával folyamatosan biztosított. Létavértesen 3 védőnői körzet került kialakításra, valamint egy iskolai védőnő látja el feladatait a város két általános iskolájában.

6.2.4. Kultúra, közösség

Közművelődés: A közművelődésről szóló törvény meghatározza, hogy a lakosságszámtól függően egy településnek milyen közművelődési alapszolgáltatásokat kell megszerveznie. Valamennyi önkormányzat köteles biztosítani a művelődő közösségek létrejöttének elősegítését, működésük támogatását, fejlődésük segítését, továbbá a közművelődési tevékenységet és a művelődő közösségek számára helyszínt biztosítani. A településen a Létavértes Városi Könyvtár és Művelődési Háznak 2018-ban 6 főállású dolgozója volt - 5 fő szakdolgozó és 1 fő technikai dolgozó. A főállású dolgozókon kívül a körök munkáját megbízási díjas csoportvezetők segítik. Ők a népdalkör, a citerazenekar, a hegedűkör, a 2 táncsoport, a színjátszó kör és a rajzkör szakmai irányítói. A 2018-as intézményi beszámoló alapján a művelődési házban 6 művészeti csoport működött hangszer, tánc és színjátszás területeken. Emellett a művelődési ház 4 művelődő közösség számára biztosít helyszínt, olvasó kör és rajzkör témákban. Az intézmény egy tanfolyamnak biztosít helyet, valamint a 2018 és a 2019 év folyamán is 4-3 tábort szervezett gyermekeknek ezenkívül egy képzőművészeti alkotó tábort. Az intézményi beszámoló alapján 25 rendezvényt szerveztek a 2018-as év folyamán. A településen önkormányzati fenntartásban működő Irinyi János Kiállítóterem és Arborétum nyújt múzeumpedagógiai foglalkozásokat az érdeklődők számára.

Civil szerveződések: A 2018-as felülvizsgált HEP leírása szerint város társadalmi életében jelentős szerepet kapnak, és vállalnak a civil szervezetek, kisebbségi önkormányzatok, alapítványok, egyházak. A római katolikus egyház nem rendelkezik önálló plébániával. A város görögkatolikus vallású lakosai három parókiához tartoznak. A településen két református anyaegyházközség is működik. Az evangélikus vallású lakosok a Debreceni Evangélikus Egyházközséghez tartoznak. A településen az alábbi egyesületek működnek: Sugalló Kulturális Közhasznú Egyesület, Érmelléki Népfőiskolai Egyesület, Hajdú-Bihar megyei Lovas és Huszár Hagyományőrző Sport és Kulturális Egyesület Hajdú-Bihari Népzeneészek Hagyományőrző Egyesülete, Irinyi János Horgász és Környezetvédő Egyesület, LÉTAVÉRTES ÉS KÖRNYÉKE Vadásztársaság, Létavértes és Vidéke Ipartestület, Létavértesi Fitness- és Szabadidősport Egyesület, Létavértesi Közhasznú Nyugdíjas Klub, Létavértes Lakosságáért SC '97 Egyesület, Létavértesi Polgárőr Egyesület, Létavértesi Rally Autó- és Ifjúsági Sportegyesület, Létavértesi Román Kulturális Egyesület, Létavértesi Szőlősgazdák Egyesülete, LÉTRA-Létavértes Kistérségért Humán Szolgáltató Egyesület, Liget Lovas Sportegyesület, Nagyléta és Környéke Földtulajdonosok

Vadásztársaság ,Önkéntes Tűzoltó Egyesület , Sziklavár Szenvedélybeteg-segítő Regionális Közhasznú Egyesület , Szabadidő és Tömegsport Egyesület.

6.3. FIATALOK ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS ÉLETMINŐSÉGE LÉTAVÉRTES TELEPÜLÉSEN

Ebben a fejezet részben a helyi közösségi humánszolgáltatások állapotfelméréséhez szakértői interjú módszerével készült információs anyagunk narratíváinak elemzését végezzük el, amit kiegészítünk az ifjúsági célcsoport szükségleteit feltáró, 14-18 év közötti fiatalok körében szervezett fókuszcsoporthoz irányított beszélgetés releváns narrációival. Létavértes településen 6 db. szakértői interjút készítettünk 2019. október-december hónapokban a köznevelés, közművelődés (2 fő), szociális- és gyermekjóléti ellátás intézményeinek vezetői körében, a város sportéletét szervező egyik civil szervezet vezetőjével, továbbá a helyi közhatalom reprezentánsával, a polgármesterrel.

Interjúalanyok:

- Menyhárt Károly polgármester
- Nagy Józsefné intézményvezető (Arany János Általános Iskola)
- Kulcs Istvánné intézményvezető (Létavértesi Család és Gyermekjóléti Szolgálat)
- Pappné Szabó Mária intézményvezető (Létavértes Városi Könyvtár és Művelődési Ház)
- Vályiné Pápai Viola kiállításfelelős, ny. köznevelési intézményvezető (Létavértes Irinyi János Kiállítóterem és Arborétum)
- Bertóthy Tamás egyesületi elnök (Létavértesi Fitness- és Szabadidősport Egyesület)

A fókuszcsoporthoz irányított beszélgetésre 2019. november 16-án került sor 10.00-12.00 óra között a Létavértes Városi Könyvtár és Művelődési Ház épületében. A csoportos interjú személyi körének előválogatása során 17 fő, 13-18 év közötti kiskorú fiatal lett felkérve, akik közül 8 fő, 5 lány és 3 fiú közreműködésével valósult meg a moderált beszélgetés. A résztvevők 2003 és 2007 között születtek, az adatfelvétel időpontjában 14-16 évesek voltak, minden második fiatal a 14. életévében járt. A résztvevők közül 3 fő még általános iskolai tanuló, középiskolai tanulmányokat folytatók közül, 1 fő gimnáziumba, 2 fő szakgimnáziumba jár, további 2 fő szakiskolai és szakközépiskolai tanuló. A középiskolások bejáró (ingázó) diákok. A résztvevők társadalmi-gazdasági státusát tekintve felülreprezentáltak voltak a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei:

három értelmiségi háttérű fiatal vett részt a csoportos interjúban, további két fő vállalkozó, cégtulajdonos szülő gyermeke. Minden második fiatal legalább 5 fős háztartásban él.

6.3.1 Létavértes város általános jellemzőiről alkotott kép

Létavértes város Nagyléta és Vértes községek egyesítésével jött létre 1970-ben. Az összevonás hatása a mai napig megmutatkozik a település térszerkezetében, a helyi közszolgáltatások duplikált felépítésében, a helyi lakosok identitásában. A településen három fontos probléma azonosítható be, amely kihat a helyi közösség jelenére és jövőjére, különösen a helyi fiatalok életkilátásaira. A 7478 főt számláló település demográfiai helyzete nagyon kedvezőtlen képet mutat; a népességmozgalmi tendenciák az elöregedés folyamatát vetítik ki: a 65 év feletti lakosok számához viszonyított 0-14 éves korosztály létszáma alapján számított öregedési index 98,8% (összehasonlításképp Hajdúhadház városában 52%). A városban 1960-ig lassan emelkedett a népesség, ekkor elérte a 10 ezer főt, majd drasztikusan kezdett csökkenni a lakosság száma a mezőgazdaság nagyüzemi átalakítása és az ipar elszívó hatása miatt. Az 1990-es évek elején 6,5 ezer főt számlált a kisváros, majd lassú, 2011 után gyorsuló ütemben enyhén nőtt a lakosság száma. A település demográfiai szerkezetét az oda- és elvándorlás markánsabban alakítja, mint a természetes reprodukció. Évente 80 körül alakul a születések száma, a halálozási mutató 90 fő/év. Jelentős problémát jelent továbbá a munkalehetőség hiánya. Ugyan a megyeszékhely alig több, mint 25 km távolságra van, ennek ellenére Létavértes a 105/2015. (IV.23.) Kormányrendelet értelmében jelentős munkanélküliséggel sújtott település. A gazdasági konjunktúra és a közfoglalkoztatás eredményeként ugyan közel felére csökkent az állástalanok száma 2011-2019 között, de még mindig 10% körül alakul a munkanélküliségi ráta. Ugyanakkor növekszik a napi ingázók száma, a munkaerő mobilizálásában a nagyvállalatok komoly szerepet játszanak, elsősorban a közlekedési feltételek biztosításával.

A segély vagy a közfoglalkoztatás bérezése arányaiban sokkal alacsonyabb, illetve töredékének is lehet mondani időnként [munkabér]. Az iparban vagy más szolgáltató helyeknél nagy létszámot foglalkoztatnak, azok indítanak munkás járatot. Például itt a Diószegi úton van egy csirkefeldolgozó, a buszai naponta járnak, műszakos munkarendben hordják be az embereket. Akik meg nem ezt választják, sem mindig tömegközlekedéssel járnak, hanem összefognak 4-5-en egy munkahelyen és bemennek saját kocsival. Nagyjából 90%-ban Debrecen szívjá fel a munkaerőt Létavértesről.

[polgármester]

A mennyiségi munka hiánya mellett a minőségi munkalehetőség hiánya is felgyorsítja a fiatalok elvándorlását.

Az a baj, az a jellemző, hogy itt munkahelyek igazából nem létesülnek, a közintézmények azok, amik egyáltalán tudnak ilyen szempontból munkalehetőséget adni. Mezőgazdasággal foglalkoznak az emberek, családi vállalkozással. Azoknak a fiataloknak, akinek a családi vállalkozás beindult, ők visszajönnek és a végzettségüket kamatoztatják ebben a családi vállalkozásban. Egyébként szerintem nagyon nagy részük elmegy.

[civil szervezet vezetője]

Betelepedő vállalkozásokat nem igazán tudtunk ide hozni. Most vagyunk ott, hogy épp a közbeszerzését készítjük egy ipari területnek. Most talán van arra érdeklődés, hogy különböző nagyvállalatok beszállítói olcsóbb ipari területeket keresnek, és lesz, aki igénybe veszi Létavértest is.

[polgármester]

Létavértesen az egyik legnagyobb kihívást ma a társadalmi szegregáció és hatásainak kivédése jelenti. Különösen a létai városrész déli részén található leromlott szegregátumok helyzete aggasztó. A leszakadással fenyegetett településrészek fizikai állapota erősen leromlott, a lakosság társadalmi helyzete, foglalkoztatási színvonala, életkörülményei szegényesek, a településrész városi és közösségi funkciókkal való ellátottsága alacsony szintű, a városrész nem képes bekapcsolódni a város gazdasági-társadalmi vérkeringésébe – állapítja meg a település helyi esélyegyenlőségi helyzetelemzése. A 2011-es népszámlálás során a lakosság 5 százaléka tekintette magát roma nemzetiséghez tartozóknak. A tudományos becslések mindig háromszoros szorzóval számolnak, ennek alapján 15%-ra tehető a cigány kisebbség aránya, a település vezetője ugyanakkor 20 százalék körüli arányban határozta meg. A településen élő roma lakosság döntő többsége szegregátumban él, nagyobb részt a nagylétai településrészen.

Azt gondolom, hogy [Léta és Vértes településrészek] között felekezeti meg kor szerinti összetételben nagyon sok differencia nincs. Az, hogy a nagylétai településrészen több esetleg a kisebbséghez tartozó család, - a roma kisebbséghez tartozó -az vélhetően biztos, de igazán számszerűsíteni nem tudjuk, mert erről pontos adat nincs. Az nem egzakt adat, hogy ki vallja magát annak meg ki nem. Én azt gondolom, hogy [a roma lakosság száma a településen] egy kicsit meghaladja az 1500 főt. (...) Mondjuk, olyan 70-30-ra saccolom.

[polgármester]

6.3.2 Létavértes város humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok

A városban két általános iskola működik, gyakorlatilag az ötven évvel ezelőtti településegyesítés óta változatlan tér- és szerkezeti struktúrában. Az intézmények előtt két fontos kihívás áll: egyrészt folyamatosan mérséklődik a tanulói létszám, így csökken az iskolai osztályok száma és a kapacitáskihasználtság. Másrészt a tanulói összetétel is változik, a diákoknak megközelítően 40-50 százaléka nagyon kedvezőtlen szociokulturális háttérrel érkezik. Az iskolákra kettős nyomás nehezedik: egyrészt meg kell felelni a középrétegekhez tartozó szülők szeparációs igényének, másrészt biztosítani kell a méltányos és szegregációmentes oktatás feltételrendszerét. Azzal, hogy két iskola 5 feladatellátási helyen 10 épületben működik, látható módon az elsőként említett társadalmi igény érvényesítésére törekszik.

Akkor, amikor én itt elkezdtem tanítani, több mint 600 gyerek volt, olyan 650 körül. Most 460, tehát csökkent a létszám az utolsó 5 évben majdnem 100-al. Az összetételét, ha nézzük, akkor a hátrányos helyzetű gyerekek száma folyamatosan emelkedett az utóbbi években. (...) Volt egy időszak, amikor felvetődött az a szülők körében, hogy olyan gyerekekkel kell együtt járniuk, akikkel ők nem szeretnék. Ez jórészt a nem roma családoknál vetődött fel. Most 6.-osok azok a gyerekek, akiknek orientációs osztályt indítottunk, illetve az óvodában elkezdtek az angol nyelv tanítását. A szülők és az önkormányzat közösen vállalta fel ezt, mert ez plusz pénzbe kerül, tehát az önkormányzat és az szülő is fizet a nyelviskolának. Mi orientációs osztályokat indítottunk: angol, informatika és testnevelés. Az első évben úgy jött ki, hogy egy csomó cigánygyerek jelentkezett a testnevelés orientációs osztályokba és ebben az osztályban jórészt hátrányos helyzetű gyerekek kerültek ki. (...) Ebből adódóan van egy olyan osztályunk, most másodikban és elsőben is, ahol kevesebb a hátrányos helyzetű, vannak ott is hátrányos helyzetű gyerekek, de jóval kevesebb, mint a maradék másik osztályban. Felsőben meg azt találtuk ki, hogy a 3 osztályt 4 csoportra osztjuk, a legjobbakat kiemeljük, matek és magyarból és azoknak egy nivó csoportot működtetünk.

[köznevelési intézményvezető]

A szociális izoláció hatása kihívást jelent a kulturális-szabadidős tevékenységek szervezésében is. A város közművelődési rendszerét a könyvtár szervezeti bázisára épült kulturális intézmény fogja át, amihez kétszintes, könyvtárral egybeépült művelődési ház, külön színház-mozi épület és a vértesi részen működő fiókkönyvtár tartozik. A mozi már nem működik, a teremben évente 2-3 alkalommal színházi vendéglőadásokat tartanak. Nagyobb létszámú közönség befogadására alkalmas rendezvényterem nincs a településen.

Nem működik a mozi. Valamikor régen még a 1999-ig igen, emlékszem még a vasút közlekedett, kimentünk a filmekért. Egy mozis vállalkozóval kooperáltunk, próbáltuk

újrarendíteni a mozit, akkor ment a Mátrix meg nem tudom milyen nagy sikerű film. Nem voltunk lecsúszva, hogy fél évvel ezelőtti filmet vetítenénk. Körülbelül 2-3 előadás majd csak full házas volt, majd érkezett a szeptember, és akkor hetente, akiknek köze volt az egészhez csak az volt a moziban. Ezt megcsináltuk egy párszor, a mozis vállalkozó kiszállt a moziból és itt véget ért. Tehát a mozi az abszolút nem működik.

[közművelődési intézményvezető]

A művelődési ház egy jó adottságokkal rendelkező kétszintes épületben működik, aminek a földszinti részén a városi könyvtár kapott helyet. Az intézmény infrastrukturális értelemben nagyon rossz helyzetben van, egyrészt nagyon leamortizálódott az épület, legalább negyven éve nem volt felújítva, az emeleti részen szabadidős foglalkozásokra lehetőséget biztosító termek ingersezvények és nagyon rossz állagúak. Az önkormányzat tisztában van a problémával, felújítási tervek is készültek, de a forráslehetőség hiányában jelenleg ez ügyben nincs előrelépés.

Visszamenőleg elkészített pályázatok és egy engedélyes terv is van, de nem nyertünk. A zöld város programba akartuk beadni a műv háznak az előcsarnokát, ahol ruhatár, jegypénztár van. Egy nagyon szép, impozáns modern vonalú épület, magas tetőt tennénk rá. Az első részt kicserélnénk, meg a nyílászárókat is. Ez van tervben.

[polgármester]

Az intézmény humán erőforrás lehetőségei is korlátozottak, közművelődési szakvégtzettséggel senki nem rendelkezik, a vezető az egyetlen felsőfokú végzettségű. A szakmai továbbképzés lehetőségébe való bekapcsolódást a rendelkezésre álló szűk létszám teremtette logisztikai kihívás korlátozza.

Már örültem, hogy érettségizetteket tudtam felvenni, öten dolgozunk az intézményben, illetve van egy technikai dolgozónk, és egy közfoglalkoztatottunk, aki a technikai dolgozónak segít. Az 5 főből csak én rendelkezem diplomával. Mutatnának hajlandóságot, de akkor én itt megint belefutok abba, hogy ha én elengedem őket ezekre a képzésekre, és ha csak hetente egy napra mennek el, akkor én mit fogok csinálni? Én ülök bent helyettük? Megint ott vagyunk, hogy nincs emberem.

[közművelődési intézményvezető]

(...) mégis azt mondom, hogy a személyi feltétel a legfontosabb és az a legnagyobb korlát. Tehát, hogy legyen elegendő olyan ambiciózus ember, aki elindítja. A korlát a pénz és a személyi feltétel.

[civil szervezet vezetője]

6.3.3. Szabadidő, kultúra, közösség

A településen a rendezvénynaptár szerint számos közösségi esemény van, azonban a fiatal korosztály fókuszából vizsgálva nem a programkínálat mennyiségi kínálata, hanem a szükségletre szabott programok és közösségi elfoglaltságok szervezése jelenti a kihívást. A tradicionális módon működő közművelődés intézmények elsősorban a jól szervezhető korosztályok (pl. gyermekek) vagy a jól beazonosítható igényekkel bíró csoportok (nyugdíjasok, középosztály) számára képesek kulturális és közösségi élményeket teremteni.

Nagyon sok olyan programunk van meg nagyon sok az olyan társszervezeteknek programjaik, amik szinte minden hétvégén adnak valamilyen elfoglaltságot, házi- civil rendezvényként illetve városi rendezvényként. A művészet terén kiélheti magát az, aki erre hajlamos és érez magában annyi tehetséget meg affinitást, mert működik az iskolában a képzőművész szakkör, a felnőtteknek rajzszakkör. Alkotó táborunk 18. alkalommal volt, neves, helyi művészek is vannak közöttük ebből a szempontból kulturális értékek vannak. A táncsoportokat nem említettem, több is működik a településen. Nagyon ügyesek, nagyon szépen dolgoznak, elhivatottak. Aki jól és fiatalnak akarja magát érezni Létavértesen az azt gondolom, hogy nyugodtan élhet a településen, mert az alapvető szolgáltatásokat tudjuk biztosítani.

[polgármester]

Ha elindulunk januártól, akkor január végén egy nagyvárosi rendezvény van, a város bálja. Törekszünk arra, hogy a bál hagyományos értelmében bál legyen és ne mulató lakodalmi hangulatú. A fellépőknek, a zenekarnak, a dekorációnak, mindennek báli feelingje legyen. Aztán ami még sok embert megmozgat, az a májusi málé fesztivál, ami a helyi hagyományokhoz és a helyi mezőgazdálkodáshoz kötődik, hisz az egyik legfontosabb növény a kukorica, annak a feldolgozási lehetőségéhez tartozik ez a fesztivál. Szintén, ami nagyon sok embert mozgat, a város nap. Június utolsó hétvégéje, utolsó szombatja. Ősszel a szüreti nap, ami szintén egyre inkább a helyére került. Volt próbálkozás, hogy a városban bent legyen, mert talán úgy jobban megmozgathatók az emberek, de sikerült elérni azt, hogy a helyén legyen a szőlőskertben, a szőlőskerti tájház környékén. Pajtának nevezik, a két helyiségből álló épületet, nagy hagyománya van a szőlőkerti pajtáknak.

[kiállításfelelős, ny. köznevelési intézményvezető]

Van egy gyűjtemény, egy Rozsnyai gyűjtemény és ők is rengeteg programot kínálnak, eleve az iskolásoknak. Programok tömkelege van. Az egyház is igyekszik szervezni, kisgyerekes programoktól, családi naptól kezdve elég sok mindent. Ezek a programok mind összeérnek település szintjén. Vannak kis népzenei csoportjaink, nagybögő, hegedű, citera. Van citera körünk. Hagyományőrző csoportok. Néptáncosok vannak, amik a saját csoportjaink. Egy kis színház csoport is van. Az ott a fiókkönyvtár, tehát a vértesi gyerekeket öleli fel. Népdal kör működik, ez mind hagyományőrző. Színházi előadásokat is szervezünk, vásároljuk a darabokat. Pont a jövő hét csütörtökön lesz a Körüti Színháznak egy darabja. Évente 2-3-at szoktunk szervezni. Most egy hónapja

volt, egy meg tavasszal. Nyári időszakban nem megy a színház. Próbáljuk a többi rendezvényekkel összhangba hozni, hogy ne legyenek nagy torlódások, és a színház is költséggel jár. Januárban városbál van, abban az időszakban nem tudunk szervezni. Februárban egyházi bál van, akkor megint nem tudunk szervezni, tavasszal maximum. Épp most készítem a testületi ülésre a beszámolót az előző évi beszámolóval kapcsolatban és számoltam, több mint 40 rendezvényünk van, ez borzasztó sok rendezvény. A nagy rendezvényektől kezdve a kis apróbb rendezvényekig.

[közművelődési intézményvezető]

Létavértesen a kulturális kínálat hagyományos és rétegekre specifikált. A 15-30 év közötti korcsoportok számára a sportolási lehetőségen kívül nincs igazán kulturális-közösségi élettér. Ennek okát a megkérdezett szakemberek eltérően látják, ugyanakkor visszatérő érv, hogy a fiatal korosztály nem mozgósítható és nem rendelkezik jól beazonosítható szükségletekkel.

[Szórakozási lehetősége]...én se tudom. Csak azt tudom, hogy az öregebb néni szoktak menni a könyvtárba beszélgetni. Tudom, mert az utcánkban is volt egy néni, és az is járt, csak meghalt. De a fiataloknak, azt nem tudom.

[Bogi (15) tanuló]

Azt gondolom, hogy ha a programokat végignézem, a 40 éves kortól idősebb generációk, ők dúskálhatnak. Én magam is azt gondolom, hogy annyiféle rendezvény van, akár mondjuk a néptáncsal kapcsolatban. A gyerekeknek úgyszintén, az iskola és a művház együttműködésével, rengeteg lehetőség van. Viszont a 14 – 25 éves korig, ott szerintem probléma van, és ezt tudjuk is, keressük is a választ és a megoldást, de senki sem tudja megmondani, hogy hogy lehetne. Mert ha próbálkozik is a művház, érdektelenségbe fulladnak a kezdeményezések. Tehát az utat nem találjuk meg hozzájuk. (...) A sportélet nagyon jól működik, bár a foci a legnagyobb tradícióval rendelkező, ők más réteget tudnak megfogni, mint akiket mi várunk. Foci van, a legügyesebbek a cigánygyerekek. Nagy részük jó mozgású, sikerélményük van, és őket meg tudják tartani 18 – 19 éves korukig. De ugyanezeket a fiatalokat nem érdekli, a művelődési ház, meg a könyvtár. Nem találkozik a kettő.

[kiállításfelelős, ny. köznevelési intézményvezető]

Pont ebben a pályázatban a múlt héten lettek ilyen 14 és 24 közötti gyerekek felhívva, gyorsan összedobtunk egy kérdőívet, hogy milyen rendezvényre szeretne eljönni? Mennyit költene rá? Hogy nagyjából tudjuk kalibrálni dolgokat. Mi az, ami szerinte hiányzik a településen? Milyen ötlete van? Félelmetes volt a kérdőív eredménye. Azt látom, hogy ilyen válaszok születnek, hogy: „legyen még több sport”. Vannak sportegyesületek, a sport nem a mi feladatunk. Az más dolog, most én pont az egyik egyesület munkájában olyan szinten részt veszek, hogy túrákat szervezünk évente kétszer és ott is azt tapasztalom egyébként, hogy a túrákra sem a helyi lakosok jönnek el.

[közművelődési intézményvezető]

Pont ezen gondolkoztam, [melyek a fiatalok számára] a nem sporttal kapcsolatos szabadidős tevékenységeken. A néptáncot tudom említeni. Azt is egy aranyos páros csinálhatja, és ott is van kicsi csoport, nagy csoport még nagyobb, felnőttek. Azt is nagyon szeretik, és az is megy már tizen valahány éve. Tehát az is egy jó lehetőség. De ha leülünk, és gondolkodnánk ezen, lehet, hogy tudnám ezeket mondani. Bármennyire is mondja azt az ember, hogy nincs itt Létán semmi, amikor már valami felszínre jön, vagy elindul, akkor meg úgy kell vadászni rá az embereket. Mindig könnyű azt mondani, hogy ha volna, csinálnám, , ha meg van, akkor nehéz megmozdítani őket. Nagyon nehéz.

[civil szervezet vezetője]

A szórakozási lehetőségek és az ifjúsági közösségi tér hiánya egyszerre rontja a szubjektív életminőséget, és ezzel együtt atomizálja az itt élő fiatalokat, továbbá mérsékeli a közös élményeken alapuló kisközösségi identitás megélését.

A fiatalok a közösségi helyek hiányára panaszkodnak, ez biztos. Nyáron tudom, hogy nagyon sokan ücsörögnek a bezárt fagyizó környékén, ott beszélgetnek. Tehát nincs egy tisztességes normális, kulturált vendéglátóhely. Nincs a településen étterem, ez is egy érdekes kérdés, hogy miért nem tud évek óta gyökeret verni egy étterem.

[civil szervezet vezetője]

A főtérenél itt a sarkon volt korábban, - még mikor mi fiatalabbak voltunk - egy étterem. És [most] nincs Létavértesen étterem. Vannak ételkiszolgálások, gyros meg minden egyéb, de az mégsem étterem. Ezek hiányoznak.

[polgármester]

Mondjuk, ide jó lenne egy mozi. Itt nincsen olyan, de nem ártana. Jó lenne. Annyit tudnak csinálni [a fiatalok], hogy van a benzinkút Vértesen, és a mögött van egy kis asztal, oda leülnek és iszogatnak. Tudom, mert voltam én is ott. Elvannak. Meg a pályán szoktak még lenni sokan. Ott fociznak, beszélgetnek.

[Fati (16) tanuló]

6.3.4. Létavértesi fiatalok életkilátásai, jövőképe

A fókuszcsoportban részt vett fiatalok jövőtervei inkább tradicionális és a modern értékrend keveredéséről árulkodnak. Nem volt olyan résztvevő a csoportban, aki elvből utasítja el a családalapítást, gyermekvállalást, noha ezzel kapcsolatban a fiatalok jövőképe még bizonytalan. Az átlagosan egy gyermek terve közel áll a valóságos 1,3 körüli termékenységi rátához, és eltér a magyar ifjúságszociológiai mérések eredményétől, amelyek egybehangzóan két gyermek vállalásának szándékát mutatják. A vizsgálatunkba bekerült települések közül Létavértesen tervezik legtöbben a jövőjüket a szülővárosukban, a moderált beszélgetésben jelen lévő 10 fiatalból 5 tervezi letelepedését lakóhelyén. A helyben maradás

szándékát a 18 évtől idősebb fiatalok körében végzett kérdőíves adatfelvételünk is a létavértesi fiatalok esetében mutatta ki.

Családalapítás - ha majd eljön az az idő, akkor igen. Ne legyek egyedül idős koromra. Majd harminc valahány éves leszek, akkor jöhet a család, de addig még élni szeretnék. Ne az legyen, hogy lekötözzek a családnak, hogy nem csinálhatok ezt meg azt. Gyerekeket, nem tudom. Inkább kutyás vagyok. Vagyis a kutyákat szeretem. Egyelőre Létavértesen szeretnék maradni. Debrecenben sok mindenkit ismerek, de az egy más környezet meg kellene szokni. És itt szeretnék maradni egyelőre.

[Sziszi (14) tanuló]

Én Debrecenben szeretnék lakni kertés házban. Család, úgy 30 éves korom körül.

[Sára (14) tanuló]

Szeretnék családot. És én is ilyen 30 év után. És Debrecenbe vagy valahová máshová költöznék kertés házba. Gyermek... 1.

[Zsófi (13) tanuló]

Én, hogy ha lesz rá lehetőség, külföldre szeretnék költözni szlovákiai részre kertés házba. Családot 30 éves korom körül szeretnék, 1-2 gyerek max.

[Márk (14) tanuló]

Én maradok Létán mindenféleképp, mert nekem itt nagyon sok családtagom szinte mindenki. Soha nem volt eszembe, hogy innen átköltözzek máshová, de gyereket, azt majd szeretnék később. Kettőt, hármat. És kertés házban gondolkodtam én is. És egy kiskutya.

[Fati (16) tanuló]

Mindenféleképpen maradok itt. Konkrét elképzelés nincs. Kertés házban szeretnék élni. Szeretnék családot is. És 2-3 gyereket.

[Saci (13) tanuló]

A település népességmegtartó erejét növelik az objektív adottságok, mint Debrecen közelsége, jó minőségű közút, olcsó ingatlanárak. Ugyanakkor az életminőséget befolyásoló városias jellegű szolgáltatások hiánya (étterem, bevásárlóközpont) kevésbé vonzó perspektívát teremt a kvalifikáltabb, és egyúttal nagyobb elvárással bíró fiatal felnőttek számára. Az alacsonyabb iskolai végzettségű, esetleg szakképzetlen fiatalok foglalkoztatása az önkormányzatra fog egyre nagyobb terhet róni.

Van egy fajta szelekció a rétegek között is. Nyilván a legszegényebb réteg, a legalacsonyabb iskolai végzettségűek maradnak itt. És igen, ez torzít. (...) A

mezőgazdaság sem prosperál olyan szinten, mint 30 évvel ezelőtt, hogy meg lehetett belőle- élni. Akkoriban még bátran mondhatta bárki, hogy jó nem baj, ha nincs munkám, időszakosan dolgozom, mert a mezőgazdaság idénymunka, de teljesen jól megélek belőle, mintha dolgoznék egy állami szférában. Rövidebb idő alatt intenzív munkával összejön nekem is annyi, mintha eljárnék dolgozni. De ma már ez nem igaz.

[köznevelődési intézményvezető]

Népesség megtartó ereje az, amivel [a település] annyira nem dicsekedhet, de hát ennek ugye az is oka, hogy itt vagyunk a határ szélén, és igazából üzemetek, vállalatokat nem nagyon sikerül idehozni. Még egyszer mondom, a népességmegtartó erő a családi vállalkozásokban rejlik. Nagy a szántóföldi területe Létavértesnek és azért nagyon sok család rendelkezik több hektáros szántóval, ők tudják esetleg a saját gyerekeiket, rokonaikat itt tartani, hogy közösen műveljék a földet. Ez lehet megtartó erő. Mást nem tudok annyira kiemelni. A két én gyermekem is elment Budapestre, mindent összevetve a munkahely döntött ebben, és itt is így van.

[civil szervezet vezetője]

Ami hiátus az a középiskolás, egyetemista korosztály. Mert ha őket sikerülne, ha csak egy évben 8-at, 10-et, meggyőzni arról, hogy jó itt nekem, akkor nem biztos, hogy máshol alapítanak családot, nem biztos, hogy máshol kezdene el építkezni, mert valami itt tartaná a családi köteleken túl is és ez most szerintem nagyon inog. Most már abba kapaszkodni nagyon komolytalan, hogy mert nincs munkahely. 23 km Debrecen, kiváló a közlekedés, ez nem komoly érv.

[kiállításfelelős, ny. köznevelési intézményvezető]

Esetleg akinek van Debrecenben munkahelye, és itt van lakása, háza, tehát megfelelő életkörülményeket tud a családjának biztosítani, inkább vállalja, hogy bejár Debrecenbe, mert itt azért mégis csak kevesebb megvásárolni egy házat. Debrecenben hatalmas áremelkedés volt ezen a területen.

[köznevelési intézményvezető]

A helyi fiatalok letelepedésében, illetve a település népességszámának növekedésében fontos szerepet játszik a lakáshoz jutás esélye. A települési önkormányzatnak nagyobb szerepet kell vállalni a helyi fiatalok lakáshoz juttatásában, ez a helyi közszolgáltatások személyi feltételrendszerét is befolyásolja hosszabb távon.

A másik pedig, a kultúrán túl én azt gondolom, hogy másfajta letelepedési motivációs rendszert is ki kell találni, nem sokat, amit évente el tudnék képzelni, gesztusként 5-6 fiatal párt, akit támogatunk. Kapsz egy telket mondjuk, vagy ha elkezdesz építkezni, akkor hozzájárulunk 400 ezer vagy 1 millió forinttal, tehát ennyit szerintem ki kellene gazdálkodni egy közel 7 ezer valahány fős településnek. Csak a szempontrendszer nehéz meghatározni hozzá. Tehát hogy ne az a réteg jusson hozzá, akit egyébként is visz a hátán a lakosság, hanem az, aki előremozdítaná a dolgokat. Ez nagyon nehéz.

[kiállításfelelős, ny. köznevelési intézményvezető]

Olyan a település szerkezete, hogy az önálló teljes lakásépítés az az irányadó, az a divat, hogy így mondjam. Van egy próbálkozásunk, aminek valamennyi részét előkészítettük már, van egy homokbánya terület meg egy rész, aminek a felszámolásának lassan a végén vagyunk és ott egy lakópark, egy 100 lakásos társasházi lakópark lenne. Én azt gondolom, hogy miután így fent vannak a lakásárak és most már a szennyvíz is olyan helyzetben lesz Létavértesen, hogy az összközművet tudjuk biztosítani talán vonzóbb lesz, mint Debrecenben, mert itt nem 10 millió forint egy telek, meg nem 18 -20, hanem mondjuk 3. Az elmúlt évben volt első lakáshoz jutók támogatása, azt régebben szüntettük meg, amikor a lakásépítési kedvezmény, a szocpol magasabb összegű lett és abból itt viszonylag már jó lakásokat lehet építeni, és úgy gondoltuk, hogy nem biztos, hogy szükség van rá. Most megint úgy gondoljuk vissza kellene hozni, viszont ennek a feltételét meg kell határozni, pl., hogy munkahely legyen, azt a fajta egzisztenciális elvárást, amivel a település épül.

[polgármester]

A település infrastrukturális adottságai, közműellátottsága, úthálózata, mint civilizációs minőség, szintén szerepet játszik a lakóhely megválasztásának szempontjában. A fókuszcsoportos interjúban is előkerültek az ezzel kapcsolatos fejlesztési igények.

A mi utcánkban az utat jó lenne ha, megcsinálnák, mert olyan kavicsos, sóderes végig. Amikor esik nagyon sáros nem jó. Félig már megcsinálták csak, nem úgy hogy a mi utcánkba végig, hanem mintha bekanyarodnánk úgy nem végig és ott azt csinálják. Azt csinálnák meg, az jó lenne. Meg néhol ilyen hogy nem jó.

[Fati (16) tanuló]

(...) mozi mindenféleképpen. Az utakat fel kellene újítani, mert görkorcsolyázni sem lehet, mert tele van lyukakkal meg kavicsos. Biciklivel is nehéz közlekedni nem hogy görkorcsolyával. Meg nagyobb boltok, ahol nem csak élelmiszer van.

[Sziszi (14) tanuló]

Hogy milyen kihívásokkal kell megküzdeni? Ide jött valaki, hogy feltúrták előtte az utcát és az most két hétig úgy lesz, mivel a szennyvizet meg kell építeni. Ha sár van, akkor sár van, ha por van akkor por van. Nem mindenkinek van türelme ehhez. Most erre az se válasz, hogy ugyan így volt én előttem is, hogy 3 hétig nem tudtam bemenni kocsival sem, gyalog is úgy ahogy. De hát ez ilyen. (...) Alapvetően optimista vagyok, mert ugye mi is egyszerűbb helyzetben lettünk volna, ha van egy átmenő forgalom, mint Derecskén. Akkor már 50 év alatt kialakult volna a lakosságban egy olyan kalmár szellem, ami a kereskedelmet egy kicsit fellendíti, de nem ez volt. „Az udvar hátsó részéről előre menni”, ez a kihívás és ezért vagyunk.

[polgármester]

7.

Téglás

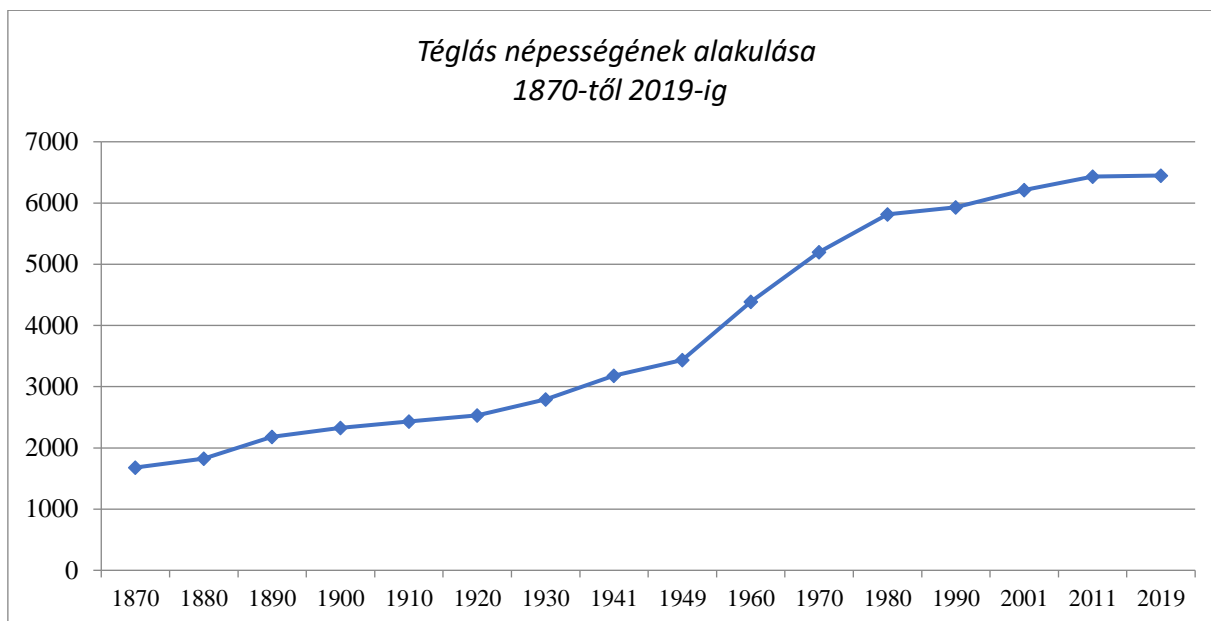
7.1. DEMOGRÁFIAI, TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETKÉP

7.1.1. Téglásváros általános jellemzői

Téglás városa Hajdú-Bihar megye északi, urbanizáltabb részén fekszik. Debrecentől 21 km, Nyíregyházától 26 km távolságra helyezkedik el. A település autóval, és tömegközlekedési eszközökkel könnyedén megközelíthető, a várost érinti a 4. számú főút és a Budapest – Záhony, 100. számú vasútvonal egyaránt. Az M3-as autópálya elérhetősége közvetve biztosított, a hajdúböszörményi felhajtó 15-20 perc, míg a nyíregyházi 20 perc alatt érhető el. Mindezek alapján elmondható, hogy a város kedvező közlekedés-földrajzi helyzettel rendelkezik. Ugyanakkor a 105/2015. (IV.23.) a kedvezményezett települések besorolásáról szóló Kormányrendelet értelmében Téglás jelentős munkanélküliséggel sújtott település. Téglás közigazgatásilag a Hajdúhadházi Járáshoz tartozik.

7.1.2. Téglás demográfiai helyzete

Téglás város 2019. évi adatok alapján 38,33 km²-en 6449 főnyi lakossal rendelkezik, népsűrűsége 168 fő/km², lakások száma 2346, népességet figyelembe véve ez 2,7 fő/lakás. A település demográfiai viszonyait vizsgálva elmondható, hogy Téglás népességfejlődése az utóbbi években stagnáló tendenciát mutat. 2007 és 2011 között növekedés figyelhető meg, majd ezt követően csökkenés és az utóbbi években stagnálás.

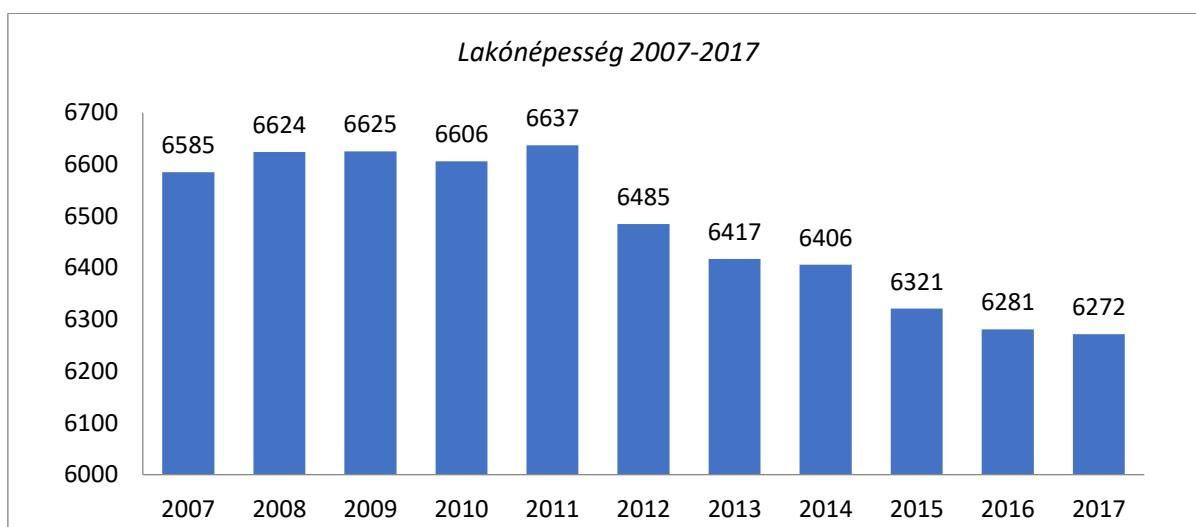

Forrás: www.nepesseg.com/hajdu-bihar/teglas

Lakónépesség száma az év végén

	Lakónépesség
2007 (fő)	6585 fő
2008 (fő)	6624 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,08 %
2009 (fő)	6625 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,01 %
2010 (fő)	6606 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,71 %
2011 (fő)	6637 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,46 %
2012 (fő)	6485 fő
Lakónépesség számának változása (%)	97,70 %
2013 (fő)	6417 fő
Lakónépesség számának változása (%)	98,95 %
2014 (fő)	6406 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,82 %
2015 (fő)	6321 fő
Lakónépesség számának változása (%)	98,67 %
2016 (fő)	6281 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,36 %
2017 (fő)	6272 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,85 %

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

Az állandó népességkorcsoportok szerinti megoszlása az országos trendnek megfelelően alakul, vagyis a város népességének korszerkezete előregedést mutat. Téglás esetében a 0-14 éves korosztály – habár csökkenő tendenciát mutat – még mindig jelentősen meghaladja a 65- év feletti korcsoport arányát.

Állandó népesség 2017. évben

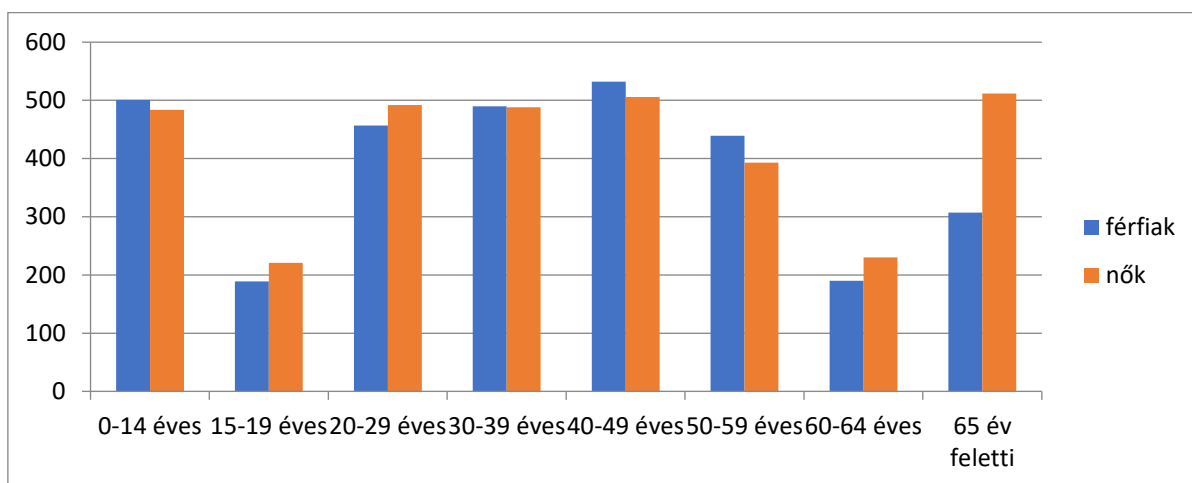
Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Nők	Férfiak	Összesen	Nők	Férfiak
Állandó népesség száma	3326	3105	6431	51,72%	48,28%
0-14 éves	484	501	985	7,53%	7,79%
15-17 éves	144	109	253	2,24%	1,69%
18 éves	36	48	84	0,56%	0,75%
19 éves	41	32	73	0,64%	0,50%
20-29 éves	492	457	949	7,65%	7,11%
30-39 éves	488	490	978	7,59%	7,62%
40-49 éves	506	532	1038	7,87%	8,27%
50-59 éves	393	439	832	6,11%	6,83%
60-64 éves	230	190	420	3,58%	2,95%
65 év feletti	512	307	819	7,96%	4,77%

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A lakosság nemek szerinti megoszlása némileg eltér a hazai trendtől, hiszen nem mutatható ki férfitöbbség a fiatalabb korosztályokban. Ez valószínűsíthetően a migráció következménye, hiszen általában több fiú születik, mint lány. A városban férfi többség csak

40-59-es korosztályokban mutatkozik, utána az országos és nemzetközi jellemzőknek megfelelően ismét nő többlet jelentkezik ugyanazon korcsoportokat összevetve. Tégláson átlagosan 1,12 nő jut egy férfira. Kedvező, hogy a fiatalabb korosztályokban (0-29 éves korig) viszonylag kiegyenlített a nemi arány, viszont a 65 év feletti tekintetében már 1,85-re változik az érték, amely az időskorúak nő többletének eredménye.

A táblázat adatait az alábbi diagram szemlélteti:

Belföldi vándorlás

Év	Állandó jellegű odavándorlás	Elvándorlás	Egyenleg
2013	79	128	-49
2014	104	128	-24
2015	71	114	-43
2016	140	124	16
2017	140	144	-4

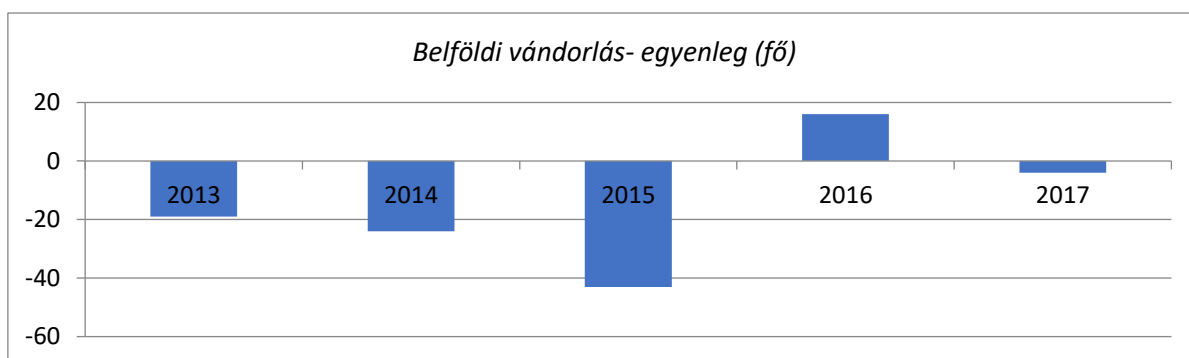
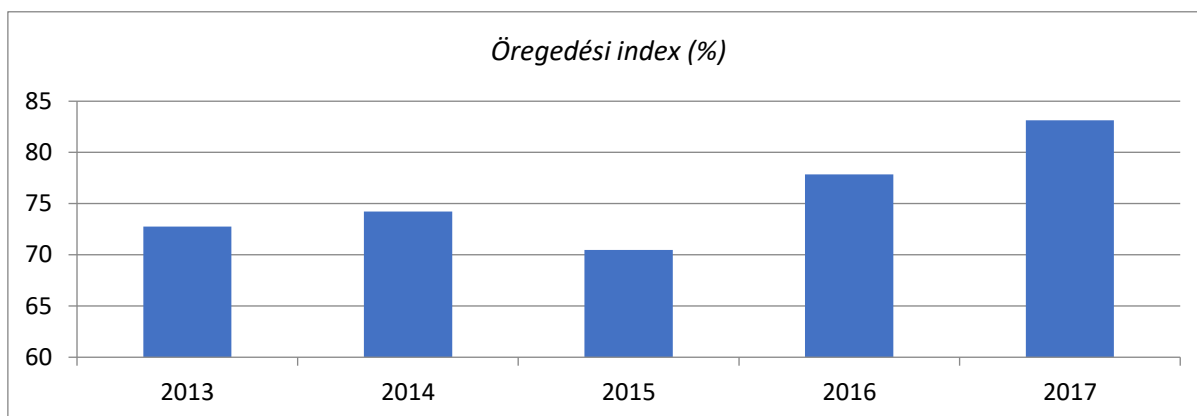
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Téglás vándorlási egyenlege csaknem minden évben negatív. A város népessége nagyrészt a beköltözések következtében növekszik. A beköltözők összetételére vonatkozóan nem állnak rendelkezésre pontos adatok azonban az önkormányzat munkatársainak tapasztalata alapján a környékbeli, kisebb falvak, külterületi lakosok beköltözése mellett a Debrecenből kiköltözők aránya is jelentős. Mindez a város, kedvező megközelíthetősége, a kedvező ingatlanárak, a jó közbiztonság, kisvárosias környezet és a teljeskörűen biztosított alapszintű szolgáltatások együttes hatásának tudható be.

Öregedési index

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 év közötti állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2013	767	1054	72,77 %
2014	783	1055	74,22 %
2015	785	1114	70,47 %
2016	841	1080	77,87 %
2017	819	985	83,15 %

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

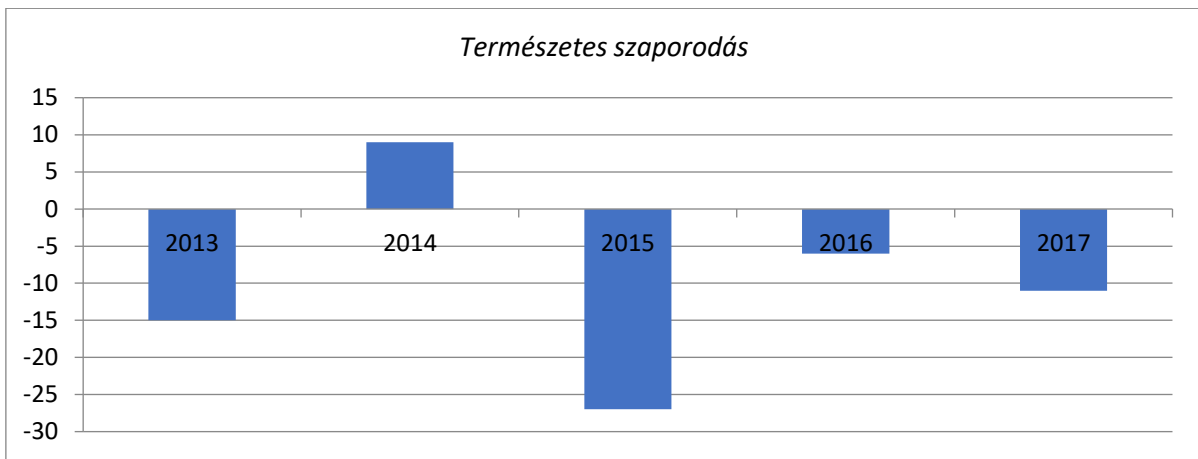

Az öregedési index azt jelzi, hogy 100 fő 14 év alattira mennyi 65 éven felüli jut. Téglás öregedési indexe 2013-ban 72,77 %-os volt, mely folyamatos emelkedést követően 2017-ben 83,15 %-ra emelkedett. A település előregedő képet mutat.

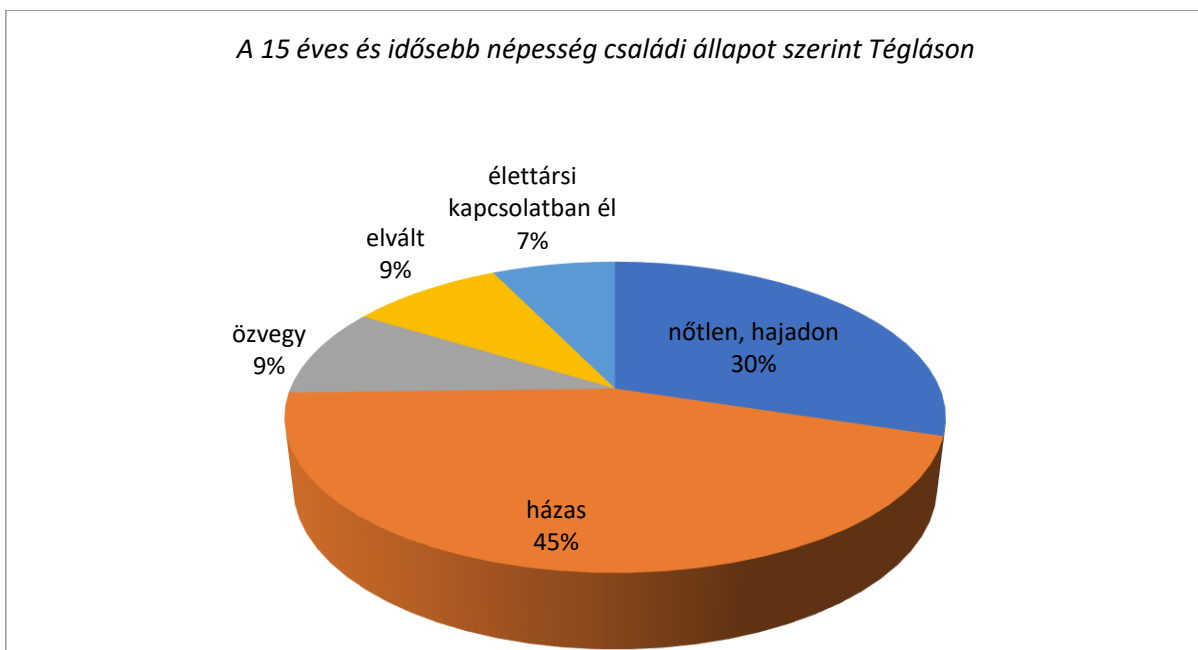
Természetes szaporodás

Év	Élve születések száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás (fő)
2013	59	74	-15
2014	71	62	9
2015	50	77	-27
2016	54	60	-6
2017	53	64	-11

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Az élve születések száma a vizsgált időszakban csak 2014. évben volt magasabb, mint a halálozások száma. A természetes szaporodás Tégláson negatív képet mutat. A családi állapotra, valamint a családszerkezeti adatokra csak a 2011. évi Népszámlálás alapján jutunk információhoz.

Forrás: KSH, 2011. évi Népszámlálás

A családok családösszetétel és gyermekek száma szerint, Téglás, 2011.

Házaspár és élettársi kapcsolat						Egy szülő gyermekkel					Családok száma		
gyermekkel			gyermek nélkül	együtt	ebből: élettársi kapcsolat	1	2	3–	együtt	ebből: apa gyermekkel	gyermekkel	gyermek nélkül	összesen
1	2	3–											
388	410	188	441	1427	185	192	72	42	306	30	1292	441	1733

Forrás: KSH, 2011. évi Népszámlálás

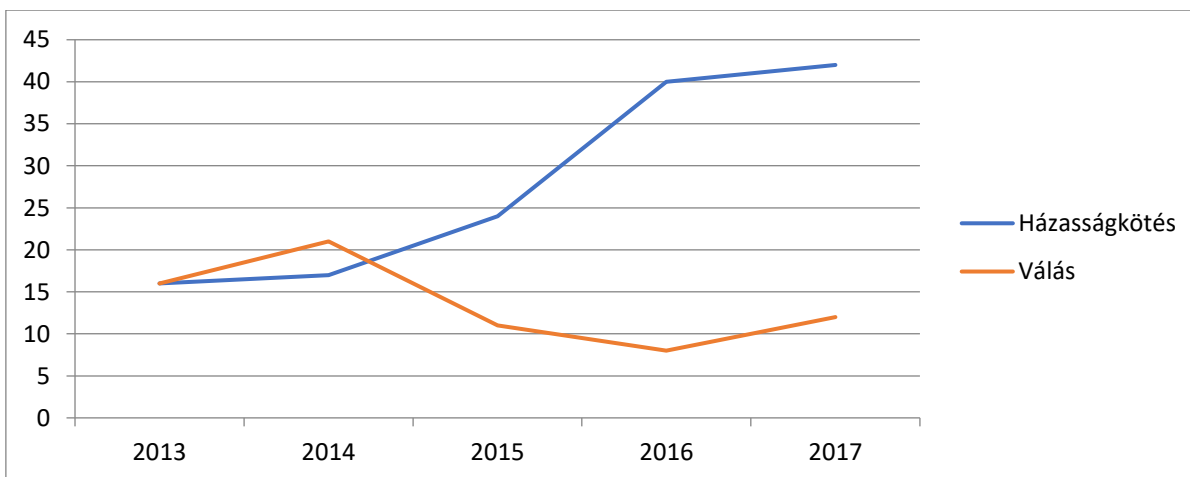
2011. évben a 15 éves és idősebb népesség 45%-a, azaz 1698 fő házas Tégláson, 30%-a nőtlen vagy hajadon. 9-9 % elvált, illetve özvegy, és a 2011. évi népszámlálás évében csak 7% élt élettársi kapcsolatban.

Házasságkötések és válások száma Téglás

Év	Házasságkötések száma	Válások száma
2013	16	16
2014	17	21
2015	24	11
2016	40	8
2017	42	12

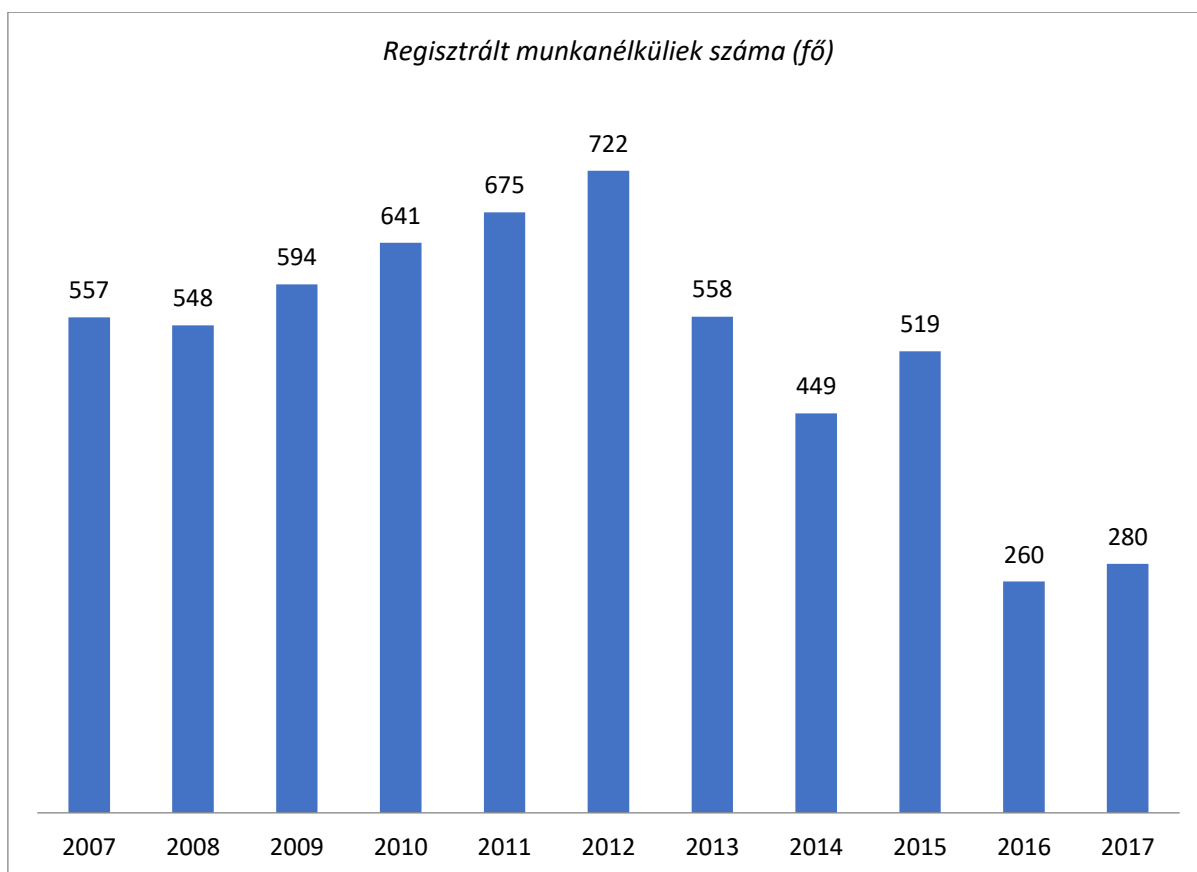
Forrás: TeIR KSH-TSTAR

2016-2017 években a házasságkötések száma ugrásszerűen megnőtt Tégláson, a válások száma pedig csökkent a 2013-2014 időszakhoz képest, amikor a házasságkötések és válások száma majdnem kiegyenlített volt. A válások számának csökkenés és a házasságkötések számának emelkedése a házastársi párkapcsolat stabilitását jelentheti.

7.1.3. Téglás társadalmi, gazdasági helyzete

A város gazdasági tényezőit tekintve kiemelendő az ipari jelleg még manapság is meghatározó volta. A foglalkoztatottak összevont nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása alapján elmondható, hogy az iparban, építőiparban foglalkoztatottak aránya (46,93%) jelentősen meghaladja az országos átlagot. Méretét és a foglalkoztatottak számát tekintve a településen jelenlévő legjelentősebb vállalat a korábbi HAJDU Hajdúsági Iparművek Zrt., amely három részre válása után is kb. 650 főt foglalkoztat. Tégláson a hazai gazdasági folyamatok miatt jelentősen csökkent a munkanélküliség 2013-2018. között, ez a közfoglalkoztatási programon kívül a térségi és helyi gazdasági erősödésnek köszönhető. Csökkent a tartós munkanélküliek száma, 2015-ben a munkanélküliek arányában 50% alá csökkent, ami pozitív változást jelent a korábbi időszakhoz képest. A regisztrált munkanélküliek számát 2007-2017 év között az alábbi diagram szemlélteti. A diagram jól tükrözi az elmúlt években a munkanélküliség csökkenését.

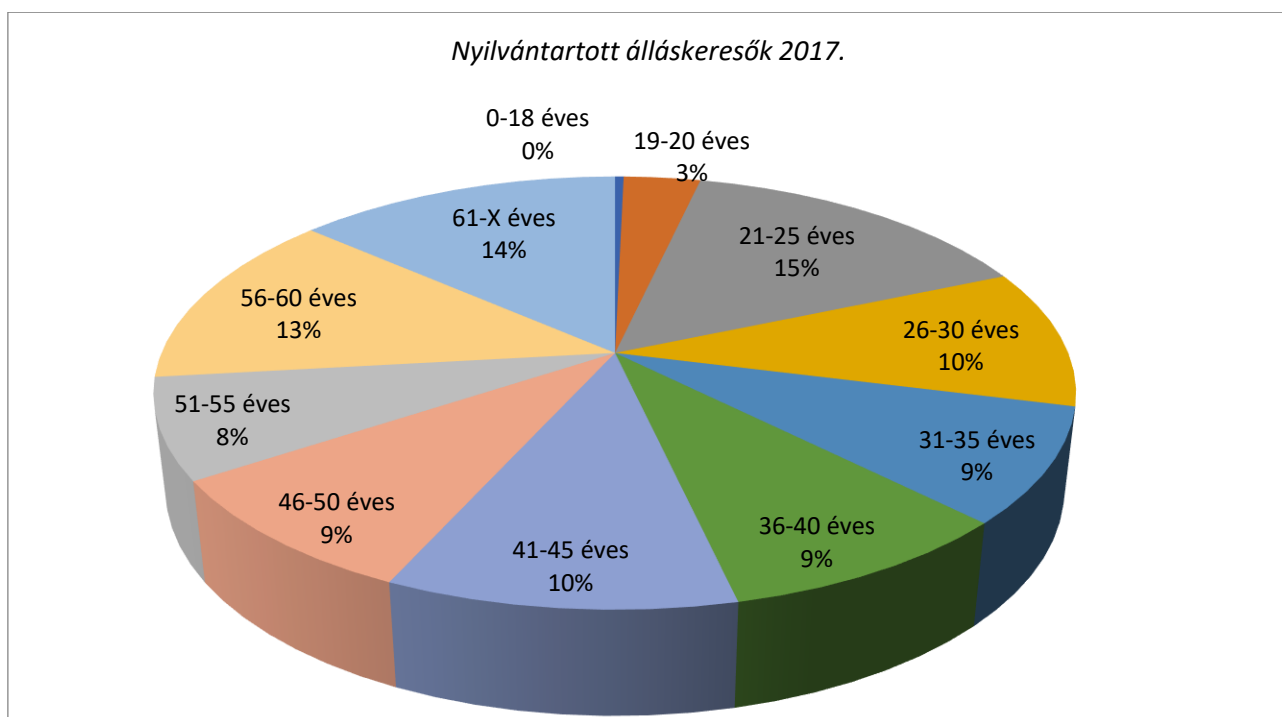
Forrás: TeIR KSH-TSTAR

Nyilvántartott álláskeresők száma korosztályonként 2013-2017

Korosztály/Év	2013	2014	2015	2016	2017
0-18 éves	3	8	3	2	1
19-20 éves	24	22	10	10	9
21-25 éves	95	67	57	41	42
26-30 éves	67	41	65	21	29
31-35 éves	65	46	49	18	24
36-40 éves	73	54	56	27	25
41-45 éves	68	62	67	27	29
46-50 éves	49	45	57	28	25
51-55 éves	58	46	50	21	21
56-60 éves	49	43	71	35	37
61-X éves	7	15	34	30	38
Összesen	558	449	519	260	280

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

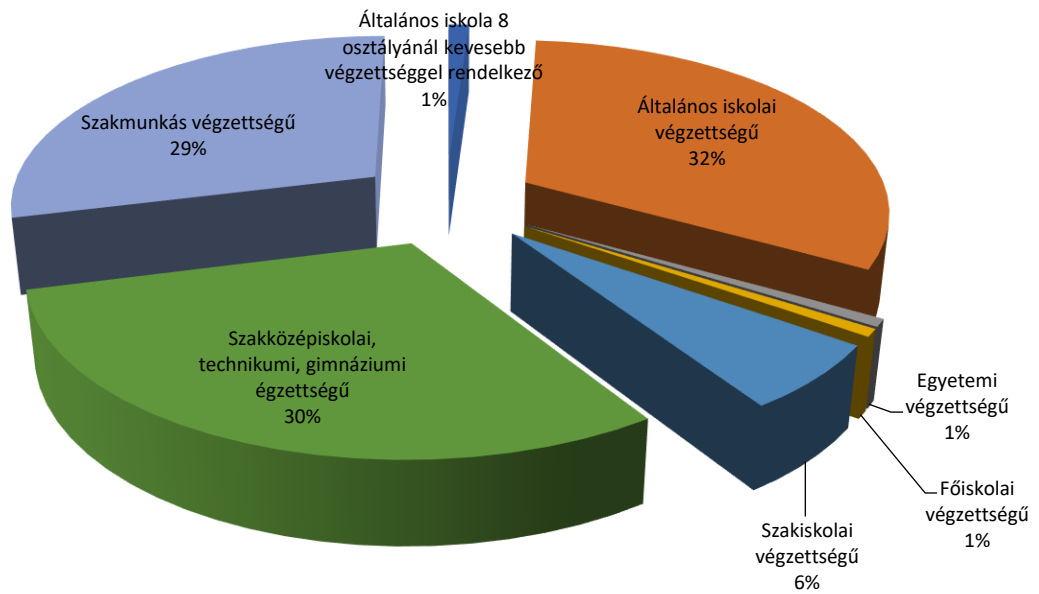
A nyilvántartott álláskeresők számát korosztályonként 2017. évben az alábbi diagram szemlélteti.

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettségi szerinti megoszlása 2017. évben

*A nyilvántartott álláskeresők végzettség szerint
2017.*

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A nyilvántartott álláskeresők nemek szerinti megoszlása 2017. évben

	Nyilvántartott álláskereső (fő)	Ebből pályakezdő (fő)
Férfi	103	4
Nő	177	24

7.2. HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK TÉGLÁS VÁROSBAN

7.2.1. Óvodai ellátás

Téglás Város Önkormányzata a településen egy óvodai intézményt tart fenn, a Bárczay Anna Városi Óvodát. Téglás közigazgatási területén egy óvodai felvételi körzet van, és minden téglási állandó lakost felvesznek az intézménybe. 2010-ben 260 m Ft költségből új óvoda épület készült el 10 csoportszobával, tornateremmel és kiszolgáló helyiségekkel, valamint a régi épület is felújításra került. Az óvoda a 2019-2020-as tanévet 10 csoportban, 250 férőhelyen, engedélyezett 300 fős maximális létszámfelvételi lehetőséggel kezdte meg ténylegesen felvett 251-es gyermeklétszámmal. Az óvodai férőhelyek kihasználtsága az elmúlt 7 évben kis mértékű csökkenést mutat.

Óvodai nevelés adatai

FEH neve	Feladatellátási hely kapacitása	Óvodai nevelésben részesülő gyermekek száma	Kihasználtság	Óvodai csoportok száma	Csoportok átlaglétszáma	Törvényi átlaglétszámhoz (20 fő) viszonyított eltérés
Bárczay Anna Városi Óvoda	250	251	100%	10	25,1	126%

Forrás: KIR adatbázis

7.2.2. Alapfokú oktatás

Téglás településen egy alapfokú közoktatási intézmény található két feladatellátási hellyel. II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 2012. szeptember 1-jétől a Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy fenntartásában működik. Téglás város közigazgatási területén egy iskolai felvételi körzet van, és minden Tégláson lakóhellyel rendelkező gyermeket felvesznek az intézménybe, valamint a környező településekről is járnak ide gyerekek. A környező településről érkező gyerekek a tanuló létszám 14%-át teszik ki. A 2018/2019-es tanévben 611 fő volt az iskola tanulói létszáma, az elmúlt évekhez viszonyítva enyhe mértékű csökkenés tapasztalható. Az intézményben foglalkoztatott pedagógusok létszáma 46 fő. Egy pedagógusra jutó tanulói létszám átlagosan 7,5 fő. Az általános iskolai oktatás két feladatellátási helyen (két épületben) folyik, külön tanulnak az alsó és külön a felső tagozatosok. A HHH tanulók aránya mindkét FEH esetében alacsony (18 és 16%), az SNI-s gyermekek száma minimális 17 fő. (Felső tagozatban 4, alsóban 1%-a az összes tanulónak).

Általános iskolában tanulók száma

	Általános iskola 1-4 évfolyamon tanulók száma	Általános iskola 5-8 évfolyamon tanulók száma	általános iskolások száma	napközis tanulók száma	
	fő	fő	fő	fő	%
2010/2011	346	322	668	249	37,2
2011/2012	331	344	675	232	34,3
2012/2013	339	324	663	273	41,1
2012/2013	311	355	666	371	55,7
2014/2015	315	352	667	380	57,0
2016/2017	320	346	666	393	59,0
2018/2019			611		

Forrás: TeIR, KSH Tstar

A 2019-es KIR adatbázis alapján az iskolába járó hátrányos helyzetű és rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók száma és aránya kedvező képet mutat, nem csak a környező településekhez viszonyítva, hanem országos összehasonlításban is: a gyermekeknek maximum az egyötöde él kedvezőtlen anyagi körülmények között.

FEH neve	Tanulólétszám	HH tanulók		HHH tanulók		RGYK tanulók	
		száma	aránya	száma	aránya	száma	aránya
II. Rákóczi Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Baptista Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola (felső tagozat)	323	19	6%	40	12%	64	20%
II. Rákóczi Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Baptista Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Telephelye (alsó tagozat)	286	19	7%	26	9%	62	22%

7.2.3. Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások

Bölcsőde: A bölcsőde a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997.évi XXXI tv. 41-42. §-ában, illetőleg a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 35-36. §-ában rögzített bölcsőde igénybevételével kapcsolatos feladatokat látja el. Téglás városban 1980. március 1-jén kezdett el működni a bölcsőde 40 férőhelyes intézményként, 60 adagos konyhával kiegészítve. Jelenleg a Téglási Bölcsőde 48 férőhelyes intézmény, ehhez a létszám ellátáshoz 9 fő főállású és 1 fő szerződéses dolgozó van létszámban.

	Bölcsődébe beírt gyermekek száma	Szociális szempontból felvett gyerekek száma (munkanélküli szülő, veszélyeztetett gyermek, nappali tagozaton tanuló szülő)	Működő összes bölcsődei férőhelyek száma
2008	45	5	20
2009	52	5	20
2010	47	9	24
2011	78	11	48
2012	76	15	48
2013	48	NA	48
2014	53	NA	48
2018	46	NA	48
2019. szeptember	43	NA	48

Gyermekjóléti alapellátás: 2017. január 01-től Téglás Önkormányzat fenntartása alatt működik a Téglási Bölcsőde, Családsegítő-, és Gyermekjóléti Szolgálat, mely ellátja a gyermekjóléti alapellátás kötelező feladatait. A Gyermekjóléti Szolgálat célja olyan, a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás nyújtása, amely a szociális munka eszközeinek és módszereinek felhasználásával szolgálja a gyermek testi, érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, családban történő nevelődésének elősegítését. Cél a veszélyeztetettség megelőzése, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése, a gyermek családjából történő kiemelésének megelőzése, illetve a gyermek családba való visszakerülésének elősegítése. Éves szinten a város felnőtt lakosságának 17%-a fordul meg a Téglási Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatnál. Két fő családsegítő látja el a család- és gyermekjóléti szolgálat szakmai feladatait. A szolgálatnál 2019 szeptember 31-ig a megelőző egy év alatt 448 fő kliens fordult meg. A Szolgálat ügyfélforgalma 2551 volt a forgalmi napló adatai alapján, ennyi alkalommal találkoztak

ügyfeleikkel, illetve intéztek ügyet ügyfeiknek. 2019 szeptember végén 21 családot segítettek alapellátás keretén belül végzett szociális segítőmunkával a családsegítők.

Egészségügyi ellátás: védőnői ellátás jellemzői

Védőnői álláshelyek száma

	védőnői álláshelyek száma	Egy védőnőre jutó gyermekek száma
2008	3	848
2009	3	831
2010	3	842
2011	3	771
2012	3	724

Forrás: TeIR, KSH Tstar, önkormányzati adatgyűjtés

A Városi Tanácsadó jól megközelíthető helyen, a felújított Egészségházban a házi orvosi rendelőkkel egy épületben, önálló egységként működik. Téglás belterületén a védőnők három körzetben végzik munkájukat. A területi védőnői feladatok mellett iskolaegészségügyi tevékenységet is végeznek az alábbi oktatási intézményekben: Bárczay Anna Városi Óvodában és a II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézményben. A védőnői leterheltség mind a három körzetben arányosan megfelelő, az országos átlagot figyelembe véve egy védőnőre közel 250 gyermek jut. Tégláson is tapasztalható, hogy a gyermekek száma a demográfiai adatokat ismerve, csökken.

Háziorvosi ellátás, gyermekorvosi ellátás: A háziorvosi ellátás feltételeit az „Önálló orvosi tevékenységről” szóló 2000. évi II. törvény, valamint a végrehajtására kiadott, többször módosított „A háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi tevékenységről” szóló 4/2000. (II.25.) EüM. rendelet, a Működési jog megszerzéséről szóló 18/2000.(II.25.) Korm.rendelet szabályozza. A szakfeladat ellátásához szükséges minimumfeltételek „Az egészségügyi szolgáltatások nyújtásához szükséges szakmai minimumfeltételekről” szóló 60/2003. (X.20.) ESZCSM rendelet rögzíti. Tégláson a háziorvosi ellátást a Városi Önkormányzattal kötött feladatátadási szerződés alapján vállalkozó háziorvosok biztosítják: három felnőtt háziorvos, egy gyermek háziorvos, valamint két vegyes praxissal rendelkező fogorvos. Jellemző, hogy a városban magas az egy orvosra jutó betegek száma. Az Egészségházban egy helyen megtalálható valamennyi háziorvos, gyermekorvos, fogorvos, ezen kívül meghatározott napokon szakrendelések is rendelkezésre állnak, reumatológiai, ortopédiai, valamint fizioterápiás kezelő is kialakításra került. Településen a gyermekorvosi ellátás egy körzetben, egy gyermekorvos által történik. Ezen kívül az óvodában és iskolában is gyermekorvosi rendelés biztosított a hét bizonyos napján. A központi orvosi ügyeleti

ellátás közös feladat ellátási szerződés alapján működik. A mikrotérség, illetve az orvosi ügyeletben érintett települések Téglás, Hajdúhadház és Bocskai kert.

7.2.3. Kultúra, közösség

Közművelődés: A városban közművelődéssel kapcsolatos intézmények igazgatása központilag történik, a működésért a Téglási Városi Könyvtár és Közművelődési Intézmény felelős. A Téglási Városi Könyvtár és Közművelődési Intézmény a következő tagintézményeket fogja össze:

- Városi Könyvtár
- Városi Mozi
- Városi Kiállító terem
- Városi Rendezvényterem

A 2003. februártól az összevont közművelődési intézményként működő központi épületben elsősorban könyvtári alapszolgáltatást nyújtanak, e mellett tanfolyamok, klubok, körök, foglalkozások, előadások, rendezvények szervezése, lebonyolítása is itt valósul meg. Az éves intézményi beszámoló szerint állandó tevékenységek:

- A lakosság képzését szolgáló számítástechnikai és nyelvtanfolyamok;
- Közösségi, szabadidős tevékenységként az érdeklődőket angol társalgási kör, kézimunka szakkör, egészségmegőrző-, természetjáró-, ill. színházkedvelő klub várja (elsősorban szintén a Városi Rendezvényteremben).
- A Helytörténeti Kiállítóteremben a város lakosainak adományaiából, ajándékaiból összeállított tárlaton keresztül ismerkedhetnek a látogatók Téglás múltjával.
- Kulturális, művészeti területen hagyományt teremtettek rendszeres kiállításaikkal, amelyeket minden évben a helyi értékek, emlékek gyűjtéséből rendeznek.
- Megalapították és sikerrel működtetik a téglási felnőtt Amatőr Színjátszókört, melynek ideális színpadi háttérrel tudnak biztosítani tagintézményükben, a Városi Moziban. Ugyanitt törekszenek felnőtt- és gyermekközönségük szórakoztatására meghívott előadásokkal, vendégművészekkel. Szórakozás, sport területen a Városi Rendezvényteremben aerobik, hastánc és társastánc tanfolyamokkal biztosítják a lakosság ilyen irányú igényeit.

Civil szerveződések: A településen számos társadalmi szervezet jött létre, alapszabályuk szerint tevékenységük főleg oktatásra, ifjúságvédelemre, szociális tevékenységre, sportra, és polgárvédelmi szolgálatra terjed ki. A Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP) megállapítása

szerint a bejegyzett civil szervezetek törekszenek a helyi közösség érdekeit szem előtt tartva együttműködni az önkormányzattal és a gazdasági élet helyi szereplőivel egyaránt.

Bejegyzett civil szervezetek

- Debreceni Freestyle Dance Club
- „Téglási Iskolás Gyermekéért” Alapítvány,
- „Téglási Óvodás Gyermekéért” Alapítvány
- Bek Pál Kertbarátkör,
- Nyugattól Keletre Egyesület
- Pánik Tehetségkutató és Rendezvényszervező Kulturális Egyesület,
- Téglás Város Polgárőr Szervezete,
- Téglási Diáksport Egyesület
- Téglási Óvodás Gyermekéért Alapítvány,
- Turáni Súlyom Hagyományőrző Egyesület
- Téglás Városi Sportegyesület
- Téglás Város Vadásztársaság

7.3. FIATALOK ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS ÉLETMINŐSÉGE TÉGLÁS TELEPÜLÉSEN

Ebben a fejezet részben a helyi közösségi humánszolgáltatások állapotfelméréséhez szakértői interjú módszerével készült információs anyagunk narratíváinak elemzését végezzük el, amit kiegészítünk az ifjúsági célcsoport szükségleteit feltáró, 14-18 év közötti fiatalok körében szervezett fókuszcsoportos irányított beszélgetés releváns narrációival. Téglás településen 6 db. szakértői interjút készítettünk 2019. október-december között a köznevelés, közművelődés, szociális- és gyermekjóléti ellátás intézményeinek vezetői körében, továbbá ifjúsági civil szervezet vezetőjével, a helyi sportegyesület vezetőjével, valamint a helyi közhatalom reprezentánsával, a polgármesterrel.

Interjúalanyok:

- Szabó Csaba polgármester
- Szilágyiné Bodnár Erzsébet intézményvezető (II. Rákóczi Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Baptista Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola)
- Sörös né Oláh Ágnes intézményvezető (Téglási Bölcsőde-, Családsegítő-, és Gyermekjóléti Szolgálat)
- Németi Katalin intézményvezető (Téglás Városi Könyvtár és Kulturális Központ)
- Szabó Imre elnök (Téglás Városi Sportegyesület)
- Brutóczki Csaba elnök (Nyugattól Keletre Egyesület)

A fókuszcsoportos irányított beszélgetésre 2019. október 26-án került sor 11.00-12.30 óra között az Ifjúsági Klubházban. A csoportos interjú személyi körének előválogatása során 13 fő, 14-18 év közötti kiskorú fiatal lett felkérve, akik közül 13 fő, 8 lány és 5 fiú közreműködésével valósult meg a moderált beszélgetés. A résztvevők 2001 és 2005 között születtek, az adatfelvétel időpontjában 14-18 évesek voltak, fiatalok többsége (5 fő) a 17. életévében járt. A résztvevők közül egy fő jelenleg nem tanul, eltartotti státusban él szüleivel, további egy fő esti tagozaton folytatja középiskolai tanulmányait. 11 fiatal nappali tagozaton tanul, 4 fő gimnáziumba, 6 fő szakgimnáziumba jár. 2 fő helyben tanul, 10-en naponta ingáznak, kollégista nincs közöttük. A szülők társadalmi-gazdasági státusát tekintve az irányított beszélgetés résztvevői jól reprezentálják a település szociális összetételét: 3 fiatalnak diplomás az édesapja, 3 résztvevőnek csak alapfokú végzettségű a gondviselője. A többi kategóriában is egyenletesen oszlanak meg, 2 fő szakmunkás, 2 fő érettségizett, illetve 2 fő technikusai képzettségi szintű szülői háttérrel rendelkezik. Az anyák iskolázottsága magasabb: 3 főnek diplomás az édesanyja és 2 résztvevő kivételével mindenki legalább érettségizett édesanyát tudhat magáénak. A résztvevők egynegyede betanított munkás szülők

gyermeke. Mindössze 4 fiatal él legalább 5 fős háztartásban, a fókuszcsoportban résztvevő 13 kamasz közül.

7.3.1. Téglás város általános jellemzőiről alkotott kép

Téglás 6449 lélekszámú település Hajdú-Bihar megye északi szélén, két megyeszékhely között majdnem félúton, 20-25 km. távolságra elterülő álmos kisváros. A település egyszerre tartozik a nagyon jó adottságú, helységek közé, és ezzel együtt a kedvezőtlen helyzetű városok felsorolásában is megtalálható. A kisváros komoly ipari hagyományokkal bíró közösség, kiváló közlekedési adottságokkal rendelkezik (autópálya közelsége, vasúti és közúti fővonalak). Ugyanakkora 4 ezer főt számláló, gazdaságilag aktív korú lakosból még a gazdasági fellendülés időszakában, 2015-ben is 500 főt meghaladó volt munkanélküliek száma, közfoglalkoztatottak nélkül. (2019-re kb. 40 százalékkal csökkent ez az érték, azonban 2013-2017 között megduplázódott az elvándorlások száma). A település sajátos helyzetben van abból a szempontból is, hogy míg a szomszédos kisvárosban, a Téglással egybeépült Hajdúhadházon a roma kisebbséghez tartozók aránya majdnem eléri a lakosság 50 százalékát, addig ebben a kisvárosban a 2011. évi népszámlálás során 6430 főből 16 lakos (0,2%) sorolta be magát a cigány nemzetiséghez.

Téglás város általános társadalom- és gazdaságszerkezeti jellemzőinek tanulmányozása során három fontos problémát azonosítottunk be, ezek egymással is ok-okozati kapcsolatban állnak. A kisváros népessége ugyan stagnál, de közben erőteljesen öregedik el, az öregedési index 83 százalékos (a szomszéd településen 50%), ami összefügg a születések számának folyamatos csökkenésével. Másrészt a foglalkoztatási lehetőségek szűkösek, az un. minőségi (fehérgalléros) munka hiánya mellett a településen a mennyiségi jellegű munkalehetőség hiánya is jellemző. Harmadsorban dinamikusan nő az elvándorlás üteme, 2013-ban évi 200 fő, 2017-ben már évi 400 fő hagyta el a települést, és ebben a számban még nem jelennek meg azok a tartósan külföldön vagy hazai nagyvárosban tartózkodó fiatalok, akiknek az állandó lakcíme még a szüleik lakására van bejelente, de életvitelük már nem köti őket a kisvároshoz.

A városnak 2019 őszén, a helyhatósági választások eredményeként új polgármestere lett. Ennek is betudható, hogy az önkormányzat vezetőjének álláspontja, a településről alkotott képe kritikai értelemben lényegesen reflektívabb, mint az elemzésben szereplő többi településen. A polgármester a település demográfiai helyzetével kapcsolatban a természetes reprodukció nagymértékű csökkenését jelölte meg a település elsődleges problémájaként. A

csökkenő gyermeklétszám az általános modernizációs hatásoknak tudható be, azonban ezt az elvándorlás felerősíti. A gyermeklétszám csökkenését közvetlenül az oktatási-nevelési intézmények (óvoda, iskola) érzékelik.

Nagyjából egy olyan 8-10 évvel ezelőttig nőtt a lakosság egész szépen, megfigyelhető volt, hogy olyan húsz év alatt 5900 főről elkezdett szépen feljönni és 6400-6450 között megállt. 6450 fő körül van a lakosság olyan 8-10 éve, teljesen stagnál, semmifajta változás nincs. Ezzel csak egy probléma van. Hiába ugyanennyi, olyan 15 évvel ezelőtt 4700 körül volt a választópolgárok száma, most 5200 fő ugyanennyi lakosra. Ez azt jelenti, hogy 500 fővel kevesebb a 18 év alatti. Az iskolába több mint 800 gyerek járt ezelőtt 10 éve, és most 585 a gyereklétszám. Brutális a csökkenés. A 11 csoportos óvodába, ha jövőre bevezetik, hogy a 6. évtől mindenkit el kell küldeni [az iskolába] lehet, hogy 7 csoport fog maradni. Inkább idősek költöznek a településre és a gyerekeket nem tudjuk itt megtartani. A születések száma alacsony. Olyan 60-65 a településen [évente], 55 volt a legalacsonyabb. 55-65 között van folyamatosan, ez nagyon alacsony.

[polgármester]

Most már minket is utolért a csökkenés. Évekig elment a fejünk felett ez a probléma, de már nem, mert oly kevés gyerek születik itt a mi településünkön is, hogy érezhető ez a folyamat. Pár évvel ezelőtt még voltunk 660-an. Most a létszám 586. Kétosztálynyi gyerek tűnt el. Ez azért szörnyű, hogy olyan 60-at tudunk beiskolázni a téglási óvodából meg még pár a környező településekről, de elballagni meg elballagnak 80-an.

[köznevelési intézményvezető]

Kevesebb gyerek születik. A tanultabb szülők, akiknek akár a karrier volt a legfontosabb, azoknál kitolódott a gyermekvállalás és ott azoknál el is mondhatjuk, hogy nincs 5-6 gyerek, mint hátrányos helyzetű családjainknál, hanem 1-2 re korlátozódik. Az első gyermek vállalása nem húszon pár évesen, hanem harminc meg már negyven évesen történik. De egyre inkább megfigyelhetőbb, hogy 35 és 40 év között van az első gyerek vállalása. A hátrányos helyzetűeknél meg lemegy a 16 és 25 közé. Igazából hál' istennek a lakosság lélekszámát tekintve nem tűnik annyira nagy számnak, hogy most elvándorolnának, mert vonzzuk is a betelepülőket, azért elmondhatjuk, hogy nagyon sokan jönnek. Egy nyugodt kisvárosról beszélünk, meg amit mondtam is, hogy két nagyváros között vagyunk, kocsival is 30 perc és ott vagyunk a városban.

[szociális intézményvezető]

A helyben végezhető munkalehetőségek hiányát több szakember is problémának látja. A munkavállalás a téglási lakosság többsége számára a városon kívül, más településekre történő ingázással lehetséges. A szociológiai vizsgálatok többsége kiemeli, hogy a bejárással kapcsolatban nem a távolság az elsődleges visszatartó erő, hanem a tömegközlekedés, ami

nem feltétlenül igazodik a többműszakos munkarendhez, ami a feldolgozóiparra és egyes szolgáltató szervezetekre jellemző, továbbá, különösen többgyermekes családok és az egyedülálló anyák esetében ellehetetleníti a kiskorú gyermekekről való gondoskodást. A város vezetője a helyi munkalehetőségek hiányát az előző városvezetés hibájának rója fel, az ingázással kapcsolatos munkavállalói fenntartásokat viszont nem tekinti releváns problémának.

Ami probléma, hogy munkahely konkrétan helyben nem nagyon van. Én is tudom, hogy milyen nagy gond az, hogy én is itt dolgozom [Debrecen] és a feleségem is, és a gyerekünk ide jár iskolába. A téglási iskolába már nem érnék haza, elég fárasztó minden nap reggel 7-kor elindulni és mire mindenkit összeszedsz és hazaérsz az este fél 6 és én még autóval járok de, ha valaki buszozik minden nap, gyakorlatilag a hétköznapjai reggeltől estig tartanak, ez elég nehéz dolog, nagyon fárasztó hosszú távon. Ez egy probléma, ahhoz képest, hogy közel van a nagyvároshoz. De aki nem tudja megoldani hogy saját autóval járjon és tömegközlekedéssel kell neki, annak ez gond.

[civil szervezet vezetője]

Itt pont az a helyzet, hogy aki nem tud dolgozni, azzal már tényleg problémák vannak, akár valamilyen betegség vagy egyéb gond miatt. Nem gondolom, hogy valaki ne tudna elhelyezkedni a környéken. Ez itt nem probléma. (...) A munkáltató azt a 20 ezer forint benzinköltséget bárkinek kifizeti, meg fogja azt az embert, aki alkalmas. Ha valaki ideköltözik attól még az képes lesz arra, hogy Debrecenben dolgozzon vagy Nyíregyházán.

[polgármester]

Szerintem az önkormányzatnak kellene ez ügyben lépéseket tennie, hogy a vállalkozásokat oly módon ide csalogatni, vagy úgy támogatni, ami munkalehetőséget nyújtana. Nézni ilyen megkereséseket, mert nem vagyunk rossz helyen. A 4-es főút mellett vagyunk, Debrecentől 20 percre két nagyváros között. Én tudom, hogy sok a bejáró is, és elmondják, hogy innen 20 perc alatt hamarabb beér a munkahelyére, mint ott a Debrecen egyik végéből a másik végébe. Csak az kellene, hogy vállalkozás legyen [helyben] valamilyen módon. Biztos nem könnyű.

[köznevelési intézményvezető]

Akinek a vállalkozása, cége évek óta megy, ott nyilván megvannak az emberek. Az hogy valaki elmegy és a helyére felvesznek valakit, ilyen egyszer-egyszer előfordul, de most ilyen kirobbanóan nagy munkaerő igény az csak egy olyan helyen lehet, ami most alakul, egy cég vagy gyár és akkor meghirdeti hogy 30-40 embert fel akarnak venni. Valami térsztagyárat akartak csinálni. Például az nyilván megdobná megint a munkaerő keresletet...

[sportegyesület vezetője]

Például tegnap beszéltünk a rendezési tervről, hogy megnézzük Téglást, hogyan fejlesszük, milyen irányba. Miért nem épülnek ide lakótelepek? Lakóparkok? Miért nem akar senki munkahelyet teremteni ide? 30 év alatt, amióta itt vagyunk a rendszerváltást követően, ide egyetlen egy nagyobb foglalkoztató nem telepedett be, egy sem. Értem úgy hogy legalább 10-20 embert foglalkoztasson. Pont ez a baj, hogy a városvezetés nem tudta megfogni [a két megyeszékhely közelségének lehetőségét], mi nem a megye szélén vagyunk, mindentől messze, pont fordítva kellene gondolni, pont ezt kellett volna kihasználni. Nem tudtunk marketinget, nem tudtunk város imázst kialakítani. (...) Ezelőtt 10- 15 évvel erősebb település voltunk minden szinten. A többi település előtt járunk, mert ez az infrastruktúra és ez a létesítményrendszer, ami megvan az akkor is megvolt. Az utóbbi 10 évben Téglás szinte semmit nem fejlődött. Ha körbemegyek Tégláson, pont így nézett ki 10 éve. Hihetetlen, de 10 éve egy aszfaltos út sem készült el. A téglási identitás megkopott. Erős gazdasággal, kitartó emberekkel tud vonzóvá válni a település és tud visszaerősödni. Büszke legyen a téglási. Az identitás vonalon mindenképpen erősíteni kell.

[polgármester]

Az elvándorlás problémája nem a népesség számának visszaesésében mutatkozik meg. Azt kompenzálja a letelepedés, a településre irányuló belső vándorlás. Demográfiai szempontból a probléma a ki- és betelepedők korösszetételében mutatkozik meg Tégláson: a reprodukzív életkorban lévő korcsoportokhoz tartozók nagyobb arányban mennek el a településről. Azonban az elvándorlás más természetű problémákat is okoz általában. A népesség fluktuáció csökkenti a település kohéziós erejét, a közösségi identitás érzületét, a kontinuitás mentálisan biztonságot teremtő hatását.

(...) eléggé változó, de kisebb arányban térnek vissza. Aki esetleg továbbtanulás egyetemi főiskolai végzettséget szerez, akkor ő nagy valószínűséggel szakiránynak megfelelően nem feltétlenül itt találja meg a számításait, hanem inkább Debrecenben, Budapesten, vagy külföldön. Erre nagy rálátásom nincsen. Nyilván itt azért van egy hajdúsági iparművünk, mint a legnagyobb cég. Azon kívül sok kisebb cég van, de csak a közvetlen környezetemre gondolok, a barátaimra, ismerőseimre, akár az én korosztályom, vagy fiatalabbak, a túlnyomó része azért inkább a nagyvárosban, a nagy-, vagy a legnagyobb városban keres munkát vagy pedig külföldön.

[sportegyesület vezetője]

Nem elvándorlásról beszélhetünk, hanem elöregedésről. Amiről beszéltünk, hogy felkészült az életkor és nem volt meg az utánpótlás. Az elvándorlás megvan mindenhol, de itt erről a dologokról megfeledezünk. (...) Mindannyiunknak van ilyen ismerőse, aki kint dolgozik, de nem jellemző. Nem, hogy elhagyják, hanem inkább pár évet próbálkoznak kint és jönnek vissza. Persze néhányan úgymint kint maradnak, de ezt nem mondanám ilyen óriási problémának.

[polgármester]

Én azt látom, hogy sokan el is hagyják a települést. Egyrészt már az elején említettem, hogy az egyik fél kimegy külföldre dolgozni és emiatt ott ragadnak, ha viszi magával a családot. Illetve környező nagyvárosok vonzzák, illetve elmennek Pestre meg Dunántúlra. (...)

[szociális intézményvezető]

Érdekes módon az elején azt láttam, hogy elmennek. Ahogy mondtad, továbbtanulni, akár Debrecenbe akár más városba és utána egyenesen Dunántúl vagy Pest a fő cél. Tudok is példát mondani, például a Téglási Teátristák kezdő csoportjából jó néhányan kimentek külföldre dolgozni, azt gondolom, hogy elég sokan. Aztán most az utóbbi években meg arra csodálkozok rá és kicsit megnyugszom, - mert nyilván azért tudom, hogy nehéz a munkavállalási lehetőség, meg nehéz megvetni a lábát egy fiatalnak-, hogy hazajönnék.

[közművelődési intézményvezető]

7.3.2 Téglás város humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok

A települési önkormányzat közösségi szolgáltatási közül közvetlenül a kulturális alapszolgáltatások, a közművelődés, a közösségi színterek megléte befolyásolhatják közvetlenül a fiatalok életminőségét. A téglási II. Rákóczi Ferenc Magyar - Angol Két Tanítási Nyelvű Baptista Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola jó feltételek között működik, a hátrányos helyzetű tanulók aránya országos átlag felett van, a szakos ellátottság megfelelő. Az intézmény oktatási, képességfejlesztési kínálata megfelel a középosztály elvárásainak. Az infrastrukturális feltételek alapvetően megfelelőek, bár két telephelyen, két épületben működik az intézmény, ezeknek eltérő az adottsága.

A településen ez az egy iskola van. A 6500 lakosnak szinte teljes mértékben ide járnak a gyerekei, és ez egy felelősség. Azt jelenti, hogy mindenféle területen biztosítani kell a gyerekek a tehetség gondozását. Aki az idegen nyelvek iránt érez affinitást az a két tanítási nyelvűbe kapcsolódik be, aki a művészeti életben tehetséges, az az alapfokú művészeti iskolába és pontosan ezért olyan sokrétű az iskola tevékenysége, mert minden gyereknek szeretnénk azt nyújtani, hogy meglegyen a lehetősége a tehetsége kibontakoztatására. A nevünkben ez a kettő jön le, de egyébként a szabadidős tevékenységek is nagyon változatosak. A sportban ugyan úgy élen járunk, főleg a labdarúgás, a kézilabda, ami kiemelkedik, illetve az idén már a birkózás is. És nem csak a tehetséggondozásban, hanem a felzárkóztatásban is. (...) 2013 nagyon bizonytalan év volt, mert a köznevelési törvényben is egy csomó minden megváltozott, és még nekünk fenntartó váltás is volt. Sok ember ki is fejezte folyamatosan a kétségeit, de ez egy nagyon jó döntés volt. Tegnap is volt itt rendezvény, Debrecenből érkeztek vendégek, és azt mondták, hogy ilyen szép iskolát régen láttak. Az anyagi, tárgyi feltételeink nagyon jók. Ez egy új iskola. 2007-ben lett átadva és igyekszünk nagyon vigyázni az állagára. A másik iskola, ami a telephelyünk az pedig 1973-ra

épült fel, de pályázatok útján még az önkormányzati időkben felújításra került. (...) A környező településekről is érkeznek gyerekek. Főleg Hajdúhadháztól de Bocskaiertől, Bökönyből is. Egy olyan 80 fő rémlik nekem a tavalyi statisztikából. Egyrészt a két tanítási nyelvű oktatás vonzza a gyerekeket, Bökönyből például azért íratják ide a gyerekeket, Hadházon a roma probléma miatt. Van egy egyházi iskolájuk, akiket nem tudnak fogadni, illetve a szülők szeretnék olyan iskolába íratni a gyereküket, ahol nem a felzárkóztatáson van a hangsúly, hanem tehetséggondozáson is, azok felkeresnek minket. Hadháztól első sorban emiatt.

[köznevelési intézményvezető]

Óvoda, bölcsőde ez is rendben van. Szerintem az iskolai része is rendben van. Az iskolai testneveléssel vannak problémák, a feltételrendszer miatt, elsősorban a felső tagozatnak az Úttörő utcai tornatermének a méretére gondolok, ami kicsi. Tehát egy akár kétszer ekkora tornaterem is sokkal hasznosabb lett volna, de egy igazi sportcsarnok, munkacsarnok hiányzik.

[sportegyesület vezetője]

Az általános iskoláról kifejezetten jó véleménnyel vannak a korábban végzett diákok. Az intézmény a közösségépítő és a képesség kibontakoztató feladatait is megfelelő színvonalon látja el. További pozitívum, amit más iskola esetében nem tapasztaltunk, hogy a végzett diákok elismeréssel szóltak a pályaorientációs és továbbtanulást segítő tevékenységről.

Rákóczi Ferenc iskolába jártam, Téglásra. Nagyon szerettem, tiszta volt, szerintem. Jók voltak a tanárok, így visszagondolva. Jó volt a tanulás, az osztályközösség és megtanítottak mindent, amit tudtak, szerintem, és jó pedagógusok voltak. Legjobban azt szerettem, hogy volt ilyen plusz német, már nem is tudom, hogy mi volt, német órák az iskolán kívül és nekem az nagyon sokat segített, mert nagyon szerettem a németet, azért is mentem tovább tanulni.

[Barbara (19) tanuló]

Én is ide jártam a II. Rákóczi Ferenc általános iskolába és én szerettem ide járni. Jól képzettek voltak a tanárok. Én is jártam olyan külön angol órára, mint Barbi csak én angolon voltam. És jól felkészítettek minket. Szerettem.

[Nelli (15) tanuló]

Én még ide járok a II. Rákóczi Ferenc iskolába és nagyon szeretek ide járni, szerintem nagyon jó közössége van az iskolának és a DÖK-el nagyon sok programot szervezünk és ez, szerintem jó dolog.

[Krisztina (14) tanuló]

Én is nyolcadikos vagyok és én is ide járok a II. Rákóczi Ferenc iskolába. A tanárok azok, ahogy előttem már mindenki elmondta, jól képzettek és aranyosak sokat szoktak segíteni. Például itt a pályaválasztás, iskolaválasztás előtt, mindegyik tanár próbál nekünk segíteni, hogy merre menjünk, vagy mit csináljunk. A DÖK-öt én is nagyon szeretem. A programok megszervezésében, mindegyiken részt veszek.

[Réka (14) tanuló]

Én is ide jártam a II. Rákóczi Ferenc iskolába, hát egyébként én azt szerettem legjobban, hogy iskolán kívüli programokon nagyon össze tudunk kovácsolódni, mindenkivel, akik jöttek ugye év közben diákok, azokkal is nagyon össze tudunk barátkozni, meg ahogy mondta Réka is, mindent megtettek azért a tanárok, hogy jó helyre tudjunk tovább menni tanulni és oda menjünk ahová szeretnénk. Az oktatás is nagyon jó volt. A tanárokkal is nagyon jól kijöttünk mindig. Segítettek mindenben amiben lehetett. Meg lehetett probléma megoldásnál is fordulni hozzájuk, nagyon szívesen segítettek benne.

[Viktória (15) tanuló]

És én is ide jártam Téglásra. Igazából amúgy nekem tetszett ez a nyolc év. Én meg voltam vele elégedve. Igazából, ha egy osztályközösség jó az iskolában és az embernek az osztályközösség jó, akkor nem lehet semmi gond az iskolában. A tanárokról annyit, hogy általában normális volt velem minden tanár. Aztán hát a tesiórákon tudunk kikapcsolódni a legjobban, mert általában akkor kimentünk focizni, az volt a napi felüdülésünk. Tényleg a továbbtanulásban is sokat segítettek a tanárok. Mondták mindig, hogy melyik iskola a legmegfelelőbb az adott személynek sőt, segítettek kitölteni a jelentkezési lapokat is. Szerintem hiányosság semmi nem volt. Mindent meg tudunk beszélni. Mindig, minden évben volt valami újítás, ami hiányzott az előző évben.

[Huba (17) tanuló]

A közművelődési intézményrendszer szervezetenként kiépített, integrált formában működik, viszonylag szerény infrastrukturális feltételek mellett, nagyobb létszámú közönség szervezésére alapvetően szabadterén és a város tulajdonában, de általános iskola által üzemeltetett sportcsarnokban van lehetőség. A kulturális intézménnyel szembeni elvárások megváltoztak, a város vezetésének nyomása miatt ki kell törnie az intézménynek a könyvtár csendes, békés világából. Korábban a városi nagyrendezvények szervezését és lebonyolítását a polgármesteri hivatal végezte. Szakmailag teljesen elfogadható módon a jogállása szerint is kulturális központként működő intézmény feladata lesz a jövőben a városimázst is formáló közösségi események koordinálása.

Az intézmény egy komplex összetett intézmény, könyvtár és kulturális központ. Az alaptevékenysége és az alapegysége az a városi könyvtár, könyvtári szolgáltatások. A könyvtár az utóbbi években egyértelműen közművelődési és kulturális és rendezvényszervezői feladatokat is ellát. De ezen kívül mivel kulturális központtá is vált, és több tagegysége is van, így sokkal több lábon tudja ezeket a feladatokat megvalósítani. A múzeumi kiállítási tevékenység alapszolgáltatás, a kiállító terem most felújítások miatt nem üzemel, de ez nyilván alaptevékenység, ahogy elkészül, folytatni fogjuk. Közösség és társadalmi részvétel fejlesztése, és hagyományos közösségi kulturális értékek gondozása. Itt a nagyvárosi rendezvényekre helyeződik a hangsúly, amiben eddig részt vállalt az intézmény, most pedig úgy néz ki, hogy

bizonyos szerkezeti változások miatt, ami folyamatban van a fenntartó részéről, emiatt az egész nagy rendezvénynek a teljes megvalósítása, szervezése a mi feladatunk lesz. Ez éves szinten minimum 3-4 fesztivált jelent, de azon kívül a nemzeti ünnepek, tehát ezek még olyan a városi rendezvények plusz a saját intézményi berkekben szervezett rendezvények.

[közművelődési intézményvezető]

A mozi megszűnt, az épület felújítását követően sem kapja vissza eredeti funkcióját, noha erre mérhető igény mutatkozhat. Az épület kihasználása még kérdéses, az amatőr színjátszó csoporton kívül az üzemeltető nem igazán fogja tudni tartalommal megtölteni az épületet, elsősorban az adottságai miatt. Ezért is lenne érdemes újragondolni a moziként való alkalmi hasznosítását a létesítménynek. Az elmúlt néhány évben a mozik technikai működési feltétele alapvetően megváltozott, a költséges előállítású és szállítású kópiák helyett szélessávon, online érkeznek a filmek a szerződött partnerek speciális szoftverrel ellátott számítógépeire, amit digitális vetítőgéppel mutatnak be. Ezt a tevékenységet utazó vállalkozók is ellátják. Napjainkban lényegesen olcsóbb lett a mozi üzemeltetés, ráadásul pályázati forrásokat is igénybe lehet venni a kulturális értékközvetítés okán. Meg kellene fontolni és igényfelméréssel alátámasztani a felújított épületben a heti egyszeri alkalommal történő filmvetítés lehetőségét.

5-6 éve, pontosan már nem tudom megmondani a dátumot, folyamatosan halt el [a mozi], mindent megtettünk annak érdekében, hogy működjön. Művészfilmeket is próbáltunk, klubbot próbáltunk. Nagyon-nagyon nagy ráfordítás volt ez, anyagi ráfordítás volt az önkormányzat részéről, hogy megpróbálta fenntartani, de nem nagyon volt érdeklődés. Egyértelműen magyarázható azzal, hogy két megyeszékhely között van jó helyen a településen, de adott az is hogy, a lakosság bemegy reggel az iskolába, dolgozni, ott tölti akár Debrecenben akár Nyíregyházán a napját, ott szórakozik és este hazajön aludni. Ez még így is nagy eredmény volt, hogy azalatt a pár év alatt azért tudtunk filmvetítéseket indítani. Akkor nem volt ez a dolby hangzás, azóta már 3D, 4D is létezik. Nekünk hagyományos mozi vetítőnk és gépészünk volt. (...) Viszont épületről, a helyiségről bebizonyosodott, hogy kiválóan alkalmassá vált arra, hogy közösségi helyként nagyobb létszámot befogadó, (240-250 fő pótszékekkel együtt) színterré váljon, amire viszont nagyon nagy szüksége volt és van a városnak. Egy komplett színházterem, ahol az iskola az óvoda minden intézmény meg tudja mutatni magát.

[közművelődési intézményvezető]

A felújított épületet működtetni pont azért lesz nehéz, mert sajnos úgy maradt, ahogy volt. Kívül inkább energetikai fejlesztés volt, a neve változott, de sima mozi helység maradt. Döntött az egész padosor, vízszintesbe kellene tenni és ezáltal lehetne több

funkciója. Mozira, színházi előadásra, vagy nagyobb rendezvényekre jó, de ennyi. Pont ami ki lett írva, hogy multifunkcionális [közösségi tér]hiányzik, nem tudja ezt a szerepet- mint egy nagyterem- betölteni. Ez a bajom vele. Moziként megnyitni nem is lehet. Sose lesz mozi. (...) Maga az épület 40-50 éves, jól fel van cicomázva, gyönyörű újnak néz ki, de hogy a mai követelményeknek megfeleljen, rá kellene költenünk még 40 millió forintot, de akkor még világításra vagy hangosításra még egy forintot nem költöttünk. Akkor mire jó, ha ott tartunk, hogy hátul nem hallják, hogy elől mit mondanak. És ez most is kimaradt.

[polgármester]

A kulturális központ éves beszámolója és a város kulturális-közösségi életére gyakorolt tényleges hatása között van némi differencia. Az intézmény 2013-óta működik kulturális központi státusban, de a korábban önállóan működő könyvtárba beolvadó feladatokat tartalmilag nem sikerült megújítani. Az integrált intézményi működés nagy kockázata, hogy megszűnik a valódi versenyhelyzet a profilazonos vagy közelítően hasonló tevékenységet folytató szervezetek között, ami korlátozza az innovációra törekvést, a fókuszban lévő célcsoportok szükségletének megértését és az arra való reagálási képességet. A hagyományos szerepfelfogású közművelődési intézmények a könnyen elérhető célcsoportok (kisiskolások, nyugdíjasok) számára tudnak tartalmasabb programokat szervezni, ugyanakkor az ifjúság, a 15-30 közötti korosztály igényei figyelmen kívül maradnak.

Itt ez mindenkinek nagy falat. Amikor én itt elkezdtem a munkát, a fenntartó azzal kezdett, hogy hát probléma volt eddig is a kamaszoknak vagy ennek a korosztálynak a megfogása, és azt tanácsot kaptam, hogy próbáljam meg ezt a vonalat erősíteni. Nagyon sokat gondolkodtam, gondolkoztunk, hogy mivel lehetne őket megfogni, mert úgy egy átlagos program egy kamaszt igazából nem érdekel, legalábbis első körben, ha nem jön el először és nem tud mit kezdeni, akkor már utána sem. Akkor gondoltuk arra, hogy a kis közösségeket indítunk. Ha olyan területen működik az a kis közösség, ami egy fiatalat érdekelhet vagy kapcsolódik valamilyen napi szintű tevékenységéhez, egy szórakozási lehetőségéhez akkor igen, működhet. Nyilván a zene, a tánc és itt jött be, az hogy amatőr színjátszó körben is próbálkoztunk nagyon sok mindennel. Tornaoktatástól kezdve a társas táncig mindennel. Szépen lemorzsolódtak azok a területek, amik úgy lehetett látni, hogy ezt most ők annyira nem szeretnék. Viszont nagyon szépen kialakult és tízen éve működik a színjátszó kör, úgy hívjuk már őket, most már szép nevük is van: A téglási teátristák. Amatőr felnőtt színjátszó kör.

Én azt vettem észre néhány éve, hogy a Nyugatától Keletre Egyesületnek például, az a kis helysége- ahol működnek - ugyan kicsi, de nagyon sok mindent lehetne ezen bővíteni az önkormányzatnak meg mindenkinek, már egy nagyon jó lépés afelé, hogy ott a fiataloknak legyen egy helyük, ha semmi mást nem csinálnak csak egy babzsákon elbeszélgetnek már az is nagyon jó dolog. A rendezvénytermünkbe annak

idején, -ami most november 1-től újra nyit egy új helyen, de a korábbi helyén is- én nagyon szerettem volna, ennek a korosztálynak való játékokat. Lehet, hogy nem jó példa, de biliárd vagy csocsóasztalt beállítva, ők ott szerintem nagyon jól eltöltötték volna a szabadidejüket. Egyszerűen a tevékenységi körünk miatt nem volt rá lehetőségünk, hogy ez egy állandó terem legyen, mert ott mindig van árusítás, családi programok, lakodalmak stb... ott mindig át kellett rendezni és mobilizálni a termet és mindig úgy kellett alakítani. Ez csak olyan teremben megvalósítható, ahol ez állandó tud maradni. Amikor megalakult a Nyugattól Keletre Egyesület és ez a profil, akkor én nagyon örültem ennek, mert nekem ezt az álmodat gyakorlatilag megvalósították. És meg is nyugodtam, hogy akkor ez a rész is jó kézben van és nagyon jó az irány, bár egy nagyobb helyiség nagyobb lehetőséget rejtene, nyilván persze mindennek anyagi vonzata van.

[közművelődési intézményvezető]

Szerintem a kötelező feladatokon kívül sokkal több dolgot nem látni. Egész sok programot csinálunk. Hiányolják sokan, hogy ebből még több kellene. Ami még gond volt és mindig is, hogy a Hajdúsági Iparművek, amikor elindult ott 3 ezer ember dolgozott. És ott volt egy kulturális élet ezt megszervezte annak idején a gyár. Ez az infrastruktúra hiányzik most, ami akkor megvolt. De a gyár kisebb lett és kicsit úgy vissza is szorult, nem csak ennél, hanem más nagy cégeknél is. Nem volt meg az a művelődési ház vagy közösségi ház, és nincs is Tégláson művelődési vagy közösségi ház. Ez egy olyan dolog, ami nagyon hiányzik. Olyan kis településeken van művelődési ház, ahol programokat szerveznek, ahol be tud menni egy civil szervezet vagy egy bármilyen csoport, nálunk ez egy nagy hiány, ezért próbáltunk mi is csinálni egy közösségi helyet, mert láttuk, hogy nincs meg. Van egy régi moziépület Tégláson, ami gyakorlatilag most is úgy néz ki, mint a mozi, van színpad, vannak székek. Ráírták, hogy multifunkciós közösségi ház, de még mindig mozi. Kellene egy teremhelyiség, ahová be tudnak ülni, ami még mindig nincs meg. Ez egy olyan önkormányzati feladat lenne, amit igényelne is a település. Látják is hogy mi ezt próbáljuk csinálni, meg a kulturális feladatként a könyvtár igyekszik, de nem alkalmas az épületük arra, hogy egy ilyen dolgot csináljon.

[civil szervezet vezetője]

7.3.3. Szabadidő, kultúra, közösség

Abban a kérdésben, hogy a téglási fiatalságnak milyen lehetőségei vannak a szabadidő eltöltésére, közösségi élmények megélésére, teljesen hasonló válaszokat kaptunk a települési szakemberektől és a célcsoport tagjaitól egyaránt. Széles konszenzus van abban a tekintetben, hogy Téglás város polgári értelemben kevésbé városias település. Az esetleges nézetkülönbségek alapvetően abból erednek, hogy mivel magyarázzák a helyzetet: a szűk keresztmetszetű kínálat redukálja le a fiatalok szükségleteit, vagy a korlátozott kereslet miatt ingerszegény a település. A sport kínálta közösségi aktivitások, rekreációs lehetőségek ugyan hasznos időtöltésnek számítanak, azonban koránt sem fedik le a fiatalok igényeit, és

a középiskolai tanulók a hétköznapi életben egyébként is be tudnak kapcsolódni iskolájuk sportéletébe. A hétvégén, ünnepnapokon, iskolai szünet idején valós igény mutatkozik egy infrastruktúrájában a kor igényeinek is megfelelő közösségi tér használatára.

Hiányzik a településen a fiataloknak való szórakozási lehetőség.(...) volt kávézó jellegű internetcávézó is, mégis bezárt. Volt mozi is, mégsem működött úgy. Volt diszkó, az sem működött. A településen a Nyugattól Keletre Klubháza, az egy nagyon jó kezdeményezés és hallom a fiatalok körében, hogy szeretnek ide jönni. De ettől még valami plusz kellene, de az a baj, hogy ha a fiatalokat megkérdezzük, még ők sem nagyon tudják, hogy mit szeretnének. Én legalábbis amikor rákérdeztem tőlük, hogy akkor mondjátok meg hogy mit szeretnétek? Húzzák a vállukat, hogy úgy valamit, de megfogalmazni nem tudják, mert igazából nincsen olyan szórakozási lehetőség akár csak egy ilyen beülős beszélgetős hely. nincsen kávézó vagy mozi. Jó, építik a mozit is, viszont filmvetítés évek óta nem volt. Lehet, hogy nem is mennének a fiatalok, nem tudom. Lehet, hogy jobb otthon összeülni a haverokkal és bekapcsolni a nem tudom milyen tévét. Szerintem nekünk anno egy kicsit jobb volt.

[szociális intézményvezető]

Nyilván én a sportpályán töltöttem a legtöbb időmet, én ebből indulok ki. Nyáron például rengeteg gyereket látok kijönni a sportpályára. Nem csak focizni, nyilván sokan focizni is kijönnek. Ott van a bitumen pálya és ott lehet kosarazni is esetleg. Csak felülnek a lelátókra, elég komoly csapatokra verbuválódva valamikor éjszakába nyúlóan is. Aminek néha annyira nem örülök, mert szoktak zajongani is. Lehet, talán azért, mert nincs, nem sok olyan helyszín van, ahol beülhetnének, leülhetnének, beszélgethetnének. Vagy pont azért, mert lehet a sportpálya egy olyan terület ahol igazából komoly felügyeletet és rálátás, kontroll nélkül lehetnek délutánonként. Nyilván most azért azt nem hagyjuk, hogy bármi olyat tegyenek, amit nem szabad, de talán azért. Nyáron jó idő van, friss levegő. Nyilván járnak bulizni ezek a gyerekek. Én a focistáimtól, amiket én hallok, hogy most Debrecenbe voltak bulizni, ide mentek, oda mentek. Itt helyben nem sok olyan lehetőség van. Volt itt régen a King Kong diszkó éveken keresztül működött kint a MOL kúttal szemben. Fiatalabb koromban én is megfordultam ott néhányszor. Volt, amikor jó volt, volt, amikor nem. Hosszútávon, hogy az működjön nem lehetséges. Volt, amikor voltak 250-en voltak, meg volt, hogy lézengtek 50-en. Ez egy debreceni diszkóban elképzelhetetlen, hogy most hétvégén ne legyen zsúfolt telt ház.

[sportegyesület vezetője]

Ugye mozik nincsenek. De hát már nincs is mozi, csak a Cinema City. Mindenki a Cinema Citybe jár. Ahol leülnek, beszélgetnek, például nekünk évekig gondunk volt az, hogy itt ültek le beszélgetni. Az eredmény az elhajigált petpalackok, meg a maghaj. Biztos, hogy kellene valami olyan hely, akkor a játszóteret is kénytelenek körbekeríteni, zárni stb... Sokat kell változni. Nem csak az igénnyel kellene a

fiataloknak fellépni, hanem a viselkedés kultúrájának is kéne annyira változni, hogy megérjen egy ilyet fenntartani és ne állandóan a rongálásokra fizetni.

[köznevelési intézményvezető]

Megmondom őszintén, hogy annyira nem látok bele, de ezt így általános dolognak látom én, hogy kicsit így be vannak zárkózva ezekkel a számítástechnikai eszközökkel. Sokkal egyszerűbb, ha nem adsz nekik alternatívát, akkor inkább ezzel foglalkoznak. Főleg az idősebb korosztályt egyszerűen nem látom, hogy 18 fölött, a mindennapokban – és ezt mint civil szervezet vezetője is mondhatom, - mivel töltik a szabadidejüket. Főleg úgy hogy nem nagyon van Tégláson semmi olyan, amire azt mondom, hogy látom, hogy ide bemegy, oda bemegy. Ami még van, igazából egy dupla bowling pálya, ott szoktak még rendezvények lenni, ami még hétvégén nyitva szokott lenni, azt még kihasználják. Ott sokan szoktak lenni, a családi rendezvények tudtommal fizetősek. Egyéb szórakozási lehetőség ezen kívül, hogy van még egy pizzériánk, egy kisebb étkezde. Azt látom egyébként sokszor, hogy a parkban ücsörögnek a fiatalok. Vagy a kocsmá előtt.

[civil szervezet vezetője]

A tizenéveseknek sokkal kiforrottabb elképzeléseik vannak az igényeikről, azok megvalósításának módjáról. Azzal tisztában vannak, hogy az igényelt létesítmények egy része (étterem, cukrászda) teljesen piaci alapon működik, abban az önkormányzat érdemben nem tud fejlesztéseket indítani, de a közösségi önszerveződéseket felkarolhatja.

Egy ilyen beülős hely, ahogy az előbb is mondtam, ahová be lehet ülni csak úgy beszélgetni, vagy lehet sütit, meg ilyeneket. Az Emír van egyedül, ami ilyen kajálda, ott meg a legtöbbször az a kifogás, hogy nincs minden. Ha meg enni akarunk, akkor Hadházi kell, ahonnan leghamarabb kihozzák, de az meg több idő, szóval. Egy ilyen beülős hely jó lenne, ahol lehet csocsózni, biliárdozni meg ilyenek.

[Réka (14) tanuló]

Én egyszer voltam, hú milyen falu volt ez? Nem tudom. Berettyóújfalu után még messzebb. Mindegy. Az egyik osztálytársamnál és ott volt nekik egy fiatalok klubja és az nagyon jó volt. Mindig akkor kérték a kulcsot, minden hétvégén elkérhették és mindig ott csináltak közös programot. És én is elmentem, egy bulit tartottak, születésnap volt. És mindig fel volt írva mindenkinek a születésnapja, ezt maguknak így kisajátították, vagyis nem sajátították, mert amennyi fiatal volt, az el is ment mindig. Így nagyon össze tudtak barátkozni ott a faluban vagy kisvárosban. Mindenki jóban volt mindenkivel. Ide egy ilyen jó lenne, mint amilyen ott volt. Nagyon tetszett. Bulizhattak ott, azt csinálhattak, amit akartak, csak nem rongálhattak. Voltak szabályok, hogy mit lehet, mit nem. De kitakarítanak maguk után. Ugyan úgy adják vissza a kulcsot, ahogy ők megkapták.

[Barbara (18) tanuló]

Látványosítani, mint például szökőkút. Vagy például karácsonykor valami nagy karácsonyfa. Vagy lehetnének is itt, nem kötelezően, kis bódék és itt árulnának

kürtöskalácsot, vagy igen. Például ez jó lenne. Vagy nyáron árulhatnának fagyit és akkor télen meg kürtöskalácsot. Úgyhogy valamit ki lehetne találni. Szébb karácsonyfát, mint amilyen eddig volt. Hadházon mindig szép a karácsonyfa, itt meg mindig ilyen lehangelő. (...) Fesztivál! - például ne olyat, ami kisgyerekeknek van kitalálva, szóval ne trambulinnal, hanem tényleg olyannal, ami a tizenéveseket érdekli inkább. Meg például ne ilyen öreg előadókat, akiket mi nem ismerünk, akik teljesen ismeretlen emberek, hanem akiket mi is nap, mint nap látunk a tévében vagy érdekel is minket...

[Nelli (15) tanuló]

Ugyan azt az alternatívát itt is meg lehetne valósítani, mint például Újfehértón, ott is úgy van, hogy van egy tanuszoda, egy nagymedence, egy kis-nagy medencével, meg mellette ott is lehet fal labdázni, meg van konditerem. Lehetne itt is egy ilyen, egybegyűrni ezeket. Egy ilyen komplexumot. Például ez ott bevált és szerintem ez itt is helytálló lenne.

[Ádám (17) tanuló]

Nagyon sokféle programot csinálunk, éppen azt gondolom, hogy akár ilyen lehet a darts ami sport is, vagy valami hasonló az ő korosztályukat is megérintené. Mit lehetne nekik? Ennek a korosztálynak? Annyira más már az érdeklődés, mert még nem is felnőtt, de már nem is gyerek. Sok programot csinálunk és azt látjuk, hogy pont ez a korosztály az, aki nem nagyon jelenik meg egyik programon sem.

[civil szervezet vezetője]

Infrastrukturális fejlesztéseket szeretnénk, utakat. Szórakozási lehetőségeket, amivel hasznosan eltöltik az idejüket. Parkokat, játszótereket. Legyenek sportolási lehetőségek. Itt egyébként megfogalmazódott, ami a programon egyik lényeges eleme, hogy uszodát szeretnénk Téglásra. Tudjuk jól, hogy a sport egyben szórakozás is, lazítás, elmélkedés. Lehet csoportokat létrehozni, egyesületeket lehet ráalapozni a sportra. Lehet úszóegyesület, bűváregyesület, kézilabda vagy vízilabda egyesület. Rengeteg a lehetőség.

[polgármester]

7.3.4. Téglási fiatalok életkilátásai, jövőképe

A fókuszcsoporthoz tartozó fiatalok jövőtervei hagyományos értékrendről árulkodnak. Nem akadt a csoportban olyan fiatal, aki elvből utasítaná el a családalapítást, gyermekvállalást. Az átlagosan két gyermek terve megegyezik a magyar ifjúságszociológiai mérések eredményével, ami szemben áll a valóságos 1,3 körüli termékenységi rátával. A településen viszonylag kevesen tervezik a jövőjüket, a moderált beszélgetésben jelen lévő fiatalok közül 13 főből 4-en tervezik letelepedését a szülővárosában, függetlenül a származástól, szociális helyzetétől, a megcélózni kívánt iskolai végzettségtől.

Én akkor szeretnék majd megházasodni, mikor kijártam az iskolát és még amit szerettem volna és még dolgoztam mellette egy-két évet. Utána meg szeretnék házasodni, utána házat szeretnék venni és utána gyerek. Egyet vagy kettőt. Én Tégláson szeretnék továbbra is lakni. Úgy tervezem, hogy kimegyek Németországba dolgozni, meg egy ideig ott lakni, de Magyarországon akarok házat és nem olyan nagy házat, hanem kicsit, de szépet.

[Barbara (18) tanuló]

Én úgy képzeltem el az egészet, hogy először befejezem az iskolát. Aztán elhelyezkedek valamilyen szakon. És szeretnék házat magamnak, külön. Aztán szeretnék egy kapcsolatot kialakítani. Aztán meg majd, ahogy hozza a sors. Két gyerekre gondoltam, hogy ne maradjon egyedül. Meg azért legyen társasága. Egy fiút és egy lányt tervezek egyébként. Mindenféleképpen el szeretnék menni innen. Belvárosba semmiképp nem, inkább egy kisebb közösségbe, ami nyugisabb, és jobb a körülmény. Nekem nem nagyon jön be ez a Téglási élet. Megmondom őszintén. Nem olyan sok dolog van itt, ahol a gyerek is el tudna helyezkedni, meg azért fejlettebb iskolába is el tudnám őt képzelni.

[Viktória (15) tanuló]

Igazából még én sem nagyon gondolkoztam ezen. Először ugye én is szeretném elvégezni az iskolát, aztán szeretnék menni felsőoktatásra, egyetem vagy főiskola. De nem is igazán szeretnék itt maradni. Nyáron volt lehetőségem kint lenni apukámnál két hetet Németországban és nekem nagyon bejött ez a németországi dolog. Szóval lehet, hogy még oda fogok kijutni egyszer, vagy nem tudom. Ott az emberek teljesen mások, mint itt Magyarországon. Kedvesebbek, elfogadóbbak mindenkivel. Meg úgy Németország is sokkal fejlettebb és Stuttgartban, ahol én voltam, zöld az egész. Mindenre odafigyelnek, nem szemetelnek az emberek. Én normálisak, mindenki.

[Réka (14) tanuló]

Amúgy nekem Téglással nincs bajom, de ha a munkalehetőségek és majd a párkapcsolat eldönti, hogy hol fogok élni a továbbiakban. Én is két gyereket szeretnék, egy fiút és egy lányt. De hogyha több lesz, az sem baj. És én is szeretnék tovább tanulni és utána dolgozni és majd házat venni. Kertes házban lakni és szeretnék háziállatokat. Inkább kutyát, mint macskát.

[Kinga (15) tanuló]

Egyelőre én itt szeretnék maradni Tégláson.

[Betti(18) tanuló]

Én úgy képelem el, hogy nem Magyarországon, hanem Ausztria vagy Olaszország, vagy ilyesmi. Ahol az emberek is sokkal jobbak. Mindenki sportol és az nekem nagyon tetszett. Több a lehetőség is. Maga a táj is szebb.

[János (17) tanuló]

Igazából én el szeretnék menni. Olaszországba szeretnék élni. Igazából ez a munkahelytől fog függeni. Az olasz nyelvet nem is tanultam még eddig, meg igazából

semmit nem hallgatok olasz nyelven, szóval ez elég macerás lesz. De hát szerintem meg lehet tanulni egy év alatt elég jól olyan nyelven, amelyik országban élünk. Nem tudom. Amit hoz majd a sors, de igazából mind a munkahelytől fog függeni, nem tőlem.

[Huba (17) tanuló]

Igazából még nem tudom, azt hogy hol szeretnék majd tovább élni. Én is gondolkodtam az utóbbi időben nagyon sokat, hogy lehet, hogy külföldre kellene mennem, de még nem tudom. Ha végeztem az egyetemen, aztán én is szeretnék házat. Saját házat szeretnék, és majd csak utána szeretnék gyereket.

[Diána (18) tanuló]

A családtervezéssel kapcsolatban konkrét, jövőképem nincs. Azt el tudom mondani, hogy én Tégláson akarok maradni.

[Ádám (17) tanuló]

A település vezetője a fiatalok térbeli mobilitásának igényét természetes folyamatnak tartja, véleménye szerint ez a tendencia a település népességmegtartó erejét kevésbé fogja veszélyeztetni. A települési szakemberek szinte egybehangzóan a megyeszékhely közelségében, az ingatlanok megfizethetőségében látják a település vonzerejét.

8.

Újléta

8.1. DEMOGRÁFIAI, TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETKÉP

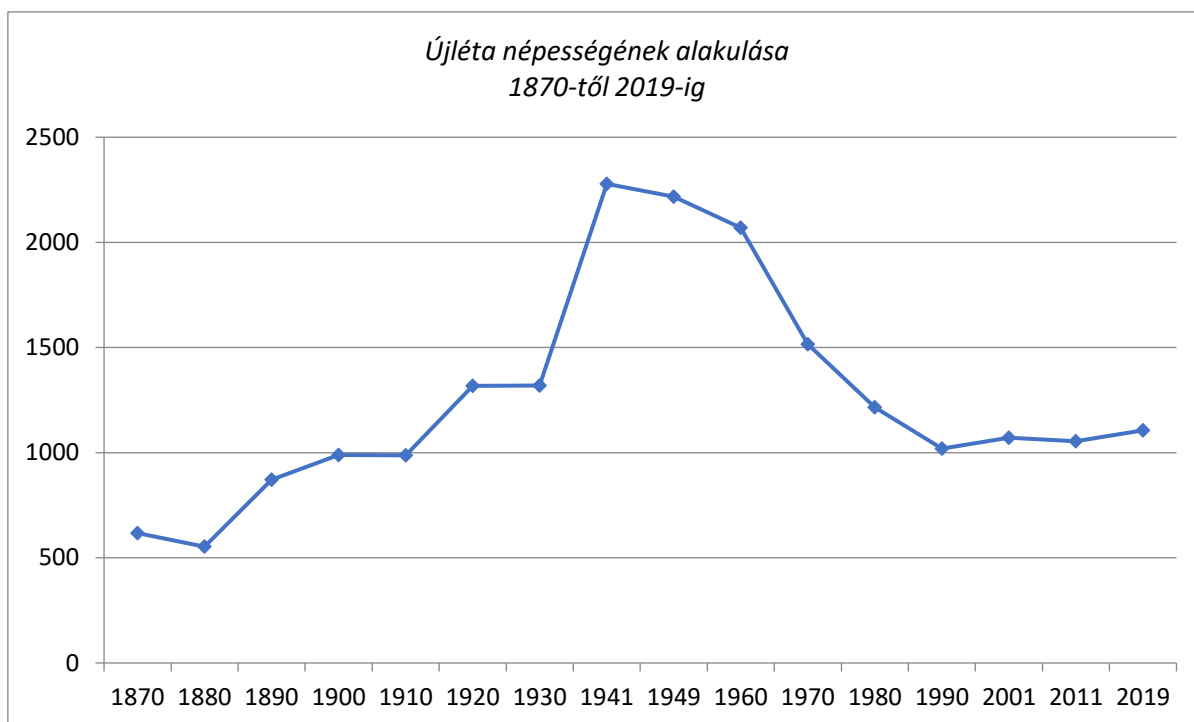
8.1.1. Újléta község általános jellemzői

Újléta Észak-alföldön, Hajdú-Bihar megyében található település. A Nyírség, az Érmellék, a Hajdúság és Bihar találkozási pontjánál, Debrecentől közúton 30 km-re (légvonalban mintegy 16 km-re, DK-re) fekszik, Vámospércs és Létavértes között Újléta az Erdőspuszták legszebb fekvésű települése. A község határa fűz- és nyárligetekben gazdag homokterület, amely változatos nádasokban, mocsarakban. A védett Ócsai-kaszáló egy nyírvíz-lápos maradványa, és az ún. Kiserdő, mely az egyhajúvirágról (kikerics) is nevezetes, kellemes kirándulási célpont. A terület a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet része, Európa legjelentősebb egyhajúvirág termőhelye. Mindezt északról meredek buckák határolják. Újléta területe 3039 hektár.

Társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet alapján kedvezményezett településnek, illetve jelentős munkanélküliséggel sújtott településnek minősül. Az infrastrukturális kiépítettség jónak mondható. Villany, vezetékes ivóvíz a falu minden utcájában (még a szegregátumot alkotó Liget utcán is) van. A gázhálózat 1995-ben, a szennyvízhálózat pedig 2010 novemberére került kiépítésre. A gázhálózat minden utcában elérhető, azonban a szennyvízhálózat a Liget utcán nem lett kiépítve, illetve néhány utca elején és végén lévő lakások előtt már nem került kiépítésre a gerincvezeték. A községben összesen 11 utca található, melyből a települést átszelő három országos közút a Magyar Állam tulajdonában és a Magyar Közút Zrt. kezelésében van. A nyolc önkormányzati közútból mindössze egyetlen szilárd burkolattal el nem látott utca van, ez a szegregátum utcája. A hét szilárd burkolatú út meglehetősen rossz állapotban van. 2018. első félévében üvegszál kábelekkel kiépült az internet-hálózat is, így ettől az évtől minden háztartásban biztosítottá vált a szupergyors internet elérésének lehetősége.

8.1.2. Újléta demográfiai helyzete

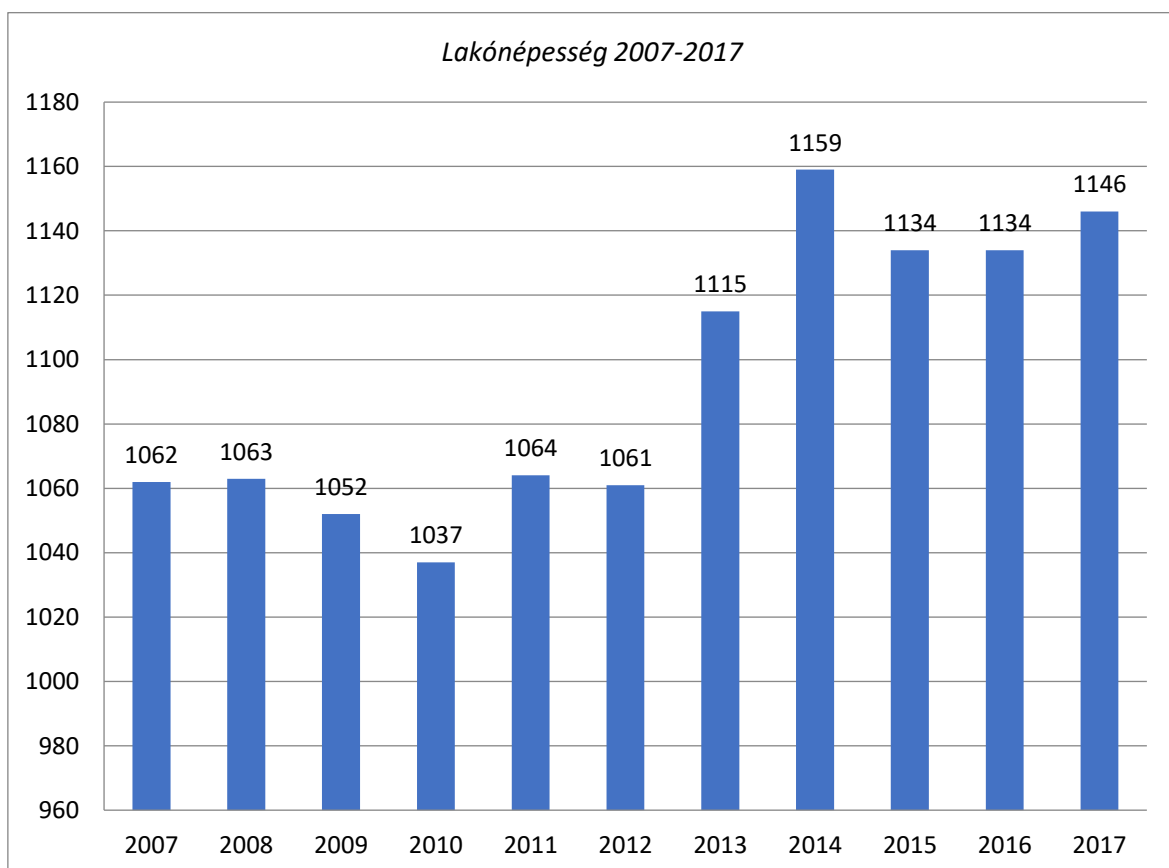
Újléta utolsó becscült népessége 1106 fő (2019 évben). Népsűrűsége 36 fő/km², lakások száma 428, népességet figyelembe véve ez 2,6 fő/lakás.

Az előző évszázad kezdetétől a település népessége az 1940-1960 közötti korszaktól eltekintve 1000 fő körül alakult, az 1990-es rendszerváltás időszakától a stagnálás a jellemző, a lakosság száma számottevően nem változott az elmúlt években. 2014-ben volt egy enyhe lakosságszám-növekedés, amelynek okát elsősorban az abban az évben zajlott helyhatósági választásokban kell keresni.

Lakónépesség az év végén

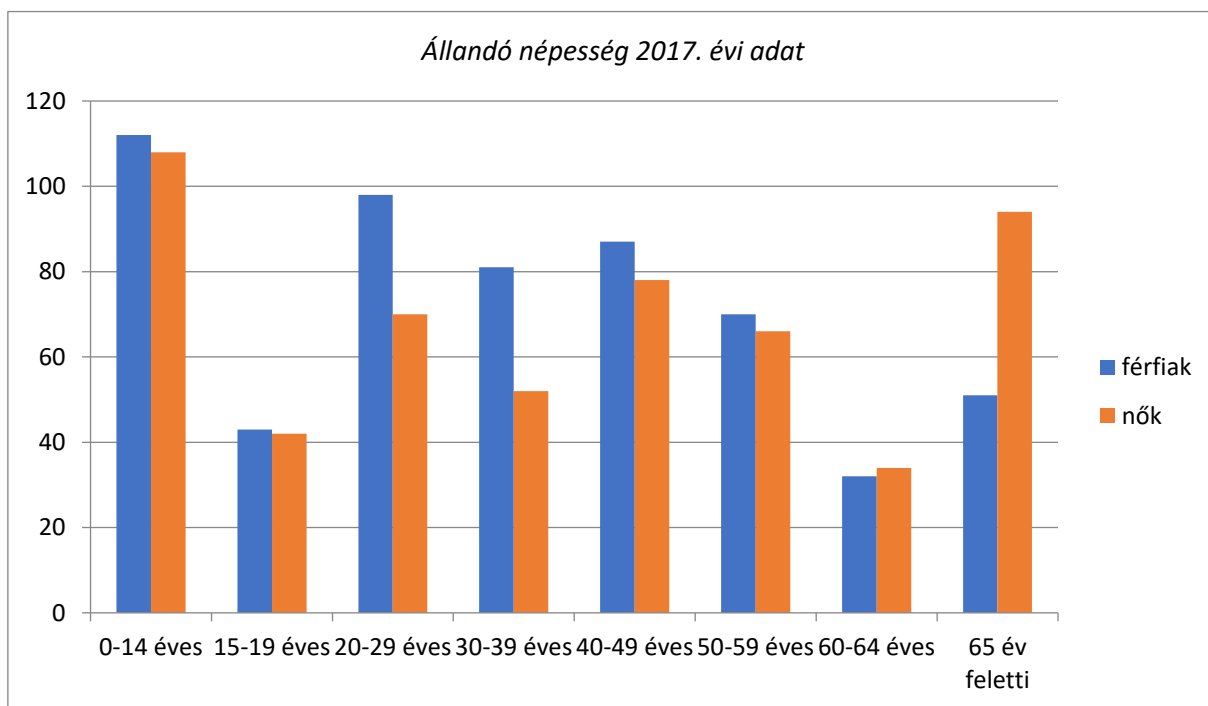
2007 (fő)	1062 fő
2008 (fő)	1063 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,90 %
2009 (fő)	1052 fő
Lakónépesség számának változása (%)	98,96 %
2010 (fő)	1037 fő
Lakónépesség számának változása (%)	98,57 %
2011 (fő)	1064 fő
Lakónépesség számának változása (%)	102,60 %
2012 (fő)	1061 fő
Lakónépesség számának változása (%)	99,71 %
2013 (fő)	1115 fő
Lakónépesség számának változása (%)	105,08 %
2014 (fő)	1159 fő
Lakónépesség számának változása (%)	103,94 %
2015 (fő)	1134 fő
Lakónépesség számának változása (%)	97,84 %
2016 (fő)	1134 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100 %
2017 (fő)	1141 fő
Lakónépesség számának változása (%)	100,61 %

Állandó népesség 2017. évi adat

Korcsoport	Fő			Az állandó népességből a megfelelő korcsoportú nők és férfiak aránya (%)	
	Nők	Férfiak	Összesen	Nők	Férfiak
Állandó népesség száma	551	567	1118	49,28%	50,72%
0-14 éves	108	112	220	9,66%	10,02%
15-17 éves	29	20	49	2,59%	1,79%
18 éves	9	12	21	0,81%	1,07%
19 éves	4	11	15	0,36%	0,98%
20-29 éves	70	98	168	6,26%	8,77%
30-39 éves	52	81	73	4,65%	1,88%
40-49 éves	78	87	165	6,98%	7,78%
50-59 éves	66	70	136	5,90%	6,26%
60-64 éves	34	32	66	3,04%	2,86%
65 év feletti	94	51	145	8,41%	4,56%

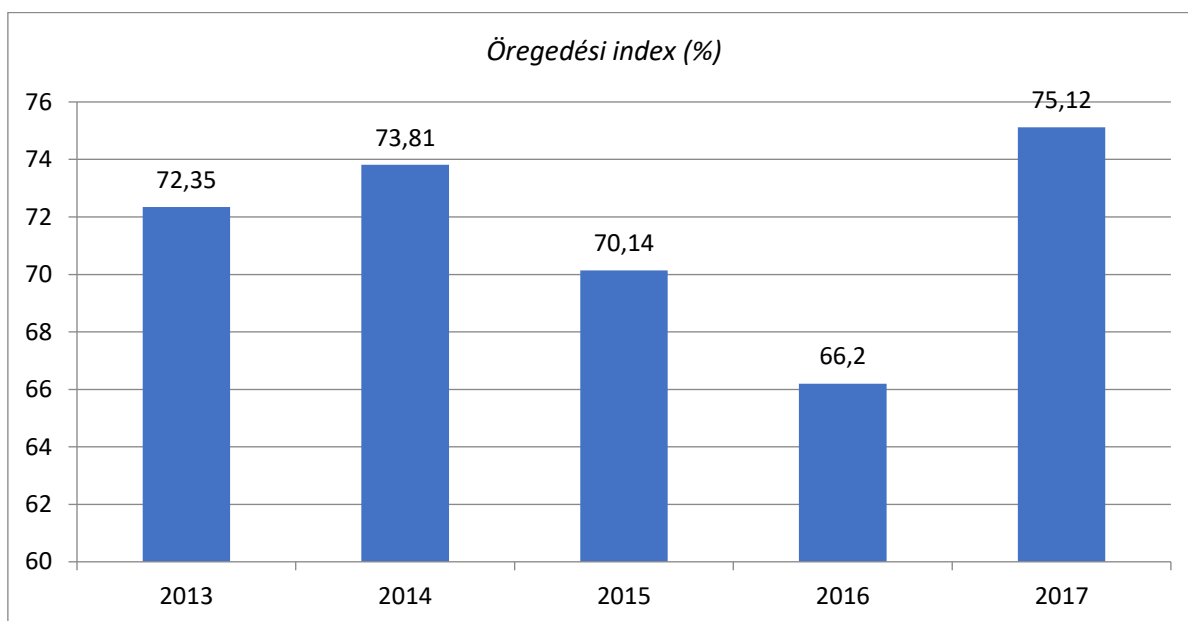
Forrás: TeIR KSH-TSTAR

Az alábbi táblázat a 65 év feletti, illetve a 14 év alatti lakosok arányában bemutatja az öregedési index változását, 2015-2016 években kedvezőbb képet mutat az öregedési index, 2017. évben a 0-14 éves korú állandó lakosok számának csökkenésével azonban magasabb az öregedési index aránya.

Öregedési index

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index (%)
2013	157	217	72,35%
2014	155	210	73,81%
2015	148	211	70,14%
2016	143	216	66,20%
2017	151	201	75,12%

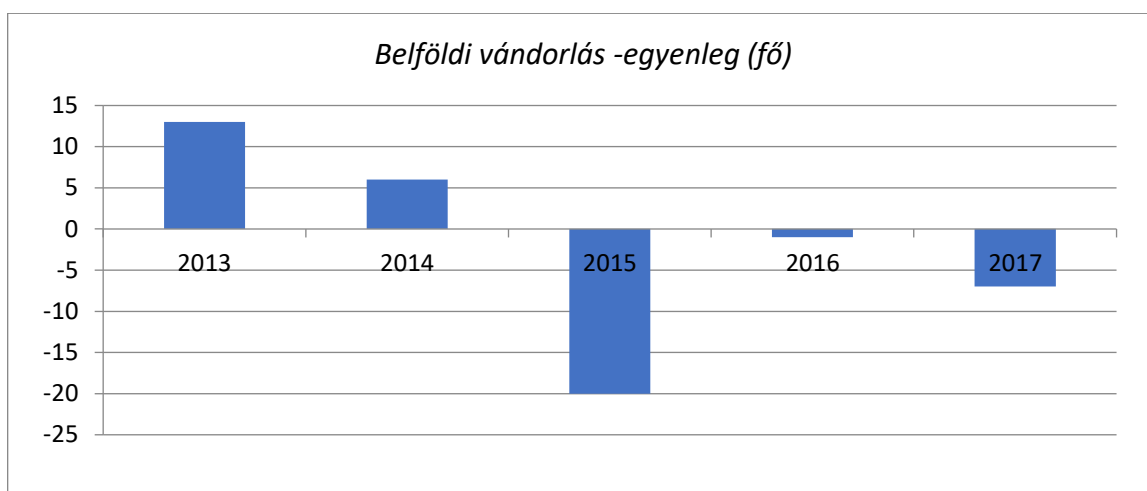

A népmozgalmat az állandó jellegű odavándorlás és elvándorlás egyenlege mutatja, melyet az alábbi táblázat szemléltet. A vándorlási egyenleg 2015. évben mutat kiugróan negatív egyenleget.

Belföldi vándorlás

Év	Állandó jellegű odavándorlás	Elvándorlás	Egyenleg
2013	42	29	13
2014	52	46	6
2015	32	52	-20
2016	33	34	-1
2017	33	40	-7

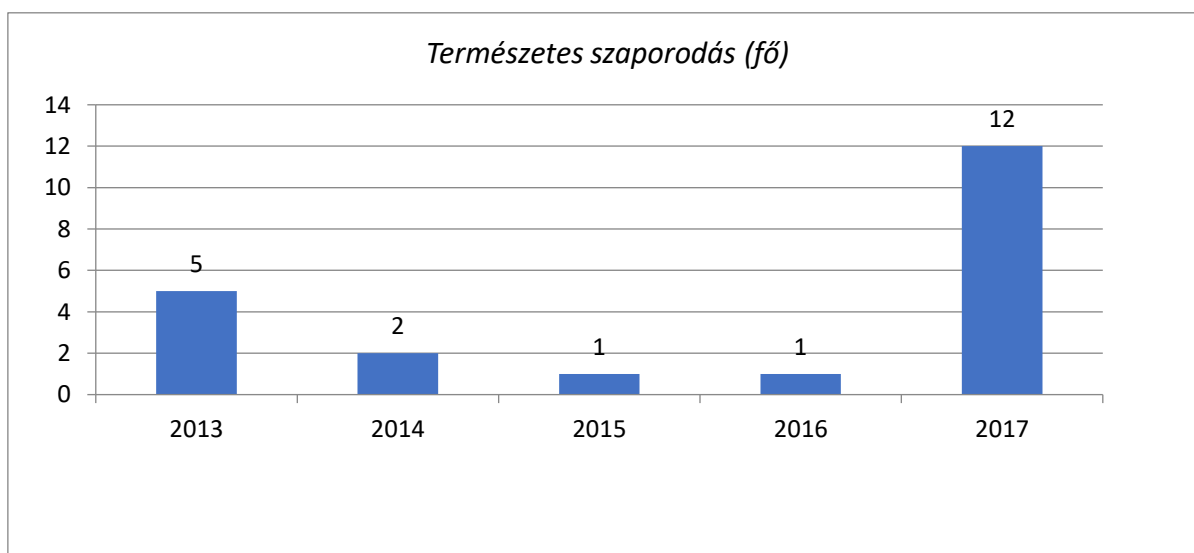
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

Természetes szaporodás

Év	Élve születések száma	Halálozások száma	Természetes szaporodás (fő)
2013	17	12	5
2014	14	12	2
2015	14	13	1
2016	18	17	1
2017	20	8	12

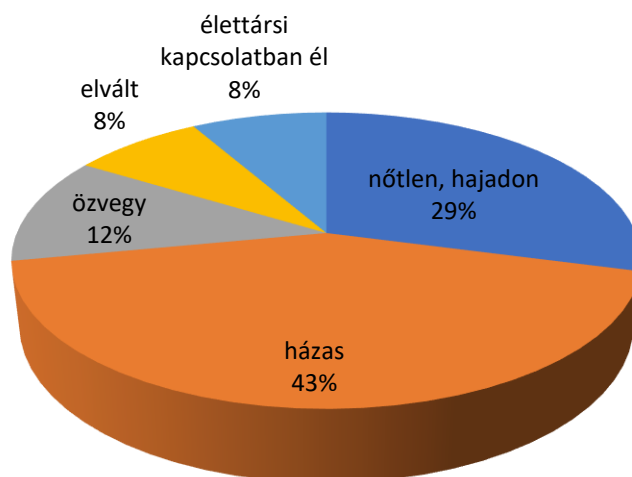
Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A vizsgált időszakban a természetes szaporodás egyenlege minden évben pozitív Újlétán, a halálozások száma alacsonyabb, mint az élve születések száma, 2017. évben kiemelkedően a magas ez az arány.

A családok összetételére csak a 2011. évi Népszámlálás adataiból jutunk információhoz. Ebben az évben a község 43%-a élt házasságban, 29%-a nőtlen/hajadon, 12% özvegy, 8-8% elvált és élettársi kapcsolatban élt.

A 15 éves és idősebb népesség családi állapot szerint Újlétán

A családok családösszetétel és gyermekek száma szerint, Újléta, 2011.

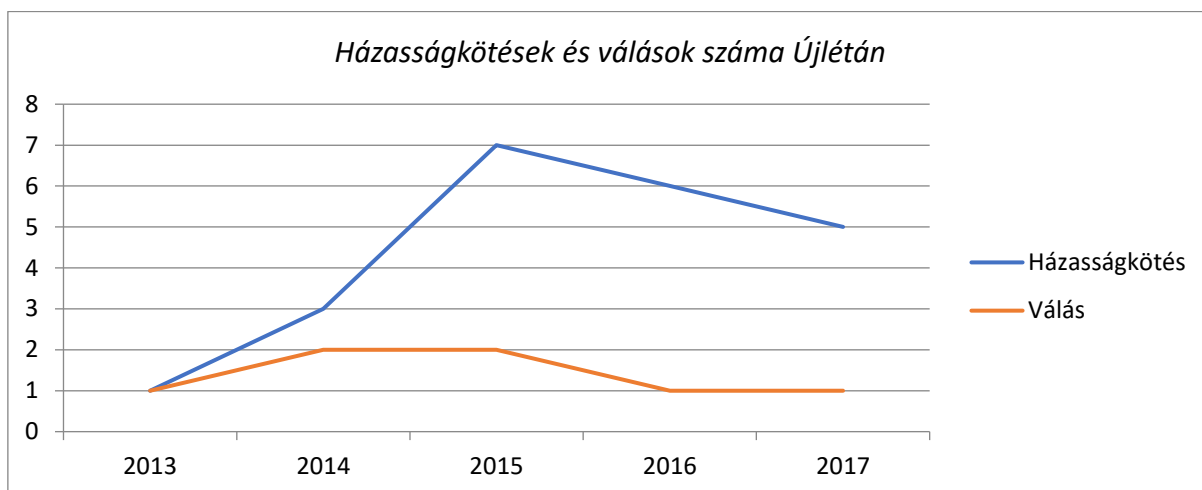
Házaspár és élettársi kapcsolat						Egy szülő gyermekkel					Családok száma		
gyermekkel			gyermek nélkül	együtt	ebből: élettársi kapcsolat	1	2	3–	együtt	ebből: apa gyermekkel	gyermekkel	gyermek nélkül	összesen
1	2	3–											
61	53	36	76	226	38	30	5	7	42	8	192	76	768

A házasságkötések száma a vizsgált időszakban folyamatosan nőtt Újlétán, míg a válások száma stagnált. Ez a házas párok kapcsolatának növekvő stabilitására utaló jel lehet.

Házasságkötések és válások száma Újlétán

Év	Házasságkötések száma	Válások száma
2013	1	1
2014	3	2
2015	7	2
2016	6	1
2017	5	1

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

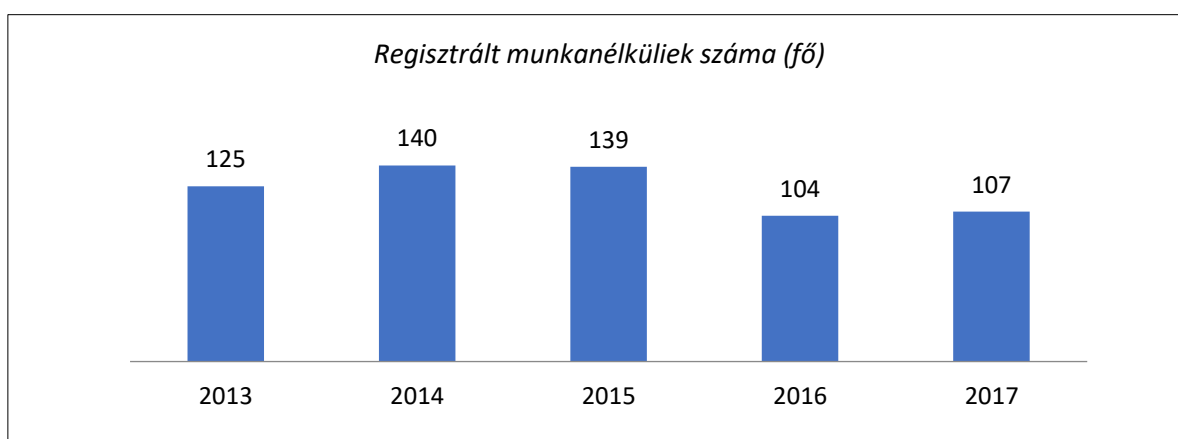

8.1.3. Újléta társadalmi, gazdasági helyzete

Újléta település lakossága nagyrészt a mezőgazdaságból él. Fő terméke a torma, amely világhírű minőségében. A községben élők közel 80 %-a termel tormát, nemcsak östermelőként, hanem munkahely mellett, háztáji gazdaságban is. A kiskereskedelmi üzletek száma folyamatosan csökken, jelenleg 5 üzlet működik a településen. Ezek élelmiszerboltként, ajándékboltként üzemelnek, 2016-ban nyílt utoljára kereskedelmi üzlet, amely a mezőgazdasági termeléshez szükséges vegyszerek forgalmazásával foglalkozik. A településen működik egy csirkenevelő családi gazdálkodás, valamint egy rizs csomagoló üzem. Ez utóbbi nemrégiben pályázati támogatással új, nagyobb üzemet is épített, azonban jelenleg Rice Company Kft. felszámolási eljárás alatt áll. Tevékenységét egy másik cég vette át. A fentiekén kívül jelentős számban vannak jelen a településen különböző tormafelvásárló, tormafeldolgozó üzemek, közülük is kiemelendő a kiskunfélegyházi Koch' Torma Kft. Újlétai telephelye. A közeljövőben újabb tormafeldolgozó üzem épül, az Interplant Kft. közel egymilliárd forintos beruházása jelentős állami támogatással fog megvalósulni, amely várhatóan további munkahelyek létesítését teszi majd lehetővé, ezzel is csökkentve a munkanélküliek számát.

A regisztrált vállalkozások száma 2012-ben 81 volt, de ez a szám magában foglalja az őstermelőket is. 2017. január 1-jén a helyi iparüzési adót fizetők száma 172-re növekedett. A kivetett iparüzési adó viszonylag alacsony összege a felszámolt vállalkozások mellett arra vezethető vissza, hogy az őstermelők bevétele nem éri el a törvényben meghatározott 600.000 Ft-ot, így az iparüzési adó fizetése alól mentesülnek. A helyi vállalkozások és a helyi lakosok adófizetési képessége rendkívüli alacsony, az adóhátralékok mértéke minden adónem tekintetében magasnak mondható, általában megközelíti, vagy meg is haladja az előírt éves adóbevétel összegét.

A nyilvántartott álláskeresők számát, korcsoportonkénti, nemenkénti, iskolai végzettség szerinti megoszlását az alábbi diagramok, táblázatok szemléltetik. A vizsgált 2013-2017 közötti időszakban a regisztrált munkanélküliek száma csökkenést mutat.

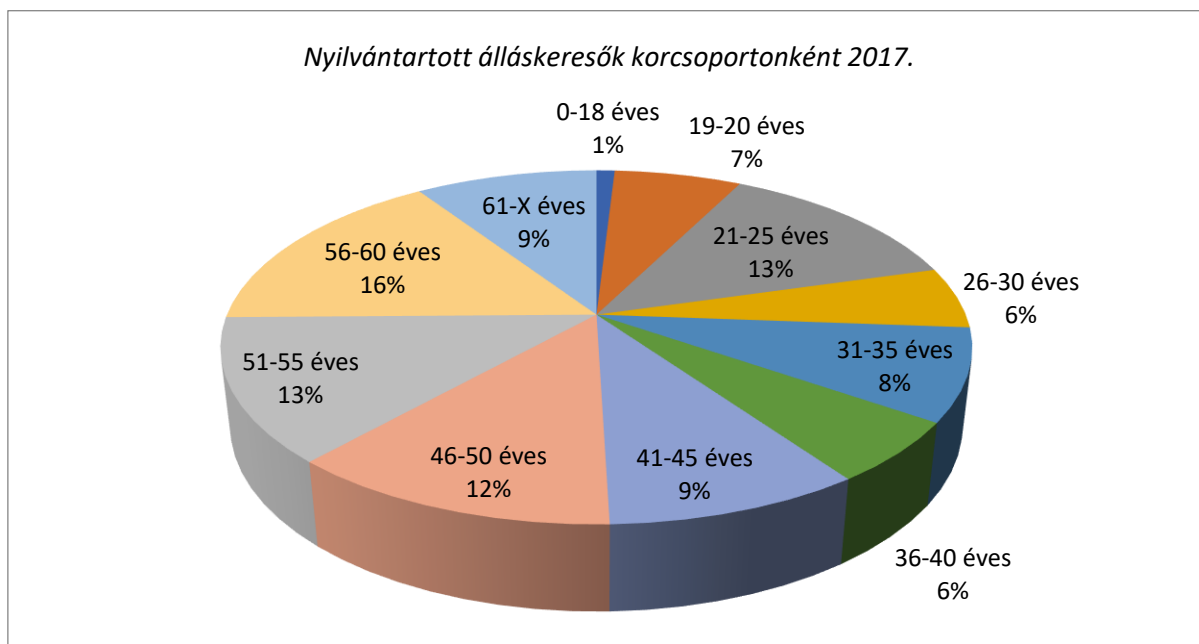
Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A nyilvántartott álláskeresők korcsoport szerinti megoszlása 2013-2017. évben az alábbiak szerint alakult Újlétán:

Nyilvántartott álláskeresők száma korcsoportonként Újlétán (2013-2017)

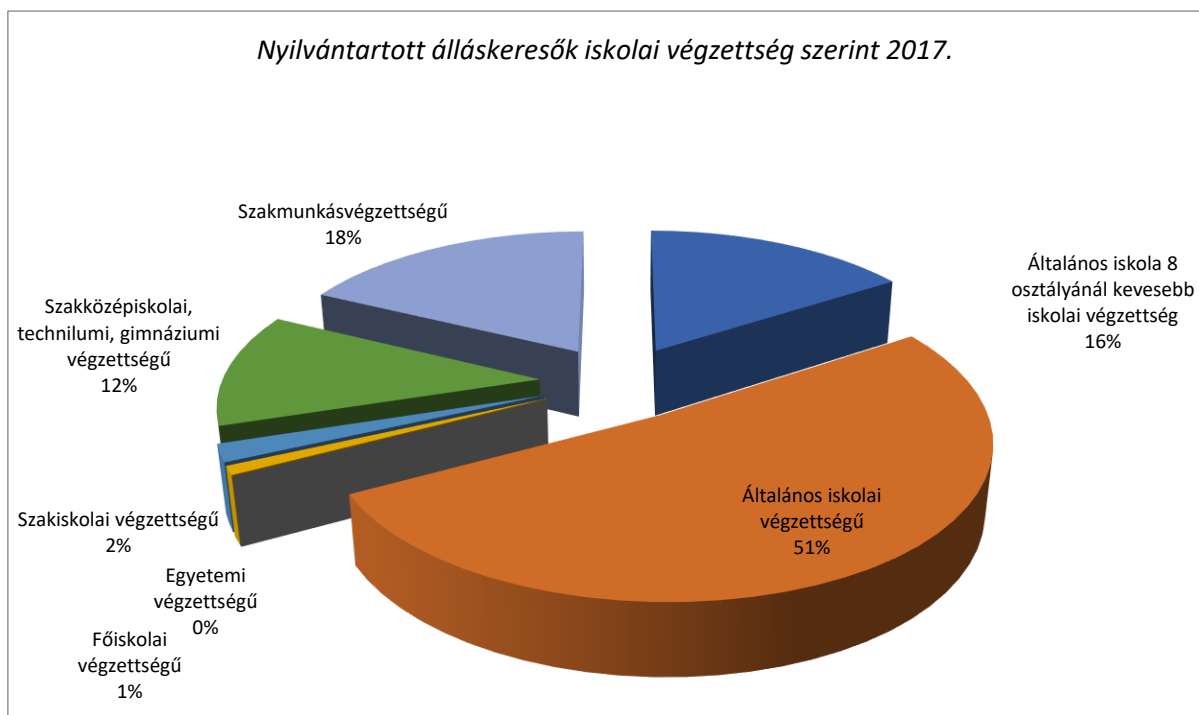
Korcsoport/Év	2013	2014	2015	2016	2017
0-18 éves	1	3	4	2	1
19-20 éves	5	3	5	7	7
21-25 éves	18	19	12	16	14
26-30 éves	16	14	11	5	6
31-35 éves	7	10	11	10	9
36-40 éves	9	17	11	9	6
41-45 éves	20	22	21	11	10
46-50 éves	13	16	18	11	13
51-55 éves	16	14	24	14	14
56-60 éves	17	19	14	12	17
61-X éves	3	3	8	7	10
Összesen	125	140	139	104	107

A nyilvántartott álláskeresők korcsoport szerinti megoszlását 2017. évben az alábbi diagram szemlélteti.

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A regisztrált munkanélküliek korcsoportonkénti megoszlása vizsgálatából megállapítható, hogy a munkanélküliség a 20 év alatti, illetve a 26-40 év közötti korcsoport tekintetében a legalacsonyabb.

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

A nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettségét vizsgált megállapítható, hogy a döntő többség 51%, azaz 55 fő általános iskolai végzettségű. A nyilvántartott álláskeresők közül általános iskolai végzettséggel sem rendelkezik 17 fő, szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettséggel 13 fő rendelkezik, szakmunkás végzettséggel 19 fő rendelkezik, főiskolai és egyetemi végzettséggel 1-1 fő rendelkezik.

A nyilvántartott álláskeresők nemek szerinti megoszlása 2017. évben

	Nyilvántartott álláskereső (fő)	Ebből pályakezdő (fő)
Férfi	52	11
Nő	55	5

Forrás: TeIR KSH-TSTAR

8.2. HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK ÚJLÉTA KÖZSÉGBEN

8.2.1. Óvodai ellátás

A településen a Napsugár Egységes Óvoda-Bölcsőde egyetlen óvodaként működik, az önálló költségvetési szerv fenntartója az önkormányzat. Az óvoda körzethatára megegyezik a település közigazgatási területével. Az 1962-ben épített, 2 csoportszobás óvodát 2009-ben bővítették tornaszobával, fejlesztőszobával és egyéb kiszolgáló helyiségekkel. Az 1990-es évek végén központilag megkért férőhelyemelés által 60 férőhelyre bővített intézmény kihasználtsága mára már csak 60-70 % közötti.

Év	3-6 éves korú gyermekek száma	Óvodai gyermekcsoportok száma	Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	Óvodai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt)	Óvodai gyermekcsoportok száma (gyógypedagógiai nevelésben)
2013	38	2	60	1	38	0
2014	34	2	60	1	34	0
2015	44	2	60	1	39	0
2016	46	2	60	1	40	0
2017	57	2	60	1	42	0

Ez a kihasználtsági mutató 2018-tól ismételten növekszik, ugyanis a születések száma is folyamatosan emelkedik. Az újlétei óvodába járó gyermekek létszámát az elvándorlás, illetve a kiskorúak más települések óvodáiban történő beíratása befolyásolja. A településen ténylegesen ott lakó óvodáskorúak mindegyike jár óvodába, felmentés 2017. december 31. napjáig nem volt.

Statisztikai adatok (2018. október 1.)	2-3 éves korcsoport	4-7 éves korcsoport	Összesen
gyermekek létszáma (fő)	21	24	45
ebből lány	11	12	23
sajátos nevelési igényű	-	-	-
rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül	20	24	44
halmozottan hátrányos helyzetű	19	19	38
hátrányos helyzetű	1	3	4
étkező gyermek (térítéssel)	0	0	0
összes étkező gyermek (térítés nélkül)	21	24	45

Újléta község Helyi Esélyegyenlőségi Programjának 2018-as felülvizsgálata megállapította, hogy az óvodai szolgáltatás nagy problémája a helyi szakember-ellátottság hiánya. Az egyik óvodapedagógusi álláshely – a pályázat folyamatos kiírása ellenére – két

éve betöltetlen. A másik óvodapedagógus lakóhely-változtatás miatt más településen folytatja munkáját. A szakember-ellátottság hiányára helyi megoldást kell keresni. A 2018/2019-es tanévről szóló Óvodavezetői Beszámoló ezzel szemben 2 fő pedagógiai asszisztens betöltetlen álláshelyről tesz említést.

8.2.2. Alapfokú oktatás

Az újlétei Kiss Zoltán Általános Iskola 2013. január 1-je óta a Klebelsberg Intézményfenntartó Központhoz, ezen belül is a Nyíradonyi, 2017. január 1-től pedig a Debreceni Tankerülethez tartozik. Mint egyedüli iskola a településen, körzethatára a község közigazgatási határa. Más településről nem járnak jelenleg ide tanulók. A 2018-as KIR statisztika szerint az általános iskolai tanulók száma 103 fő volt, az elmúlt évekhez viszonyítva stagnál a létszám. Az intézményben foglalkoztatott pedagógusok létszáma 14 fő. Egy pedagógusra jutó tanulói létszám átlagosan 7,4 fő. Az általános iskolai oktatás két feladatellátási helyen (két épületben) folyik, külön tanulnak az alsó és külön a felső tagozatosok. A HHH tanulók aránya mindkét FEH esetében meghaladja az 50%-ot (74 és 64%). Mindkét két feladatellátási helyen magas az integráltan oktatott SNI tanulók, a veszélyeztetett tanulók és a magántanulók száma, aránya: Az SNI diákok létszáma 9 fő. Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre (RGYK) a tanulók 93 százaléka jogosult.

Általános iskolában tanulók száma, általános iskolai napközis tanulók száma

Tanév	Általános iskola 1-4. évfolyamon tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) fő	Általános iskola 5-8. évfolyamon tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) fő	Általános iskolások száma fő	Napközis általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (iskolaotthonos tanulókkal együtt)	
				fő	%
2012/2013	62	57	119	62	52,1 %
2013/2014	56	59	115	89	77,4 %
2014/2015	47	57	104	104	100,0 %
2015/2016	45	58	103	99	96,1 %
2016/2017	44	60	104	98	94,2 %

Forrás: HEP, 2018.

8.2.3. Szociális és egészségügyi alapszolgáltatások

Bölcsőde: a Napsugár Egységes Óvoda-Bölcsőde 2015. szeptember 1-jétől 2018. szeptember 1-ig működött integrált óvoda-bölcsőde intézményként, az intézményben ugyanakkor bölcsődei ellátásban azonban csak a 2 és fél éves kort betöltött gyerekek részesültek, fiatalabb gyerekek ellátását nem igényelték a szülők. Fontos változást eredményezett, hogy a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 20. § (1) bekezdés b) pontja hatályon kívül helyezésével az intézmény egységes óvoda-bölcsődeként 2018. szeptember 1. napjától nem működhetett tovább. Ettől az időponttól az intézmény kizárólag óvodai ellátást biztosít Újléti Napsugár Óvoda néven. Újléti Község Önkormányzata a bölcsődei ellátást a Nyíradonyi Szociális és Gyermekjóléti Társulás által fenntartott intézményben, a Nyíradonyi Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatási Központon keresztül biztosítja a bölcsődei ellátási kötelezettségét. Azonban az újléti lakosok eddig nem vették igénybe ezt a szolgáltatást, amelynek elsődlegesen a település és a járászhely közötti távolság (35 km) az oka. Bölcsőde Újléti két közvetlen szomszédságában lévő városban (Létavértes, Vámospércs) sem működik.

Gyermekjóléti alapellátás: Újléti a családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatást a Nyíradonyi Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatási Központ biztosítja. A családsegítő heti 20 órában látja el a családsegítői feladatokat. 2014 óta folyamatosan növekszik a védelembe vett gyermekek száma, 2017-re megháromszorozódott. A veszélyeztetett kiskorúak száma változó, amely a veszélyeztetettséggel érintett családok gyakori költözésével magyarázható.

Védelembe vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma

Év	Védelembe vett kiskorú gyermekek száma december 31-én	Veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma december 31-én
2013	17	57
2014	6	56
2015	8	112
2016	17	108
2017	19	71

Forrás: HEP, 2018.

A családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatás mellett Újléti Község Önkormányzata 2018. április 5. napjától – önként vállalt feladatként – biztosítja a **Biztos Kezdet Gyerekház** szolgáltatást. Az Újléti Csodavár Biztos Kezdet Gyerekház célja a szocio-kulturális hátrányokkal küzdő, elsősorban a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő,

illetőleg hátrányos helyzetű, vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek egészséges fejlődésének biztosítását támogató, fejlődési lemaradását kompenzáló, a szülői kompetenciákat erősítő, a szülő és különösen az óvodáskort még el nem ért gyermek számára együttesen biztosított társadalmi felzárkózást segítő prevenciós szolgáltatás biztosítása a gyermek és család sikeres társadalmi integrációja érdekében. Célja továbbá a hátrányos helyzetű, rossz szociális körülmények között élő édesanya és gyermeke, gyermekei megsegítése, életük, jövőjük pozitív irányba történő befolyásolása. A szolgáltató elsődleges célcsoportja a 0-3 éves korosztály.

Egészségügyi ellátás: A településen egyetlen háziiorvosi körzet működik, vegyes körzetként, vagyis gyermekorvosi szolgálat nincs, de a gyermeklétszám ezt nem is teszi szükségessé. A háziiorvosi szolgálat magánpraxisként működik. A fogorvosi ellátást Újléta Község Önkormányzata közösen szervezte meg Vámospércs Város Önkormányzatával. A vámospércsi II. körzetbe tartozik Újléta. A fogorvosi rendelő szintén Vámospércsen van. A fogorvosi ügyeleti ellátás azonban nincs megszervezve, amelynek megoldása megyei szinten történhet. A védőnői ellátás a településen főállású védőnő alkalmazásával folyamatosan biztosított. A főállású védőnő azonban egy másik településen (Kokadon) is ellátja megbízási szerződés keretében a védőnői szolgálat feladatait, így a településen gyakorlatilag csak három napon érhető el a védőnő. A településen a 0-3 év közötti gyermekek száma 2013-2018 között 49-ről 66-ra, több, mint harminc százalékkal növekedett, ami ellátási többletigényt ró az egészségügyi és a szociális szolgáltatórendszerre.

8.2.4. Kultúra, közösség

Közművelődés: A közművelődésről szóló törvény meghatározza, hogy a lakosságszámtól függően egy településnek milyen közművelődési alapszolgáltatásokat kell megszerveznie. Valamennyi önkormányzat köteles biztosítani a művelődő közösségek létrejöttének elősegítését, működésük támogatását, fejlődésük segítését, továbbá a közművelődési tevékenységet és a művelődő közösségek számára helyszínt biztosítani. A településen 2016. december 31. napjáig önálló költségvetési szervként működött az Újlétai Művelődési Ház, illetve az Újlétai Községi Könyvtár. A költségvetési szervekre előírt szabályoknak azonban egyik intézmény sem felelt meg, ezért azok megszüntetéséről döntött a fenntartó önkormányzat. A közművelődési, illetve a könyvtári szolgáltatás feladatai a továbbiakban is biztosított a településen. A Művelődési Ház – mint költségvetési szerv – megszűnt ugyan, azonban közösségi szintéren tovább működik, és biztosított a közösségi programok

megszervezése is. Az önkormányzat egyik képviselője 2017-ben közérdekű önkéntes tevékenység keretében, 2018-tól pedig megbízási szerződéssel látja el a közösség-szervezői feladatokat. A másik jelentős változás, hogy a képviselő-testület 2018-ban elfogadta az első közművelődési szolgáltatási tervet, amelyben szerepel az önkormányzat által adott évben szervezett valamennyi program. A terv megjelentetésre került az önkormányzat honlapján, a havonta megjelenő „Újléti Hírmondó” időszakos lap februári számában is. Az önkormányzat képviselő-testülete 2017-ben és 2018-ban is új rendeletet alkotott a helyi közművelődési tevékenységről, illetve elfogadta a közösségi színtér használati szabályzatát, valamint a könyvtárhasználati szabályzatot. A nyilvános könyvtári ellátás 2013-tól a megyei hatókörű, debreceni székhelyű Méliusz Juhász Péter Könyvtár által biztosított. Az Újléta, Magyar u. 11. sz. alatti épületben működő könyvtárban az Országos Széchenyi Könyvtár által alkalmazott, érettségivel rendelkező közfoglalkoztatott dolgozik. A könyvtár épületében lehetőség van számítógép-, illetve internethasználatra, különböző irodatechnikai szolgáltatásokra (fénymásolás, szkennelés, fax, stb.). A szolgáltatás közkedvelt a lakosság körében, ugyanis ilyen eszközökkel nagyon kevesen rendelkeznek a faluban.

Civil szerveződések: A településen közel 20 éve működik a „Lila Akác” Népdalkör, amely minden helyi rendezvényen képviselteti magát. Emellett évről évre egyre több meghívást kapnak a környékbeli településekről, folyamatosan részt vesznek a Mozgáskorlátozottak Hajdú-Bihar Megyei Egyesülete rendezvényein.

2017-ben alakult meg az „Újléti Roma Tánccsoport”, mely helyi általános iskolás roma fiatalokból áll. A tánccsoport vezetője a Kiss Zoltán Általános Iskola roma származású pedagógiai asszisztensként dolgozó közalkalmazottja, aki egyben az Újléti Roma Nemzetiségi Önkormányzat egyik képviselője is. A tehetséges fiatalok első megmérettetése a rendőrség által szervezett „Roma Ki Mit Tud” vetélkedő volt, ahol megyei első helyezést értek el. Ezt követte az országos döntő, ahol előadásukat a második legjobbként értékelte a zsűri. A tánccsoport rendkívül népszerű a helyiek körében, de több meghívást kaptak már más települések rendezvényeire. A tánccsoport életre hívása nagyban elősegíti a szegregáció csökkentését, lehetőséget biztosít a társadalmi beilleszkedésre. Kiemelten fontos ezeknek a gyerekeknek, és nem utolsósorban az áldozatos munkát vállaló vezetőnek a támogatása, ugyanis a mélyszegénységben élő gyermekek szülei nem tudják az ezzel kapcsolatos költségeket vállalni. A tánccsoportot megalakulása óta Újléta Község Önkormányzata, illetve az Újléti Roma Nemzetiségi Önkormányzat támogatja.

A község lakosságának kb. 80 %-a református, de van gyülekezeti helye a baptista és a görög katolikus egyháznak is. Az önkormányzat és az Újléti Református Egyházközség kapcsolata rendszeres, az egyházi és az önkormányzati rendezvényeken a szervezet képviselői kölcsönösen részt vesznek. Az önkormányzat által megjelentetett „Újléti Hírmondó” havilapban helyet kap az „Református hírek” rovat is.

8.3. FIATALOK ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS ÉLETMINŐSÉGE ÚJLÉTA TELEPÜLÉSEN

Ebben a fejezetrészen a helyi közösségi humánszolgáltatások állapotfelméréséhez szakértői interjú módszerével készült információs anyagunk narratíváinak elemzését végezzük el, amit kiegészítünk az ifjúsági célcsoport szükségleteit feltáró, 14-18 év közötti fiatalok körében szervezett fókuszcsoporthoz irányított beszélgetés releváns narrációival. Újléta településen 5 db. szakértői interjút készítettünk 2019. október-december között a köznevelés, közművelődés, szociális- és gyermekjóléti ellátás intézményeinek vezetői körében, továbbá a helyi közhatalom reprezentánsával, a polgármesterrel.

Interjúalanyok:

- Szimáné Tóth Erzsébet polgármester
- Ráczné Pataki Piroska intézményvezető-helyettes (Kiss Zoltán Általános Iskola)
- Kanalas Zsuzsa családsegítő (Nyíradonyi Szociális és Gyermekjóléti Központ)
- Madarné Szabó Erika Zita intézményvezető (Újléti Csodavár Biztos Kezdet Gyerekház)
- Nagyné Kocsordi Mónika képviselőtestületi tag, közösségszervező (Újléti Község Önkormányzata)

A fókuszcsoporthoz irányított beszélgetésre 2019. november 16-án került sor 14.00-16.30 óra között a Polgármesteri Hivatal Nagytermében. A csoportos interjú személyi körének előválogatása során 23 fő, 14-18 év közötti kiskorú fiatal lett felkérve, akik közül 10 fő, 3 lány és 7 fiú közreműködésével valósult meg a moderált beszélgetés. A résztvevők 2002 és 2005 között születtek, az adatfelvétel időpontjában 14-17 évesek voltak, minden második fiatal a 16. életévében járt. Valamennyien középiskolai tanulmányokat folytatnak, 2 fő gimnáziumba, 5 fő szakgimnáziumba jár, további 3 fő szakiskolai és szakközépiskolai tanuló. 4 fő bejáró, ezzel szemben 6 diák kollégiumban lakik a tanítási napokon. A szülők társadalmi-gazdasági státusát tekintve az irányított beszélgetés résztvevői jól reprezentálják a település szociális összetételét: minden második fiatal édesapjának a legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskola, 4 főnek gazdálkodó, további 4 főnek segédmunkás vagy napszámos a gondviselője. Az anyák iskolázottsága magasabb: 3 főnek középiskolai érettségivel rendelkezik az édesanyja. Minden második fiatal legalább 5 fős háztartásban él.

8.3.1 Újléta község általános jellemzőiről alkotott kép

Újléta társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból a 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet alapján kedvezményezett településnek, illetve jelentős munkanélküliséggel sújtott településnek minősül. Újléta település lakossága nagyrészt a mezőgazdaságból él. Fő terméke a torma, amely világhírű minőségében. A községben élők közel 80 %-a termel tormát, nemcsak östermelőként, hanem munkahely mellett, háztáji gazdaságban is. A helyi lakosok egy főre eső jövedelme az országos átlag 40 %-át sem éri el, sőt a Nyíradonyi járásban elért nettó belföldi jövedelem 60 %-a alatt marad, a járásban ezen a településen legalacsonyabb a jövedelem. 2012 és 2018 közötti időszakban az álláskereső száma folyamatosan csökkent, a rendelkezésre álló adatok szerint a 2012. évi 23 %-ról 2016-ra 16 %-ra mérséklődött a regisztrált munkanélküliek száma, ezzel együtt még mindig a megyei átlag kétszeresen meghaladó mértékű. Ugyanakkor figyelmet igénylő jelenség, hogy a 20 év alatti, tanulmányokat nem folytató személyek munkanélküliségi rátája az elmúlt 5 évben a kétszeresére nőtt. Ezeket a jellemzőket a település szakemberei a közlekedési viszonyokkal, a térbeli mobilitással kapcsolatos attitűddel, illetve a népség összetételével magyarázzák.

A közlekedésünk nem olyan jó, autóval igen, főleg ha 48-as kész lesz. Buszközlekedésünk nagyon rossz. Szinte csak település vagyunk, mert Létavértes és Vámospércs között vagyunk, a többi település, Bagamér, Álmosd, Kokad, mind így van és ilyen a buszközlekedés. Nekünk van egy hajnalink, egy reggelink, egy délink egy négyórás, meg egy hatórás. Ennyi a buszközlekedésünk. Be kell menni Vámospércsre, hogy jobb legyen.

[képviselőtestületi tag, közösség-szervező]

Nagy akadály volt, ami Hajdú-Bihar, Szabolcs régiót érinti, hogy nagyon elmaradott az úthálózata. Ezt tudomásul kell venni, hogy nagyobb cégek nem települnek olyan helyre ahol nem megfelelő az úthálózat. Mindig azt mondom a pedagógus hiányra is, hogy ez nem távolság Debrecentől. Egy pedagógusnak nem okozhatna gondot, hogy beül az autójába és 30 km-t autózik, mikor megtérítik neki az útiköltséget. Nyilvánvaló, hogy egy autónak más költsége is van, de az úthálózat miatt nem vállalják fel az emberek. Inkább nem jön, elmegy olyan helyre, Józsa vagy bármelyik rész, amely könnyebben megközelíthető. Tömegközlekedést kellene még nagyon sokat fejleszteni.

[köznevelési intézményvezető-helyettes]

Igen, közel van hozzánk Debrecen, 30 km-re, de ami nagyon fontos, kiemelek elsőként is, hogy a közlekedésünk nagyon rossz. Innen az emberek csak gépjárművel tudnak elmenni, más munkahelyeket létesíteni és nem szorgalmasok e tekintetben. Ha buszközlekedés nincs, ők nem is hajlandóak munkahely után nézni. Úgyhogy itt ragadtunk, amikor elsőként a munkanélküliség megjelent.

A relatív kedvezőtlen közlekedési viszonyok csak részben okai az alulfoglalkoztatottnak. A helyhez kötöttség, az ingázással kapcsolatos negatív beállítódások szintén korlátozzák a foglalkoztatási helyzet javulását.

A [rendszerátalakítás előtt] termelőszervezet 750 dolgozót foglalkoztatott. Még a vámospércsi Béke Termelő Szövetkezet is ide tartozott. Úgyhogy megszokták az emberek, hogy helyben dolgozunk, termeliünk, ez a miénk. Nem szeretnek eljárni. [Korábban] sem volt jellemző az elvándorlás, más településen munkahelyet keresni, de akkor legalább voltunk vagy 10-12-en. Ahogy megszűnt az előző rendszer, sok mindenkit elküldtek és utána már csak két-három ember utazott a buszon. Helyben azok dolgoznak akik kimondottan mezőgazdasággal foglalkoznak. (...) Tehát úgy gondolom, hogy inkább helyben gondolkodnak az emberek, nem szeretnek elmenni máshova dolgozni. Hiába van Debrecen közelsége, ott is lenne millió lehetőség, őket ez nem érdekli. Inkább maradnak a közfoglalkoztatásban helyben, akkor is, ha kevesebbet keresnek.

[polgármester]

A 2001-es népszámlálás adatai alapján Újléta népességének 96 százaléka tekintette magát magyar, 4 százaléka roma (cigány) nemzetiségűnek. A 2011-es népszámlálás eredményeként a KSH közhitel adatbázisában 185 fő roma identitású lakost regisztráltak, ami 17,5 százalékos arányt tesz ki. A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Magyarországon 316 ezer fő volt a magyarországi cigányok száma. Közismert tény, hogy az identitástudatra épülő regisztrációs adatfelvételi módszerrel jelentősen alulbecsülhető a populáció nagyságrendje. A Debreceni Egyetem szociológiai munkacsoportjának tudományos becslése szerint a census idején körülbelül 875 ezer roma élt Magyarországon, ez a népszámlálási adatokhoz képest megközelítőleg 2,8-szoros különbség. Alapvetően széles körű tudományos konszenzus van a Kemény István által kimunkált konstruktivista (személypercepcióra épülő) szemléletű mérés technika megbízhatóságával kapcsolatban, ami a hivatkozott tudományos becslés alapjául szolgál. Ebből az arányeltérésből kiindulva megközelítőleg 50 százalék körülire tehető Újléta településen a roma lakosság aránya. Ezt a feltételezésünket erősítették meg a szakértői interjúk is.

Újléta hátrányos helyzetű település. Ha most számolnom kellene, nem tudom pontosan egész nagy szám. A roma lakosság 60%-ra tehető.

[szociális intézményvezető]

[Újléta] 60-70%-ban roma lakta település, a szociális összetétel: előregedő település. Vannak szociális problémák, mint mindenhol.

A település többségében idősek és roma lakta. Most azért 48-50%-ban mondhatom a romaságot. Nincs itt gond velük, mert nagyon szépen elvagyunk, meg közfoglalkoztatásban is szépen dolgoznak, addig míg alkalmi munka lesz és nagyobb vállalkozók lesznek itt, nagyobb mezőgazdasági vállalkozók, addig nem lesz gond, mert van alkalmi munka.

[polgármester]

Egy adott településen élő roma lakosság arányának dinamikus növekedése abban az esetben jelent kihívást egy települési önkormányzat számára, amennyiben az együtt jár a szegregátumokban élők számának emelkedésével, a mélyszegénységben élő népesség növekedésével, a szocio-kulturális hátrányok átörökítésével. Ezek a mechanizmusok megnövelik a lakónépesség belüli kulturális törésvonalak kiéleződését, a közszolgáltatásokban intézményesülő szegregáció konzerválódását, ami jelentősen mérsékli a település népességmegtartó erejét a többségi magyar lakosok körében. Újléta településen egyetlen szegregátum van, az itt élők száma viszont évről évre növekszik, 2016 decemberében már elérte a 173 főt. Ennek elsődleges oka a reprodukciós többlet.

Beköltöztek már a településre. Bent vannak a központban is a romák. Próbálunk mi együtt élni velük, de a fiataljaink azok nem igazán akarják elfogadni őket. A mi korosztályunk nem törődik vele, mert mikor mi voltunk fiatalok, akkor 4-5-en voltak egy-egy osztályban romák. Most meg fordítva van a helyzet. (...) Mondtam hogy az emberek tormatermesztéssel foglalkoznak. És amikor úgy elkezdődik a betakarítás ott nem egy-két napot töltenek együtt a magyarok a romákkal, hanem 1 hetet, 2 hetet, egy hónapot. Kinek mennyi területe van. Hétféteken a gyerekeket is viszik magukkal. Őnekik már van egy rálátásuk, hogy hogyan viselkednek és akkor szerintem ebből adódóan mondják azt, hogy Úristen, ha az én gyerekem 3 éves lesz, tuti hogy nem adom be az óvodába.

[polgármester]

A mélyszegénységben élők arányának növekedése közrendvédelmi, közbiztonsági aspektusból is mérsékelheti adott település közösség kohéziós erejét, a szociális integritás esélyét. A Hajdúhadházi Rendőrkapitányág Újléta közbiztonságának helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről szóló 2018. évi beszámolója szerint az összes rendőri eljárásban regisztrált bűncselekmények száma 2017 évben 10, 2018 évben 7 volt, a lopás, a testi sértés és a garázdaság, mint a legjellemzőbb elkövetési formák számában is csökkenés mutatkozik. A lakosság szubjektív biztonságérzete azonban mást mutat. A beszámoló nem tesz említést a szegregátumokban új jellegű problémaként fellépő drogproblémára, ami a nagyvárosok után a kistelepülések szubkultúráiban is megjelenik.

Ami a legrosszabb itt a településben, a drog. Rongálnak, rugdosnak. Szétvernek mindent a parkban. (...)Nem tudom, hogy honnan szerzik, addig amíg nincs rá bizonyíték nem vádaskodhat az ember. Az biztos, hogy jelen van. És ez aggasztó.

[polgármester]

Minden településen ez állandó probléma. Nem fű, hanem nem is tudom, de van. Van az az 5-10 [ember], de nincs velük gond. Nem őrzöngenek nem vergődnek. Nem lehet velük mit csinálni. Azt mondják, a patkányméregtől kezdve mindent kevernek, a rendőrség is kijön, de nem tud velük mit kezdeni...

[képviselőtestületi tag, közösségszervező]

8.3.2 Újléta község humán közszolgáltatásaival kapcsolatos álláspontok

A kistelepülések legmeghatározóbb intézménye az általános iskola. A 2018-as KIR statisztika szerint az általános iskolai tanulók száma 103 fő volt, az elmúlt évekhez viszonyítva stagnáló a létszám, ugyanakkor a település előregedő demográfiai struktúráját jól mutatja, hogy az iskolai tanulók száma az elmúlt 40 év viszonylatában közel a harmadára csökkent.

[A tanítás] annak idején váltott műszakban folyt, délelőtt-délutáni. Lényegesen magasabb létszámú osztályokkal dolgoztunk. Én ismerem 1980-tól (...) ennek az intézménynek a történetét, mert a 80-as évektől megszakításokkal dolgozom itt.(...) Minden évfolyamon egy osztály volt, mióta én erre emlékszem évfolyamonként. Tehát általában 25-30 fős osztályaink voltak, 2005 után folyamatosan csökkent a tanulói létszámunk. A [nyolcvanas években a tanulói létszám] 250-300 között volt, ami harmadolódott. Most az idei tanév az első tanév, amikor fölfelé megyünk a létszámban ismét. Volt, hogy 8-as létszámra lementünk, tehát egy 8-10 fővel voltak osztályaink. 1-2 osztályunk. És most 14 fővel indítottuk az első osztályt.

[köznevelési intézményvezető-helyettes]

A tanulói létszám csökkenésével párhuzamosan megváltozott a tanulói összetétel is az elmúlt évek során. A diákok szociális háttérét jól mutatja, hogy 2018 évben a KIR adatbázis szerint rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre (RGYK) a tanulók 93 százaléka volt jogosult. A tanulók körében megnövekedett mélyszegénység újfajta kihívás elé állítja a köznevelési és a szociális intézményrendszert egyaránt.

Nagyon nagy számban megnövekedett a roma illetve cigány lakosság száma. Ennek láttuk az előzményeit, hogy az előző 10 évben induló roma oktatásban, roma felzárkóztató programokban is részt vett az intézmény. Szociális háttérben nagyon-nagyon magas jelenleg is a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya és folyamatosan növekszik. Itt az a probléma, hogy a roma gyerekeknek most már olyan

számottevő az aránya, hogy tulajdonképpen a nem roma gyerekek vannak szegregáltak. (...) Hozzávetőleges arányt úgy tudok mondani, hogy most például a 14 főből az első osztályban 1 nem roma kislányunk van. És talán aki visszajön, ő lesz a második.

[köznevelési intézményvezető-helyettes]

Az a probléma, hogy nagyon sok probléma van. (...) Itt a roma gyerekekkel van a legtöbb gond. Tetvesség, koszosság, elhanyagolás. A tetvesség elő szokott fordulni elég gyakran. Valamikor a ruházatuk sincsen biztosítva, vagy éppen kornak megfelelően nincsen öltöztetve, mert rövid rá vagy kinőtte. A tisztasággal jellemzően sok probléma van. Nincsenek megfürdetve, ápolva a gyerekek.

[szociális szakember, családsegítő]

Az iskolai szegregáció öngerjesztő folyamat, a hátrányos helyzetű, elsősorban cigány származású tanulók számának növekedése egy oktatási intézményen belül többnyire felerősíti a kedvezőbb helyzetű, többségi magyar gyermekek elvándorlását. Ennek a problémának a nagyságrendjét felül is becsülik a helyi szakemberek. Az Oktatási Hivatal által a tankerületi esélyegyenlőségi helyzetelemzéshez készült statisztikai adatbázis azt mutatja, hogy 2018 évben Újléta településen 107 fő, 7-14 éves korú gyermek élt, a helyi iskolába összesen 103 tanuló iratkozott be, valamennyien helyi lakosok. A tendenciák viszont a negatív folyamatok elindulását mutatják. Ugyanakkor az iskola szakosellátottságában, felszereltségében nem mutatkoznak minőségi problémák.

A magyarok aránya nem csökken, nem költöznek el, viszont a fiataljaink elviszik a gyerekeiket. Elviszik iskolába, óvodába Vámospércsre. Nekünk az óvodában 1 nem romagyerekekünk van. A többi szülő, aki tehetősebb és gépjárművel rendelkezik, azok elhordják őket, mert nem hajlandóak ilyen közegbe járatni a gyerekeiket. Az iskolában 80%-os a cigány tanulók aránya. Azoknak, akiknek most két-három éves gyerekeik vannak, akiket tudok, hogy itt maradtak és úgy gondolkodtak, hogy a tormatermesztéssel foglalkoznak, azok elviszik a gyerekeiket innen. (...) Egy két szülővel beszéltem, ismerem őket, megkérdeztem, hogy de hát, miért? Itt is minden megvan. Szuper óvodánk van, felújított iskolánk, egy debreceni iskola, óvoda megirigyelhetné amilyen eszközeink, taneszközeink, képességfejlesztő eszközeink vannak. Hát az az igazság, hogy azt mondják, a romaság miatt. A tanár nénikkel, az óvónénikkel nincs gondjuk, mert tudják, hogy annak idején ők is ide jártak. De hát ők azzal tisztában vannak, hogy itt milyen szintű oktatás folyik, nem is ezzel van gond, hanem ők attól félnek, hogy ha sok a roma, nem tudják fegyelmezi őket a pedagógusok, a figylemük arra megy el, hogy „maradj már csendbe”, „ülj már le”, stb. és nem kellőképpen fejlődik a gyerek. Mert jól tudjuk, hogy az a gyerek fejlődik, akit húznak, ha több osztálytársa is akar valamit. Ezek a roma gyerekek hiába az óvodából kerülnek ki, hiába sokat tanulnak, az iskolában még mindig olyan szinten állnak. Egy

roma szülő a gyerekekkel nem tanul együtt. Az iskolában fegyelmezik. Az iskolában tanítják. Azok a szülők, akik ugye elhordják, azok úgy gondolják, hogy nincs kellőképpen figyelve az ő gyerekére.

[polgármester]

Aki itt óvodás, általában mindegyik ide jön. Volt egy tendencia, talán 5-6 éve kezdődött, hogy néhányan Vámospércsre átvizik a gyerekeiket, de már óvodába is. És akik óvodába Vámospércsre járnak, már nem jönnek hozzánk vissza iskolába. Most ugyan van éppen egy kislány, aki lehet, hogy visszaérkezik, épp most vannak az alsó tagozatban megnézni, de nem jellemző. (...) Ami igazán probléma, én úgy gondolom, hogy egyrészt az ápoltság az, ami miatt úgy gondolják, hogy nem akarják, hogy ide járjanak és a viselkedés miatt. Tudjuk, hogy ezek a gyerekek többsége agresszívebb, nyugtalanabb. Sokkal több magatartászavarral rendelkező gyerek van ebben a csoportban. (...) Van most nekünk az alsó tagozatunk, ahol egy nagy pályázat részeként a debreceni tankerület által kivitelezett pályázat alapján nagy felújítás történt, nagyon szép lett és megújult az épület. Nagyon sok a bútorzat és fejlesztő eszközök terén is nagyon - nagyon nagy fejlődést tudunk felmutatni. Talán emiatt is vannak szülők, akik elgondolkodnak és azt mondják, hogy igaz, hogy ilyen a gyermekek, gyermek csoportok összetétele, de lehet, hogy mégis többet kap ebben az intézményben az én gyermekem, mintha átviszem egy nagyobb településre és ott kétszer annyian vannak az osztályban.

[köznevelési intézményvezető-helyettes]

Azt gondolom, hogy az iskolának is kiváló a vezetősége. Amennyire én belelátok. Próbálják ezeket a gyerekeket meg- és benntartani. Az oktatás színvonala is simán ott van, hogy teljesített és a körülmények is olyanok és adottak ahhoz, hogy megfelelően tanulhassanak ezek a gyerekek. Nyilván vannak itt is olyanok, akik nem szeretnek iskolába járni, de hatékonyabban fel tudnak lépni és szigorúbbak. Tehát nem működik az, hogy jó beteg voltam 2 hétig és slussz. A háziorvossal is együttműködnek. Ez a magántanulóság is olyan, hogy nagyon szigorú feltételekhez van kötve. Régebben azok a fiatalok, akik nem úgy tanultak és hiányoztak azokat magántanulóvá tették. Ez most megszűnt. Nyilván van most is, de az iskola az intézményvezetők is arra törekszenek, hogy ezt minimálisra szorítsák. Tudják jól, hogy az iskolában dől el minden. Vannak jobb képességű gyerekek akik, ha csak otthoni körülményeket nézzük, akkor simán el tudnának kallódni. És kell az a fajta partneri viszony a szülő felé, hogy a gyermek érdeke miatt össze kell fogni, mert vannak tehetséges gyerekek és iszonyat hátrányos helyzetből érkeznek, és az iskolában versenyeget nyernek.

[szociális intézményvezető]

Az iskola oktató-nevelő munkájával alapvetően az itt végzett fiatalok is elégedettek. A középiskolai oktatásban megtapasztalt nagyobb létszámú osztállyal szemben az újlétai általános iskola kisebb létszámú osztályaira inkább pozitívumként tekintenek. Az iskolai

élettel kapcsolatos problémák is inkább a kortárs személyközi kapcsolatokkal összefüggésben fogalmazódtak meg.

Újlétán végeztem az általános iskolát. Én igazság szerint az olyan tanárokat kedvelem - szeretni nem muszáj -, aki közvetlen a diákhoz. Aki úgy akármikor fordulhat hozzá, ha gondja baja van. Az én osztályfőnököm pont ilyen volt. Mindenkiel, nem csak velem. És mai napig tartjuk a kapcsolatot, mert ez a megmaradt így köztünk. Igazság szerint nem volt gondom sem, egyik tanárral sem. Ha végig gondolom az osztályközösséggel voltak némi problémák, de szerencsére mindig helyén volt kezelve a dolog. Tanítás szempontjából pedig én úgy gondolom, hogy ilyen iskola, nincs párja, mert elég sok türelmük van az itteni tanároknak. Kell is, de azért itt több, úgy gondolom, mint ahogy hallottam a környéken.

[János (17) tanuló]

Én is ide jártam a Kiss Zoltánba. A tanárokat nem mondom, hogy szerettem őket, azt sem utáltam. Volt akit szerettem, volt aki semleges volt. Nem nagyon érdekelt. Amúgy jó volt ide járni. Sok hülyeséget megcsináltam, de mindig helyén kezelték a tanárok. Nem volt rossz, a tanárok is jók voltak, az osztályfőnök mindenben segített. Őt nagyon szerettem. Az osztálytársaimmal nem tartom a kapcsolatot csak ilyen rokoni kapcsolatban. Még azzal sem mindegy.

[Jani (16) tanuló]

Én szintén ide jártam a Kis Zoltán Általános Iskolába. Nekem itt a tanárokkal gondom nem volt, inkább a tantárgyakkal, amiket nem szerettem azzal nem voltam kibékülve. Az osztályközösséget azt kedveltem. Igazság szerint már nem voltunk sokan és mégis csak családiasabb úgy, hogy ha nincsen telezsúfolva egy osztály. (...) Nem mondom, hogy ki vagyok békülve a mostani tanárokkal, főleg azért mert nagyobb létszámú az osztályunk és sokkal nehezebb úgy tanulni, hogy a tanár nem tud odafigyelni külön-külön a gyerekekre és csak elmondja, amit el kell mondani, és a gyerek meg ha meg tudta jegyezni akkor meg, ha nem akkor nem.

[Pisti (16) tanuló]

Én is a Kiss Zoltán általános iskolába jártam. Meg voltam elégedve a tanárokkal, mert türelmesek voltak az emberekhez, és ha nem értettünk valamit, akkor elmagyarázták. Lassúbb tempóban haladtunk a tanulással. Nem volt bajom egyik tanárral sem úgy nagyon.

[Petra (15) tanuló]

A települési önkormányzat humán közszolgáltatási közül közvetlenül a kulturális alapszolgáltatások, a közművelődés, a közösségi színterek megléte befolyásolhatja közvetlenül a fiatalok életminőségét, közösségi élményeket kínálva. 2016-tól ugyanakkor nem működik a településen művelődési ház, a könyvtári szolgáltatás ugyan elérhető, de a működés feltételrendszere nagyon kedvezőtlen, részint az elérhető szolgáltatások miatt, másrészt a szakképzett munkaerő hiánya miatt.

Elég nehéz helyzetben vagyunk, a művelődési házunk romokban hever. Egy kis termünk van, ahol jelenleg elvégezzük, amit nagyon muszáj. (...) csak így elég nehéz helyzetben vagyunk, mert nincs hely próbálni. Nyáron jobb helyzetben vagyunk, mert kint mindent meg tudunk a szabadtéren meg a színpad előtt valósítani. Most nyertünk egy pályázatot, most fog épülni egy közösségi színterünk és onnantól kezdve lesz könnyebb dolgunk. Könyvtárunk van, az működik. (...) Nyugdíjas klubunk volt, ilyen nappali, de ő nekik sincs hely most már. Az megszűnt. Nincs mert ahol voltak épületben, ott lett egy gyerekház és ott tudtak összegyűlni és jelenleg ott sincs hely.

[képviselőtestületi tag, közösségszervező]

Nagyon kevés áll rendelkezésünkre. [Az önkormányzat] rendelkezett egy művelődési házzal, ami annyira lepusztult állapotba került, talán már 3 éve, nem tudjuk igénybe venni semmilyen rendezvényre. Annyira sok pénzt emésztene fel a felújítása, hogy úgy tudom, hogy most van folyamatban egy pályázat, ami által egy újat építenek. Szükség, lenne rá, igény lenne rá. Mindenben partnerek ők, mert voltak zenei programjaink, hangversenyeink, a zeneművészeti iskola tartott hangszerbemutatót, kis koncertet nekünk. Az önkormányzat bocsájtotta rendelkezésünkre a nagytermét, amit házasságkötésre és egyéb nagyobb eseményekre használnak. Tehát ők ilyen téren segítőkészek. De nem ez lenne a megoldás, hanem tényleg nagyon kellene egy közösségi tér.

(...)

[A könyvtár] teleházként, közösségi házként is működött, most úgy tudom, hogy problémák voltak ennek a fenntartásával. Közfoglalkoztatott kislányok működtették. Hát ez nem mindegy. Nagyon kellene egy szakember, mert jó volt, mentek a tanulóink. Nekünk nincs könyvtárunk. Az iskola nem rendelkezik könyvtárral. Szívesen elmentek vagy pedagógus átvitte őket vagy a könyvtáros hozta. Vagy jött a gyerekekért és egy kis foglalkozásra átvitte. Volt ez a „Barátunk a könyv” című pályázat. Olvasgattak, csináltak a feladatokat, részt vettek. Viszont ez is csak úgy működött, hogy a városi könyvtárhálózat segítségével, támogatásával. Nem tudom pontosan, hogy amiatt, mert nem volt meg a végzettsége, vagy a támogatást nem adták tovább, de valami oka volt ennek, de ebben a formában nem működik. Ezáltal egyre elavultabbá válik a könyvállomány is. Könyvtárnál megint ugyan ezt tudom elmondani, hogy ha kihagyunk 2-3 évet az borzasztó lemaradást jelent. Nem lesz vonzó a gyerekek számára, mert az otthoni könyvei, otthoni állománya egy - mondjuk egy értelmiségi családból származó gyermeknek-, értékesebb. Ez megint egy nagy probléma, hogy a könyvtár, az iskola nem tud fenntartani egy könyvtárat, sem helyünk, sem végzett pedagógusunk nincs hozzá.

[köznevelési intézményvezető-helyettes]

A szakemberhiány a település humán közszolgáltatási rendszerének számos területén jelent problémát. A be nem töltött pozíciók, továbbá a más településről ingázó szakképzett munkaerő nagyobb mértékű fluktuációt vetít elő, ami a kiszámíthatóság és az elkötelezettség

hiányával együtt a szolgáltatások minőségnek további romlását valószínűsíti, amennyiben nem sikerül helyben biztosítani a szakember utánpótlást.

A könyvtárban sincs könyvtáros végzettségű, érettségije van. Most próbáljuk, valamelyik fiatalat rábeszélni, hogy egy segédkönyvtári végzettséget megcsináljon. (...) Folyamatosan egyeztet a polgármester asszony a Méliusszal, ha nem találunk egy fiatalot, akkor ők keresnek egyet, hátha elvállalja. (...) Könyvtárost keresnünk kell. Arra is gondoltunk, hogy Vámospércsről vagy Létáról félállásban valakit nem tudunk –e átcsábítani. Vámospércs könnyű helyzetben van, mert nekik a művelődési ház és a könyvtár egyben van. Létavértesen is. Őket annyira nem is nagyon tudom. Oda nem nagyon szoktam menni. Nekünk is ez lenne a legjobb megoldás, ha megépül a közösségi színterünk, ha egybe tudnánk varázsolni a könyvtárat.

[képviselőtestületi tag, közösségszervező]

Más településről vannak, sajnós. Óvónők nincsenek is helybeli. Nincs, csak dajkánk. Az iskolában talán a 16 tanárból van 5, amelyik helybeli. A védőnők is debreceni. Az orvosunk is debreceni. Nem lesz utánpótlás a fiatalok részéről. Megoldásként, hogy évek óta nincsen két óvónőnk, felújítjuk a szolgálati lakást, hogy valamivel motiváljunk egy-két fiatalot, hogy a lakhatást megoldjuk. Itt az iskola udvarnál van egy szolgálati lakás, azt kellene felújítani, hátha találnánk óvónőt vagy pedagógust. Jelenleg ketten tanulnak tanítónak, de óvónőnek nem. Úgyhogy nagy bajban van a kistelepülés. Alulképzett.

[polgármester]

8.3.3. Szabadidő, kultúra, közösség

A rekreáció, a szórakozás, a szabadidő közösségben való eltöltése természetes szükséglete a fiatal korosztálynak. A kistelepülések e tekintetben soha nem tudnak versenyezni a nagyobb és polgárosultabb városokkal, azonban a közösségi tér megléte, a közösségi élmények társas megélése, a kortárskapcsolatok kiterjedtsége erősíti a közösségi identitást, növeli egy település népességmegtartó erejét. Újléta település ebből a szempontból viszonylag rossz pozícióban van a kulturális-közösségi tér átmeneti nélkülözése és a szakalkalmazott hiánya miatt, viszont projekteken keresztül és önkéntesek részvételével törekszik közösségi programok szervezésére. Ugyanakkor önkéntes feladatellátásra tartósan nem lehet építeni közösségépítést, kulturális alapszolgáltatásokat.

5 évvel ezelőtt mielőtt én ezt elkezdtem, nem volt csak egy falunapunk. Az egy évben 1x, 1 napos. Adventi napot vezettem be, betlehemi házat csináltuk. Minden adventi hétvégén van kézműves foglalkozásunk. Templomba megyünk. Ünnepi beszéd,

gyertyagyújtás. Van majálisunk, van farsang a fiataloknak, utána van húsvétvárónk. Ez is tojásfa díszítéssel, kézműves foglalkozással, locsolóvers mondó versennyel. Van majálisunk, főzőversennyel. Parasztolimpia, viccesebb versenyszámokkal. Talicskatolás, gumicsizma dobó verseny, nagyon jó, imádja a település. Talicska sör a főnyeremény, úgyhogy ezt szeretik. Pünkösödlni is szoktunk. Augusztus 20-án mindig van egy családi napunk. Itt is a templomban szoktunk kezdeni és utána közösen főzünk, palacsintasütő verseny szokott lenni, ilyen gasztronómiai. (...) Szeretnénk apróbb színházi előadásokat, de a művelődési ház [hiánya]nem engedi. Úgyhogy azt majd a közeljövőben. Az iskolának van egy kis színjátszó csoportja. Elég nehézkes, az étkezőben tudnak fellépni.

[képviselőtestületi tag, közösségszervező]

Van egy [önkormányzati]képviselőasszony aki kimondottan ezzel foglalkozik, ez az ő dolga, a közösségszervezés, ő a Mónika. Fantasztikus munkát végez itt. Az hogy majdnem minden hónapban rendezvény van, az egy óriási munka, tudom. Azért szoktam segédkezni. Nem mondom, hogy én viszem a nagyját a hátamon, mert az nem igaz, de látom a munkáját, hogy mennyi energia benne van egy rendezvény szervezésében és lebonyolításában. És ő ott van az első percétől az utolsóig, amikor bezárjuk az utolsó vendég után az ajtót. A falunap, ami éjszakába nyúló, itt az udvaron, a szabadidő parkban, de nem jellemző hogy mi éjszakába nyúló programokat szervezünk. Inkább olyat ahol minden korosztály részt vehet, a legkisebbtől a legidősebb korig. Az idős, amikor kezd sötét lenni nem igazán mozdul ki.

[polgármester]

Mondjuk az általános iskola, ahol különböző programok vannak. De azért vannak ilyen programok települési szinten, mert ha végiggondolom, van mondjuk a farsang, karácsony. Vannak [programok] minden hónapban települési szinten, amihez tudnának csatlakozni a fiatalok.

[szociális intézményvezető]

A 14-18 év közötti, fókuszcsoportos moderált beszélgetésen részt vett fiatalok a szabadidő eltöltésével kapcsolatos témablokkban szinte kizárólag a sporttevékenységeket említették meg. Amennyiben részt is vesznek hagyományörző közösségi rendezvényeken, nem igazán tartották említésre érdemesnek. A sporttevékenységek közösségi élményt teremtő erejével érdemes számítani az önkormányzatnak és akár intézményesebb keretek közé is terelni.

Szeretek sportolni, focizni, kézizni, de főképpen a kosarat szeretem. Most gondolkozunk benne, hogy valami kosár jó lenne, jelenleg nincs.

[Patrik (15) tanuló]

Én kosarazni szoktam. Ritkán focizni. Maga a kollégiumban ilyen lehetőségek vannak, de nem mindig szoktam átmenni. Nagyrészt átmegyek kondiba. Úgy inkább sétálni szoktunk. (...) [Itthon] általában kint szoktunk[lenni] az utcán.

[Dominik (15) tanuló]

Én a sporttal úgy állok, hogy a labdajátékok bármi, futni szeretek. Kondiba jártam, de már otthon folyton az edzési tevékenységeket. Most szeretnék beiratkozni pingpongra. Általánosba jártam sakkozni. Azt szerettem nagyon és még mindig szeretek, de mivel nincs hol és nincs kivel. Szabadidőmben, amikor hívnak, akkor bármikor jövök, de inkább otthon szeretek ülni a gép előtt ugyebár mint a szakmám, de amikor kijön a barátok akkor valamikor jövök.

[Pisti (16) tanuló]

A nemrégiben épült műfüves pálya kivívta az itt élők elismerését. A fiatalok és a megkérdezett szakemberek egyaránt elismerték a létesítmény közösségépítő erejét. Erre alapozva célszerű lenne sportegyesületi keretek közé szervezni a létesítményhasználatot, ami egyúttal a fenntartási költségekhez való hozzájárulás szempontjából is előnyös lenne.

Műfüves pályáról tudok, itt maximálisan itt vannak a fiatal fiúk. Sőt a lányok kísérik őket és kint ülnek és figyelik. Ezt többször láttam, onnan tudom.

[polgármester]

Ők nagyon lelkesek. (...). Olyat bizonyítottak, például épült a műfüves pálya, a világitást nem tudták befejezni, péntek este volt, nem volt visszaásva a gödör és 30 gyerek hazament ásóért és lapátért és megcsinálták. Csak azért, hogy már a hétvégén használhassák.

[képviselőtestületi tag, közösség-szervező]

A társas élmények közösségi tér hiányában kimerülnek a nemrégiben megnyílt büfé látogatásában, illetve a közterületi „bandázásban”. Ugyanakkor a szabadidő eltöltésének aktívabb, közösségi részvételt igénylő formáival szemben sem támasztanak konkrét igényeket a fiatalok, ami a fizikai tér elérhetősége mellett szintén akadályozó tényezője a közösségépítésnek. A korábban működő mozi hiánya viszont továbbra is megjelenik az igények artikulációjánál.

[Moderátor: Ha ti tanácsot adhatnátok Újléta vezetőségének, hogy mit csinálnátok, hogy itt maradjanak a fiatalok és jól éreztétek magatokat, mit csináljanak?]:

Nem jut eszembe.

[Petra (15) tanuló]

Nekem sem jut eszembe.

[Petra2 (15) tanuló]

Minimum egy szórakozó hely. Mert most nincs.

[Móni (14) tanuló]

Én raknék egy kosárpályát. Ifjúsági klubot vagy ilyesmit. Például betesznek számítógépet egyet-kettőt vagy több mindent és ott a fiatalok közösen eltölthetik az idejüket.

[Patrik (15) tanuló]

Én Újlétára mindenféleképpen raknék mozit, mert oda sokan elmennének. Nem kellene sok kilométert menni, hogy megnézzenek egy filmet. Egy nagyobb közösségi házat raknék Újlétára, ahol a fiatalok úgy tudnának ott lenni, hogy valaki bevállalná, hogy ami ott történik az az ő felelőssége lesz és tényleg, hogy oda az tudna bemenni csak akit az az egy személy beenged, hogy tényleg össze tudnánk gyűlni. A sporttal kapcsolatban az, hogy csak egy sportot lehet űzni normálisan. Újlétán az sem túl jó. Én is raknék egy kosárpályát vagy egy rögbi pályát akár. Legyenek pingpong asztalok vagy egy normálisabb parki is jó lenne, ahol le lehet ülni és a környezet az egy olyan park.

[Pisti (16) tanuló]

Amit Jani mondott, hogy kondi, kültéri kondit kéne építeni, szerintem azzal annyi gond lenne, hogy egy hónap és annyi. Tönkretennék és egy belepőt kéne fizetni vagy ilyesmit. És szerintem is a mozi, park meg egy nem büfé, hanem kajálda.

[Márk (15) tanuló]

A fiatalok mozgósításával kapcsolatban a település szakemberei meglehetősen szkeptikusok. Ez is azt igazolja, hogy a közösségszervezésnek létjogosultsága van a településen ezért mindenképpen célszerű lenne a státus létesítésének a feltételeit megteremteni.

Szórakozási lehetőség? Kocsma az ugye nincs, de az nem is szórakozás. Van egy büfé. Az egy jó színtér, oda szeretnek összegyűlni a fiatalok. (...) Vannak olyan fiatalok, akiket nagyon nehéz bevonni bármilyen programba. Azt gondolom, ha lenne arra lehetőség, azt a szabadidőt amit drogozással tölt, akkor mindegyiket lehetne motiválni.

[szociális intézményvezető]

Szakkörök szoktak lenni, akkor az EFOP-os pályázatban van egy diákszövetségünk, egy ifjúsági klubunk, ami elég jól működik havi egyszer, de többször jönnek össze. Bármilyen ötletük van és bármilyen kérésük, mindenben támogatja az önkormányzat őket. Akár egy közös főzés, a borospincénkhez egy túra. Múltkor biciklizni voltak közösen. Támogatjuk őket. Igazi kulturális rendezvény nincs.

[képviselőtestületi tag, közösségszervező]

Van az egyik képviselő asszonynak a fia, ő működtet egy büfét, ott szoktak hétvégén sokan lenni. Illetve én úgy tudom, hogy Debrecenbe járnak be szórakozó helyre. Tehát apa átviszi Vámospércsig a buszig meg mondjuk apa értem jön hajnalba 2-3 óra fele. De az nem itt van nyilván. A programok vannak még, amit eltölthetnek a

szabadidejükben, mert mindegyiket úgy rendezzük, hogy hétfvégén vagy munkaszüneti napokon. (...)

Mindig várják a sült galambot. Ha véletlenül úgy van, hogy csinálunk valamit, el is jövogetnek. Nem aktívak. A fociról nem beszélek, ott tele van a pálya mindig, az más. De ilyen másabb rendezvényeket a majálistól kezdve mindent tartunk, családi napot, mindent. Minimálisan vesznek részt, meg mindig azt kell mondani, hogy akkor díj lesz, akkor ezt kaptok, azt kaptok. Ha van motiváló erőm akkor talán. De hogy csak jól érezzük magunkat az már úgy nem megy. (...) Én örülnék a legjobban ha a fiatalok megkeresnének és mondanák, hogy szeretnének egy klub délutánt tölteni vagy egy diszkót vagy egy születésnap bulit. Vagy, hogy szeretnék farsangi bulit, habár farsang szokott lenni, a fiatalok tartanak. Odaadtuk az étterem kistermét. Én mindent biztosítok, csak csináljanak valamit. Kezdenek valamit magukkal, mert én nem találhatom ki, hogy mit csináljanak meg mit szeretnének. (...). Összeszedtük a 14-35 éves korig a fiatalokat és akkor megkérdeztük, hogy mégis mit szeretnének mit nem? Kocsma. Jó oké. Nekünk az iskola és óvoda között volt a presszó helységünk, azt azonnal megszüntettük. Fagyizó ilyesmi volt annak idején, de mindig mínuszos volt. Én mondtam a fiataloknak nem az önkormányzat feladata működtetni a kocsmat sem. Vállalkozóké. Fiatalok vagytok vállalkozzatok. Helyet is adok. Mindent, csak csináljatok valamit. Vagy pedig bármilyen program, sportrendezvény, vagy valamit szerettek volna megszervezni, a majálist, gyermeknaptól kezdve mindent szervezünk, de lehet nektek külön is ha akartok bandázni. Legyen egy felelősötök, adok kulcsot és kész.

[polgármester]

8.3.4. Újlétai fiatalok életkilátásai, jövőképe

A fókuszcsoportban részt vett fiatalok jövőtervei hagyományos értékrendről árulkodnak. Nem akadta csoportban olyan fiatal, aki elvből utasítaná el a családalapítást, gyermekvállalást. Az átlagosan két gyermek terve megegyezik a magyar ifjúságszociológiai mérések eredményével, ami szemben áll a valóságos 1,3 körüli termékenységi rátával. A településen azonban nagyon kevesen tervezik a jövőjüket, a moderált beszélgetésben jelen lévő 10 fiatalból 2 tervezi letelepedését a szülőfalujában.

Majd egyszer szeretnék családot alapítani. Egy vagy két gyerek. Szeretném, hogy költözzünk el Újlétáról. Még nem tudom, hogy hova. Nem messzire, itt maradni Magyarországon, csak nem Újlétán. Nekem nem nagyon tetszik Újléta, mert nem olyan forgalmas.

[Márk (15) tanuló]

Én családot szeretnék olyan 26 évesen. Gyereket 28 évesen. Két fiút. És azt még nem tudom, hogy hol fogok lakni. (...) Újléta vagy Debrecen. Kertes házban.

[Milán (15) tanuló]

Én őszintén megmondom, hogy Újlétától a legmesszebb szeretnék menni. Nem a családom miatt, hanem a rosszindulat emberek miatt, de már most idővel rájöttem, hogy nem fogok velük foglalkozni és nem is kell. Mindenkinek meglehet a véleménye és az, hogy mit gondol. Úgy képzeltem el a jövőmet, maradnék a szakmában, mert tetszik és szeretem csinálni. Én egy gyereket szeretnék. Jelenlegi barátnőm is azt mondta, hogy egy gyereket szeretne, de a neme az nem számít szerintem, csak hogy legyen egészséges és ez a fontos.

[János (17) tanuló]

Szeretnék itt is egy házat, de csak azért, hogy évente egyszer hazajöjsek, de inkább Pest környékén szeretnék lakni. Én úgy gondoltam, hogy lesz egy kis feleségem, minimum három gyerek. Két fiú, egy lány. Igazából én úgy vagyok vele, a hentes szakmámmal én ki szeretnék menni külföldre és olyan havonta járnék haza, nem ide. Ide évente egyszer meglátogatni a családot. Nem jó Léta, ahogy Jani mondta.

[Jani (16) tanuló]

Én családot szeretnék. Kettő vagy három gyereket. Én Újléta környékén szeretnék maradni, a mezőgazdaságban szeretnék elhelyezkedni.

[Dominik (15) tanuló]

Én is szeretnék nagycsaládot. Debrecen környékén szeretnék lakni kertes házba, egy-két gyereket szeretnék. (...) nekem ez itt pici és nincsen sok lehetőség. Meg, ha már dolgozok, ne kelljen bejárni Debrecenbe.

[Petra2 (15) tanuló]

Én itt szeretnék maradni, nem szeretnék elmenni. Családot szeretnék. Gyereket is. Igazából azért nem szeretnék elmenni, ide születtem és itt is tudnék dolgozni és itt is van óvoda. Itt szeretnék dolgozni.

[Petra (15) tanuló]

Újléta népességmegtartó erejének korlátait a település polgármestere is elfogultságmentesen látja. A modernizáció urbánus életmódot teremtő hatása, a civilizációs tendenciák mellett a helyi közösség vezetője az elvándorlást a település etnikai összetételének megváltozásával magyarázza. A település perspektívája ebben a folyamatban nem a kiürülés, a drasztikus népességfogyás, hanem a fluktuáció, amit Debrecen közelsége és az ingatlanárak alacsony szintje biztosít.

[A fiatalok] tudják nagyon jól, hogy nagyon szűk a lehetőség a településen, hiszen a fő foglalkoztató mindig is az önkormányzat volt, néhány vállalkozóval, és ők már nem látják itt jövőt. Azt tudják, hogy az óvodában majdnem 100%-os és az iskolába 80%-os a romaság, tehát „anya miért jöjök én ide?” „Mi legyen belőlem, közfoglalkoztatott?” Ő tanul, továbbképezi magát és elmegy. Ez nem csak a fiatal fiúkra jellemző, hanem a lányokra. Ők nem akarnak itt maradni ebben a közegben.

Az idősek, akik elhunynak és a hozzátartozóik, mint ahogy a gyerekek kirepülnek elmennek és máshol képzelik az életüket. Azok ugye eladásra kínálják a mama ingatlanját és akkor ott debreceniek veszik meg, nyugdíjasok. Nyilván ezek szép állapotban lévő rendezett kocka házak. Ne arra gondoljon, hogy majdnem szétomlik, meg kis parasztház, hanem kis rendezett ingatlanok ezek, és jönnek a nyugdíjasok párban. Ahogy beszéltem egy párral, azt mondják, hogy Debrecenben eladják az ingatlant, mert most magas az ára. A két gyerekem kisegítettem és még maradt annyi pénzem, hogy vidéken vegyek, mert tudjuk, hogy vidéken mindig olcsóbb, és legalább kertészkedhetek, mert ugye ezekhez az ingatlanokhoz mindig nagy kert van. Szinte mindegyikhez. (...) [polgármester]

9. FIATAL FELNŐTTEK ÉLETKÖRÜLMÉNYEI ÉS JÖVŐKÉPE

Az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 számú projekt akcióterületéhez tartozó öt településen (Bocskai kert, Hajdúhadház, Létavértes, Téglás, Újléta) élő, 19-30 év közötti fiatal felnőttek körében a kérdőíves adatgyűjtést végeztünk. Az adatfelvétel az EFOP-1.5.3-16-2017-00121 projekt megvalósításában közreműködő közösség-szervezők koordinálásával, részben személyesen kiosztott önkitöltős, másrészt kérdezőbiztosi közreműködői szerepben instruált lekérdezési módszertannal valósult meg. Az adatgyűjtésre 2019. december 12-23 között került sor. A sikeres lekérdezések száma 143 db. volt, amely a projekt akcióterületére elégséges számú mintanagyságot biztosított. Az adatgyűjtés módja növelte a kapott válaszok validitását. A kérdőív négy nagyobb tematikai egységből áll:

- iskolai tanulmányok, munkavállalás
- családszerkezet, lakhatási viszonyok és lakásszerzés
- szabadidő, szórakozás
- településhez való viszony

A minta elemszáma alapvetően a projekt akcióterületének egészére biztosít statisztikailag megbízható adatokat, ennek megfelelően a leíró statisztika a teljes akcióterületre vonatkozó adatok közzétételére irányul. Néhány változó esetében, illetve a lakóhellyel kapcsolatos kérdések esetében települési bontásban is bemutatjuk a kérdezettek válaszainak megoszlását, azonban a kellő reprezentativitás hiányában az adatok korlátozottan érvényesek a települések részsokaságaira (adott településen élő fiatalok teljes körére) nézve.

9.1. A MINTÁBA KERÜLTEK ÖSSZETÉTELE

A mintába kerültek egynegyede lakik Hajdúhadházon, Bocskaikertről, Létavértesről és Újlétáról közel egyenlő arányban oszlanak meg, ők településenként a válaszadók egyötödét teszik ki. A mintába került fiatalok 10 %-a való Téglásról. A bocskaikerti és a létavértesi válaszadók mintán belüli aránya megegyezik a teljes alapsokaságon belüli arányokkal, azonban a hajdúhadházi és a téglási válaszadók alulreprezentáltak az adatbázisunkban, ezzel szemben az újlétai lakosok többszörösen felülreprezentáltak a mintában.

9.1. táblázat

A mintába kerültek település szerinti megoszlása

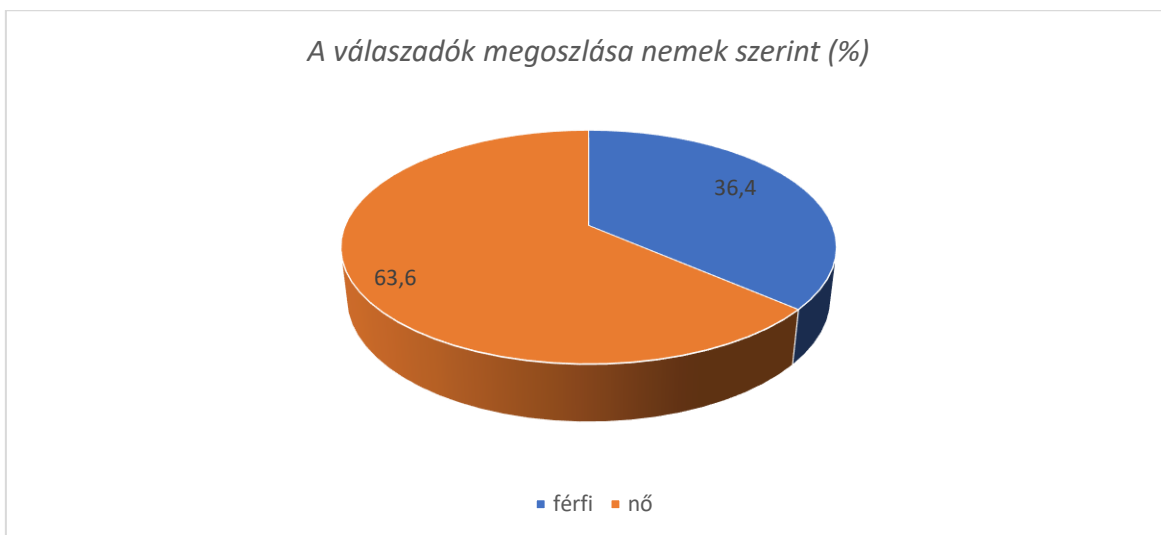
Település	Elemzés	Relatív gyakoriság (%)	Referencia gyakoriság (%)
Bocskaikert	31	21,7	44,1
Hajdúhadház	36	25,2	19,4
Téglás	15	10,5	9,3
Létavértes	30	21,0	23,6
Újléta	31	21,7	3,6
Összesen	143	100,0	100,0

A mintába került fiatalok életkori átlaga 24 év. A legfiatalabb válaszadó 2001-ben született (18 éves), a legidősebb kérdezett 1989-es születésű (30 éves). Az életkori mediális érték¹ 24 év. A mintába kerültek közül legtöbben 2000-ben születtek, összesen 19 fiatal felnőtt.

A megkérdezettek állandó lakóhelye döntő többségben megegyezik a tényleges tartózkodási helyükkel, összesen 18 fő (12%) nyilatkozott úgy, hogy más településen él életvitelszerűen, fővárosban, megyeszékhelyen vagy másik városban, továbbá szerepel a mintában 1 olyan személy, akinek a tartózkodási helye külföldön van.

A megkérdezettek 63,4%-a nő. Újlétán a mintába került fiatalok közül a nők alulreprezentáltak a mintagyakorisághoz képest (mindössze 40%).

¹ A medián valamely értékekre vonatkoztatva az az érték, aminél a többinek a fele nagyobb és a fele kisebb, nevezhetjük felező értéknek is.

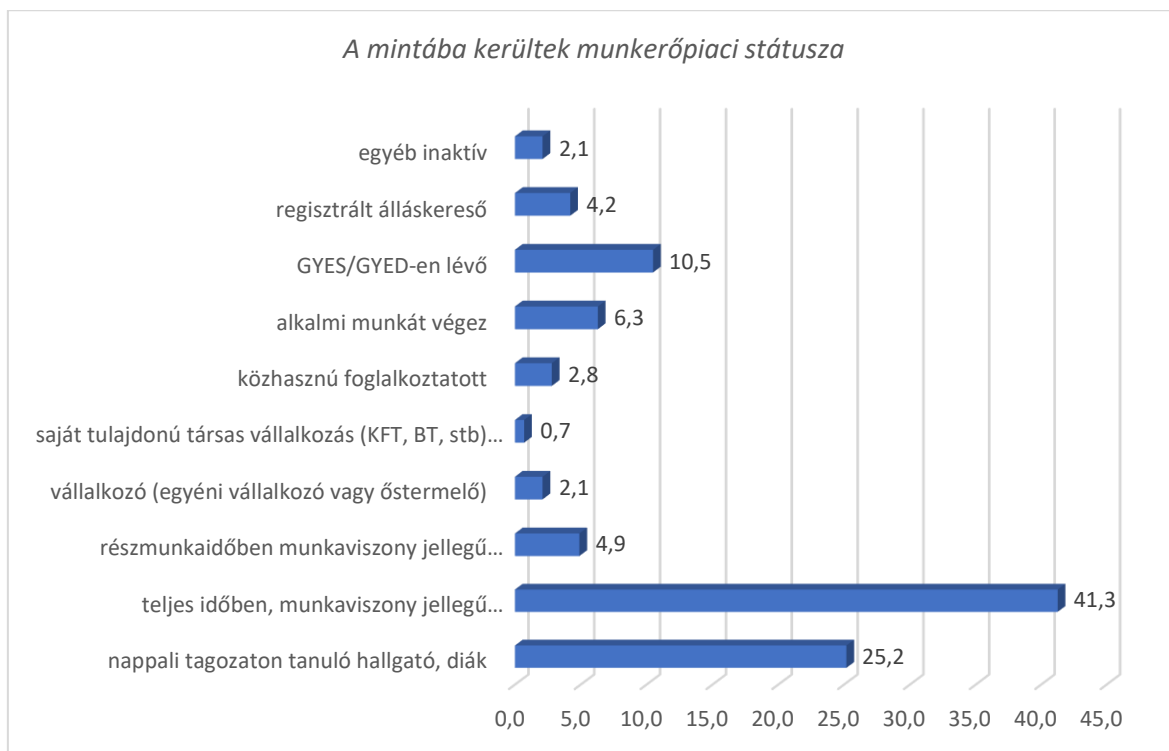
A megkérdezettek felének a legmagasabb iskolai végzettsége középszintű és 36 százaléknak van érettségije. A mintába került fiatalok ötöde rendelkezik egyetemi vagy főiskolai oklevéllel. Az alapküvé végzettségük, illetve az általános iskolára épülő OKJ-s bizonyítvánnyal rendelkezők aránya is majdnem a minta ötödét teszi ki. A befejezetlen általános iskolai végzettségük száma viszont elenyésző (2fő).

9.2. táblázat

A mintába kerültek iskolai végzettség szerinti megoszlása

Legmagasabb iskolai végzettség	Elemzészám	Relatív gyakoriság (%)
egyetemi/főiskolai oklevél	29	20,4
középiskolai érettségire épülő felsőfokú, diploma nélküli szakképzettség	16	11,3
középiskolai érettségi	52	36,6
szakmunkásképző	17	12,0
szakiskola, általános iskolai végzettségre épülő OKJ képesítés	5	3,5
befejezett általános iskola	21	14,8
befejezetlen általános iskola	2	1,4
Összesen	142	100,0

A megkérdezettek közel fele teljes- vagy részmunkaidőben foglalkoztatott, emellett a nappali tagozaton tanulmányokat folytatók hányada a legszámtotévőbb, minden negyedik válaszadó nappali tagozaton tanuló hallgató, diák. Az inaktívák aránya a mintában 17%. Az önfoglalkoztatók száma elenyésző, összesen 4 fő.

9.2. táblázat

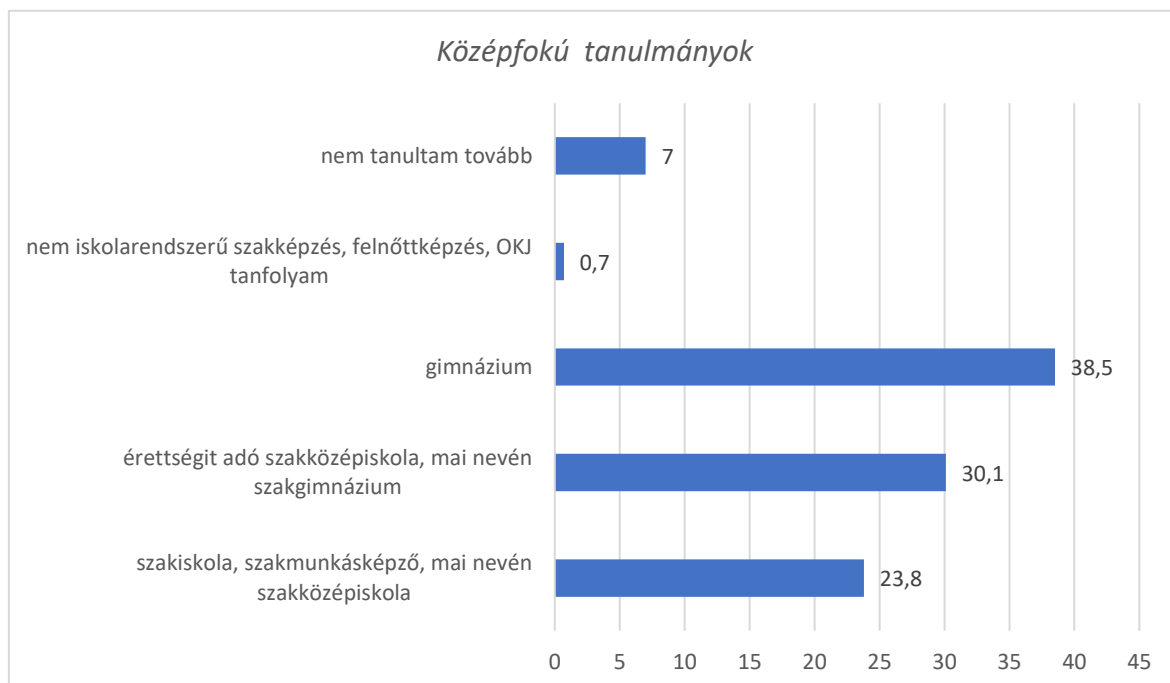
A mintába kerültek munkaerő-piaci státus szerinti megoszlása

Munkaerőpiaci státusz	Elemzés	Relatív gyakoriság (%)
nappali tagozaton tanuló hallgató, diák	36	25,2
teljes időben, munkaviszony jellegű foglalkoztatásban alkalmazott	59	41,3
részmunkaidőben munkaviszony jellegű foglalkoztatásban alkalmazott	7	4,9
vállalkozó (egyéni vállalkozó vagy őstermelő)	3	2,1
saját tulajdonú társas vállalkozás (KFT, BT, stb) ügyvezetője	1	,7
közhasznú foglalkoztatott	4	2,8
alkalmi munkát végez	9	6,3
GYES/GYED-en lévő	15	10,5
regisztrált álláskereső	6	4,2
egyéb inaktív	3	2,1
Összesen	143	100,0

Az elsődleges munkaerő-piacon kívül rekedt fiatalok aránya számottevő (inaktív, álláskereső, közhasznú foglalkoztatott, alkalmi munkából élő). Amennyiben a potenciális munkaerőforrást jelentő fiatalok számához (a nappali tagozaton tanuló 18 év feletti fiatalok és a gyermeküket gondozók létszámának figyelmen kívül hagyásával) viszonyítjuk a munkaerő-piacon kívül rekedt fiatalok számát, akkor 24 százalékos arányt kapunk. *Tehát minden negyedik, 18. évet betöltött, a térségben élő fiatal felnőtt egzisztenciális léte fenyegetett.*

9.2. TANULÁS, MUNKA, KARRIERUTAK

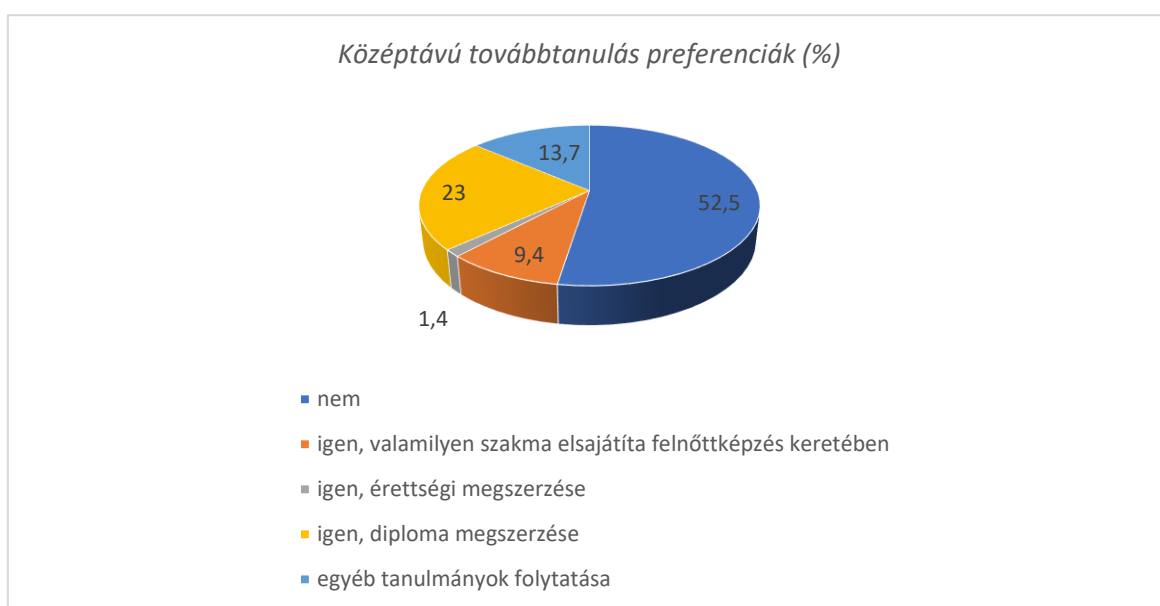
A válaszadóknak mindössze 8 százaléka járt a jelenlegi lakóhelyéhez képest más településre általános iskolába, ebben az arányban már szerepelnek a gyermekéveik alatt családjukkal lakóhelyet változtatott személyek is. A megkérdezett fiatal felnőttek relatív többsége, 38,5 százaléka gimnáziumban folytatta tovább tanulmányait, további 30 százaléka érettségit adó közép fokú intézménybe járt. Kiindulva a megkérdezettek átlagos életkorából (24 év), ez az adatfelvételhez képest 10 évvel korábbi állapotot tükröz vissza, ami pontosan illeszkedik az akkori továbbtanulási utakra. A kérdezettek közel egynegyede szakképzésben vett részt.

A megkérdezettek 87 százaléka kapott segítséget az általános iskola pedagógusától a továbbtanulásban. Ugyanakkor egyéb intézményesített szolgáltatás (pedagógiai

szakszolgálat, gyermekjóléti szolgálat, civil szervezet) említése nagyon alacsony, 5 százalék körüli gyakoriság. Célszerű lenne a települési önkormányzatoknak az intézményeiken keresztül nagyobb hangsúlyt fektetni az általános iskola végzősei továbbtanulási és pályaválasztási orientációinak alakításában, ami akár a minőségi munkaerő-hiány problémáinak kezelésében is segítséget nyújtana.

A válaszadók közel egyharmada jelenleg is tanul iskolarendszerű vagy felnőttképzés rendszerében szervezett képzésben. Minden második fiatal felnőttnek vannak középtávú (5 éven belüli) tanulási tervei. Szakmaszerzésben 10 százalék gondolkodik, a válaszadók 23 százaléka felsőfokú végzettség kíván szerezni.

A megkérdezettek 56 százaléka dolgozik jelenleg valamilyen foglalkoztatási formában, közülük 62 százalék az állandó lakcímének megfelelő településen, további 28 százalékuk Debrecenben talált munkahelyet. Egy fő került a mintába, aki külföldön (Hollandiában) dolgozik. A mintába kerül fiatal felnőttek 32 százaléka még nem dolgozott ezidáig. A munkatapasztalattal rendelkezők átlagosan 2,8 évet dolgoztak eddigi életükben (szórás értéke=2,9), a leghosszabb idő 11 év. A válaszadók átlagosan 1,9 munkahelyük az adatfelvételig (szórás értéke=2,33), 14 fiatal már 5 vagy több munkahelyen is megfordult.

A válaszadók havi, levonások utáni nettó munkabére átlagosan 144.529 Ft, ami viszonylag széles tartományban szóródik, tekintettel arra, hogy havi 600 ezres fizetést is regisztráltak egy fő esetében, ugyanakkor a legalacsonyabb megjelölt bér (részmunkaidőben dolgozó esetében) havi 40 ezer forint volt. A kérdezettek bérigénye meglehetősen szerénynek

mondható. Arra a kérdésre, hogy *Véleménye szerint a jelenlegi munkakörében, teljes munkaidőben mi lenne az elfogadható havi nettó jövedelem?*, 205.471 Ft átlagösszeget jelöltek meg a válaszadók, a legalacsonyabb bérigény havi 80 ezer forint volt.

9.4. táblázat

A válaszadók tényleges és elvárt bérvizonyai munkaerő-piaci státusz szerint

Munkaerőpiaci státusz	Jelenlegi munkabér havi nettó összege (Ft)	Bérigény havi nettó összege (Ft)
teljes időben, munkaviszony jellegű foglalkoztatásban alkalmazott	161928,18	220275,86
részmunkaidőben munkaviszony jellegű foglalkoztatásban alkalmazott	92800,00	214285,71
vállalkozó (egyéni vállalkozó vagy őstermelő)	153333,33	223333,33
saját tulajdonú társas vállalkozás (KFT, BT, stb) ügyvezetője	130000,00	300000,00
közhasznú foglalkoztatott	54738,33	106666,67
alkalmi munkát végez	65000,00	163333,33
GYES/GYED-en lévő	130000,00	166000,00
regisztrált álláskereső	-	135000,00
egyéb inaktív	80000,00	166666,67

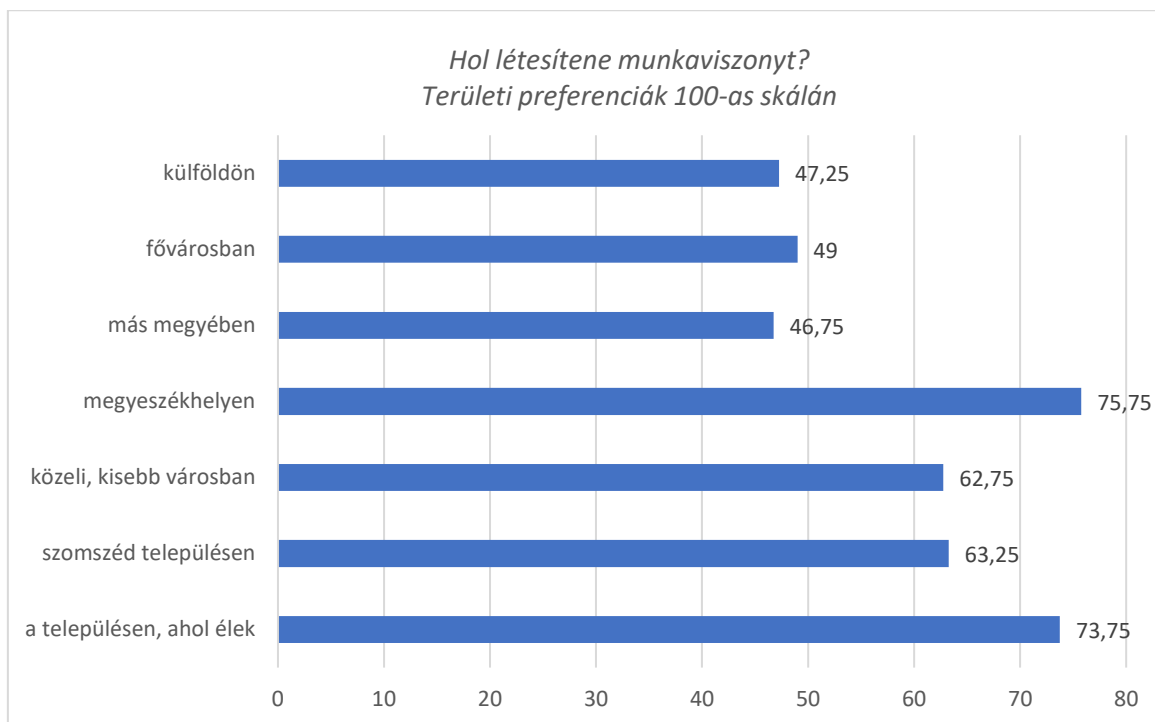
Foglalkoztatási kategóriánként meglehetősen nyomott bérspirál, hasonló a helyzet a különböző iskolai végzettség szerinti megoszlásban mérve. A teljes munkaidőben foglalkoztatott fiatal felnőttek átlagbére 161.928 Ft, bérigényük átlaga 220.275 Ft. A felsőfokú végzettségűek átlagbére alacsonyabb a középfokú végzettségűekhez képest, az eltérést a munkaerő-piac szektorális különbségei magyarázzák. A közhasznú foglalkoztatottak átlagbére 54.738 Ft, bérigényük havi nettó 106.666 Ft.

A válaszadók tényleges és elvárt bérvizonyai iskolai végzettség szerint

Munkaerőpiaci státusz	Jelenlegi munkabér havi nettó összege (Ft)	Bérigény havi nettó összege (Ft)
egyetemi/főiskolai oklevél (alapszakon- vagy mesterszakon szerzett diploma)	152087,12	222321,43
középiskolai érettségire épülő felsőfokú, diploma nélküli szakképzettség	131250,00	198062,50
középiskolai érettségi (gimnázium, szakgimnázium, korábban szakközépiskola)	168444,44	235800,00
szakmunkásképző (mai nevén érettségit nem adó szakközépiskola)	129428,57	181176,47
szakiskola, általános iskolai végzettségre épülő OKJ képzés	162000,00	146400,00
befejezett általános iskola	60000,00	156190,48

A megkérdezettek egyharmada válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy a következő egy éven belül tervezi –e a munkahely váltást, illetve munkahely létesítést.

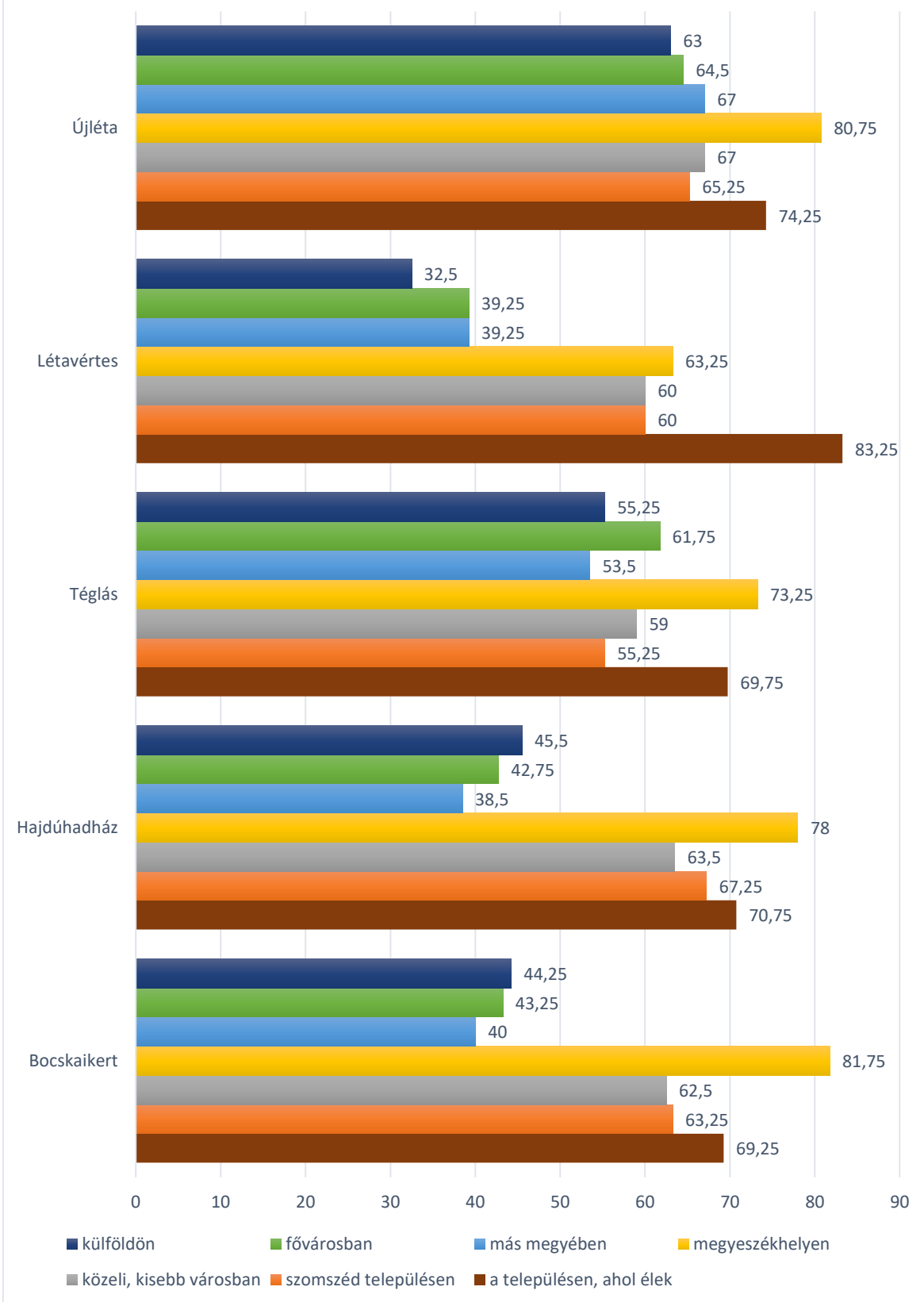
A munkahely területi preferenciáját szummatív skálával mértük. A kérdezettek egy 4 fokozatú skálán jelölhették (az „egyáltalán nem”-től a „biztosan igen”-ig), hogy hol helyezkednének el szívesen. A kapott átlagértékeket 100 fokozatú skálára transzformáltuk fel, hogy a preferenciák jól értelmezhetők legyenek, illetve a mért különbségek megmutatkozzanak. Az adatokból kirajzolódik a lakóhely és a megyeszékhely abszolút preferenciája. A legnagyobb szórás a területi preferenciákban a térbeli távolsággal nő; a főváros és a külföldi munkavállalás esetében mutatkozott a legnagyobb véleményheterogenitás.

A munkahellyel kapcsolatos területi preferenciákat települési bontásban is vizsgálhatjuk. A térbeli mobilitási hajlandóságot mérő adatokból kirajzolódik, hogy a létavértesi fiatalok preferálják a legnagyobb mértékben a helyi munkavállalást (83,25 pont), ezzel szemben a bocskaiakerti ifjúság számára jelent legkisebb mértékű opciót a helyi munkavállalás (69,25 pont). Debrecen városa a megkérdezettek közül a létavértesi lakosok számára kevésbé vonzó, hasonló körökben a külföldi munkavállalással szembeni attitűd.

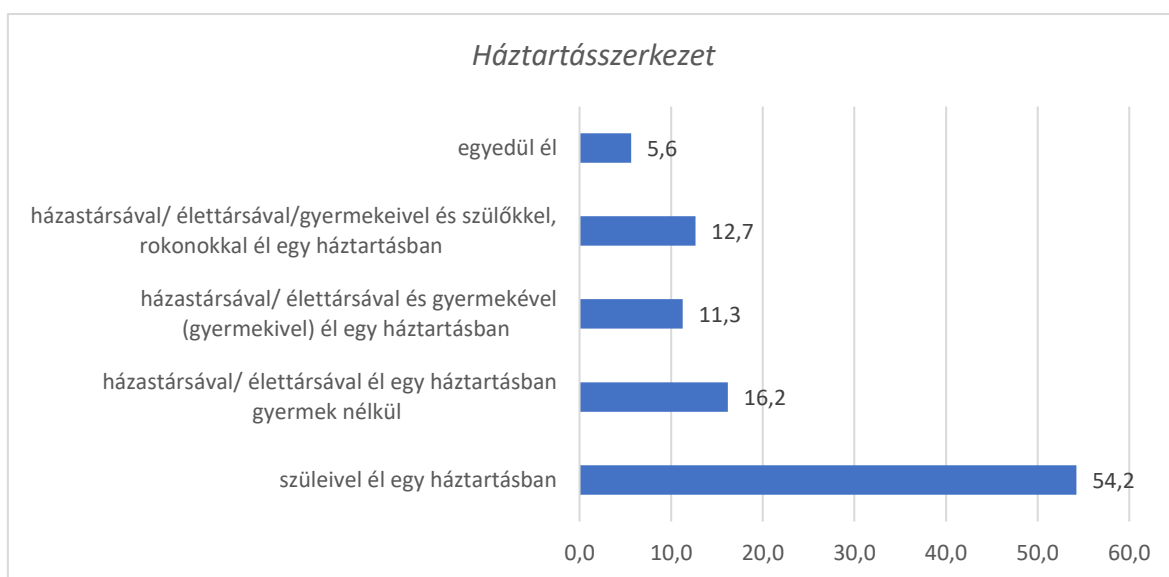
Feltettük az a kérdést, hogy „*Lakóhelye megváltoztatása nélkül milyen távolságot tartana elfogadhatónak a napi munkába járáshoz?*„. A kérdezettek átlagosan 25,7 kilométert jelöltek meg: gyakorlatilag 25 km-es körön belül helyezkedik el Debrecenhez képest valamennyi, a kutatással érintett település. A modális érték 20km, a mediális az átlaggal megegyező mértékű. Az adatok szórása mindössze 12 km. A legnagyobb távolság, amit jelöltek 60 km volt.

Hol helyezkedne el szívesen?
Területi preferenciák 100-as skálán települési bontásban

9.3. CSALÁDSZERKEZET, HÁZTARTÁS, LAKHATÁS

A megkérdezett fiatal felnőttek 12 százaléka volt házas az adatfelvétel időpontjában, további 30 százalékuk élettársi kapcsolatban élt és 56,5 százalékuk egyedülálló. A családi állapot szerinti eloszlása a mintagyakoriságnak követi az országos tendenciákat. A válaszadók 23 százalékának van gyermeke, az átlagos gyermekszám 1,48. A gyermeket nevelők egyötöde 3 vagy több kiskorú eltartásáról gondoskodik. Minden második válaszadó a szüleivel él közös háztartásban, minden tizedik kérdezett többgenerációs háztartásban él. A mintába került 19-30 év közötti fiataloknak mindössze 5 százaléka él egyedül.

A kérdezettek 85 százaléka lakik családi házban, a lakott ingatlanok mindössze 16 százalékuk tulajdonosi jogcímben. A kérdezett fiatal felnőttek kétharmada családtag tulajdonában lévő ingatlanban él. Számottevő ugyanakkor a szívdességi lakáshasználók 7 százalékos aránya. A laksűrűségi mutató ugyan magasabb, mint a magyar átlag, de nem kedvezőtlen: az egy lakásra jutó lakók számának átlaga 3,94 (szórás 1,9, medián értéke 4). A kérdezettek egytizede lakik olyan ingatlanban, ahol 6 vagy több ember él együtt, két esetben 10, illetve egy esetben 14 fő a lakásban élők száma.

A kérdezettek által lakott lakások átlagos kora 37 év, az ingatlanok 1930 és 2019 között épültek. A modális gyakoriság 50 év, a mediális érték 35 év, azaz a válaszadók fele 35 évnél régebben épült lakásban él jelenleg. A lakott lakások infrastrukturális viszonyai kedvezők, az ingatlanok kilencetizedében van vízöblítéses wc, 80 százalékában közcsatorna, hasonló arányú a vezetékes internetszolgáltatás gyakorisága.

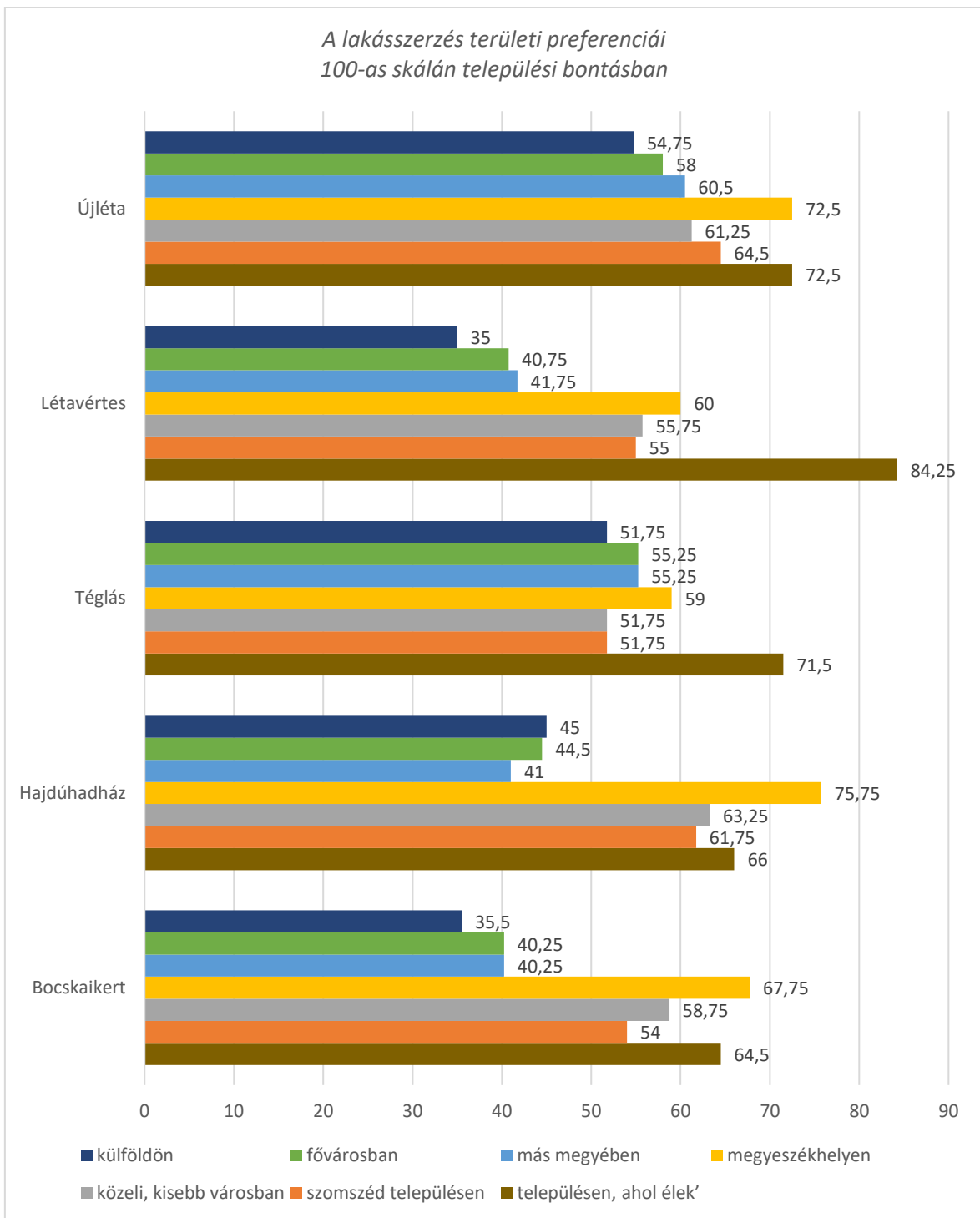
A megkérdezettek által lakott ingatlanok közműellátottsága

	Elemszám	Relatív gyakoriság (%)	Érvényes gyakoriság (%)
Áramszolgáltatás	143	100	100
Gázszolgáltatás	93	65	65
Vezetékes ivóvíz	139	97,2	97,2
Közcsatorna	117	81,8	81,8
Vezetékes internetszolgáltatás	114	79,7	80,3
Fizetős televíziós szolgáltatás (kábel, parabola, IPTV, stb)	133	93	93
Fürdőszoba	133	93	93
Vízöblítéses wc	127	88,8	88,8
Meleg víz	133	93	93
Klímaberendezés	28	19,6	19,6

A lakások átlagos nagysága 93 négyzetméter, a legkisebb méretű ingatlan 25 m², a legnagyobb 240 m². A lakások átlagos lakószoba száma 2,8 (szórás 0,9 mediális érték3), a szélső értékek 1, illetve 6.

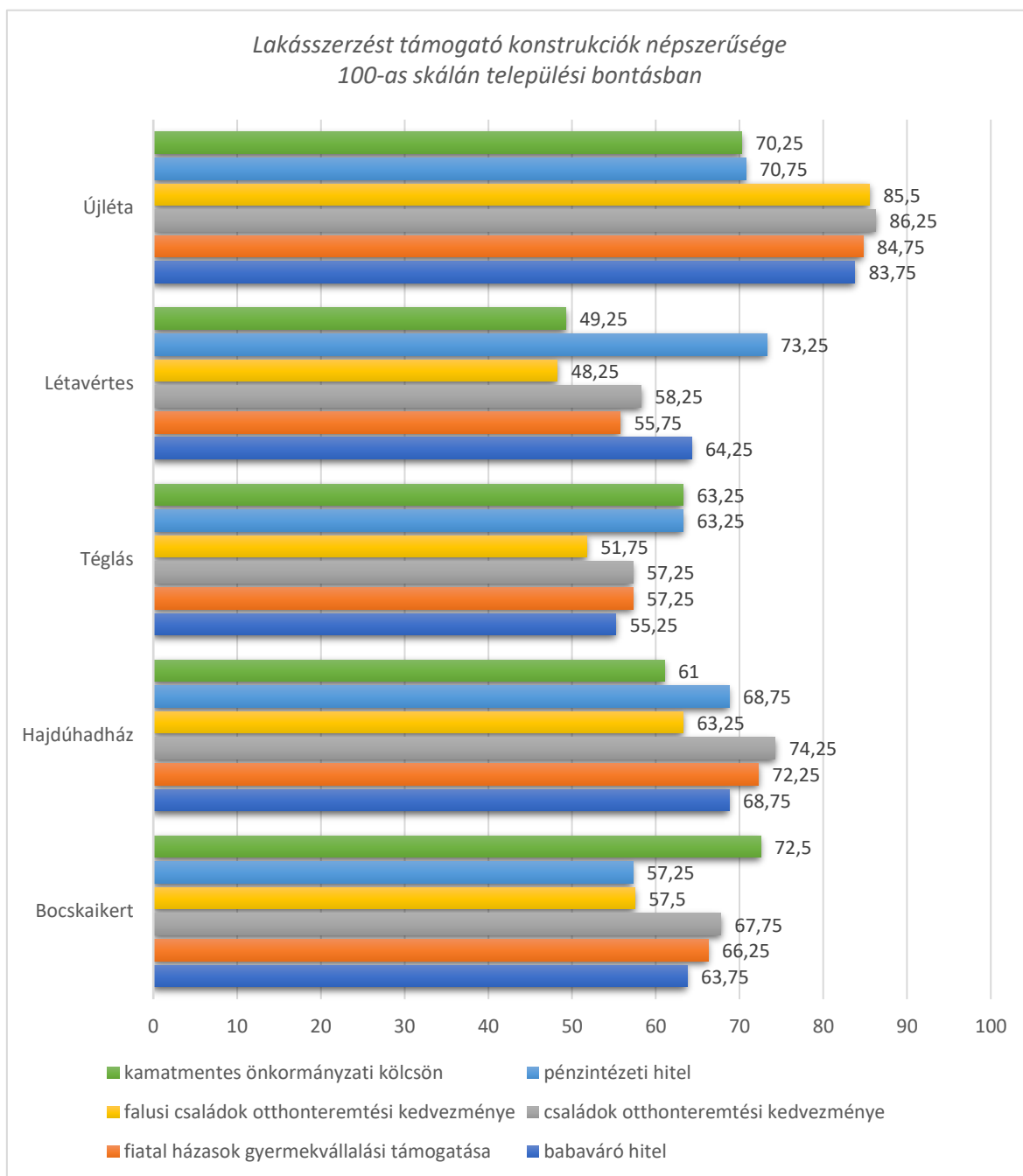
Lakásmobilitási terve a megkérdezett fiatal felnőttek 64 százalékának van, azonban a válaszadók többsége (alapvetően az egyedülálló, szülőkkel együtt élők), 42 százaléka albérlletbe költözéssel tudná biztosítani a lakhatását. A költözési szándékkal bíró kérdezettek 20-20 százaléka használt családi ház, illetve használt lakás vásárlásában gondolkodik. Az új lakás építését, mint opciót említők aránya elenyésző, mindössze 1 fiatal említette ezt a lehetőséget.

A munkavállalói mobilitási preferenciákhoz nagyon hasonló a lakásszerzés területi preferenciái. A válaszadókat a következő kérdés megválaszolására kértük: *Amennyiben lehetősége lenne a jelenlegi lakásából az elköltözésre, hol vásárolna vagy építené házat/lakást?* A válaszokat 4 fokozatú szummatív skála segítségével mértük, amit a könnyebb értelmezhetőség kedvéért feltranszformáltunk egy 100 fokozatú skálára. Létavértes esetében mutatkozott a legerősebb települési kötődés (84,2 pont), Bocskai kert esetében a legkisebb (64,5 pont).

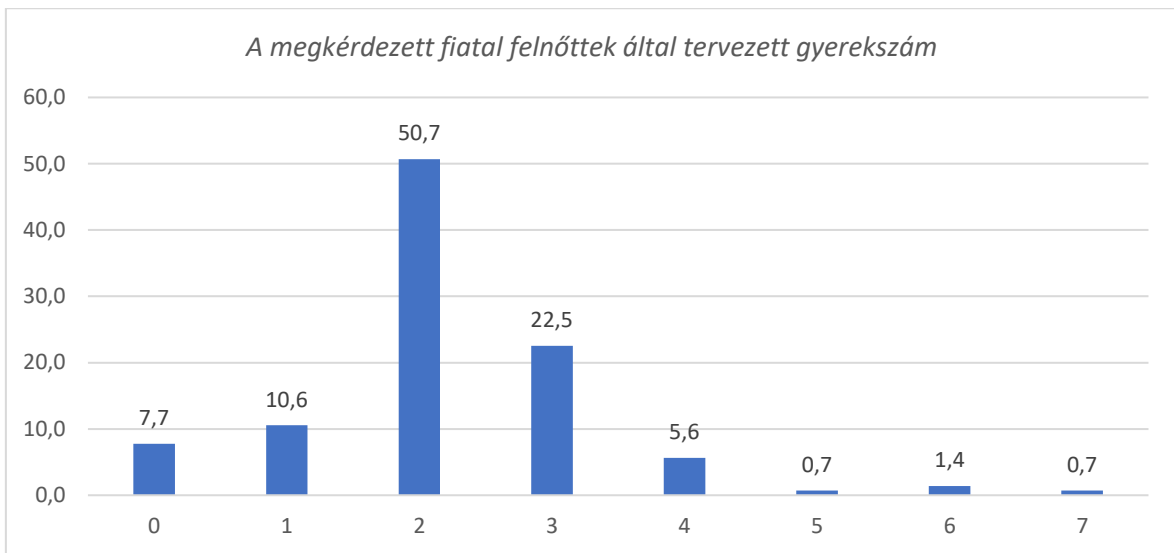

A kormány családtámogatási programjának keretében számos, lakásszerzést segítő támogatási konstrukció létezik. Ezek közül legnépszerűbb a megkérdezettek körében a családok otthonteremtési kedvezménye (CSOK), 70,5 pont a népszerűsége a 100-as skálán, közel hasonló a babaváró hitel és a fiatal házaspárok gyermekvállalási támogatása. A falusi CSOK támogatási konstrukcióval szembeni viszonylagos kiábrándultságot mutatja (62.7

pont), hogy ennél a konstrukciónál még a pénzügyi hitel (67 pont) is népszerűbb. A támogatások preferenciasorrendjét települési bontásban közöljük.

A megkérdezett fiatal felnőttek 55 százaléka tervezi a következő 5 évben a gyermekvállalást. A magyar trendeknek megfelelően a kérdezettek átlagosan két gyermek vállalását említették (szűk tartományú a szórás értéke, 1,14). A kérdezetteknek mindössze 7 százaléka nem vállalna gyermeket, és alig több, mint egyötödük vállalkozna 3 vagy több gyermek felnevelésére.

10. A FIATAL FELNÖTT KORCSOPORT SZÜKSÉGLETEI

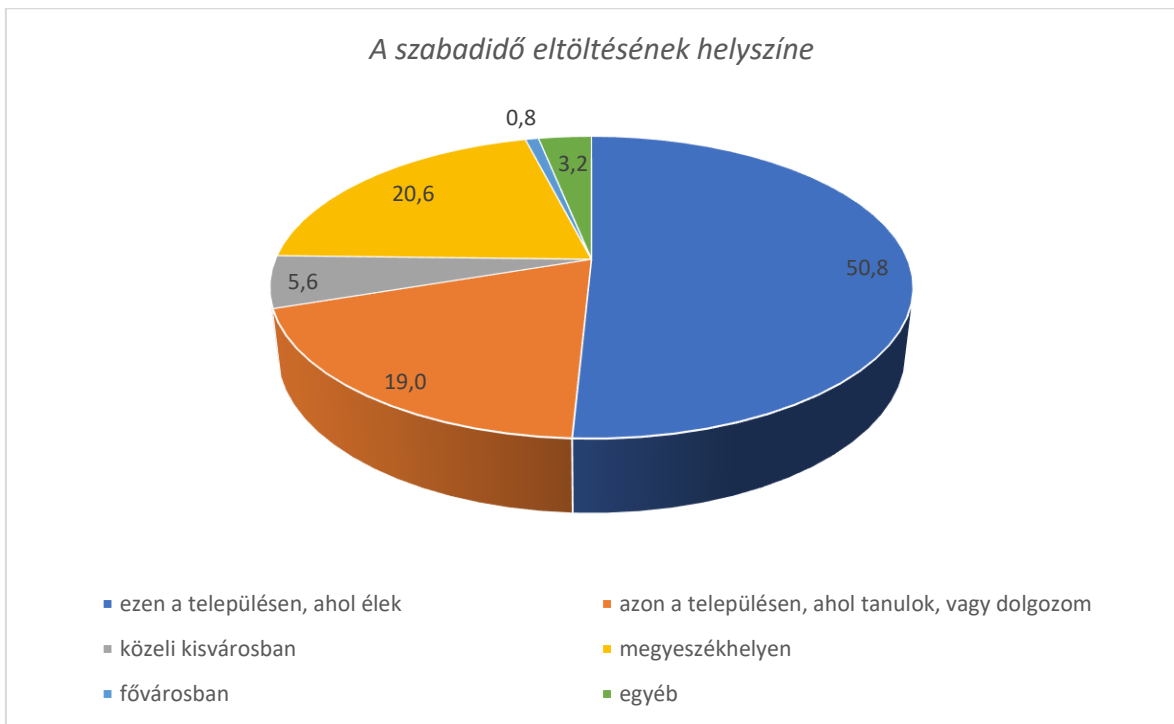
10.1. SZABADIDŐ, SZÓRAKOZÁS

Az öt hajdú–bihar megyei településen élő fiatal felnőttek kötetlen idejének felhasználására a médiatartalmak fogyasztásának az abszolút primátusa jellemző, a napi gyakorisággal végezett tevékenységek között a hagyományos televíziózás mellett az internet dominanciája jellemző: a válaszadók kétharmada minden nap látogatja a közösség oldalakat (Facebook, etc.), illetve internetes tartalmakat böngész. Ezzel szemben a könyv- és magazinolvasás említési gyakorisága csak 15 százalék, a sportolás 8,5 százalék, és a kreatív tevékenységek is csak a kérdezettek 5 százalékának jelent napi elfoglaltságot. Az időfelhasználás struktúrájából az is kiderül, hogy melyek azok a tevékenységi formák, amelyek egyáltalán nem részesei a fiatalok életének. Két fiatalból egy sohasem jár színházba és nem folytat közéleti tevékenységet, egyharmaduk nem jár koncertre, közel negyven százalékuk egyáltalán nem olvas és nem vesz részt semmilyen művészeti jellegű tevékenységben. Ami elsősorban eltér az urbanizáltabb településeken élők szabadidő felhasználásától, az, hogy a kérdezett fiatalok egyharmada egyáltalán nem jár szórakozóhelyre. A kvalitatív elemzés ráirányította a figyelmet, hogy ennek oka elsősorban a lehetőségek hiányában mutatkozik meg. A fiatalok közel ötven százaléka heti gyakoriságnál ritkábban sportol és 17 százalékuk egyáltalán nem folytat aktív rekreációs tevékenységet.

A megkérdezettek szabadidős tevékenységeinek időgyakorisága (%)

	naponta	hetente többször	ritkábban	soha
könyv, magazin olvasása	15,4	30	53	38
művészeti tevékenység (tánc, alkotó tev.)	4,9	11,9	44,8	38,5
sportolás	8,5	27,5	46,5	17,6
internetes tartalmak böngészése	67,1	18,9	11,2	2,8
közösségi oldalak (pl. Facebook) látogatása	69,9	16,8	9,1	4,2
önkéntes tevékenység	1,4	8,4	47,6	42,7
közéleti tevékenység	1,4	11,2	36,4	51
mozilátogatás	0	6,6	74,8	18,9
színházlátogatás	0	0,7	46,2	53,1
koncertre járás	0	0,7	62,2	37,1
ifjúsági fesztiválokon részvétel	0	0,7	57,3	42
szórakozóhelyek látogatása	0	4,2	66,4	29,4
települési rendezvényeken való részvétel	0	6,3	76,2	17,5
baráti összejöveteleken való részvétel	0,7	28,7	67,1	3,5
kirándulás, túrázás	0	4,2	65	30,8
külföldi utazás	0	0	51	49

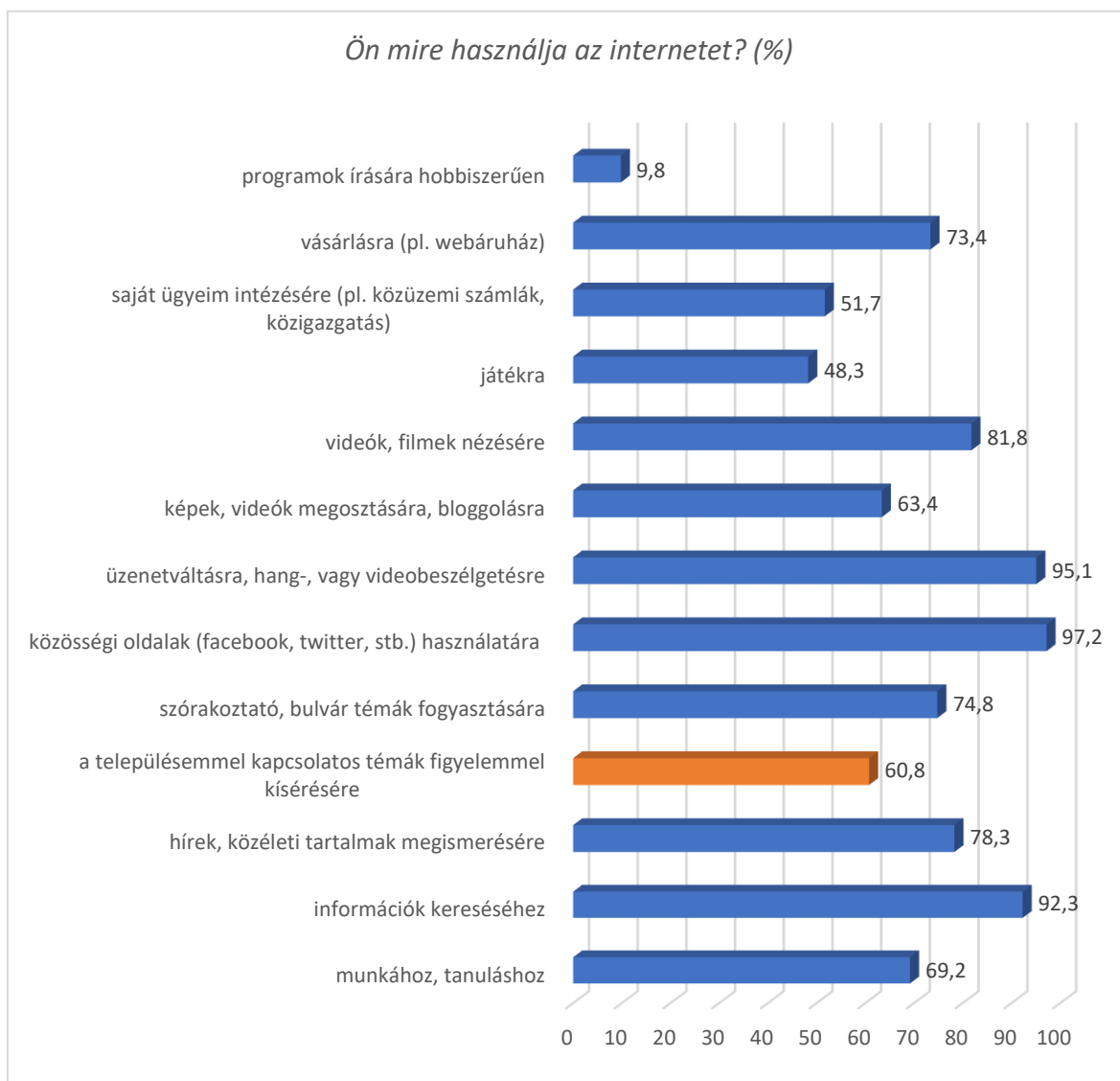
A megkérdezettek egyötöde tölti társakkal közösen szabadidőjét a megyeszékhelyen, további 20 százalékuk, azon a településen, ahol tanul vagy dolgozik. Minden második fiatal számára az állandó lakóhely jelenti a társakkal közös szabadidő eltöltésének földrajzi helyét.

A megkérdezett fiatalok átlagosan 7,5 órát fordítanak társas szabadidős tevékenységekre. Szignifikáns különbség mutatkozott a családi állapot kategóriái esetében: az elváltak szociális izolációját jól mutatja, hogy harmadannyi időt (2 óra) sem töltenek mások társaságában kötetlen időjükben, mint a párkapcsolatban élők vagy akár az egyedülállók. A gyermek megléte ezzel szemben nem befolyásolja az időfelhasználást. Az iskolai végzettség szerinti kategóriákhoz tartozók esetében nem találtunk statisztikailag releváns eltérést, ezzel szemben a munkaerő-piaci helyzet markáns különbségeket idéz elő: az állástalanok fele annyi időt (4 óra) töltenek társas elfoglaltsággal, mint a dolgozó vagy nappali tagozaton tanuló fiatalok (~8 óra), hasonló a helyzetük a gyermeküket gondozó anyáknak (4,4 óra). A rendelkezésre álló nettó jövedelem nem mutat korrelációt a társas időfelhasználásra fordított idő nagyságával (Pearson korrelációs érték 0,056).

Mivel az internethasználat domináns része a fiatalok időfelhasználásának, külön kitértünk a kérdőíves felvételben a használati szokásokra. Ebben a struktúrában a kapcsolattartás (közösségi oldalak), kommunikáció (üzenetváltás, hang- és videóbeszélgetések) és az információkeresés esetében mutatkoztak 90 százalék feletti említési gyakoriságok. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az online térben való ügyintézés is egyre meghatározóbbá válik az Y-generáció életében (minden második fiatal jelölte ezt az opciót), továbbá ki kell emelnünk, hogy a megkérdezettek 60 százaléka említette, hogy a településével kapcsolatos történések, témák figyelemmel kísérése is része az netes tartalomfogyasztásnak.

Fontos konklúzió, hogy az internet biztosította lehetőséget ki kell használniuk a települési önkormányzatoknak a fiatalokkal való kapcsolattartásra.

10.2. TELEPÜLÉSHEZ VALÓ VISZONY

A településsel kapcsolatos információkhoz való hozzáférés lehetősége, az információk mennyisége és minősége nagymértékben befolyásolja a közösség integráló erejét, az egyéneknek a településhez való viszonyát. A kérdezetteket arra kértük, hogy jelöljék meg, hogy milyen módon, milyen kommunikációs csatornákon keresztül tudnak tájékozódni a település életével kapcsolatos történésekről, eseményekről. A fiatal felnőttek alapvetően informális csatornákon keresztül jutnak hozzá a településükkel kapcsolatos fontosabb hírekhez. Ebben a személyközi kapcsolati hálózatok szerepe meghatározó, az ismerősökkel való beszélgetés, illetve a közösségi hálón (Facebook) történő információcsere hasonló arányú említést kapott (83%). A települések webfelületeinek az említése a középmezőnyben található (43,7% az átlag), ellenben a megyei napilap, illetve a helyi intézmények webfelületei, mint tájékoztatói lehetőségek, nagyon alacsony értéket vesznek fel (15 százalék körüli gyakoriság).

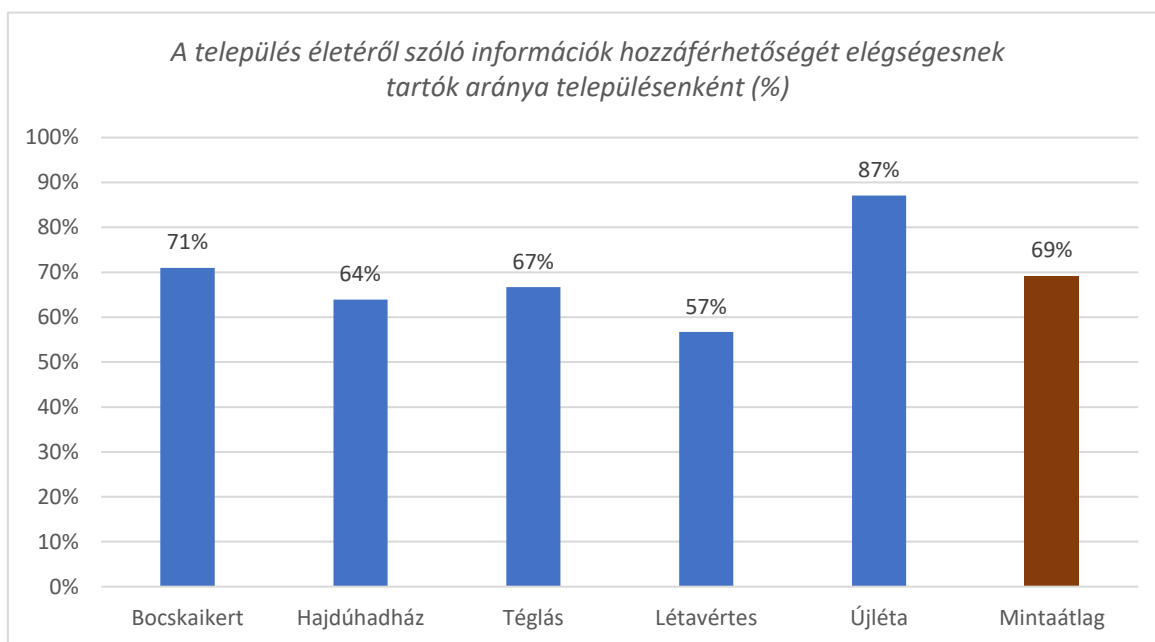
9.8. táblázat

A településsel kapcsolatos információs csatornák említési gyakorisága (%)

	Bocskai kert	Hajdúhadház	Téglás	Létavértes	Újléta	Alapsokaság
település weblapja	41,9	54,3	53,3	40,0	32,3	43,7
település kiadványa, hírlevele	38,7	36,1	53,3	60,0	83,9	53,8
utcai hirdetmény	45,2	16,7	33,3	33,3	64,5	38,5
helyi intézmények, szervezetek weblapjai	19,4	13,9	26,7	10,0	22,6	17,5
közösségi oldalak (pl. Facebook)	93,5	80,6	86,7	73,3	83,9	83,2
önkormányzati képviselő, tisztviselő	32,3	13,9	20,0	6,9	77,4	31,0
beszélgetés ismerősökkel	80,6	91,7	93,3	86,7	71,0	83,9
regionális vagy megyei újság, televízió	12,9	22,2	26,7	3,3	9,7	14,0

Települési bontásban átlag feletti említési gyakoriság mutatkozik Bocskai kert esetében az utcai hirdetményeknél, Hajdúhadház és Téglás esetében a település weblapjánál, Létavértes és Újléta esetében pedig az ott élők az önkormányzat kiadványát jelölték meg a mintaátlagot meghaladó mértékben. A hajdúhadházi, létavértesi és téglási fiatalok a teljes alapsokasághoz viszonyítva az önkormányzati képviselőket, mint információforrásokat mellőzik, ebben a vonatkozásban viszont Újléta jól teljesít (tízszerez különbség van a legkisebb és a

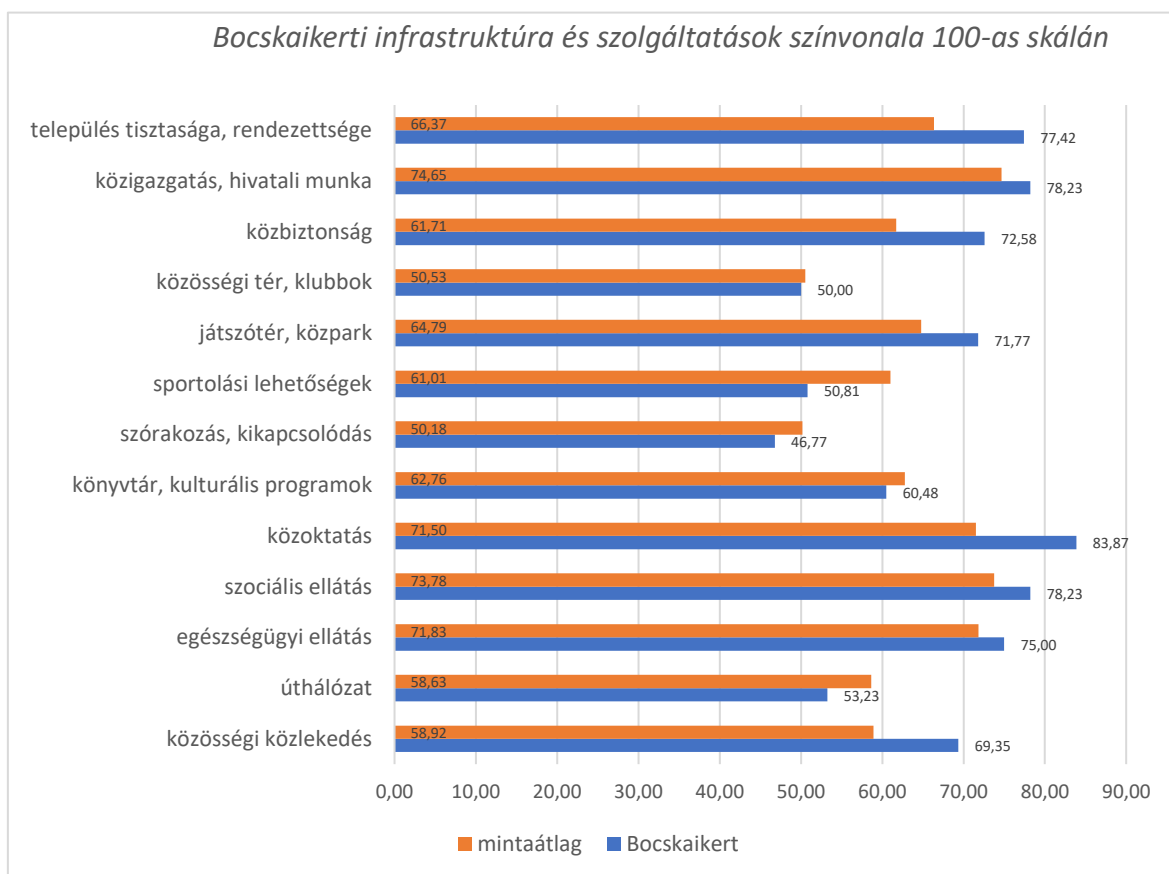
legnagyobb említési gyakoriság között). Igaz utóbbi esetben az egyik önkormányzati képviselő a helyi közösség-szervező, aki rendszeres kapcsolatot tart ebben a minőségében a helyi fiatalokkal. A megkérdezettek kétharmada elégséges szintűnek tartja a településsel kapcsolatos információk elérhetőségét, statisztikailag számottevő különbség Létavértesen, ahol több, mint 10 százalékos különbség van negatív irányban, illetve Újlétán, ahol 12 százalékkal nagyobb az elégedettség a teljes alapsokaság átlagához viszonyítva.

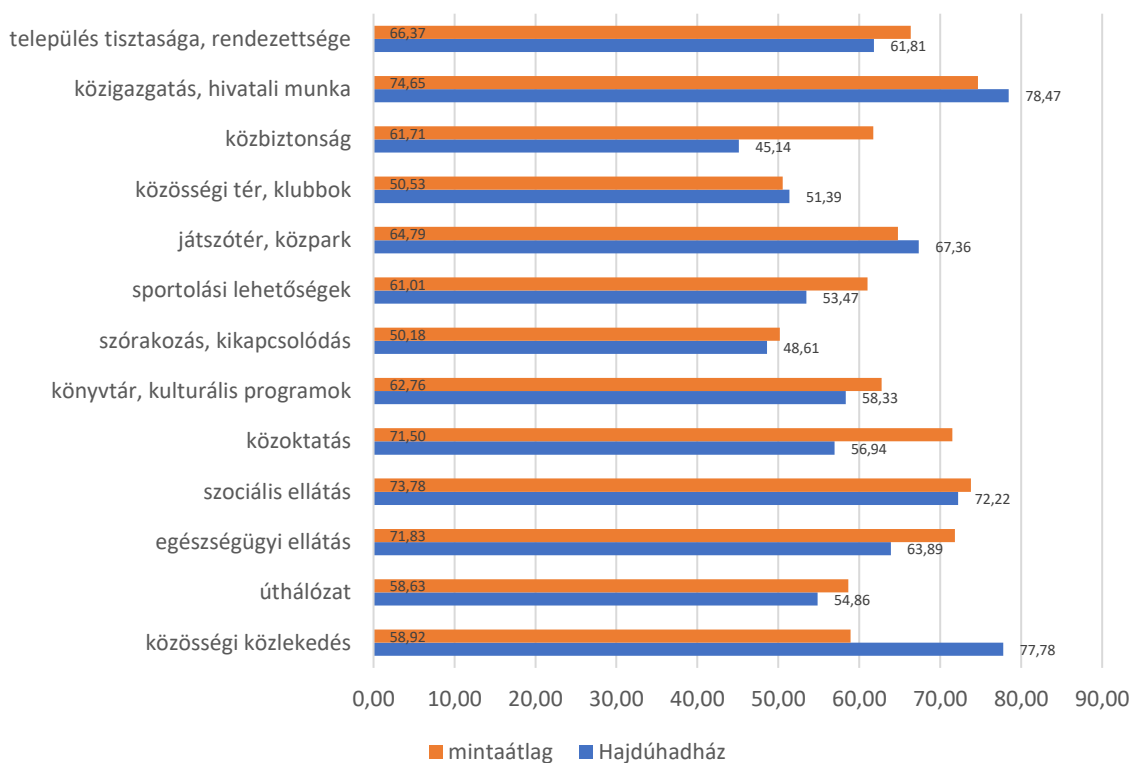
A megkérdezett fiatalok 86 százaléka válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy szeret-e élni a településén. A kapott válaszok település megoszlásban 78-95 százalékos tartományban szórnak, a legnagyobb arányban az újlétai és a létavértesi fiatalok válaszoltak igennel, a legkisebb arányban a hajdúhadházi kérdezettek, 78 százalékos arányuk tíz százalékkal marad el az átlagértéktől.

A település infrastrukturális adottságai és humán közszolgáltatásainak színvonala erősen befolyásolja a szubjektív jól-lét érzést, növeli a közösség népességmegtartó erejét. A válaszadókkal 12 releváns, települési szolgáltatást és infrastrukturális tényezőt minősítettünk. A lehetséges válaszok négyfokozatú szummatív skálán voltak jelölhetők, ahol az *egyáltalán nem megfelelő*től (1) a *teljesen megfelelő*ig (4) terjedt az értékkészlet. A korábban ismertetett módszer szerint a kapott átlagértékeket 100 fokozatú skálára transzformáltuk az átláthatóság és az értelmezhetőség miatt. A teljes alapsokaságon belül a legjobbra értékelt item a szociális ellátás volt (73,78 pont), hasonló jó minősítést kapott a közoktatás és az egészségügyi ellátás (71 pont körüli értéket). A leggyengébbre értékelték

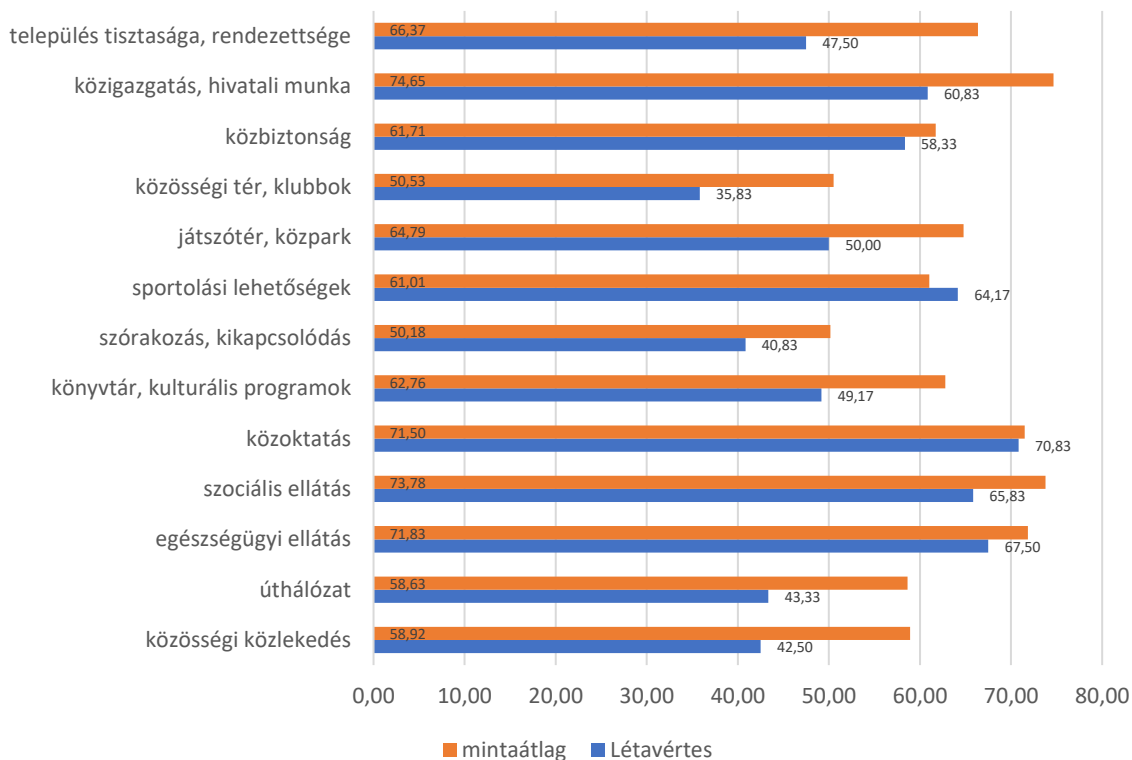
között találjuk a szórakozási lehetőségeket és a közösségi tér/klub szolgáltatásokat (50 pont). Az adottságok és szolgáltatások csak települési szinten értelmezhetők, ezért minden a következő 5 diagramban a területi szegmentáció alapján mért értékeket mutatjuk be, jelölve a teljes mintán mért átlagot, így egyaránt lehet viszonyítani az egyes itemekre adott minősítést egymáshoz, továbbá az 5 településen mért átlaghoz.

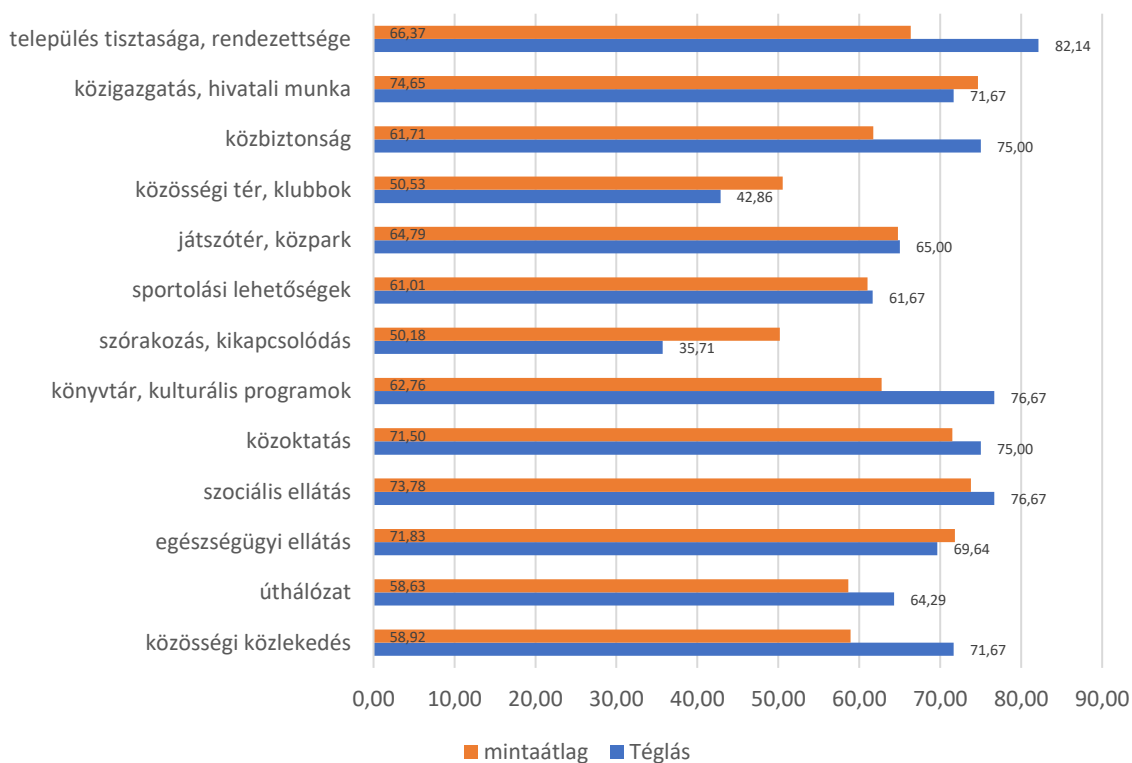
Hajdúhadházi infrastruktúra és szolgáltatások színvonala 100-as skálán

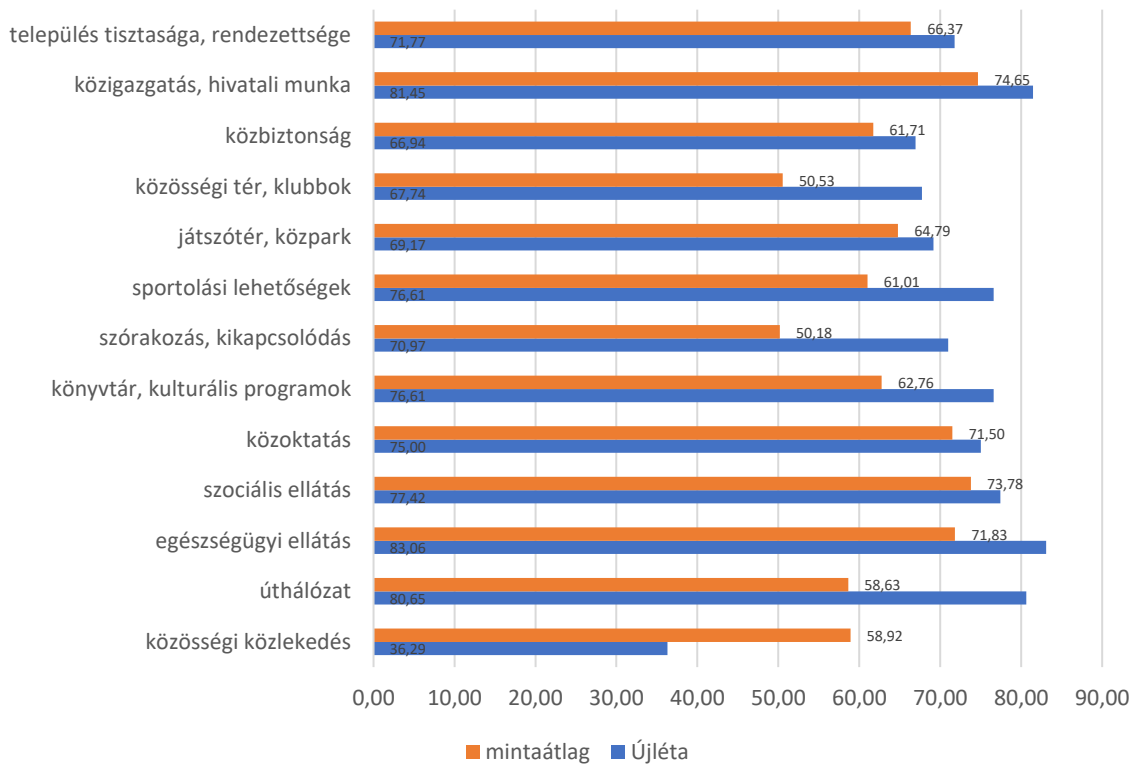
Létavértesi infrastruktúra és szolgáltatások színvonala 100-as skálán

Téglási infrastruktúra és szolgáltatások színvonala 100-as skálán

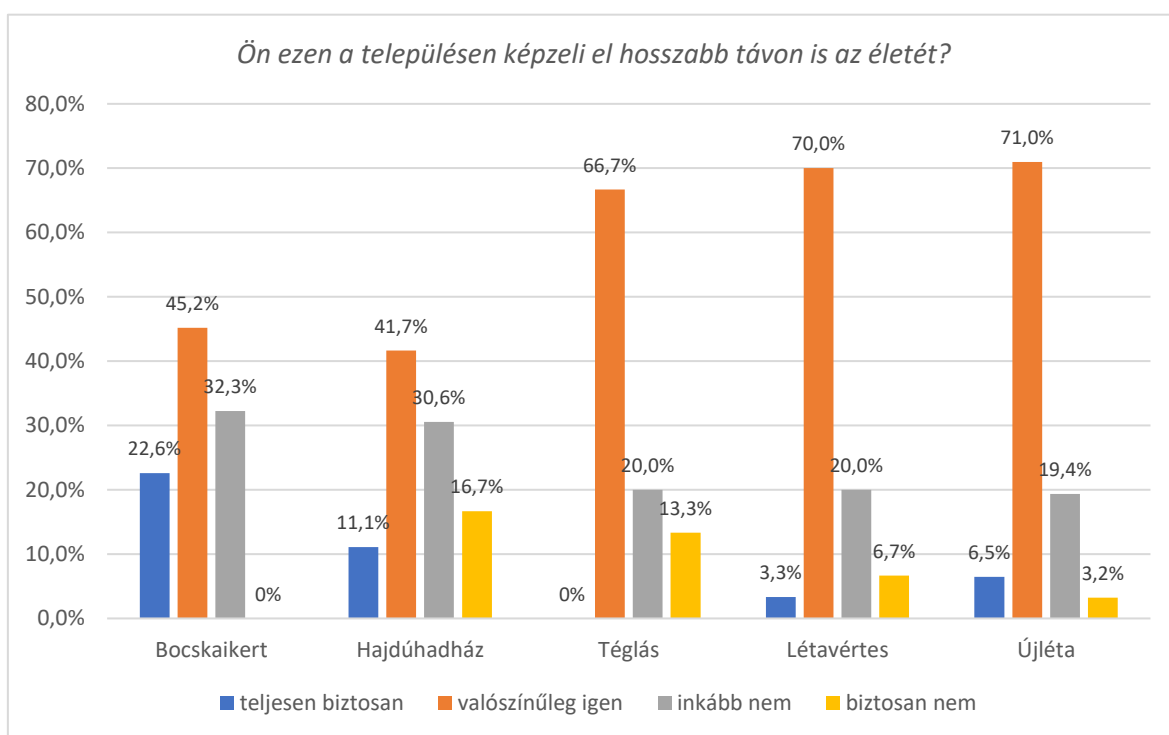

Újlétei infrastruktúra és szolgáltatások színvonala

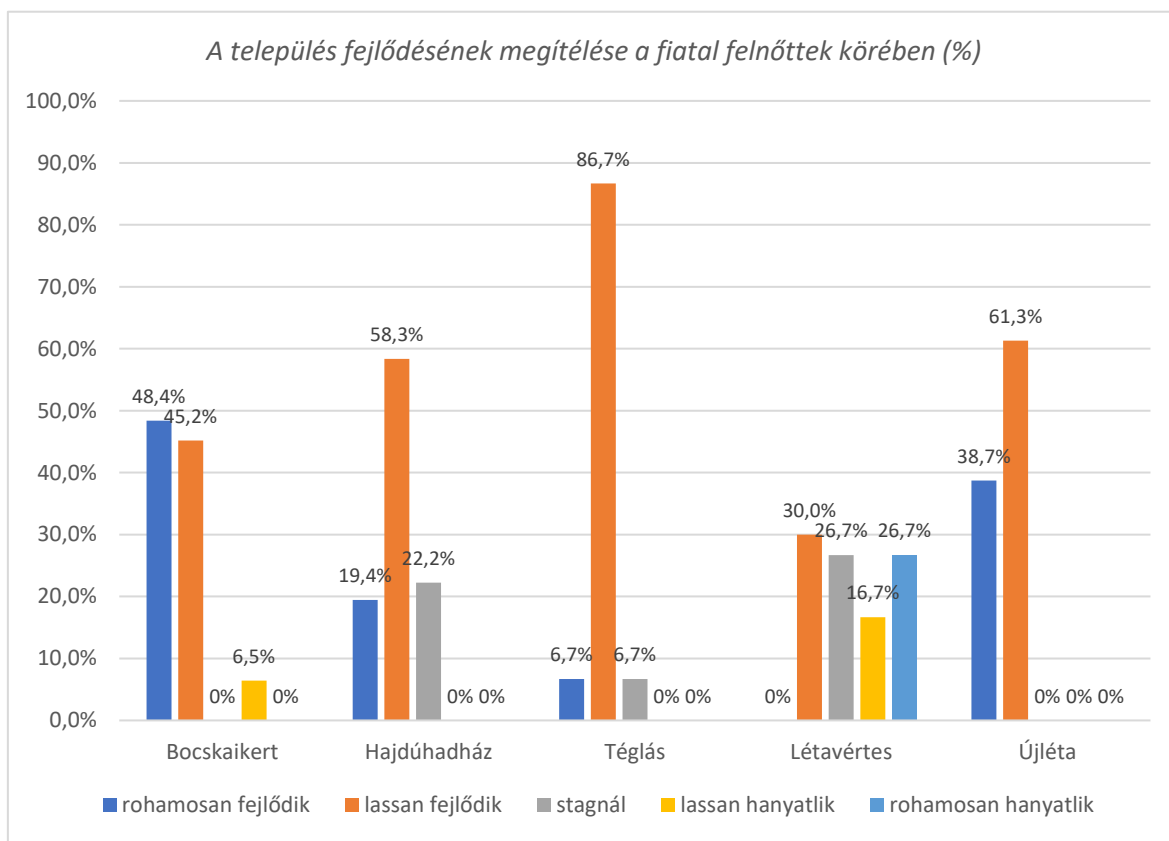
Arra a kérdésre, hogy *Ön ezen a településen képzelel el hosszabb távon is az életét?*, a megkérdezetteknek mindössze egytizede adta a „teljesen biztosan válaszlehetőséget”. Ugyanakkor a válaszadók kétharmada (67%) a „valószínűleg igen” opciót jelölte. A kérdezettek egynegyede adta az „inkább nem” és 7 százaléka a „biztosan nem” választ. Az iskolai végzettség nem játszik magyarázó szerepet a válaszok megoszlásában.

A mintaátlagot kétszeresen meghaladó gyakorisággal választották a bocskaiakerti fiatalok a „teljesen biztosan” lehetőséget, ugyanakkor ezen a településen az átlagnál nagyobb az „inkább nem” választ adók aránya. Nagyobb elvándorlási hajlandósággal kell szembenéznie a Hajdúhadház és a Téglás önkormányzatainak; ezeken a településen élő fiatalok a mintaátlaghoz képest kétszer nagyobb arányban jelölték a „biztosan nem” lehetőséget, míg a bocskaiakerti megkérdezettek közül senki nem választotta ezt az opciót.

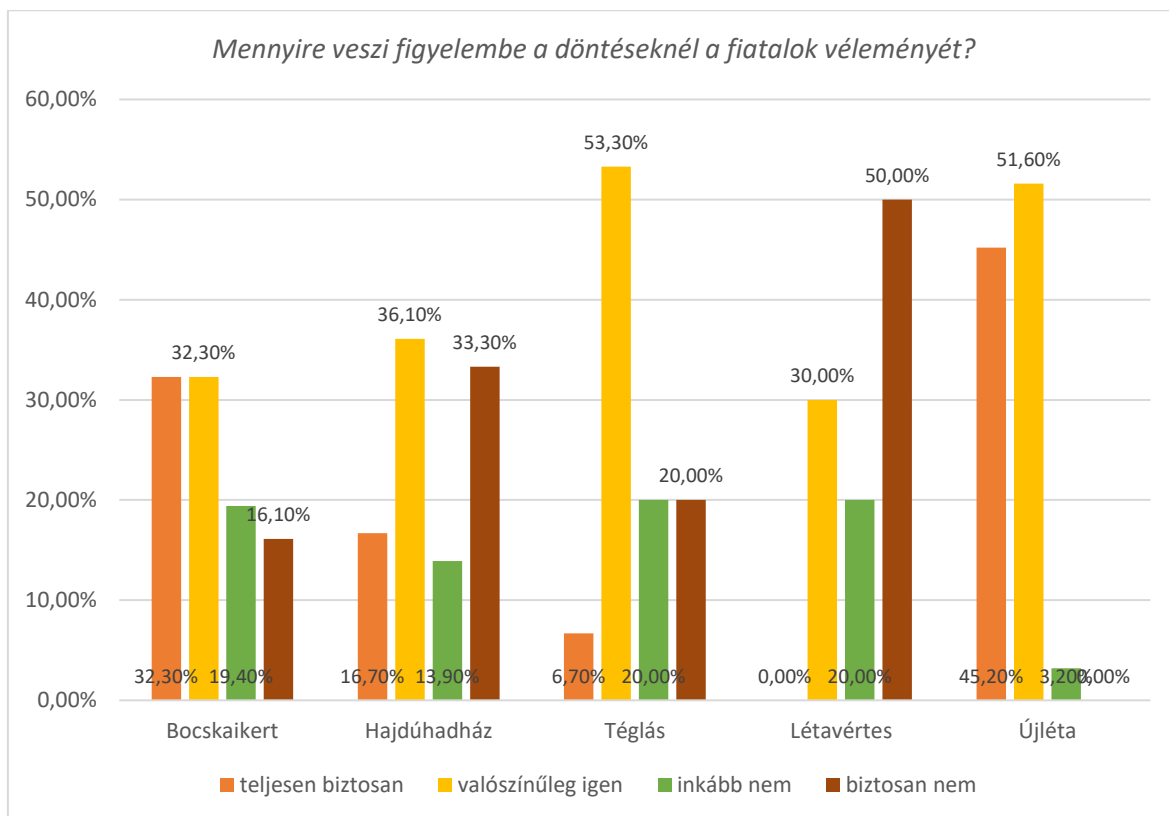

A mintába került fiatalok a településük fejlődésével kapcsolatban nem borúlátók: a válaszadók egynegyede szerint rohamos tempóban fejlődik a közösségük, további 53 százalékuk szerint lassú tempójú progresszió tapasztalható. A településük hanyatlása a kérdezettek egytizede szerint jellemző, a tempó megítélésében (gyors-lassú) egyforma arányban oszlanak meg a pesszimista nézetet megfogalmazók. A két kisebb, bár eltérő helyzetű településen, Bocskaiakert és Újléta községekben élők az átlagot meghaladó

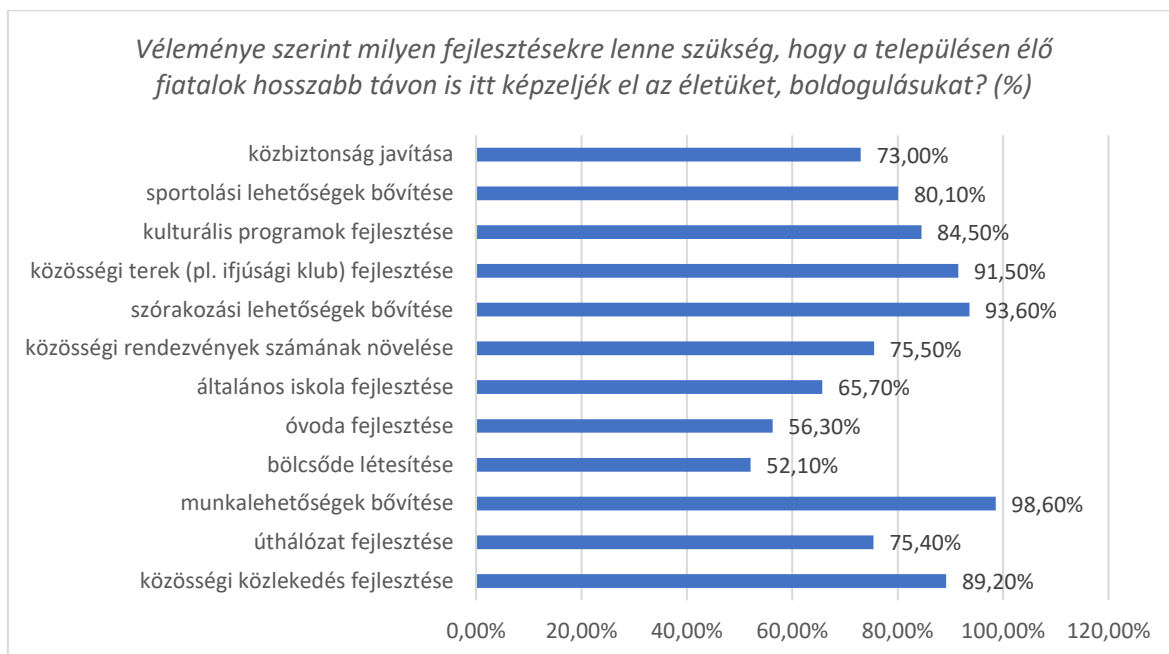
mértékben észlelnék gyors ütemű fejlődést. Hanyatlással kapcsolatos képzetük elsősorban a létavértesi fiataloknak van.

Vizsgáltuk a kérdést, hogy mennyire veszi figyelembe az önkormányzat a döntéseknél a fiatalok igényeit. A mintába került fiatalok többsége (60%) igenlő (biztosan igen, valószínűleg igen) választ adott. Minden negyedik fiatal gondolja úgy, hogy az önkormányzat egyáltalán nem veszi figyelembe a fiatalok igényeit. Ebben a kérdésben a létavértesi fiatalok a leg pesszimistábbak: egyrészt senki sem jelölte a „teljesen biztosan” válaszopciót, másrészt az igen válaszok aránya összesen 30 százalék, ami feleannyi, mint a teljes minta átlagértéke. Ezzel szemben Újléta településen számottevő elégedettség mutatkozik a fiatalok körében a véleményük becsatornázásával kapcsolatban: a községben élő válaszadók 96 százaléka adott igenlő választ, ami másfélszerese a minta átlagértékének.

A fejlesztési igények mérésére 9 szempontot definiáltunk a szakértői interjúk és a fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetéseken elhangzottak figyelembe vételével. A kérdésünk a következő volt: *Véleménye szerint milyen fejlesztésekre lenne szükség, hogy a településen élő fiatalok hosszabb távon is itt képzeljék el az életüket, boldogulásukat?* A kérdőívben dichotóm módon, igen/nem válasz megjelölésével oszthatták meg a fiatal felnőttek elvárásait. Az igen válaszok gyakoriságának összehasonlításával kirajzolódik az ifjúság prioritás sorrendje. Ebben a „rangsorban” az első helyen áll a munkalehetőségek bővítése (98%), viszont a képzeletbeli dobogó másik két helyén korszpecifikus igények jelennek meg: szórakozási lehetőségek bővítése (93%), közösségi terek fejlesztése (91%). A rangsor végén azok a közösségi humánszolgáltatások állnak, amelyek eddig is élvezték az állam és az önkormányzat figyelmét és kapacitáshiányos állapot sem áll fenn: bölcsőde, óvoda iskola. Ezek esetében minden második fiatal felnőtt igényelne fejlesztéseket. Az igények különbözősége és aránya természetesen települési bontásban értelmezhető. A 9.9. sz. táblázatban összegezzük önkormányzatonként a fejlesztési elvárások gyakorisági értékeit.

9.9. táblázat

Fejlesztési igények említésének gyakorisága települési bontásban (%)

	Bocskai kert	Hajdúhadház	Téglás	Létavértes	Újléta	Mintaátlag
közösségi közlekedés fejlesztése	72,4	86,1	84,6	100,0	100,0	89,2
úthálózat fejlesztése	83,9	97,2	71,4	100,0	19,4	75,4
munkalehetőségek bővítése	96,8	100,0	93,3	100,0	100,0	98,6
bölcsőde létesítése	58,1	83,3	42,9	30,0	35,5	52,1
óvoda fejlesztése	67,7	94,4	50,0	30,0	29,0	56,3
általános iskola fejlesztése	80,6	97,2	60,0	46,7	35,5	65,7
közösségi rendezvények számának növelése	64,5	100,0	86,7	100,0	29,0	75,5
szórakozási lehetőségek bővítése	96,8	94,4	100,0	100,0	80,6	93,6
közösségi terek (pl. ifjúsági klub) fejlesztése	93,5	91,7	100,0	90,0	87,1	91,5

Az elemzés végén bemutatjuk a kérdezettek településről alkotott képzeit. Arra kértük a válaszadókat, hogy saját szavakkal nevesítsék, hogy szerintük mi a 3 legjobb, illetve legrosszabb dolog a településükön. A szabadasszociációkat összesítettük és szófelhők formájában prezentáljuk településenként, külön a pozitív és külön a negatív képzeteket. A szófelhőkben az egyes kifejezések mérete nagysága az említések gyakoriságával arányos.

III.

MELLÉKLETEK

M1. Adatfelvételi dokumentumok

FÓKUSZCSOPORTOS INTERJÚVÁZLAT

*Helyzetfeltáró ifjúságpolitikai stratégiai döntéselőkészítő kutatás -
fókuszcsoporthoz irányított beszélgetés levezetéséhez*

„Humánszolgáltatások fejlesztése a települések összefogásával” EFOP-1.5.3-16-2017-00121 azonosító számú projekt „Szakmai koncepció kidolgozása a fiatalok lehetőségeiről több ágazat érintésével - felmérés a konzorciumi tagok közötti együttműködés erősítése céljából” elnevezésű programeleme

Kutatásvezető:

Vitál Attila okleveles szociológus

2019. október

ELŐKÉSZÍTÉSI SZAKASZ		
Kutatásvezető	Technikai előkészítés	<ul style="list-style-type: none"> hangtechnikai berendezések beüzemelése
Szervező	Üdítő, snack bekészítése Részrtvevők regisztrációja	<ul style="list-style-type: none"> jelenléti ív kitűző kísérő adatlapok kitöltetése
1. BEVEZETÉS		
Kutatásvezető	Háttérinformációk	<ul style="list-style-type: none"> bemutakozás kutatás céljának ismertetése interjúalanyok tájékoztatása a személyes adatok védelméről moderátor bemutatása
Moderátor	Bemutakozás Ráhangolódás	<ul style="list-style-type: none"> moderátor személyes bemutatkozás az interjúalanyok bemutatkozása választott módszerrel rövid játékkal megteremteni az interjúalanyok bevonódását
2. OKTATÁS, KÉPZÉS, KARRIERUTAK		
Moderátor	Alapfokú oktatás Középfokú oktatás	<ul style="list-style-type: none"> általános iskola (ki, hová) tapasztalatok (az iskola erősségei és gyengeségei) középfokú tanulmányok (ki, hol) iskolaválasztási motivációk mindennapi életszervezés az iskolai tanulmányok folytatása

	Karriertervek	<p>érdekében (közlekedés, szállás, tanulás)</p> <ul style="list-style-type: none"> • tapasztalatszerzés (diákmunka, önkénteskedés) • pályaválasztási preferenciák (mögöttes motivációk, környezeti aspirációk) • szakmai jövőkép
3. CSALÁDALAPÍTÁS, LAKHATÁS		
Moderátor	<p>Családalapítás</p> <p>Lakhatás, lakásszerzés</p>	<ul style="list-style-type: none"> • házasságkötéssel, gyermekvállalással kapcsolatos víziók • települési preferenciák (hol kívánnak élni, ha nem a településen – miért, ha a településen – milyen okok miatt) • lakásszerzési elképzelések és lehetőségek (magántulajdon vs. bérlet)
4. SZABADIDŐ, KULTÚRA, SPORT		
Moderátor	<p>Szabadidő, szórakozás</p> <p>Sport</p>	<ul style="list-style-type: none"> • szabadidős szokások, tevékenységi formák (individuális és közösségi tevékenységek különválasztása) • rendszeres és alkalmi tevékenységek • szabadidős tevékenységek korlátai (megfizethetőség, közlekedési viszonyok, szolgáltatások elérhetősége) • sport szerepe a mindennapokban • tevékenységi formák (formális tagsággal járó elfoglaltság, eseti tevékenységek) • sportolási tevékenységek korlátai (megfizethetőség, közlekedési viszonyok, szolgáltatások elérhetősége)

	Civil szervezet, társadalmi részvétel	<ul style="list-style-type: none"> részvétel, aktivitás
4. TELEPÜLÉSI SZOLGÁLTATÁSOK		
Moderátor	<p>Igények, elvárások</p> <p>Település javításában életminőség betöltött szerepe</p>	<ul style="list-style-type: none"> mit tud nyújtani szolgáltatásként a település a szabadidő, szórakozás, kultúra és sport területein egyes szolgáltatások minőségének, tartalmának megítélése hiányállapotok (egyes szolgáltatásokkal kapcsolatos szükségletek, nyílt elvárások) mitől lenne jobb az élet helyben a fiatalok számára? milyen feladatokat jelölnének ki az önkormányzatnak ezzel kapcsolatban
BESZÉLGETÉS ZÁRÁSA		
Moderátor	Zárószó	<ul style="list-style-type: none"> szóforgó

szakértői interjú – civil- és sportszervezet

INTERJÚVÁZLAT

„HUMÁNSZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE A TELEPÜLÉSEK ÖSSZEFOGÁSÁVAL” EFOP-1.5.3-16-2017-00121 SZ. PROJEKT HELYZETFELTÁRÓ IFJÚSÁGPOLITIKAI STRATÉGIAI DÖNTÉSELŐKÉSZÍTŐ KUTATÁS SZAKÉRTŐI INTERJÚ MODUL

INTRO

Kutatás céljának rövid, összefoglaló jellegű ismertetése. Az interjú készítésével, hangrögzítéssel kapcsolatos rendezőelvek ismertetése (lásd. instrukció). Szakértői szerepkör hangsúlyozása.

1. A CIVIL/SPORT SZERVEZET LOKÁLIS BEÁGYAZOTTSÁGA, FONTOSABB JELLEMZŐI

- a szervezet rövid története
- a szervezet tagsága, összetétele, fluktuációja
- a szervezet tevékenysége, célterülete, szolgáltatásai és célcsoportjai, elért/megszóltott személyek száma
- a szervezet forrásteremtési lehetősége, működési bevételei
- a szervezet fontosabb partnerkapcsolatai, települési önkormányzattal való viszonya

2. A CIVIL/SPORT SZERVEZET HATÁSA, BEFOLYÁSA A HELYI FIATALOKRA

- a szervezet által elért fiatal korcsoportok (14-30 év közöttiek) szociokulturális jellemzői
- a célcsoportra irányuló rekrutációs stratégiák, kommunikációs csatornák
- szakmai tevékenységek/ projektek tervezése (kínálat vs. keresletvezéreltség), szükségletek feltárása, monitorozása
- a szervezet életmódformáló és helyi közéletet alakító ereje, hatása

3. SZABADIDŐ, KULTÚRA, SPORT

- helyi fiatalok (14-30 év közöttiek) szabadidős szokásai, tevékenységei
- egyéb (szervezet szolgáltatásain kívüli) sport-, rekreációs és szabadidőtöltési lehetőségek a településen
- szabadidős tevékenységek korlátai (megfizethetőség, közlekedési viszonyok, szolgáltatások elérhetősége)

4. HELYI FIATALOK JELLEMZŐI ÉLETÚTJAI

- végzettség megszerzése utáni tendenciák: (letelepedés, települési preferenciák, elvándorlás)
- családalapítás
- munkalehetőségek a településen
- lakáshoz jutási esélyek a településen
- életkilátások, életminőség
- a fiatalok (14-30 év közöttiek) jellemző vagy tipikus problémái

5. TELEPÜLÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

- a település népességmegtató erősségei és kihívásai
- fontosabb, észlelt problémák a településen
- a településen működő humán közszolgáltatások (egészségügyi, szociális és gyermekjóléti-, közművelődési, stb.) elérhetősége, minősége a településen élők számára
- hiányzó szolgáltatások a településen
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a közszolgáltatások és az életminőség javításában (elvárások megfogalmazása)
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a civil szervezetek és kezdeményezések támogatásában

A BESZÉLGETÉS ZÁRÁSA

A kísérő adatlap felvételéhez szükséges kulcsinformációk kiderítése hangrögzítés nélkül kötetlen beszélgetés formájában.

szakértői interjú – gyermekjólét

INTERJÚVÁZLAT

„HUMÁNSZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE A TELEPÜLÉSEK ÖSSZEFOGÁSÁVAL” EFOP-1.5.3-16-2017-00121 SZ. PROJEKT HELYZETFELTÁRÓ IFJÚSÁGPOLITIKAI STRATÉGIAI DÖNTÉSELŐKÉSZÍTŐ KUTATÁS SZAKÉRTŐI INTERJÚ MODUL

INTRO

Kutatás céljának rövid, összefoglaló jellegű ismertetése. Az interjú készítésével, hangrögzítéssel kapcsolatos rendezőelvek ismertetése (lásd. instrukció). Szakértői szerepkör hangsúlyozása.

1. A SZOCIÁLIS ALAPELLÁTÁS HELYI RENDSZERE

- a településre jellemző általános szociális viszonyok
- elérhető szociális alapszolgáltatások és szakellátási formák a településen
- a szociális szolgáltatások intézményi/szervezeti struktúrája

2. A SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÓ SZERVEZET MŰKÖDÉSÉNEK FONTOSABB JELLEMZŐI

- a szervezet/intézmény rövid története
- a szervezet jogállása, fenntartója, szervezeti struktúrája
- a szervezet tárgyi és humán infrastruktúrája
- a szervezet működési bevételei, forrásteremtési lehetősége
- a szervezet fontosabb partnerkapcsolatai, települési önkormányzattal való viszonya
- a településen élő gyermekek társadalmi- szociokulturális és etnikai összetétele
- RGYK jogosultak, HH/HHH státusú gyermekek száma, tendenciák
- veszélyeztetett kiskorúak számának alakulása
- védelembe vett kiskorúak számának alakulása, tendenciák

4. AZ INTÉZMÉNY GYERMEKJÓLÉTI TEVÉKENYSÉGE ÉS SZOLGÁLTATÁSAI

- gyermekjóléti feladatellátás helyi jellemzői, számszerűsíthető jellemzői
- szolgáltatások keresleti oldala: felmerülő szükségletek, tipikus szolgáltatási igények
- szolgáltatások kínálati oldala: prevenciós célú programok, tanácsadási formák, közösségi programok
- a gyermekjóléti szolgáltatás- és projekttervezés az intézményben

5. HELYI FIATALOK LEHETŐSÉGEI ÉS JELLEMZŐI ÉLETÚTJAI

- munkalehetőségek a településen
- lakáshoz jutási esélyek a településen
- iskolai végzettség megszerzése utáni tendenciák: (letelepedés, települési preferenciák, elvándorlás), családalapítás
- életkilátások, életminőség
- a fiatalok (14-30 év közöttiek) jellemző vagy tipikus problémái
- fiatalok önszerveződése, közösségi életben való részvétele

6. SZABADIDŐ, KULTÚRA, SPORT

- sport-, rekreációs és szabadidőtöltési lehetőségek a településen
- fiatalok szabadidős szokásai, tevékenységei
- szabadidős tevékenységek korlátai (megfizethetőség, közlekedési viszonyok, szolgáltatások elérhetősége)

7. TELEPÜLÉSI HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK JELLEMZŐI

- a település népességmentő erősségei és kihívásai
- fontosabb, észlelt problémák a településen
- a településen működő humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, közművelődés) elérhetősége, minősége a településen élők számára
- hiányzó szolgáltatások a településen
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a közszolgáltatások és az életminőség javításában (elvárások megfogalmazása)
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a civil szervezetek és kezdeményezések támogatásában

A BESZÉLGETÉS ZÁRÁSA

A kísérő adatlap felvételéhez szükséges kulcsinformációk kiderítése hangrögzítés nélkül kötetlen beszélgetés formájában.

szakértői interjú – roma önkormányzat

INTERJÚVÁZLAT

„HUMÁNSZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE A TELEPÜLÉSEK ÖSSZEFOGÁSÁVAL” EFOP-1.5.3-16-2017-00121 SZ. PROJEKT HELYZETFELTÁRÓ IFJÚSÁGPOLITIKAI STRATÉGIAI DÖNTÉSELŐKÉSZÍTŐ KUTATÁS SZAKÉRTŐI INTERJÚ MODUL

INTRO

Kutatás céljának rövid, összefoglaló jellegű ismertetése. Az interjú készítésével, hangrögzítéssel kapcsolatos rendezőelvek ismertetése (lásd. instrukció). Szakértői szerepkör hangsúlyozása.

1. A KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI LOKÁLIS BEÁGYAZOTTSÁGA, FONTOSABB JELLEMZŐI

- a Helyi Nemzetiségi Roma Önkormányzat létrejöttének rövid története
- a roma önkormányzat szervezeti felépítése, tisztségviselői
- a roma önkormányzat működése, az érdekképviseleti munka
- a roma önkormányzat működési bevételei, forrásteremtési lehetőségei
- a roma önkormányzat fontosabb partnerkapcsolatai, települési önkormányzattal való viszonya

2. A TELEPÜLÉSEEN ÉLŐ ROMA KISEBBSÉG JELLEMZŐI

- a roma lakosság számának alakulása, térbeli mobilitás
- családszerkezet, együttélési minták
- a szegregátumokban élő népesség lakhatási- és életkörülményei, szociális viszonyai
- foglalkoztatottság (munkalehetőségek), jövedelmi viszonyok
- jellemző problémák és devianciák (kriminalitás, dependencia, etc.) a szegregátumokban
- a magyar-cigány együttélés problémái

3. ROMA FIATALOK JELLEMZŐI ÉLETÚTJAI

- iskolai tanulmányok, lemorzsolódás (korai iskolaelhagyás)
- az iskolai tanulmányok befejezése utáni életkezdés jellemzői
- roma fiatalok szakmaszerzési- és munkalehetőségei a településen
- családalapítás, házasodás, gyermekvállalás
- lakáshasználat, lakásszerzés
- roma fiatalok (14-30 év közöttiek) jellemző vagy tipikus problémái

4. SZABADIDŐ, KULTÚRA, SPORT

- roma fiatalok (14-30 év közöttiek) időfelhasználása, tevékenységei
- sport-, rekreációs és szabadidőtöltési lehetőségek a településen
- hagyományápolás, kulturális tevékenységek
- szabadidős tevékenységek korlátai (megfizethetőség, közlekedési viszonyok, szolgáltatások elérhetősége)

5. TELEPÜLÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

- a településen működő humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociális, közművelődés stb.) elérhetősége (hozzáférhetősége), minősége a településen élők roma népesség számára
- hiányzó szolgáltatások a településen
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a közszolgáltatások és az életminőség javításában (elvárások megfogalmazása)
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a roma kisebbségi önkormányzat kezdeményezéseinek támogatásában

A BESZÉLGETÉS ZÁRÁSA

A kísérő adatlap felvételéhez szükséges kulcsinformációk kiderítése hangrögzítés nélkül kötetlen beszélgetés formájában.

szakértői interjú – közművelődés

INTERJÚVÁZLAT

„HUMÁNSZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE A TELEPÜLÉSEK ÖSSZEFOGÁSÁVAL” EFOP-1.5.3-16-2017-00121 SZ. PROJEKT HELYZETFELTÁRÓ IFJÚSÁGPOLITIKAI STRATÉGIAI DÖNTÉSELŐKÉSZÍTŐ KUTATÁS
SZAKÉRTŐI INTERJÚ MODUL

INTRO

Kutatás céljának rövid, összefoglaló jellegű ismertetése. Az interjú készítésével, hangrögzítéssel kapcsolatos rendezőelvek ismertetése (lásd. instrukció). Szakértői szerepkör hangsúlyozása.

1. A KULTURÁLIS ALAPELLÁTÁS HELYI RENDSZERE

- kulturális alaptevékenységek- és szolgáltatások a településen
- a kulturális szolgáltatások intézményi/szervezeti struktúrája
- elérhető közművelődési alapszolgáltatások típusai a településen
- közművelődési közösségi színterek a településen
- kulturális értékteremtés- és hagyományőrzés formái és keretei

2. A KULTURÁLIS SZOLGÁLTATÓ SZERVEZET MŰKÖDÉSÉNEK FONTOSABB JELLEMZŐI

- a szervezet/intézmény rövid története
- a szervezet jogállása, fenntartója/tulajdonosa, szervezeti struktúrája
- a szervezet tárgyi és humán infrastruktúrája
- a szervezet tevékenységei, célterülete, szolgáltatásai és célcsoportjai, elért/megszóltatott személyek száma
- tevékenységek igénybevételi mutatói
- a szervezet működési bevételei forrásteremtési lehetősége
- a szervezet fontosabb partnerkapcsolatai, települési önkormányzattal való viszonya

3. REKREÁCIÓS ÉS SZABADIDŐELTÖLTÉSI LEHETŐSÉGEK A TELEPÜLÉSEN

- szórakoztató és rekreációs kínálat (elérhető szolgáltatások) a településen: kulturális szolgáltató szervezet tevékenységi köréhez tartozó és azon kívüli sport-, rekreációs és szabadidőtöltési lehetőségek a településen
- helyi fiatalok (14-30 év közöttiek) szabadidős szolgáltatási kereslete
- szabadidős tevékenységek keresleti korlátai (megfizethetőség, közlekedési viszonyok, szolgáltatások elérhetősége)

4. A KULTURÁLIS SZOLGÁLTATÓ SZERVEZET ÉS A HELYI FIATALOK VISZONYRENDSZERE

- a szervezet korosztályszerkezetű szolgáltatási kínálata
- a szervezet szakmai tevékenysége által elért fiatal korcsoportok (14-30 év közöttiek) száma, szociokulturális jellemzői
- a célcsoport megszólítására irányuló kommunikációs stratégiák és eszközök
- az ifjúsági korcsoportspecifikus szolgáltatások tervezése (kereslet- vs. kínálatvezéreltség)
- a szervezet életmódformáló és helyi közéletet (közösségi részvételt) alakító ereje, hatása

5. HELYI FIATALOK LEHETŐSÉGEI ÉS JELLEMZŐI ÉLETÚTJAI

- munkalehetőségek a településen
- lakáshoz jutási esélyek a településen
- iskolai végzettség megszerzése utáni tendenciák: (letelepedés, települési preferenciák, elvándorlás)
- családalapítás
- életkilátások, életminőség
- a fiatalok (14-30 év közöttiek) jellemző vagy tipikus problémái

6. TELEPÜLÉSI HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK JELLEMZŐI

- a település népességmegtartó erősségei és kihívásai
- fontosabb, észlelt problémák a településen
- a településen működő humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociális) elérhetősége, minősége a településen élők számára
- hiányzó szolgáltatások a településen
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a közszolgáltatások és az életminőség javításában (elvárások megfogalmazása)
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a civil szervezetek és kezdeményezések támogatásában

A BESZÉLGETÉS ZÁRÁSA

A kísérő adatlap felvételéhez szükséges kulcsinformációk kiderítése hangrögzítés nélkül kötetlen beszélgetés formájában.

szakértői interjú - köznevelés

INTERJÚVÁZLAT

„HUMÁNSZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE A TELEPÜLÉSEK ÖSSZEFOGÁSÁVAL” EFOP-1.5.3-16-2017-00121 SZ. PROJEKT HELYZETFELTÁRÓ IFJÚSÁGPOLITIKAI STRATÉGIAI DÖNTÉSELŐKÉSZÍTŐ KUTATÁS
SZAKÉRTŐI INTERJÚ MODUL

INTRO

Kutatás céljának rövid, összefoglaló jellegű ismertetése. Az interjú készítésével, hangrögzítéssel kapcsolatos rendezőelvek ismertetése (lásd. instrukció). Szakértői szerepkör hangsúlyozása.

1. AZ INTÉZMÉNY KÖZNEVELÉSI RENDSZERBEN ELFOGLALT HELYZETE, FONTOSABB JELLEMZŐI

- a településen működő köznevelési intézmények, ezek kapcsolatrendszere
- az intézmény rövid története
- az intézmény fenntartója, fontosabb mutatói (tanulói létszám alakulása, nevelőtestület, infrastruktúra)
- az intézmény erősségei és kihívásai
- az intézmény viszonya a települési önkormányzattal (együttműködés szintje, módja)
- az intézmény beiskolázási helyzete
- fontosabb ágazati partnerkapcsolatok

2. AZ INTÉZMÉNY TANULÓI ÖSSZETÉTELE

- HH/HHH, RGYK, SNI, BTM mutatók és tendenciák
- a tanulók etnikai és szociokulturális háttere, az iskola és a szülők kapcsolatrendszere
- kompetenciaeredmények, lemorzsolódási mutatók és tendenciák
- tanulói mobilitás (iskolaváltoztatás be- és kilépés) alakulása

3. AZ INTÉZMÉNY SZOLGÁLTATÁSI RENDSZERE

- alkalmazott hátránykompenzációs pedagógiai módszerek
- képességfejlesztés, tehetségkibontakoztatás
- szabadidős rendezvények

4. TOVÁBBTANULÁS

- pálya- és iskolaválasztással kapcsolatos szülői és tanulói orientációk, iskolaválasztási motivációk
- tanulói karriertervek
- továbbtanulási tendenciák
- korai iskolaelhagyás
- iskolai pályaorientációs és továbbtanulást segítő szolgáltatások

5. TANULÓI ÉLETUTAK

- végzettség megszerzése utáni tendenciák: (letelepedés, települési preferenciák, elvándorlás)
- családalapítás
- munkalehetőségek a településen
- lakáshoz jutási esélyek a településen
- életkilátások, életminőség

6. SZABADIDŐ, KULTÚRA, SPORT

- sport-, rekreációs és szabadidőtöltési lehetőségek a településen
- fiatalok szabadidős szokásai, tevékenységei
- szabadidős tevékenységek korlátai (megfizethetőség, közlekedési viszonyok, szolgáltatások elérhetősége)

7. TELEPÜLÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

- a település népességmegtató erősségei és kihívásai
- fontosabb, észlelt problémák a településen
- a településen működő humán közszolgáltatások (egészségügyi, szociális és gyermekjóléti-, közművelődési, stb.) elérhetősége, minősége a településen élők számára
- hiányzó szolgáltatások a településen
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a közszolgáltatások és az életminőség javításában (elvárások megfogalmazása)

A BESZÉLGETÉS ZÁRÁSA

A kísérő adatlap felvételéhez szükséges kulcsinformációk kiderítése hangrögzítés nélkül kötetlen beszélgetés formájában.

szakértői interjú – közpolitika

INTERJÚVÁZLAT

„HUMÁNSZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE A TELEPÜLÉSEK ÖSSZEFOGÁSÁVAL” EFOP-1.5.3-16-2017-00121 SZ. PROJEKT HELYZETFELTÁRÓ IFJÚSÁGPOLITIKAI STRATÉGIAI DÖNTÉSELŐKÉSZÍTŐ KUTATÁS
SZAKÉRTŐI INTERJÚ MODUL

INTRO

Kutatás céljának rövid, összefoglaló jellegű ismertetése. Az interjú készítésével, hangrögzítéssel kapcsolatos rendezőelvek ismertetése (lásd. instrukció). Szakértői szerepkör hangsúlyozása.

1. A TELEPÜLÉS ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

- a település társadalmi-demográfiai összetétele, népességmozgalmi tendenciái
- a településre jellemző általános szociális viszonyok
- a település gazdasági adottságai, foglalkoztatottsági viszonyok
- a település erősségei és gyengeségei: szubjektív dimenziók

2. HELYI FIATALOK JELLEMZŐI ÉLETÚTJAI

- a településen élő fiatalok karrierlehetőségei: végzettség megszerzése utáni tendenciák: (letelepedés, települési preferenciák, elvándorlás)
- családalapítás
- munkalehetőségek a településen
- lakáshoz jutási esélyek a településen
- életkilátások, életminőség
- a fiatalok (14-30 év közöttiek) jellemző vagy tipikus problémái

3. HELYI HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK HATÁSA A FIATALOK ÉLETMINŐSÉGÉRE

- a helyi köznevelési rendszer jellemzői
- a helyi szociális ellátórendszer
- közművelődés, kultúraközvetítés
- a helyi civil szervezetek

4. SZABADIDŐ, KULTÚRA, SPORT

- helyi fiatalok (14-30 év közöttiek) szabadidős szokásai, tevékenységei
- egyéb (szervezet szolgáltatásain kívüli) sport-, rekreációs és szabadidőtöltési lehetőségek a településen
- szabadidős tevékenységek korlátai (megfizethetőség, közlekedési viszonyok, szolgáltatások elérhetősége)
-

5. A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZAT IFJÚSÁGPOLITIKÁJA

- a település népességmentő erősségei és kihívásai
- fontosabb, észlelt problémák a településen
- hiányzó szolgáltatások a településen
- szolgáltatásfejlesztés: fiatalok szükségleteinek becsatornázódása, érvényesülése a forráselosztásban és a forrásteremtésben
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a közzolgáltatások és az életminőség javításában (elvárások megfogalmazása)
- a települési önkormányzat szerepe és lehetőségei a civil szervezetek és kezdeményezések támogatásában

A BESZÉLGETÉS ZÁRÁSA

A kísérő adatlap felvételéhez szükséges kulcsinformációk kiderítése hangrögzítés nélkül kötetlen beszélgetés formájában.

KÉRDŐÍV

Az ifjúság életkörülményei és jövőképe Hajdú-Bihar megyei településeken

Tisztelt Hölgyem/ Uram!

Szíves közreműködését kérnénk a Hajdú-Bihar megyei településeken élő fiatal felnőtt korosztály életkörülményeit feltérképező kérdőív kitöltésében.

Bocskaiakert, Hajdúbadháza, Létavértes Téglás és Újléta települések önkormányzatai, valamint a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat „Humánszolgáltatások fejlesztése a települések összefogásával” címmel pályázati programot valósítanak meg. A projekt kiemelt célcsoportja az ifjúság. A közreműködő települési önkormányzatok törekvése, hogy a helyi közszolgáltatásokat a fiatalok igényeinek figyelembevételével fejlessze, ezzel javítva az ifjúság életminőségét. A 18-30 év közötti fiatal felnőttek élethelyzetének, jövőképeinek, szükségleteinek feltérképezésére kérdőíves adatgyűjtést végzünk, melyben való közreműködésre tisztelettel felkérjük Önt.

A kérdőív kitöltése névtelen, a kapott adatokat kizárólag statisztikai összesítésben értékeljük, egyedileg nem tároljuk, nem elemezzük. Nincs jó vagy rossz válasz, minden vélemény, tapasztalat egyaránt értékes. A válaszadás módját minden kérdésnél külön jelöljük (bekarikázás, szöveges válasz, stb). A szürke mezőt kérjük, hagyják üresen!

További információk: Petrovánszki Norbert közösség-szervező [06-20 273-7812]

Köszönjük, hogy a kérdőív kitöltésével segíti munkánkat.

Vital Attila
kutatásvezető

Adatfeldolgozó tölti ki:			
<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	A1	A2 TELEPÜLÉS IRÁNYÍTÓSZÁMA	BEÉRKEZÉSI IDŐPONT: 20..... év hó nap
AZON			

1. Mikor született Ön? (Kérjük, írja be a teljes évszámot!)

évben

V1

2. Mióta él Ön ezen a településen? (Kérjük, írja be a teljes évszámot!)

évtől

V2

3. A jelenlegi tényleges, állandó lakóhelye (tartózkodási helye) megegyezik a bejelentett állandó lakcímével?

1. igen →

választ!)

Folytassa
a 4. kérdéssel!

2. nem

(Karikázza be a megfelelő

V3

3.1. Milyen típusú településen van az Ön tényleges lakóhelye (tartózkodási helye)? (Karikázza be a megfelelő választ!)

V3.1

1. fővárosban
2. megyeszékhelyen
3. városban
4. községben
5. bokortanyán, tanyán
6. külföldön

4. Melyik településre járt Ön általános iskolába? (Kérjük, írja be a település nevét! Ha több településen végezte az általános iskolát, arra gondoljon, ahol befejezte az alapfokú iskolai tanulmányait!)

településen

V4

5. Az általános iskola befejezését követően milyen típusú iskolában folytatta tanulmányait?

V5

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. szakiskola, szakmunkásképző, mai nevén szakközépiskola
2. érettségit adó szakközépiskola, mai nevén szakgimnázium
3. gimnázium
4. nem iskolarendszerű szakképzés (felnőttképzés, OKJ tanfolyam)
5. nem tanultam tovább

6. A továbbtanuláshoz, iskolaválasztáshoz kapott –e bármilyen segítséget az alábbiaktól?

(A felsorolás minden eleménél karikázza be a megfelelő választ!)

	<i>igen</i>	<i>nem</i>		
általános iskola pedagógusától	1	2	V6.1	
gyermekjóléti szolgálattól	1	2	V6.2	
pedagógiai szakszolgálattól	1	2	V6.3	
civil szervezettől (alapítvány, egyesület)	1	2	V6.4	

7. Jelenleg tanul –e Ön bármilyen, iskolarendszerű vagy felnőttképzés keretében szervezett képzésben? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. igen
2. nem

V7

8. Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. egyetemi/főiskolai oklevél (alapszakon- vagy mesterszakon szerzett diploma)
2. középiskolai érettségire épülő felsőfokú, diploma nélküli szakképzettség
3. középiskolai érettségi (gimnázium, szakgimnázium, korábban szakközépiskola)
4. szakmunkásképző (mai nevén érettségit nem adó szakközépiskola)
5. szakiskola, általános iskolai végzettségre épülő OKJ képesítés
6. befejezett általános iskola
7. befejezetlen általános iskola

V8

9. Tervezi –e az elkövetkezendő 5 éven belül újabb tanulmányok folytatását? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. nem
2. igen, az általános iskola befejezését
3. igen, valamilyen szakma elsajátítását felnőttképzés keretében
4. igen, érettségi megszerzését
5. igen, diploma megszerzését
6. egyéb tanulmányok folytatását (továbbképzés, stb)

V9

10. Mi az Ön jelenlegi munkaerőpiaci helyzete? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. nappali tagozaton tanuló hallgató, diák
2. teljes időben, munkaviszony jellegű foglalkoztatásban alkalmazott
3. részmunkaidőben munkaviszony jellegű foglalkoztatásban alkalmazott
4. vállalkozó (egyéni vállalkozó vagy őstermelő)
5. saját tulajdonú társas vállalkozás (KFT, BT, stb) ügyvezetője
6. közhasznú foglalkoztatott
7. alkalmi munkát végez
8. GYES/GYED-en lévő
9. regisztrált álláskereső
10. egyéb inaktív

V10

11. Mi az Ön tanult szakmája, képesítése? (Kérjük, írja be szakmájának, képzettségének az elnevezését! Ha semmilyen képzettséggel nem rendelkezik, írja be azt a szót, hogy „nincs”)

szakma, képzettség

V11

12. Hány évet dolgozott ezidáig? (Kérjük, írja be az évek számát, ha még nem dolgozott, írjon 0 értéket!)

évet

V12

13. Hány munkahelye volt eddig a jelenlegit is beszámítva? (Kérjük, írja be az évek számát, ha egy sem volt, írjon 0 értéket!)

munkahely

V13

14. Melyik településen van az Ön munkahelye? (Kérjük, írja be a település nevét! Ha jelenleg nem dolgozik, hagyja üresen a mezőt!)

településen

V14

15. Tervezi –e Ön, hogy munkahelyet vált vagy munkaviszonyt létesít a következő egy éven belül?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. igen
2. nem

V15

16. Amennyiben úgy alakulna, hogy munkahelyt váltana vagy munkaviszonyt létesítene, hol helyezkedne el szívesen?

(A felsorolás minden eleménél karikázza be a megfelelő választ!)

	<i>egyáltalán nem</i>	<i>inkább nem</i>	<i>inkább igen</i>	<i>biztosan igen</i>	
a településen, ahol élek	1	2	3	4	V16.1
szomszéd településen	1	2	3	4	V16.2
közeli, kisebb városban	1	2	3	4	V16.3
megyeszékhelyen	1	2	3	4	V16.4
más megyében	1	2	3	4	V16.5
fővárosban	1	2	3	4	V16.6
külföldön	1	2	3	4	V16.7

17. Lakóhelye megváltoztatása nélkül milyen távolságot tartana elfogadhatónak a napi munkába járáshoz?

(Kérjük, írja be az elfogadható távolságot kilométerben! Ha nem lenne hajlandó más településen dolgozni, írjon 0 értéket!)

 km

V17

18. Mennyi az Ön havi, levonások utáni nettó munkabére?

(Kérjük, írja be a havi nettó munkabérét forintban! Ha nincs jelenleg munkája, írjon 0 értéket!)

 Ft

V18

19. Véleménye szerint a jelenlegi munkakörében, teljes munkaidőben mi lenne az elfogadható havi nettó jövedelem?

(Kérjük, írja be az Ön számára elfogadható nettó jövedelmet! Ha jelenleg nincs munkája, gondoljon arra az összegre, amennyiért szívesen dolgozna teljes munkaidőben)

 Ft

V19

20. Mi az Ön családi állapota? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. egyedülálló (nőtlen, hajadon)
2. házas

V20

3. élettársi kapcsolatban
4. elvált
5. özvegy

21. Van –e Önnek gyermeke? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. igen
2. nem

V21	
-----	--

Folytassa
a 22. kérdéssel!

21.1. Hány gyermeke van Önnek?

(Kérjük, írja be saját és/vagy nevelt gyermekeinek számát!)

gyermek

V21.1	
-------	--

22. Kivel, kikkel él egy háztartásban? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. szüleivel él egy háztartásban
2. házastársával/ élettársával él egy háztartásban gyermek nélkül
3. házastársával/ élettársával és gyermekével (gyermekivel) él egy háztartásban
4. házastársával/ élettársával/gyermekeivel és szülőkkel, rokonokkal él egy háztartásban
5. egyedül él

V22	
-----	--

23. Milyen típusú lakásban él Ön? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. családi házban/ikerházban
2. sorházi lakásban
3. többlakásos lakóépületben
4. társasházi lakásban
5. egyéb

V23	
-----	--

24. Milyen jogcímen lakik a lakásában? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. tulajdonos
2. családtag
3. bérlő
4. szívességi lakáshasználó
5. jogcím nélkül
6. egyéb

V24	
-----	--

25. Mikor épült ez a lakás? (Kérjük, írja be az építés évét, ha nem emlékszik pontosan, határozza meg hozzávetőlegesen!)

évben

V25	
-----	--

26. Az Ön által lakott lakás rendelkezik –e az alábbiakkal?

(A felsorolás minden eleménél karikázza be a megfelelő választ!)

	<i>igen</i>	<i>nem</i>		
Áramszolgáltatás	1	2	V26.1	
Gázszolgáltatás	1	2	V26.2	
Vezetékes ivóvíz	1	2	V26.3	
Közcsatorna	1	2	V26.4	
Vezetékes internetszolgáltatás	1	2	V26.5	
Fizetős televíziós szolgáltatás (kábel, parabola, IPTV, stb)	1	2	V26.6	
Fürdőszoba	1	2	V26.7	
Vízöblítéses wc	1	2	V26.8	

Meleg víz	1	2	V26.9	
Klímaberendezés	1	2	V26.1 0	

27. Mennyien élnek együtt ebben a lakásban? (Kérjük, írja be a lakók számát, saját magát is beszámítva!)

fő

V27	
-----	--

28. Mekkora ennek a lakásnak az alapterülete? (Kérjük, írja be a lakás hasznos alapterületét négyzetméterben meghatározva!)

négyzetméter

V28	
-----	--

29. Hány szoba van ebben a lakásban? (Kérjük, írja be a szobák számát! A 12 négyzetméternél kisebb lakószoba félszobának számít, így ha félszoba is van a lakásban, adja meg törtszámban, például másfél szoba=1,5)

szoba

V29	
-----	--

30. Tervezi –e, hogy elköltözik ebből a lakásból a következő 5 éven belül? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. igen
2. nem

Folytassa
a 31. kérdéssel!

V30	
-----	--

30.1. Milyen lehetőségei vannak az elköltözésre?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. magánérs lakásépítéssel
2. használt családi ház vásárlásával
3. használt lakás vásárlásával
4. eltartási szerződéssel haszonélvezeti jog szerzésével
5. lakás öröklésével
6. albérletbe költözéssel
7. szülőkhöz, rokonokhoz költözéssel
8. egyéb módon

V30.1	
-------	--

31. Amennyiben lehetősége lenne a jelenlegi lakásából az elköltözésre, hol vásárolna vagy építene házat/lakást?

(A felsorolás minden eleménél karikázza be a megfelelő választ!)

	egyáltalán nem	inkább nem	inkább igen	biztosan igen	
a településen, ahol élek	1	2	3	4	V31.1
szomszéd településen	1	2	3	4	V31.2
közele, kisebb városban	1	2	3	4	V31.3
megyeszékhelyen	1	2	3	4	V31.4
más megyében	1	2	3	4	V31.5
fővárosban	1	2	3	4	V31.6
külföldön	1	2	3	4	V31.7

32. Amennyiben lehetősége lenne lakás építésére vagy vásárlására, igénybe venné –e az alábbi támogatásokat?

(A felsorolás minden eleménél karikázza be a megfelelő választ!)

	<i>egyáltalán nem</i>	<i>inkább nem</i>	<i>inkább igen</i>	<i>biztosan igen</i>	
babaváró hitel	1	2	3	4	V32.1
fiatal házasok gyermekvállalási támogatása	1	2	3	4	V32.2
családok otthonteremtési kedvezménye (CSOK)	1	2	3	4	V32.3
falusi családok otthonteremtési kedvezménye (CSOK)	1	2	3	4	V32.4
pénzintézeti hitel	1	2	3	4	V32.5
kamatmentes önkormányzati kölcsön	1	2	3	4	V32.6

33. Tervez -e Ön a következő 5 évben gyermekvállalást?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. igen
2. nem

V33

34. Összesen hány gyermeket szeretne? (Kérjük, írja be az elképzelt gyermekek számát, ha van már gyermeke, őt is beszámítva! Ha nem szeretne gyermeket, írjon 0 értéket!)

gyermek

V34

35. Mennyi családjukban, háztartásukban az egy főre jutó havi jövedelem? (Kérjük, írja be forintban meghatározva az összeget, úgy, hogy vegyen figyelembe minden bevételüket [munkajövedelem, alkalmi munkabér, szociális támogatások, stb.], és ezt ossza el az együtt élők számával!)

Ft/fő

V35

36. Háztartása, családja anyagi helyzetét tekintve melyik állítás felel meg leginkább a valóságnak?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. nélkülöznek
2. hónapról hónapra anyagi gondokkal küszködnek
3. éppen, hogy kijönnek a havi jövedelmekből
4. beosztással jól kijönnek
5. gondok nélkül élnek
6. nem tudja

V36

37. Szabadidejében milyen gyakran végzi a felsorolt tevékenységeket?

(A felsorolás minden eleménél karikázza be a megfelelő választ!)

	<i>naponta</i>	<i>hetente többször</i>	<i>ritkábban</i>	<i>soha</i>	
könyv, magazin olvasása	1	2	3	4	V37.1
művészeti tevékenység (tánc, alkotó tev.)	1	2	3	4	V37.2
sportolás	1	2	3	4	V37.3
internetes tartalmak böngészése	1	2	3	4	V37.4
közösségi oldalak (pl. Facebook) látogatása	1	2	3	4	V37.5
önkéntes tevékenység	1	2	3	4	V37.6
közéleti tevékenység	1	2	3	4	V37.7
mozilátogatás	1	2	3	4	V37.8
színházlátogatás	1	2	3	4	V37.9
koncertre járás	1	2	3	4	V37.10
ifjúsági fesztiválokon részvétel	1	2	3	4	V37.11
szórakozóhelyek látogatása	1	2	3	4	V37.12
települési rendezvényeken való részvétel	1	2	3	4	V37.13
baráti összejöveteleken való részvétel	1	2	3	4	V37.14
kirándulás, túrázás	1	2	3	4	V37.15
külföldi utazás	1	2	3	4	V37.16

38. Jellemzően hol tölti társaival közös szabadidejét?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. ezen a településen, ahol élek
2. azon a településen, ahol tanulok, vagy dolgozom
3. közeli kisvárosban
4. megyeszékhelyen
5. fővárosban
6. egyéb

V38	
-----	--

39. Egy átlagos héten megközelítően mennyi időt fordít társakkal közös szabadidős tevékenységekre?

(Kérjük, határozza meg az időmennyiséget órában!)

	óra/hét
--	---------

V39	
-----	--

40. Ön mire használja az internetet? (A felsorolás minden eleménél karikázza be a megfelelő választ!)

Amennyiben egyáltalán nem használja az internetet, karikázza be a teljes „nem” oszlopot!)

	<i>igen</i>	<i>nem</i>	
munkához, tanuláshoz	1	2	V40.1
információk kereséséhez	1	2	V40.2
hírek, közéleti tartalmak megismerésére	1	2	V40.3
a településsel kapcsolatos témák figyelemmel kísérésére	1	2	V40.4
szórakoztató, bulvár témák fogyasztására	1	2	V40.5
közösségi oldalak (facebook, twitter, stb.) használatára	1	2	V40.6
üzenetváltásra, hang-, vagy videobeszélgetésre	1	2	V40.7
képek, videók megosztására, bloggolásra	1	2	V40.8
videók, filmek nézésére	1	2	V40.9
játéokra	1	2	V40.10
saját ügyeim intézésére (pl. közüzemi számlák, közigazgatás)	1	2	V40.11

vásárlásra (pl. webáruház)	1	2	V40.1 2	
programok írására hobbiszerűen	1	2	V40.1 3	

41. Ön szeret –e élni ezen a településen?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. igen
2. nem

V41	
-----	--

42. Véleménye szerint mi az a 3 legjobb dolog, ami jellemző erre a településre? (Kérjük, annak sorrendjében, ahogy felidézi a legjobb dolgokat, írja be azokat a szövegmezőkbe!)

<input type="text"/>	legjobb dolog	V42.1	
<input type="text"/>	legjobb dolog	V42.2	
<input type="text"/>	legjobb dolog	V42.3	

43. Véleménye szerint mi az a 3 legrosszabb dolog, (probléma), ami jellemző erre a településre? (Kérjük, annak sorrendjében, ahogy felidézi a legrosszabb dolgokat, írja be azokat a szövegmezőkbe!)

<input type="text"/>	legrosszabb dolog	V43.1	
<input type="text"/>	legrosszabb dolog	V43.2	
<input type="text"/>	legrosszabb dolog	V43.3	

44. Véleménye szerint ezen a településen milyen a színvonaluk az alább felsorolt szolgáltatásoknak?

	egyáltalán megfelelő	inkább nem megfelelő	inkább megfelelő	teljesen megfelelő	
közösségi közlekedés (vonat, busz)	1	2	3	4	V44.1
úthálózat	1	2	3	4	V44.2
egészségügyi ellátás	1	2	3	4	V44.3
szociális ellátás	1	2	3	4	V44.4
közoktatás	1	2	3	4	V44.5
könyvtár, kulturális programok	1	2	3	4	V44.6
szórakozás, kikapcsolódás	1	2	3	4	V44.7
sportolási lehetőségek	1	2	3	4	V44.8
játszótér, közpark	1	2	3	4	V44.9
közösségi tér, klubok	1	2	3	4	V44.10
közbiztonság	1	2	3	4	V44.11
közigazgatás, hivatali munka	1	2	3	4	V44.12
település tisztasága, rendezettsége	1	2	3	4	V44.13

45. Ön honnan értesül a település életével kapcsolatos történésekről, eseményekről? (A felsorolás minden eleménél karikázza be a megfelelő választ!)

	<i>igen</i>	<i>nem</i>	
település weblapja	1	2	V45.1
település kiadványa, hírlevele	1	2	V45.2
utcai hirdetés	1	2	V45.3
helyi intézmények, szervezetek weblapjai	1	2	V45.4
közösségi oldalak (pl. Facebook)	1	2	V45.5
önkormányzati képviselő, tisztviselő	1	2	V45.6
beszélgetés ismerősökkel	1	2	V45.7
regionális vagy megyei újság, televízió	1	2	V45.8

46. Elégségesnek tartja –e a település életéről szóló információk hozzáférhetőségét?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. igen
2. nem

V46	
-----	--

47. Ön szerint mennyire veszi figyelembe az önkormányzat a döntéseknél a fiatalok igényeit?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. teljesen biztosan
2. valószínűleg igen
3. inkább nem
4. biztosan nem

V47	
-----	--

48. Ön ezen a településen képzelel el hosszabb távon is az életét?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. teljesen biztosan
2. valószínűleg igen
3. inkább nem
4. biztosan nem

V48	
-----	--

49. Ön hogyan ítéli meg a település fejlődését?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. rohamosan fejlődik
2. lassan fejlődik
3. stagnál
4. lassan hanyatlik
5. rohamosan hanyatlik

V49	
-----	--

50. Véleménye szerint milyen fejlesztésekre lenne szükség, hogy a településen élő fiatalok hosszabb távon is itt képzeljék el az életüket, boldogulásukat?

(A felsorolás minden eleménél karikázza be a megfelelő választ!)

	<i>igen</i>	<i>nem</i>	
közösségi közlekedés fejlesztése	1	2	V50.1
úthálózat fejlesztése	1	2	V50.2
munkalehetőségek bővítése	1	2	V50.3
bölcsőde létesítése	1	2	V50.4
óvoda fejlesztése	1	2	V50.5
általános iskola fejlesztése	1	2	V50.6
közösségi rendezvények számának növelése	1	2	V50.7
szórakozási lehetőségek bővítése	1	2	V50.8
közösségi terek (pl. ifjúsági klub) fejlesztése	1	2	V50.9
kulturális programok fejlesztése	1	2	V50.1 0
sportolási lehetőségek bővítése	1	2	V50.1 1
közbiztonság javítása	1	2	V50.1 2

51. Mi az Ön neme?

(Karikázza be a megfelelő választ!)

1. férfi
2. nő

V51	
-----	--

Köszönjük válaszait!